

176076

T. C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANA BİLİM DALI

Doktora Tezi

IRAK SİGORTA SEKTÖRÜ İÇİN
BİR TEKDÜZEN MUHASEBE SİSTEMİ
ÖNERİSİ

Cemal TERZİOĞLU
2502014610

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Fahir BİLGİNOĞLU

İSTANBUL -2002

(Handwritten signature)

T. C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANA BİLİM DALI

Doktora Tezi

IRAK SİGORTA SEKTÖRÜ İÇİN
BİR TEKDÜZEN MUHASEBE SİSTEMİ
ÖNERİSİ

Cemal TERZİOĞLU
2502014610

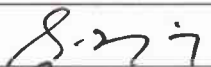

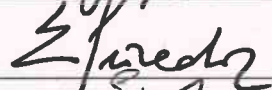
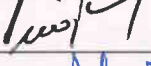
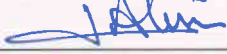
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Fahir BİLGİNOĞLU
Düzeltilmiş Tez

İSTANBUL -2002

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüz Muhasebe Bilim Dalında 14610 numaralı Cemal Terzioğlu'nun hazırladığı hazırladığı "Irak Sigorta Sektörü İçin Bir Tekdüzen Muhasebe Sistemi Önerisi" konulu ~~YÜKSEK LİSANS~~ / DOKTORA TEZİ ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 28.Maddesi uyarınca 12/06/2002 Çarşamba günü saat: 13.00'de yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin~~KABUL~~.....'ne* ~~OYBİRLİĞİ~~ /OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ(*)	İMZA
PROF.DR.FAHİR BİLGİNOĞLU	KABUL	
PROF.DR.CENGİZ ERDAMAR	RED	
PROF.DR.ERSİN GÜREDİN	RED	
PROF.DR.MEHMET ÖZKAN	KABUL	
YRD.DOÇ.DR.LERZAN AKÜN	Kabul	

AÇIKLAMA

Tezin aşağıda gösterilen bölümlerinde, gereken düzeltmeler yapılmıştır.

1. Bölümde;

- 1- 2000 yılında dünyada ve 2001 yılında Türkiye'de sigorta sektörüne ilişkin gelişmeleri ilgili alt bölümlere eklendi
- 2- Sigortanın ana dallarında, hayat dışı ve hayat olarak iki ana gruba ayrılması yapıldı
- 3- Sigortanın genel (makro) ve işletme (mikro) açısından ekonomi içindeki yeri adlı 1.2.2. sırada bir alt bölüm eklendi

2. Bölümde ise;

- 1- Sigorta şirketlerinin organizasyonu adı altında; yasal, yönetsel ve dış organizasyonu ve satış fonksiyonu olarak 2.1. sırada bir alt bölüm eklendi.
- 2- Sigorta işletmelerinde hesap işleri ve mali organizasyonu adı altında 2.2. sırada geniş bir yer alarak; sigorta işletmelerinde muhasebe, finansal planlama, muhasebe sistemi, düzenlenen mali tablolar (sigorta muhasebesinin özüne kapsamlı yer vererek), sigorta ve reasürans şirketlerinin finansal bünye analizi ve sigorta işletmelerinde özellik arzeden hesapların açıklamalarına yer verilmiştir.

3. Bölümde ise;

- 1- Yapılan anket yararlı olmadığı için kaldırılmıştır.
- 2- Önerilen hesap planında değişiklik yapılmıştır.
- 3- Önerilen hesap planını ayrıntılı olarak ekte verilmiştir.
- 4- Önerilen hesap planının kısaca açıklamaları yapılmıştır.
- 5- Örnek mali tablolar, hesap planında yapılan değişikliklere göre yeniden örnekleri sunulmuştur.
- 6- Muhasebe politikaları ve mali tabloların açıklanmasında, sigorta muhasebesinin özelliklerine özen vererek yeniden hazırlanmıştır.
- 7- Yapılan bu düzeltmeler sonucunda, Sonuç ve Öneriler bölümüne de yansımış olmuştur.

ÖZ

Bu çalışmada; yaptığımız literatür taraması ve araştırma sonucunda, Irak'ta Sigorta Sektöründe halen uygulanmakta olan Tekdüzen Muhasebe Sistemi'nin günümüz hayat koşullarına göre yetersiz olduğu belirlenmiş olup, gelecekte Irak ekonomisi üzerinde uygulanan ambargonun kaldırılmasından sonra, Irak gibi güçlü ekonomi altyapısına sahip olan bir ülkede sigorta sektörünün ekonominin kalkınması için üzerine düşen görevi yerine getirebilmesi, geçerli ve güvenilir mali bilgi üretmesine bağlıdır. Bu da ancak bu bilgileri ortaya çıkarabilecek bir muhasebe bilgi sisteminin yani yeni bir Tekdüzen Muhasebe Sisteminin varlığı ile mümkün olacaktır.

Çalışmamızda da; Irak sigorta sektörü için geçerli ve güvenilir bilgi üretebilecek bir Tekdüzen Muhasebe Sistemi önerisi getirilmiştir. Bu sistem, Irak'ta halen banka ve sigorta sektörleri için 1982 yılından beri ortaklaşa uygulanmakta olan Tekdüzen Muhasebe Sisteminin ana çerçevesine özen gösterilerek, sadece sigorta işletmeleri için uygulanacak bir sistem olacaktır. Önerilen sistemin uygulanmaya konulması dış dünya ile entegrasyonu kolaylaştıracağı gibi meslek mensupları ve kullanıcılar için de kolaylık sağlayacaktır.

ABSTRACT

In this study, after a literal scanning questioners, the Uniform Accounting System, which is inadequate according to present condition, is still existed in insurance sector in Iraq. In coming days, after lifting the blockade which is applied on Iraq, the country which has a powerful subtraction, and in order to progress the economy insurance sector as well as to succeed in its function has to have a availed and confidence knowledge of production. This will be achieved by producing a system of Account Knowledge, that is to say new Uniform Accounting System. In my producing a valid and confidence knowledge of Uniform Accounting System for Iraqi Insurance Sector is suggested.

From 1982 the Uniform Accounting System is still paid attention and applied in Iraq by the banks and insurance sectors collectively. And this system easy supposed to be applied only in insurance administration. The application of the suggested system is not only facilities the integration with the world, but also gets easy for its professional members and users.

ÖNSÖZ

Tez olarak hazırladığımız bu çalışmanın amacı; Irak sigorta sektöründe halen uygulanmakta olan Tekdüzen Muhasebe Sistemi'nin bugünkü hayat koşullarına ve özellikle Irak ekonomisi üzerinde uygulanan uluslararası ticari ambargonun kaldırılması ve siyasi bir istikrara kavuştuktan sonra, Irak gibi güçlü ekonomik altyapısına sahip olan bir ülkenin ekonomisinin kalkınması için sigorta sektörünün etkin hale gelmesi ve uluslararası ekonomik gelişmelere ayak uydurması, Irak ekonomisinin kısa bir sürede toparlanması ve uzun vadeli fon yaratma, mali piyasalara derinlik kazandırmak amacıyla ulusal ekonomik yapıları içinde önemli bir konuma sahip olabileceği için sigorta sektörünün etkin olması amacıyla, sektörün Uluslararası Muhasebe Standartlarına uyum sağlayarak ve Irak'ta uygulanmakta olan Tekdüzen Muhasebe Sistemi'nin Hesap Planının ana çerçevesine özen göstererek söz konusu sektör için uygun bir Tekdüzen Muhasebe Sistemi önermektir.

Günümüzde uluslararası ticarete önemli gelişmeler yaşanmakta, sigorta sektörü de hayat dışı dallarda, ticaretin uğrayacağı tüm risklere karşı güvence sağladığı için, ulusal ve uluslararası ticaretin gelişmesinde önemli katkıda bulunmaktadır. Sigorta sektöründe yaşanan çok önemli gelişmesinde; günümüzde uzun vadeli fon yaratma ve mali piyasalara derinlik kazandırma özelliği nedeniyle pek çok gelişmiş ülkelerin ulusal ekonomik yapıları içinde bir önemli konuma sahip olan hayat sigortaları, son yıllarda hayat dışı dallardan daha hızlı büyüyerek, sigorta sektöründe prim üretiminde payı her geçen yıl daha da artarak % 60'yi aşmaktadır.

Irak ekonomisi güçlü olmasına karşın, birkaç ülkeye büyük tutarlarda tazminat ödemek zorunda olduğu için, kısa ve orta vadede şimdi çalışmakta olanlara ve dış ülkelerdeki Iraklılardan ülkeye geri dönenlere kısa ve orta vadede sosyal güvenlik fonlarını devletin tek başına sağlaması kolay olmayacaktır. Dolayısıyla devletin özellikle hayat ve genellikle diğer sigortaların gelişmesi için her türlü kolaylıkları sağlaması ve yasaca desteklemesi gelecekte Irak'ta sigorta sektörünün gelişmesinde önemli bir etken olacaktır.

Kısaca; Irak siyasi bir istikrara kavuştuktan sonra, tüm ekonomik sektörlerde

ülkenin gelişmesini hızla sağlayacak sektör, sigorta sektörü olacaktır. Irak'ın Sigorta Sektörü'nde halen uygulanmakta olan Tekdüzen Muhasebe Sistemi bu gelişmede yetersiz kalacağı için bu gelişmeye katkıda bulunacağı düşüncesi ile söz konusu sektör için yani bir Tekdüzen Muhasebe Sistemi önerisinde bulunmaktayız

Önerdiğimiz sistemle, Irak'ta uygulanan hesap planının ana çerçevesine uymağa özen gösterilerek aynı zamanda Uluslararası Muhasebe Standartları ile uyumlu bir muhasebe sistemi önerilmektedir.

Çalışmamızı, Uluslararası Muhasebe Standartları ilke ve esaslarına dayanarak düzenlenecek mali tabloları, sigorta sektörü ile sınırlandırmış bulunmaktayız. Hesap planının genel çerçevesinde alt hesapların ayrıntılarına girmemeye özen göstermemizin amacı ise, hesap planı için katı bir düzenleme getirmemek olup, gelecekte bizim önerdiğimiz sistemi esas alarak ihtiyaca göre kullanmak üzere esnek yapıya sahip bir hesap planı geliştirmektir. Maliyet muhasebesi, verilerini mali muhasebeden almaktadır. Mali muhasebe sistemi iyice oturmadan, maliyet muhasebesi sisteminden beklenen verim alınamaz. Bu nedenle önerdiğimiz sistemde Maliyet Muhasebesine değinilmemiştir.

Bu çalışmamızda, sigorta ile ilgili akademik çalışmalar az olduğu için genelde sigorta meslek mensuplarının yayınladıkları kaynaklara başvurulmuştur. Irak Sigorta sektörü hakkında rakamsal bilgilerin verilmesi yasak olduğu için, çalışmamızda bu bilgilere yer veremedik.

İlk başta Doktora eğitimimde en büyük katkısı olan, **Türkiye Cumhuriyeti ve Irak Türkmen Cephesi'**ne sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Bu tezin hazırlamasında, bana destekçi olan danışman hocam Sn. **Prof. Dr. Fahir BİLGİNOĞLU'**na, düzeltmesinde çok etkin rolü olan Sn. **Prof. Dr. Mehmet ÖZKAN'a** ve kaynak bakımından, özellikle sigorta muhasebesi ve sigorta sektörünün son gelişmelerine ilişkin bilgiler ve bunlarla ilgili dokümanların sağlanmasında **Milli Reasürans, Sigorta Birliği, Sigorta Denetleme Kurulu, Sigorta Dünyası Dergisi, Başak Sigorta A. Ş. ve Başak Hayat Sigorta A. Ş.'in** büyük katkılarından, ayrıca **Başak Sigorta A. Ş.'nin** maddi ve manevi katkılarından dolayı, başta Genel Müdürü Sn. **Muzaffer BİLGİLİ** olmak üzere tüm yönetici ve personeline teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMA	iii
ÖZ	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	xv
TABLolar LİSTESİ	xvii
KISALTMALAR	xviii
GİRİŞ	1
1- SİGORTACILIK HAKKINDA GENEL BİLGİLER	6
1.1- SİGORTANIN TARİHİ GELİŞİMİ	6
1.1.1- Dünyada Sigortacılığın Gelişimi	6
1.1.1.1- Dünyada Sigorta Sektöründe, Son Yıllarda Ulaşılan Düzey	9
1.1.2- Türkiye'de Sigortacılığın Gelişimi	16
1.1.2.1-Türkiye'de Sigorta Sektöründe, Ulaşılan Düzey	18
1.1.2.2- Türkiye Sigorta Sektöründe Yapılan Yasal Düzenlemeler	23
1.1.3- Irak'ta Sigortacılığın Gelişimi	30
1.2- SİGORTA KAVRAMI	33
1.2.1- Sigortanın Tanımı, Özellikleri ve Türleri	33
1.2.1.1- Sigortanın Tanımı	33
1.2.1.2- Sigortanın Özellikleri	33
1.2.1.3- Sigorta Türleri	34
1.2.1.3.1- Hayat Dışı Sigortalar	34
1.2.1.3.1.1- Yangın Sigortası	34
1.2.1.3.1.2- Nakliyat Sigortası	35
1.2.1.3.1.3- Kaza Sigortası	36
1.2.1.3.1.4- Tarım Sigortası	38
1.2.1.3.1.5- Mühendislik Sigortası	39
1.2.1.3.1.6- Ferdi Kaza Sigortası	40
1.2.1.3.1.7- Kredi Sigortası	41
1.2.1.3.1.8- Hukuksal Koruma Sigortası	43
1.2.1.3.1.9- Özel Sağlık Sigortası	44
1.2.1.3.2- Hayat Sigortaları	46
1.2.2- Sigortanın Ekonomi İçindeki Yeri	49
1.2.2.1- Genel Ekonomi Açısından	49

1.2.2.2- İşletme Ekonomi Açısından	51
2- SİGORTA ŞİRKETLERİNDE MUHASEBE VE HESAP İŞLERİ	52
2.1- SİGORTA ŞİRKETLERİNİN ORGANİZASYONU	52
2.1.1- Yasal Organizasyon	54
2.1.1.1- Sigorta İşletmelerinin Kuruluşu	54
2.1.1.2- Sigorta İşletmelerinin Kuruluş Biçimleri	54
2.1.1.2.1- Anonim Şirket Biçiminde Kuruluş	55
2.1.1.2.2- Kooperatif Şirket Ya da Karşılıklı Sigorta Birliği Biçiminde Kuruluş	56
2.1.1.2.2.1- Ortakların Sonradan Borçlandığı Karşılıklı Sigorta Birliği	57
2.1.1.2.2.2- Peşin Primli Karşılıklı Sigorta Birliği	57
2.1.1.2.2.3- Kesin Primli Karşılıklı Sigorta Birliği	57
2.1.1.3- Sigorta İşletmelerinin Kuruluş İşlemleri	58
2.1.1.3.1- Anonim Şirket Biçiminde Kuruluşta Kuruluş İşlemleri	58
2.1.1.3.1.1- Ani Kuruluşta Kuruluş İşlemleri	59
2.1.1.3.1.2- Tedrici Kuruluşta Kuruluş İşlemleri	59
2.1.1.3.2- Kooperatif Ya da Karşılıklı Sigorta Birliği Biçiminde Kuruluşta Kuruluş İşlemleri	60
2.1.2- Yönetmel (İç) Organizasyon	61
2.1.2.1- Genel Açıklama	61
2.1.2.2- Sigorta İşletmelerinde Faaliyetlerin Bölümlenmesi	62
2.1.2.2.1- Yer Bakımından Bölümleme	63
2.1.2.2.1.1- Genel Müdürlük	63
2.1.2.2.1.2- Bölge Müdürlükleri	64
2.1.2.2.2- Yetki ve Sorumlulukların Dağılımı Bakımından Bölümleme	65
2.1.2.2.2.1- Yönetim Bölümleri	66
2.1.2.2.2.1.1- Genel Yönetim Bölümü	66
2.1.2.2.2.1.2- Dış Hizmetler Bölümü	68
2.1.2.2.2.1.3- Yatırım Bölümü	68
2.1.2.2.2.1.4- Denetim Bölümü	69
2.1.2.2.2.2- Yardımcı Bölümler	69
2.1.2.2.2.2.1- Aktüerya Ve İstatistik Bölümü	70
2.1.2.2.2.2.2- Reasürans Bölümü	70
2.1.2.2.2.2.3- Hukuk Bölümü	70
2.1.2.2.2.2.4- Personel Bölümü	71
2.1.2.2.2.2.5- Hasar Bölümü	71
2.1.2.2.2.2.6- Muhasebe Bölümü	71
2.1.2.2.2.3- Üretim Bölümleri	72
2.1.2.2.2.3.1- Teklifname Kabul Bölümü	72

2.1.2.2.3.2- Poliçe Düzenleme Bölümü	73
2.1.3- Dış Organizasyonu ve Satış Fonksiyonu	74
2.1.3.1- Genel Açıklama	74
2.1.3.2- Sigorta Aracıları	75
2.1.3.2.1. Acente	75
2.1.3.2.2. Prodüktör	75
2.1.3.2.3- Genel Vekil	76
2.1.3.2.4- Broker	76
2.2- SİGORTA İŞLETMELERİNDE HESAP İŞLER VE MALİ ORGANİZASYONU	78
2.2.1- Sigorta İşletmelerinde Muhasebe	78
2.2.1.1- Sigorta İşletmelerinde Muhasebenin Amaçları	78
2.2.1.2- Sigorta İşletmelerinde Muhasebenin Bölümleri	79
2.2.1.3- Sigorta İşletmelerinde Muhasebe Kayıtlarının Yapısı	80
2.2.2- Finansal Planlama	82
2.2.2.1- Genel Açıklama	82
2.2.2.2- Bütçeleme	82
2.2.2.2.1- Bütçelemenin Sağlayacağı Yararlar	82
2.2.2.2.2- Bütçe Sistemi	83
2.2.2.3- Uzun Süreli Finansman Gereksinmesinin Belirlenmesi	85
2.2.2.3.1- Uzun Süreli Finansman Gereksinmesinin Belirlenmesinde Kullanılan Teknikler	85
2.2.2.3.1.1- Proforma Bilanço Hazırlanması	85
2.2.2.3.1.1.1- Satışların Yüzdesi Yöntemi	86
2.2.2.3.1.1.2- Oranlar (Rasyolar) Yoluyla Proforma	87
2.2.2.3.1.2- Proforma Fon Akım Tablosu	87
2.2.2.3.1.2.1- Proforma Fon Akım Tablosunun Düzenlenmesi	88
2.2.2.4- Kısa Süreli Finansman Gereksinmesinin Belirlenmesi	89
2.2.2.4.1- Nakit Bütçesi	89
2.2.2.4.2- Nakit Bütçesinin Hazırlanması	89
2.2.2.4.3- Proforma Gelir Tablosunun Nakit Akışına Dönüştürülmesi	90
2.2.2.5- Proforma Gelir (Kâr Zarar) Tablosu	90
2.2.2.6- Satış Bütçesi	90
2.2.3- Muhasebe Sistemi	95
2.2.3.1- Belge ve Kayıt Düzeni	95

2.2.3.1.1- Yasalar Açısından Belge ve Kayıt Düzeni	96
2.2.3.1.1.1- T.T.K. ve V.U.K. Açısından Belge ve Kayıt Düzeni	96
2.2.3.1.1.2- S.M.K. ve Sigortacılık Faaliyetleri Açısından Belge ve Kayıt Düzeni	98
2.2.3.1.1.2.1- Poliçe Kayıt Defteri	99
2.2.3.1.1.2.2 Fesih ve İptal Defteri	99
2.2.3.2- İş ve Hesap Akışı	100
2.2.3.3- Personel Organizasyonu	103
2.2.3.4- Hesap planı	104
2.2.3.4.1- Tekdüzen Hesap Planının Açıklamaları	105
2.2.3.4.1.1- Amacı	105
2.2.3.4.1.2- Tanımlar, Genel Açıklamalar, Yapı ve Hesap Planı	105
2.2.4- Düzenlenen Mali Tablolar	114
2.2.4.1- Düzenlenmesi Zorunlu Mali Tablolar	114
2.2.4.1.1- Bilanço	114
2.2.4.1.1.1- Sigorta İşletmelerinde Bilançonun Yapısı ve Özellikleri	114
2.2.4.1.1.2- Sigorta İşletmelerinde Bilanço Türleri	121
2.2.4.1.2- Kâr ve Zarar (Gelir) Tablosu	124
2.2.4.1.2.1- Sigorta İşletmelerinde Kâr Zararın Yapısı ve Özellikleri	124
2.2.4.1.2.2- Sigorta İşletmelerinde Kâr Zarar Türleri	127
2.2.4.1.2.2.1- Teknik Kâr Zarar	127
2.2.4.1.2.2.2- Mali Kâr Zarar	128
2.2.4.1.2.3- Teknik Kâr Zararda Özellik Arzedenden Hesaplar.	128
2.2.4.1.2.3.1- Teknik Gelirler	128
2.2.4.1.2.3.2- Teknik Giderler	130
2.2.4.1.3- Ek Mali Tablolar	132
2.2.4.1.3.1- Nakit Akım Tablosu	132
2.2.4.1.3.1.1- Nakit Akım Tablosunun Biçimsel Yapısı	133
2.2.3.1.4.2- Fon Akım Tablosu	134
2.2.4.1.3.2.1- Fon Akım Tablosunun Tanımı ve Önemi	134
2.2.4.1.3.2.2- Fon Akım Tablosunun Biçimsel Yapısı	136
2.2.4.1.3.3- Kar Dağıtım Tablosu	136
2.2.4.1.3.3.1- Tanımı ve Önemi	136
2.2.4.1.3.3.2- Kar Dağıtım Tablosunun Amacı	136

2.2.4.1.3.3.3- Kar Dağıtım Tablosunun Düzenleme İlkeleri	136
2.2.4.1.3.3.4- Kar Dağıtım Tablosunun Biçimsel Tablosu	137
2.2.4.1.3.4- Öz kaynaklar Değişim Tablosu	137
2.2.4.1.3.4.1- Tanımı ve Önemi	137
2.2.4.1.3.4.2 Öz kaynaklar Değişim Tablosunun Biçimsel Yapısı	138
2.2.4.1.3.4.3- Öz kaynaklar Değişim Tablosunun Düzenlenmesi	138
2.2.5- Sigorta ve Reasürans Şirketlerinin Finansal Bünye Analizi	145
2.2.5.1- Aktif Hesapların İncelenmesi	145
2.2.5.1.1- Aktif ve Pasif Kalemlerin Dikey ve Yatay Analizi	146
2.2.5.1.2- Kasa ve Bankaların İncelenmesi	146
2.2.5.1.3- Menkul Değerler Cüzdanının İncelenmesi	146
2.2.5.1.4- Alacaklar	147
2.2.5.1.4.1- Sigortalılar	148
2.2.5.1.4.2- İstihsal Organları	148
2.2.5.1.4.3- İkrarlar	150
2.2.5.1.4.4- Sigorta ve Reasürans Şirketleri Cari Hesabı	151
2.2.5.1.4.5- Sedan ve Retrosedanlar Nezdindeki Depolar	152
2.2.5.1.4.6- Diğer Alacaklar	152
2.2.5.1.5- İdari ve Kanuni Takipteki Alacaklar	153
2.2.5.1.6- İştirakler	153
2.2.5.1.7- Sabit Değerler ve Diğer Aktifler	153
2.2.5.1.8- Diğer Aktifler	154
2.2.5.2- Pasif Hesapların İncelenmesi	154
2.2.5.2.1- Sigorta ve Reasürans Şirketleri Cari Hesabı	154
2.2.5.2.2- Sigorta ve Reasürans Şirketleri Depoları	154
2.2.5.2.3- Ödenecek Vergi ve Diğer Yükümlülükler	154
2.2.5.2.4- Diğer Borçlar	155
2.2.5.2.5- Teknik Karşılıklar	155
2.2.5.2.5.1- Cari Rizikolar Karşılığı	155
2.2.5.2.5.2- Muallak Hasar Karşılığı	157
2.2.5.2.5.3- Hayat Matematik Karşılıkları	158
2.2.5.2.5.4- Deprem Hasar Karşılıkları	159
2.2.5.2.6- Serbest Karşılıklar	160
2.2.5.2.6.1- Kıdem Tazminatı Karşılıklar	160
2.2.5.2.6.2- Diğer Serbest Karşılıklar	160
2.2.5.2.7- Diğer Pasifler	160
2.2.5.2.8- Öz kaynaklar	160

	160
2.2.5.3- Düzeltilmiş Bilançolar	161
2.2.5.4- Kar Zarar Hesapların İncelenmesi	161
2.2.5.4.1- Düzeltilmiş Kar Zarar Cetvelleri	161
2.2.5.5- Teknik ve Finansal Sonuçlarının İncelenmesi	161
2.2.5.5.1- Teknik Sonuçlarının Sigortacılık Faaliyetine Göre İncelenmesi	162
2.2.5.5.2- Finansal Sonuçların İncelenmesi	164
2.2.5.5.3- Teknik ve Finansal Sonuçların Konsolidasyonu ve Bilanço Karının Oluşumunun Değerlendirilmesi	165
2.2.5.6- Nakit Akım, Fon Akım Tabloları Analizi	165
2.2.5.6.1- Nakit Akım Tablosu	165
2.2.5.6.2- Fon Akım Tablosu	169
2.2.6- Sigorta İşletmelerinde Özellik Arz Eden Hesapların Açıklaması	171
2.2.6.1 - Teknik Karşılıklar Hesabı	171
2.2.6.1.1- Cari Riskler Karşılığı Hesabı	171
2.2.6.1.2- Muallak Hasarlar Karşılığı Hesabı	174
2.2.6.1.3- Hayat Matematik Karşılıkları Hesabı	176
2.2.6.1.4- Uzun Süreli İşler Karşılığı Hesabı	177
2.2.6.1.5- Hayat Muallak Tazminat Karşılığı Hesabı	177
2.2.6.2- Hisse Senetleri ve Tahviller Hesabı	177
2.2.6.3- Senet Hesapları	179
2.2.6.4- Sigorta Poliçeleri Üzerine İkazlar Hesabı	179
2.2.6.5- İpotek Mukabili İkazlar Hesabı	179
2.2.6.6- Tasfiye Olunacak Hasalar Hesabı	180
2.2.6.7- Çeşitli Borçlular Hesabı	180
2.2.6.8- Emanet ve Depozitolar Hesabı	180
2.2.6.9- Poliçe Vergileri Hesabı	180
2.2.6.10- Diğer Borçlar Hesabı	180
2.2.6.11- Sigortalılar Hesabı	181
2.2.6.12- Acenteler Hesabı	181
2.2.6.13- Prodüktörler Hesabı	181
2.2.6.14- Koasürürler Hesabı	182
2.2.6.15- Reasürürler Hesabı	182
2.2.6.16- Sedanlar ve Retrosedanlar Cari Hesabı	183
2.2.6.17- Sedanlar ve Retrosedanlar Nezdindeki Depolarımız Hesabı	184
2.2.6.18- Teknik Kâr Zararla İlgili Özellik Arzeden Hesaplar	184
2.2.6.19- Çeşitli Gelirler Hesabı	188
2.2.6.20- Çeşitli Giderler Hesabı	188

2.2.6.21- Nazım Hesaplar	189
2.2.6.22- Dönem Kâr ve Zarar Hesapları	190
3- IRAK SİGORTA SEKTÖRÜ İÇİN ÖNERİLEN T.D.M.S.	191
3.1- IRAK SİGORTA SEKTÖRÜNDE UYGULAMAKTA OLAN T. D. M. S.	191
3.1.1- Irak'taki Tekdüzen Muhasebe Sistemi'nin Gelişimi	191
3.1.2- Irak Sigorta Sektörü'nde Uygulanmakta Olan T.D.M.S.'inin Hesap Planı	191
3.1.2.1- Ana Hesap Planı Çerçevesi	192
3.1.2.2- Bilançoda Yer Alan Hesaplar	193
3.1.2.3- Kar-Zararda Yer Alan Hesaplar	193
3.1.2.4- Üretim (Maliyet) Tablosunda Yer Alan Hesaplar	194
3.1.3- Irak T. D. M. S.'de Sigorta Özelliliği Arzeden Hesaplar	195
3.1.3.1- Bilanço Hesapları	195
3.1.3.2- Kar Zarar Hesapları	195
3.2- IRAK SİGORTA SEKTÖRÜ İÇİN ÖNERİLEN T.D.M.S.	197
3.2.1- Önerilen T.D.M.S.'inin Kapsamı ve Amacı	197
3.2.2- Önerilen T.D.M.S.'inin Hesap Planı Hakkında Açıklamalar	199
3.2.2.1- Grup Hesap Planı Çerçevesi	199
3.2.2.2- Ana Hesap Planı Çerçevesi	201
3.2.2.2.1- Bilanço Ana Hesap Çerçevesi	201
3.2.2.2.2- Kar zarar Ana Hesap Çerçevesi	203
3.2.2.2.2.1- Teknik Kâr Zarar Hesapları (600-699)	203
3.2.2.2.2.2- Teknik Dışı Kâr Zarar Hesapları (70-78)	203
3.2.2.2.2.3- Olağan ve Olağan Dışı Faaliyet Kâr Zarar ve Gelir Giderleri (86-89)	203
3.2.3- Önerilen T.D.H.P.'inin Açıklamaları	204
3.2.3.1- Varlıklar Hesaplarının Açıklamaları	204
3.2.3.1.1- Dönen Varlıklar	204
3.2.3.1.2- Duran Varlıklar	205
3.2.3.2- Kaynaklar Hesaplarının Açıklamaları	205
3.2.3.2.1- Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar Hesapları	205
3.2.3.2.2- Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar Hesapları	206
3.2.3.2.3- Öz Kaynaklar Hesapları	206
3.2.3.3- Kâr Ve Zarar Hesaplarının Açıklamaları	207
3.2.3.3.1- Teknik (Esas Faaliyet) Hesapları	207
3.2.3.3.2- Teknik (Esas Faaliyet) Dışı Hesaplar	208

3.2.3.4- Nazım Hesaplarının Açıklamaları	208
3.2.3.4.1- Borçlu Nazım Hesapları (Hesap Kodu: 00)	208
3.2.3.4.2- Alacaklı Nazım Hesapları (Hesap Kodu: 01)	208
3.2.3.4.3- Sorumluluk Taşıyan Hesaplar (Hesap Kodu :000-010)	208
3.2.3.4.4- Sembolik Değer Taşıyan Hesaplar (Hesap Kodu: 001 - 011)	209
3.2.3.4.5- Hesaplanan Farklar Hesapları	209
3.2.3.4.5.1- Hesaplanan Kira Farkı (Hesap Kodu: 0020 – 0120)	209
3.2.3.4.5.2- Hesaplanan Faiz Farkı (Hesap Kodu: 0021 – 0121)	210
3.2.3.4.4.3- Hesaplanan Diğer Farklar (Hesap Kodu: 0029 – 0129)	210
3.2.4- Genel Muhasebe İlke ve Kavramları	211
3.2.4.1- Kişilik Kavramı	211
3.2.4.2- İşletmenin Sürekliliği Kavramı	211
3.2.4.3- Dönemsellik Kavramı	212
3.2.4.4- Parayla ölçme Kavramı	212
3.2.4.5- Tarafsızlık ve Belgelendirme Kavramı	212
3.2.4.6- Tutarlık Kavramı	212
3.2.4.7- Tam Açıklama Kavramı	213
3.2.4.8- İhtiyatlılık Kavramı	213
3.2.4.9- Önemlilik Kavramı	213
3.2.4.10- Özün Önceliği Kavramı	214
3.2.4.11- Sosyal Sorumluluk Kavramı	214
3.2.4.12- Maliyet Esası Kavramı	214
3.2.4.13- Yeniden Değerleme Kavramı	214
3.2.5- Muhasebe Politikalarının Açıklanması	215
3.2.6- Mali Tablolara İlişkin Temel İlkeler	216
3.2.6.1- Gelir Tablosu İlkeleri	217
3.2.6.2- Bilanço İlkeleri	219
3.2.6.2.1- Aktiflere İlişkin İlkeler	220
3.2.6.2.2- Pasiflere İlişkin İlkeler	221
3.2.7- Önerilen Mali Tablolar	223
3.2.7.1- Zorunlu Mali Tablolar	223
3.2.7.1.1- Kâr Zarar (Gelir) Tablosu	223
3.2.7.1.1.1- Gelir Tablosu Düzenleme Kuralları	223
3.2.7.1.1.2- Gelir Tablosusunun Biçimsel Yapısı ve Sınıflandırma İlkeleri	223
3.2.7.1.2- Bilanço	228
3.2.7.1.2.1- Bilançonun Düzenleme Kuralları	228

3.2.7.1.2.2- Bilançonun Biçimsel Yapısı ve Özellikleri	228
3.2.7.2- Ek Mali Tablolar	229
3.2.7.2.1- Maddi Duran Varlıklar ve Birikmiş Amortismanları Tablosu	229
SONUÇ VE ÖNERİLER	233
KAYNAKÇA	239
EKLER	244
1- HESAP PLANI	244
2- ÖZGEÇMİŞ	260

TABLolar LİSTESİ

Tablo Sayfa

<u>No.</u>	<u>No.</u>	<u>Tablo Adı</u>
1	25	(1996-2001) Yılları Dallara Göre Türkiye Sigorta Sektörünün Üretimi ve Dallar Bazında Üretim Oranı
2	26	(1996-2001) Yılları Dallara Göre Türkiye Sigorta Sektörünün Üretimi ve Dallar Bazında Üretim Artışları
3	27	(1996-2001) Yılları Dallara Göre Türkiye Sigorta Sektörünün Ödediği Hasarlar ve Dallar Bazında Ödenen Hasar Oranı
4	28	(1996-2001) Yılları Dallara Göre Türkiye Sigorta Sektörünün Ödediği Hasarlar ve Dallar Bazında Ödenen Hasar Artışları
5	29	(1996-2001) Yıllarında Türkiye'de Faaliyette Bulunan Dallar İtibariyle Sigorta Şirketlerinin Sayıları
6	38	(1996-2001) Yılları Dallara Göre Türkiye Sigorta Sektörünün Üretim ve Hasar Portföyü
7	46	(1985-2000) Yılları Dünya Sigorta Prim Üretimi ve Artış Oranları
8	48	(1985-2001) Yılları Dünya Sigorta Prim Üretimi ve Artış Oranları
9	50	2000 Yılında Bazı Dünya Ülkelerinde Prim/(GSMH) %Prim Hacimleri
10	91	Nakit Akış Tablosu
11	92	Hayat Dışı Dallar Kümülatif Proforma Teknik Kâr Zarar Tablosu
12	93	Hayat Dalı Kümülatif Proforma Teknik Kâr Zarar Tablosu
13	94	Kümülatif Satış Bütçesi
14	123	Bilanço
15	131	Kar ve Zarar Tablosu
16	142	Nakit Akım Tablosu
17	143	Fon Akım Tablosu
18	144	Kâr Dağıtım Tablosu

- 19 163 Dal Bazında Teknik Kâr Zarar Tablosu
- 20 164 Mali Sonuçlar Tablosu
- 21 165 Teknik ve Mali Sonuçlarının Konsolidasyonu
- 22 167 Nakit Akım Tablosunun Analizi
- 23 170 Fon Akım Tablosunun Analizi
- 24 192 Bilanço Ana Hesapları
- 25 192 Kâr Zarar Tablosunun Ana Hesapları
- 26 193 Üretim Tablosunda Yer Alan Hesaplar
- 27 226 Örnek Kâr Zarar Tablosu (Dal Bazında)
- 28 227 Örnek Kâr Zarar Tablosu (Karşılaştırmalı)
- 29 230 Hesap Tipi Örnek Bilanço
- 30 231 Rapor Tipi Karşılaştırmalı Örnek Bilanço
- 31 232 Maddi Duran Varlıklar Tablosu

<u>Şema No.</u>	<u>Sayfa No.</u>	<u>Şema Adı</u>
1	53	Örgütlenme Tekniği
2	84	Bütçe Süreci
3	101	İş Organizasyonu
4	102	Muhasebe İş ve İşlem Kayıt Organizasyonu

KISALTMALAR LİSTESİ

A. e.	: Aynı eser
A. Ş.	: Anonim Şirketi
a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.r.	: Adı geçen rapor
GSMH.	: Gayri Safi Milli Hasıla
Hes.	: Hesap
I. D.	: Irak Dinarı
ITO.	: İstanbul Ticaret Odası
İSMMMO.	: İstanbul Serbest Muhasebeciler, Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odası
KHK.	: Kanun Hükmünde Kararname
Reas.	: Reasürans
Sig.	: Sigorta
S.M.K.	: Sigorta Murakaba Kanunu
TEFE	: Tüketici Eşya Fiyatı Enflasyonu
T.D.M.S.	: Tek Düzen Muhasebe Sistemi
T.D.M.P.	: Tek Düzen Muhasebe Planı
TTK.	: Türk Ticaret Kanunu
TÜRMOB.	: Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği
UMS	: Uluslararası Muhasebe Standartları
vb.	: ve benzeri
vbg.	: ve benzeri gibi
VUK.	: Vergi Usul Kanunu
Yrd.	: Yardımcı

0- GİRİŞ

1- Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı; Irak'ta sigorta sektöründe 1982 yılından beri uygulanmakta olan Tekdüzen Muhasebe Sisteminin günümüz ekonomik koşullarına göre yetersizliğini vurgulayarak, gelecekte Irak ekonomisi üzerinde uygulanan uluslararası ticari ambargonun kaldırılması ve siyasi bir istikrara kavuştuktan sonra, Irak gibi güçlü ekonomik altyapıya sahip olan bir ülkenin ekonomisinin kalkınması için, sigorta sektörünün etkin rol oynayarak Irak ekonomisinin kısa bir sürede toparlanması ve uzun vadeli fon yaratma ve mali piyasalara derinlik kazandırması amacıyla Irak Sigorta Sektörü için Uluslararası Muhasebe Standartları ile uyumlu Tekdüzen Muhasebe Sistemi önerisinde bulunmaktadır.

2- Konunun Önemi

Günümüzde, uluslararası ticarete önemli gelişmeler yaşanmaktadır. Sigorta sektörü de hayat dışı sigortalarında, ticaretin uğrayacağı tüm risklere karşı güvence sağladığı için, ulusal ve uluslararası ticaretin gelişmesinde önemli bir etkidir.

Bunun yanında uluslararası sigorta sektöründe önemli gelişmeler yaşanmaktadır. Sigorta sektöründe yaşanan çok önemli gelişmelerden; günümüzde uzun vadeli fon yaratma ve mali piyasalara derinlik kazandırma özelliği nedeniyle pek çok gelişmiş ülkelerin ulusal ekonomik yapıları içinde bir önemli konuma sahip olan hayat sigortaları, son yıllarda hayat dışı dallardan daha hızlı büyüyerek, sigorta sektörü üretimi içindeki payını her geçen yıl daha da artırmaktadır. Dünyada hayat sigortası priminin sektördeki toplam prime göre payı; 1995 - 2000 yıllarında sırasıyla % 57,67, % 56,86, %57,04, % 58,86, % 60,76 ve %62.25 oranındaydı.

Dünyadaki sosyal güvenlik sistemlerinin değişen yapısının hayat sigortalarında yarattığı yüksek istek, bu gelişmenin en önemli nedenlerinden biri oldu.

Sigortacılık Kuzey Amerika, Japonya, Batı Avrupa ve Avustralya'daki ilerlemiş sanayi ülkelerde yoğunlaşmıştır. Bu ülkelerin prim üretim tutarı, toplam dünya prim tutarının %90.7'sini oluşturmaktadır.

2000 yılında kişi başına düşen sigorta harcamalarının Kuzey Amerika ülkelerinde 2.988, Okyanusya ülkelerinde 1.316, Avrupa ülkelerinde 682 Dolar iken, ülke bazında bakıldığında hayat sigortalarında 3.165 Dolar ile Japonya 1. sırada, hayat dışı sigortalarda; 1.571 Dolar ile İsviçre 1. sırada, Türkiye'de ise; 42.6 Dolar ile 60. sırada iken, Irak'ta hiç bir harcama olmamıştır.

Global olarak G.S.M.H.'nin aynı yılda % 8.4'i sigortaya harcanmıştır. Kişi başına düşen sigorta primlerinin G.S.M.H.'ye oranı Okyanusya ülkelerinde % 8,87 , Kuzey Amerika ülkelerinde % 8,62 , Avrupa ülkelerinde % 8,19 , Asya ülkelerinde % 7,72 , Türkiye'de ise; %1,45 iken, Irak'ta % 0 olarak gerçekleşmiştir.

Irak ekonomisinin güçlü olmasına karşın, İran ve Körfez savaşlarında suçlu olarak saptandığı için siyasi bir huzura kavuşsa bile, bu savaş tazminatlarını ödemek zorundadır. Kısa ve orta vadede halen dış ülkelerde göçmen olarak barınmakta olanların ülkeye geri dönmelerinden sonra, Irak'ın kendi halkına kısa ve orta vadede sosyal güvenlik hizmeti sunması kolay olmayacaktır. Dolayısıyla sosyal güvenlik hizmetleri için gereken fonun sağlanmasında hayat sigortalarının büyük ve etken bir rolü olup, büyük boşluğu orta vadede dolduracaktır. Devletin de özellikle hayat ve genellikle diğer sigortaların gelişmesi için her türlü kolaylıkları sağlaması ve yasal düzenlemeler yapması gelecekte Irak'ta sigorta sektörünün gelişmesinde önemli bir etken olacaktır.

Uluslararası ticarete önemli gelişmeler olmakta, sınırlar yavaş yavaş kalkmakta, dünya tek pazara doğru gitmektedir. Yatırımcılar ise, ülkeler arasında yatırım yapma tercihlerinde çeşitli açılardan karşılaştırma yapmaktadırlar. Hangi ülkede daha az vergi ödeneceği, hangi ülkede maliyetlerin daha düşük olacağı ve hangi ülkenin menkul kıymetlerde borsasının daha karlı olacağı sorularına yanıtı elbette büyük ölçüde mali tablolar verecektir. Bu nedenle karşılaştırmanın sağlıklı olması amacıyla mali raporların dayandığı ilkelere farklılıklar olmaması, ülkeler arasında muhasebe açısından bir uyumlaştırma gerekmektedir.

Irak'ın uluslararası iş dünyasına entegrasyonu için; ticaret, sanayi ve hizmet sektörlerinin dolaylı da olsa, gelişmesine katkıda bulunan sigorta sektöründe yapılan

iş ve işlemlerin muhasebeleştirilmesinde belli standartlar olmalı ve bu standartların Uluslararası Muhasebe Standartları ile uyumlu olması gerekmektedir.

Muhasebenin ürettiği mali tabloların kullanıcıları arttıkça, muhasebe standartlarının önemi de paralel olarak artmaktadır. Muhasebe standartlarının öncelikle; muhasebe meslek mensupları tarafından kullanılmakta oldukları herkesçe bilinen bir gerçektir. Bu bilgilerin denetim sürecinde ise, önceden belirlenen denetim standartlarına göre iç ve dış denetçiler tarafından denetim yapılmaktadır. Muhasebe standartlarını kullanarak bilgi üreten (Mali Tabloları Hazırlayan) ve bu tablolara ilgilenen çevreler dolaysız ve dolaylı olarak aşağıda gösterilmektedir:

1- Dolaysız (Direkt) ilgilenen Çevreler

- a. Tüm düzeydeki Muhasebeciler
- b. Denetçiler
 - İç Denetçiler
 - Dış Denetçiler

2- Dolaylı (Endirekt) ilgilenen Çevreler

- a. Yatırımcılar
 - Yabancı Yatırımcılar (Bunlar için çok önemli)
 - Yerel Yatırımcılar
- b. Kredi Verenler
 - Yabancı Kredi Verenler (Bunlar için çok önemli)
 - Yerel Kredi Verenler
- c. Kamu
- d. İşletme Sahibi veya Ortakları
- e. Yöneticiler
- f. Sendikalar
- g. Analistler

3- Araştırmanın Kapsamı

Irak'ın siyasi bir istikrara kavuşmasından sonra, ülke ekonomisinin gelişmesini hızla sağlayacak hizmet sektörlerinden birisi de sigorta sektörü olacaktır. Irak'ın Sigorta Sektörü'nde uygulanmakta olan eski Tekdüzen Muhasebe Sistemi yeni durumda yetersiz kalacağı için bu gelişmeye yeterli olacağı düşüncesi ile söz konusu sektör için gelişmelere cevap verebilecek yeni bir Tekdüzen Muhasebe Sistemi önermekteyiz. Önerdiğimiz sistemde, Irak'ta uygulanan hesap planının ana çerçevesine uymaya özen gösterilerek aynı zamanda Uluslararası Muhasebe Standartları ile uyuma çaba gösterilmektedir.

Uluslararası Muhasebe Standartlarının ilke ve esaslarına dayanarak düzenlenecek mali tablolarında, Sigorta Sektörü ile sınırlandırılmasının amacı da tezimizin esas konusundan ayrılmamak içindir. Hesap planının genel çerçevesinde alt hesapların ayrıntılarına girilmemeye özen gösterilmiştir. Bunun da amacı, gelecekte bu sistem uygulamaya geçirilirse, ihtiyaca göre hesap planının alt hesapları sınırlandırılmasında kolaylık sağlanmsı olanağı yaratmaktır.

Maliyet muhasebesi, gücünü ve sağlıklı verilerini mali muhasebeden almaktadır. Mali muhasebe sistemi iyice oturmadan, maliyet muhasebe sisteminin kurulması kolay olamaz. Bu nedenle önerdiğim sistemde Maliyet Muhasebesi kapsam dışı bırakılmıştır.

3- Araştırmanın Planı

Bu çalışmada; Irak'ta Sigorta Sektörü'nde uygulanmakta olan Tekdüzen Muhasebe Sisteminin, aslında Irak bankalarının kullanımı için hazırlanan bir muhasebe sisteminden oluştuğu ve hesap planının ana çerçevesinde sigorta ile özellik taşıyan yalnızca birkaç hesap ayrıldığı için, çalışmamızda öncelikle bu sistemin eksiklerini belirlemek için bir literatür çalışması yapılmıştır.

Literatür çalışmasında Irak'taki Sigorta Sektörü'nün Tekdüzen Muhasebe Sistemi hakkında yasalar, tebliğler, yazılmış eserler ve araştırmalar incelenmiştir. Mevcut sistemin birçok açılardan farklılık arz ettiği görülmüştür.

Yapılan çalışma sonucunda; Irak'ta bu sektörün iyice gelişmemesi ve durgunluk geçirmesinde siyasi istikrarsızlık ve ülkenin ekonomisi üzerinde uygulanan Uluslararası Ticari Ambargonun yanında, uygulanmakta olan muhasebe sistemin de belli oranda bir payı olduğu belirlenmiştir.

Bu sonuçlara ulaşırken, yaptığımız çalışmalar aşağıda özetlenmiştir.

Sigortanın Hakkında Genel Bilgiler adını taşıyan 1. bölümde; kısaca dünyada, Türkiye'de ve Irak'ta sigortanın tarihi gelişimi, tanımı, özellikleri ve türleri hakkında özetçe ve sigortanın genel (makro) işletme (mikro) açısından ekonomi içindeki yerinden açıklamalara yer verilmiştir.

2. bölümde, sigorta şirketlerinin organizasyonunda; yasal, yönetsel ve dış organizasyonu ve sigorta şirketlerinde hesap işleri ve mali organizasyonunda; sigorta işlemlerinde muhasebe, finansal planlama, muhasebe sistemi, düzenlenen zorunlu ve diğer mali tablolar, sigorta ve reasürans şirketlerinin finansal bünye analizi ve sigorta sektöründe özellik arzeden hesapların açıklaması ve muhasebe tekniğine yeterli kadar yer verilmiştir.

Irak Sigorta Sektörü için önerilen bir Tekdüzen Muhasebe Sistemi adlı 3. bölümde ise; Irak sigorta sektöründe uygulanmakta olan Tekdüzen Muhasebe Sistemi'nin genel olarak açıklanması ve bu ülkenin bu sektörü için önerilen Tekdüzen Muhasebe Sistemi'ni içermektedir. Irak sigorta sektörü için önerilen Tekdüzen Muhasebe Sistemi'nin kapsamı, amacı, hesap planı, muhasebenin temel kavramları, politikaların açıklanması, temel mali tabloları ile ek tablolar olarak ve hesap planı açıklamalarını kapsamaktadır.

Son bölümde ise önerdiğimiz sistemin uygulanması halinde; ulaşılması amaçlanan olumlu sonuçlara varılabileceği saptanmış olup, önerdiğimiz muhasebe sistemi dışında, Irak'ta sigorta sektörünün gelişmesi için bazı öneriler de sunulmuştur.

Önerilen T.D.H.P., ekte sunulmuştur.

1- SİGORTACILIK HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1.1- SİGORTANIN TARİHİ GELİŞİMİ

1.1.1- Dünyada Sigortacılığın Gelişimi

Sigortacılığın dünyada ilk uygulaması Deniz Ticaretinin gelişmesi ile beraber ortaya çıkmıştır. Ama ilk kez ne zaman uygulandığına ilişkin kesin bir belge bulunmamaktadır. Kimi kaynaklara göre Rodos'ta ilk uygulamaları olduğu ifade edilmekte ve Avrupa'ya ait eski Rodos kaidelerinin deniz sigortaları ile çok benzer hükümler içinde bulunmasından hareketle, sigortacılığında, bu dönemde başladığı yolunda tahminler yürütülmektedir ¹.

Sigortanın başlangıçta M. Ö. 4500 yıllarında Mısır'da bugünkü uygulamaya pek benzemezse de rastlanmıştır. Mısır'da kimi esnaf gruplarının bir sandık meydana getirerek, içlerinden ölenlerin ailesine bu sandıktan para yardımı yaptıklarını görmekteyiz ². Yine M. Ö. 4000 yıllarında Irak'ın Babil uygarlığı zamanında kervan tüccarlarına borç veren sermayedarların kervanların soyulması halinde; borçlarını sildiklerini, yani bir çeşit sigorta uygulaması yaptıklarını araştırmacılar anlatmaktadırlar ³.

"Deniz ticaretinin başlangıç noktasının Akdeniz olması ve Akdeniz'in çok eskilerden bu yana ticaret yolu olarak kullanılması nedenleriyle, burada ticaretin yanında sigortanın da yer aldığını anlaşıyor. Başlangıçta tüccarların malları ile birlikte yolculuğa çıkması ve fırtınaya ya da başka bir tehlike yüzünden geminin denize batmaması ve kurtulması için malların denize atılması ilk olarak uygulanan yöntemlerdendi. Ama hiç bir tüccar kendi malının denize atılmasını arzu etmezdi. Bu yüzden denize atılan mallardan dolayı uğranılacak zararın gemi ve diğer yükler arasında paylaşması zaman içinde kural haline geldi. Daha sonraları deniz ticareti ve deniz sigortaları gelişerek ilk kez 1435 yılında Barcelona Kanunu'nda deniz sigortalarına ilişkin hükümler yer aldı. Bu tarihi 1468 yılında Venedik'te çıkarılan bir başka yasa izlemiştir. O da anlaşmazlık halinde, mahkeme yerini belirtmekte idi.

¹ H. Cemal ERERDİ, *Sigortacılığımızın Tarihi*, Commercial Unoin, İstanbul, 1998, s. 8.

² Hilmi ACINAN, *Sigortaya Giriş*, Can Matbaa, İstanbul, 1998 s. 13.

³ M. Ünsal ELBEYLİ, *Sigorta ve Sigorta Pazarlaması*, İstanbul, 1995 s.11.

Sigortacılığın İngiltere’de çok gelişmiş olmasına karşın, sigortaya ilişkin yasalar 1600 yılında çıkarılmaya başlanmıştır ⁴.

İlk sigorta poliçesinin 23.10.1347 tarihinde İtalya’nın Cenova Limanı’ndan hareket eden “Santa Clara” adlı geminin taşıdığı yükü sigortalamak için kesildiğini görmekteyiz ⁵. İlk sigorta şirketinin de yine 1424 yılında İtalya’da Cenova’da kurulmuş olması, bize Akdeniz’in ticaret ve sigorta alanlarında öncü olduğunu göstermektedir.

İtalya’daki bu gelişmelerden sonra tekne ve hamulenin sigortalanması fikri kaptan, tayfa ve yolcuların da sigortalanabilir olması fikrini doğurmuş ve böylelikle hayat sigortası uygulanmaya başlanmıştır ⁶.

“Sigortacılığın kanunlarda yer alması 1601 yılına rastlamaktadır. Bu kanunun gerekçesinde; „İngiltere’de uzun zamandan beri uygulanan sigortacılık yer almakta devamında ise, deniz sigortalarının amacı anlatılmaktadır. Buna göre gerek İngiltere ve gerekse diğer ülkelerde tüccarların özellikle uzak mesafelere yaptıkları yolculuklarda mallarını, yüklerini, gemilerini ve teşebbüse dahil diğer mallarını tamamen veya kısmen hasarsız biçimde ulaştırmak için başka kişilere sigorta tarafları arasında varılacak anlaşma ile tespit edilecek bir nispet dahilinde nakdi bir ödeme yapmaları adet olmuştur. Bu gibi anlaşmalara genellikle Sigorta Poliçesi denilmektedir. Bu mukavele sayesinde herhangi bir geminin batması veya harap olması yüzünden herhangi bir kimse iflas etmemekte, zarar, belli kimselere ağır bir surette yükleneceğine, kişiler arasında kolaylıkla bölüşülmektedir.” şeklinde bir açıklama bulunmaktadır ⁷.

Bu kanun gereğince, deniz sigortalarında meydana gelecek anlaşmazlıkları çözmek üzere bir mahkeme kurulması da sağlanmıştır.

Bu arada sigortacılık tarihinde önemli bir yeri olan ve 1666 yılında Londra’da meydana gelip de dört gün devam eden ve 13.000 ev ile 100 kilisenin yanmasına

⁴ ACINAN, a.g.e., s. 13.

⁵ ERERDİ, a.g.e., s. 8.

⁶ ACINAN, a.g.e., s. 14.

⁷ ERERDİ, a.g.e., s. 8 - 9.

neden olan yangın yalnızca İngiltere’de değil dünyada da yankı uyandırmış ve insanların korunması, hem canlarının hem de mallarının korunması fikri, sigortacılığın gelişmesinde yararlı olmuştur. Bir yıl sonra İngiltere’de “Yangın Bürosu” kurulmuş ve 1684 yılında da ilk yangın sigorta şirketi kurularak sigortacılık konusunda faaliyete geçmiştir. Daha sonra yine İngiltere’de ilk nakliyat şirketleri 1720’de “Landon Assurance” ve “Royal Exchange Assurance” şirketleri faaliyete başlamıştır .

Deniz sigortacılığındaki en önemli gelişmelerden biri de 17. yüzyılın 2. yarısında Londra’da Edward T.Lloyd’a ait bir kahvede meydana gelmiş ve bu kahvenin müşterileri olan gemici , banker, tüccar, vb.ler burayı deniz sigortası ile ilgili bir bilgi alış veriş merkezi haline getirerek ve Lloyd’un ölümünden sonra da, bu kahve 1871 yılında bir kurum haline dönüştürülerek, bugün Londra’da Lloyd denilen dev sigorta kurumu doğmuştur. Lloyd bir sigorta şirketi değil, ancak sigorta teminatı veren kişilerin meydana getirdiği bir merkez durumundadır ⁸.

“Uzun yıllardan beri İngiltere Dünya nakliyat ve reasürans piyasasının merkezi olmaya devam etmekte ve bu alandaki önemini ve etkinliğini hiç yitirmemektedir. Bugün Dünya sigortacılarının hemen hepsi tarafından kabul edilip, uygulamada da kullanılan nakliyat sigortalarına ilişkin kuralların tümü İngiliz sigortacıları tarafından hazırlanmaktadır. Örneğin, tekne sigortalarına ait ilke ve kuralları düzenleyen “Join Hull Understading” ve yine hem tekne hem de emtia sigortaları için uygulanan harp fiyatları da yine Londra’daki “War Rating Committee” tarafından saptanmakta ve bütün ülkeler tarafından kabul edilmektedir. Ayrıca bugün yine Londra Sigortacılar Birliği tarafından hazırlanmış bulunan tekne ve emtia ile ilgili İngilizce klozlar dünya uygulamasında ve Türkiye’de İngilizce metin olarak kullanılmaktadır ⁹.

Hayat sigortalarında ise, ilk hayat sigortasının poliçesi 1583 yılında kesilmiştir. Bu ilk poliçeler, kısa süreli olup, primleri yüksek ve ölüm tazminat tutarları ise, tutarı önceden kesinleşmiş veya o yıl içinde prim ödeyen ve ölen üye sayısına bağlı olurdu. Vefiyat tablolarının bulunmamasına karşın, 17. yüzyılda çeşitli hayat sigorta uygulamaları görülmektedir. Ancak bunların hiçbiri ölüm halinde üyeleri için belirli bir

⁸ ELBEYLİ, a.g.e., s.12.

⁹ ACINAN, a.g.e., s. 14 –15.

tutar garanti etmiyordu. Bu uygulama 1807 yılına kadar devam edip, aktüerya hesaplarının gelişmesi ve vefiyat tablolarının hazırlanması ile modern anlamda hayat sigortacılığına başlanmasına olanak sağladı. Bunun yanında daha önceki yıllarda, 1693 yılında Halley bir vefiyat tablosu hazırlamıştı. 1755 yılında da Dodson, hayat sigortasının hayat boyunca aynı primle yapılabileceğini ve primin, poliçeye giriş yaşına ve vefiyat tablosuna saptanabileceğini ortaya koymuştur¹⁰.

Sigortanın tarihi gelişmesi bunu göstermektedir ki; insanlar ticarete başlarken, sigorta da ticaretin devamlılığı için bir çeşit güvence oluşturmuştur, hatta sigorta ticaretin tamamlayıcısı haline gelmiştir. Sigortanın yaygınlaşması ve yasalaşması her ne kadar gecikmiş ise de, M. Ö. 4500 yıllarında, ilk uygulamalarına rastlamaktayız. Ticaretin devamlılığı ve olumlu olarak gelişmesine önemli nedenlerden, biri de sigortadır.

1.1.1- Dünyada Sigorta Sektöründe, Son yıllarda Ulaşılan Düzey

Dünyada sigorta sektöründe, son yıllarda ulaşılan düzeyde ise; bütün dünya sigortacılık sisteminde bilgisayarlarda 2000 yılı sorunundan (K2Y) dolayı oluşabilecek hasarlar poliçelere konulan bir istisna klozuyla sigorta teminat kapsamı dışına alınmıştır. Reasürans şirketleri 2000 yılı sorunlarından kaynaklanacak hasar ve kazaları "Millenium Klozu" ile sigorta teminat kapsamı dışında tuttuklarından Türkiye'de sigorta şirketleri de bu konuda sigortalılarını uyarılmışlar ve istisna klozunu sözleşmelerine koymuşlardır. Ancak gerek yurt dışında, gerekse Türkiye'de bu konuda yapılan çalışmalar sonucunda beklenen dijital kıyamet ABD ve Avrupa'nın gelişmiş ve sanayi ülkelerindeki sektörleri sekteye uğratmadığı gibi Türkiye'de de etkili olmamıştır¹¹.

Büyük pazarlarda yer alıp rekabetçi avantajlara sahip olmak ve yeni fırsatlar yakalamak isteyen şirketler 1996 yılından itibaren birleşme ve satın alma işlemlerine 2001 yılında da devam etmişlerdir.

- İngiliz sigorta devi Prudential, American Generali 22.5 milyar dolara almak üzere teklifte bulunmuştur. Ayrıca American International Group (AIG) da Teksas

¹⁰ Cahit NOMER, Sigortanın Genel Prensipleri ve Reasürans, Çeltük Batbaa, İstanbul, 1977, s. 25,

¹¹ Başak Sigorta, 2000 Yılı Faaliyet Raporu, s. 5,

Merkezli American General'i satın almak için 23 milyar dolarlık teklif vermiştir.

- Avrupa'nın 2. büyük sigorta şirketi Alman sigorta devi Allianz A.G. 20 milyar 65 milyon dolar karşılığında Almanya'nın üçüncü büyük bankası olan Dresdner Bank'ın % 95 hissesini satın almıştır. Bu birleşme nedeniyle dünya piyasasında Citigroup, AIG ve HSBC'nin ardından 4. büyük finans şirketi meydana gelmiştir.
- İsviçre reasürans şirketi Swiss Re, ABD Lincoln National'ın reasürans birimini 2 milyar dolara satın almak için teklif vermiştir.
- Avrupa'nın sigorta ve finans hizmet grubu içerisinde 14. sırada yer alan Hollanda-Portekiz EUREKO, Yunanistan'ın en büyük sigorta grubu olan İnter American'ın % 55 hissesini 1 milyar Dolar'a satın alarak şirketin % 80 hissesine sahip olmuştur.

Dünya sigorta sektöründe ideal sigorta olarak kabul edilen ürünler yerine daha geniş teminat içeren ürünlerin yapıldığı görülmektedir.

- Münich Re; mühendislik branşında kullanılmak üzere CP (Comprehensive Project) ve CM (Comprehensive Machinery) sigorta ürünleri üzerindeki çalışmalarını bitirmiştir.
- Fransız sigorta şirketi SCOR; 1984 yılında Kanada'da kurulan ve 1998 tarihinden itibaren Fransa'da çalışmalarını sürdüren SOLAREH (İnsan Kaynakları Gelişim Derneği) ile ortaklaşa geliştirdiği bir proje ile bedeni zarara uğrayan kaza kurbanını yeniden sağlığına kavuşturmak işini sigorta teminat kapsamına alma çalışmalarına başlamıştır.
- Alman reasürans şirketi Gerling Global Baden-Baden'de düzenlenen yıllık toplantıda bilgisayar virüslerinin yol açtığı hasara bağlı iş durması ve kar kaybı All-Risks teminatının büyük reasürans şirketleri tarafından reasürans anlaşmalarına konmayacağından bu teminatların mal sigorta poliçelerinin teminat kapsamına alınmamasının uygun olacağını ifade etmiştir.

Münich Re yaptığı en son analizde 2000 yılında meydana gelen doğal felaketlerin Sigorta ve Reasürans Şirketlerini önceki yıllara göre daha az zarara uğrattığını

belirtmekte ve bunun nedenini 2000 yılında büyük depremlerin olmaması, siklon mevsiminin ılımlı geçmesi ve nüfus yoğunluğunun yüksek olduğu bölgelerde genellikle zararların bulunmamasına dayandırmaktadır. Ancak bu durumda doğal felaketlerdeki trendin değiştiğini söylemenin mümkün olmadığını, 1997 yılında da doğal felaketlerin yükseliş trendinin kesintiye uğradığını ancak bu kesintinin 1 yıl sürdüğünü daha sonra yükselişin devam ettiğini belirtmektedir ¹².

1999 yılında doğal olaylar nedeniyle 105.000 üzerinde ölü ve 28,4 Milyar Dolar'a varan maddi hasar meydana gelmiştir ¹³. 2000 yılında doğal afetlerden 10.000 kişi hayatını kaybetmiş, 22 milyar dolar olan ekonomik zararın ancak 7.5 milyarlık kısmı, sigortalı bulunmakta idi.

ABD.'nin en büyük sigorta şirketlerinden olan The New York Life Insurance 1915 olaylarında ölen Ermenilerin mirasçılarına toplam 10 milyon dolar ödemeyi kabul etmiştir. Türkiye'de 1914 yılına kadar 8000 Poliçe tanzim edilmiş olup bu miktarın 3600 adedi Ermenilere aittir. Şirket 1000 dolarlık poliçenin 10 katını ödeyecektir.

ABD Sigorta Hizmetleri Dairesi ve Ulusal Bağımsız Sigortacılar Birliği (NAII) nin yayımladığı yıllık bazda karşılaştırma raporunda 2001 yılının ilk altı aylık katstrofik zararlarının 2000 yılının aynı dönemine göre iki kat arttığı belirtilmektedir.

11 Eylül 2001 tarihinde New York – Manhattan'da bulunan iki gökdelen binasından oluşan Dünya Ticaret Merkezi, yapılan terörist intihar saldırısı ile yerle bir olmuştur. Dünya Ticaret merkezinde ABD nin dünyaca ünlü yatırım danışmanlığı ve borsacılık şirketlerinden Morgan Stanley, Merill Lynch, Saloman Brothers'ın yanı sıra New York Emtia Borsası (COMEX), çoğu uluslararası ticaretle ilgili çok sayıda şirket, mal ve hammadde borsaları, yatırım şirketleri, bankalar, hukuk firmaları ve bir otel bulunmakta idi.

Yerle bir olan kulelerden her biri 2 milyar dolar limitle toplam 4 milyar dolara sigortalanmış olup her bir gökdelenin piyasa değeri 5 milyar dolardır.

¹² Başak Sigorta, 2001 Yılı Faaliyet Raporu, s. 6.

¹³ Başak Sigorta, 2000 Yılı Faaliyet Raporu, s. 5,6.

Aynı gün saldırı yapılan diğere bir dev yapı olan ABD savunma Bakanlığı Pentagon binasının, ABD hükümetinin riski sigorta şirketlerine devretmediğinden sigortası bulunmamakta idi. Aynı gün teröristler Pennsylvania'da da bir uçağın düşmesine neden olmuşlardır.

ABD de bulunan sigorta şirketleri tarafından yapılan sigortaların önemli bir bölümü Munich Re, Swiss Re ve İngiliz L'Loyd Şirketlerine reasüre edilmiştir.

11 Eylül'de meydana gelen trajik olayların sigorta endüstrisinde bugüne kadar kaydedilen en ağır mali zarar olduğu kabul edilmekte ve sigortalı hasar miktarının 25-40 milyar Dolar arasında olacağı tahmin edilmektedir. Ancak bu rakamın içerisinde; hasar taleplerinin karşılanması ile hasarların yönetilmesine ilişkin masraflar, hasar taleplerinden kaynaklanacak uyuşmazlıklara ait dava masrafları, reasürans geri alımları, sigorta ve reasürans şirketlerinin tasfiye sonuçları bulunmamaktadır.

Dünyanın bu en büyük terörist eyleminin ardından tüm dünyada sigorta şirketlerinin hisselerinde de büyük kayıplar yaşanmıştır. Avrupa'nın en büyük sigorta şirketlerini içinde barındıran Avrupa borsalarındaki sigorta endeksinin ortalaması olan Eurotop Sigorta endeksi olay sonrasında ilk gün % 13 değer kaybetmiştir. Bu değer kaybı Swiss Re hisselerinde % 17. Munich Re hisselerinde % 15 olarak gerçekleşmiştir. Daha sonraki günlerde Munich Re Liderliğinde Sigorta Şirketlerinin hisselerinde tekrar yükseliş olmuştur.

11 Eylül olayı nedeniyle sigorta şirketlerinin hadiseye sebebiyet verecek uçaklar için 6 milyar dolar civarında tazminat ödeyecekleri tahmin edilmektedir. Sigorta şirketleri 11 Eylül'de hiç beklemedikleri bir olayla karşılaştıklarından uçak başına verdikleri 1 milyar dolarlık teminatı 50 milyon dolara indirmeleri üzerine hükümetler devreye girerek 50 milyon doların üzerindeki hasarları karşılama garantisi vermeleri üzerine sivil havacılığa ait uçaklar uçuşlarına devam edebilmiştir.

11 Eylül olayı nedeniyle Uluslararası Sigorta Birliği ile L'Loyds Sigorta Birliği hem yolcu hem yük taşıyan gemiler için harp sigortasını devreye sokmuşlardır. Harp riski

bulunan bölgelere gidecek gemiler harp sigortası almak istedikleri takdirde gün başına ekstra "harp primi" ödemek zorunda kalacaklardır.

11 Eylül 2001 olaylarından sonra dünyada ve Avrupa'da bir çok sigorta ve reasürans şirketi zor duruma düşmüştür. İngiliz sigorta şirketi Royal Sun Alliance iş kabulünü durdurmuştur¹⁴.

Hasar tutarları Türkiye'yi doğrudan etkilemese de, bu gelişmenin reasürans maliyetlerini artıracığı ve bu nedenle Türkiye sigorta pazarını dolaylı olarak etkileyeceği biliniyor¹⁵.

Dünya Musevi Kongresi, İtalyan Sigorta Şirketi Generali'nin Londra'da sürdürülen soykırım dönemi sigorta hasarlarına ait uluslararası komisyon toplantısında soykırım döneminden önce ve o dönem sırasında kanunen düzenlenmiş poliçeler üzerinden 150 milyon Dolar tazminat ödemeyi kabul ettiğini bildirmiştir. Anlaşma hükümlerine göre Generali arşivlerinin tamamını taramayı ve 20.000'i aşkın poliçeyi yayınlamayı kabul etmiştir.

Dünya sigorta sektörünü yakından ilgilendiren sahtecilik olayları son yıllarda olduğu gibi, 2000 ve 2001 yıllarında da devam etmiştir. Bunlardan 2000 yılında :-

- 1- Almanya'da son yıllarda bir çok sigorta şirketi arama merkezleri ve doküman yönetim sistemiyle hasar işlemlerini daha verimli hale getirmek için çalışmaktadırlar. Ancak arama merkezleri yaygınlaştıkça şirketler sahtecilik olaylarının da giderek sorun yarattığını görmeye başladılar. En son tahminlere göre önceden planlanmış ve kasti kazaların tüm motor sigorta hasarlarındaki payı % 10 olup, bu nispetin sektöre maliyeti 2 Milyar DM. dir. Almanya'nın önde gelen beş sigorta şirketi uzman bir yazılım şirketinin işbirliği ile sahte hasarların otomatik olarak belirlenmesi için 2000 yılından buyana bir sistem uygulamaya başlamıştır.

¹⁴ Başak Sigorta, 2001 Yılı, a.g. r. , s. 7.

¹⁵ Sigortacı Gaz., Sayı: 259 Yıl: 17, İstanbul, 1-15 Ekim 2001, s. 1.

2- İskandinav Ülkeleri Sigorta Federasyonu (IFNC)'nin istatistiklerine göre hayat dışı sigortacıların sahte hasarlar için ödedikleri tahmini meblağ yıllık bir milyon Euro'ya ulaşmıştır. Bu rakamın toplam ödemelerdeki payı % 10 dur. Sahtecilik olaylarının ancak çok küçük bir oranı ortaya çıkarılabilmektedir. Polise ihbar edilen 200 olaydan birinin sahtecilik hadisesine ait olduğu kabul edilmektedir. Sigorta şirketleri sahte hasarları önlemek için polisle yakın işbirliği kurmayı ve polise bu alanda eğitim vermeyi planlamaktadır ¹⁶ .

2001 yılında ise; Price Waterhouse Coopers (PWC)'in yaptığı bir araştırmaya göre önde gelen İngiliz Sigorta şirketlerinin yaklaşık dörtte üçü son iki yılda sahte hasarlar nedeniyle zarar etmişlerdir. PWC sahte hasarlar nedeniyle Avrupa genelinde 536 firmanın uğradığı zararın 3.6 milyar EURO olduğunu belirtmektedir. Sahte hasar zararlarına karşı geliştirilmiş sigorta ürünleri olmasına rağmen bu ürünlerin satışları yaygın değildir. Ancak İnternet'in yaygınlaşmasıyla bu teminat türüne ilginin artması beklenmektedir ¹⁷ .

Rakamsal olarak dünya Sigortacılığına baktığımızda; 2000 yılında dünya prim üretim toplamı 2 trilyon 443 milyar 700 milyon Dolar olarak gerçekleşmiştir. Bu miktarın % 62,26'sı 1 trilyon 521 milyar 300 milyon Dolar'ı hayat branşından, % 37,74'ü 922 milyar 400 milyon Dolar'ı hayat dışı branşlardan kaynaklanmaktadır.

2000 yılında hayat branşında % 9,1 oranında artış olduğundan bu yılı hayat sigortalarının patlama yılı olarak değerlendirmek mümkündür. Hayat dışı dallar ise % 2,7 oranındaki büyüme ile normal bir seyir göstermiştir.

2000 yılında dünya sigorta priminin % 90,7'sini Kuzey Amerika, Batı Avrupa, Japonya ve Okyanusya gibi sanayileşmiş ülkeler tarafından üretilmiştir. 2000 yılında kişi başına düşen toplam prim üretiminde sıralama aşağıdaki gibi gerçekleşmiştir.

1. Sırada İsviçre 4154 Dolar
2. Sırada, Japonya 3973 Dolar

¹⁶ Başak Sigorta, 2000 Yılı, a.g. r. , s. 6.

¹⁷ Başak Sigorta, 2001 Yılı, a.g. r. , s. 8.

3. Sırada, İngiltere 3759 Dolar

4. Sırada, ABD. 3152 Dolar

5. Sırada, İrlanda 2552 Dolar

Türkiye ise, 42,6 Dolar üretim ile 60. sıradadır. (1999 verilerine göre Türkiye 35.4 Dolar üretimle 63. sırada idi.)

Primlerin Gayri safi Milli Hasılaya (GSMH) oranı açısından bakıldığında ise %1,45 oranla Türkiye'nin 68. sırada (1999 yılında da 68. sırada idi) olduğunu görüyoruz ¹⁸.

¹⁸ Başak Sigorta, 2001 Yılı, a.g. r., s. 8.

1.1.2- Türkiye’de Sigortacılığın Gelişimi

“Osmanlı’nın ticareti, Müslüman olmayanların işi olarak görmesi, ayrıca sigortacılığın dinen meşru görülmemesi, sigortanın tanınması ve gelişmesini engellemiştir. Ancak, Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşu ile başlayan milli kurumlara sahip olma hareketi ile sigortacılık da yaşamdaki yerini almaya başlamıştır”¹⁹.

19. yüzyılında Osmanlı ülkesinde önceki yüzyıla göre ve özellikle limanlarında bir batılılaşma söz konusu imiş. Bu nedenle yabancı sigorta şirketleri yerleşmiştir. 1846 de Osmanlı Devleti’nde ilk kez İstanbul’da Giorgio ve Roberto Casseratto Kardeşler tarafından Riuzione Adriatica di Sigurta (RAS)’ın acentesi açılmış ve bu acente 1874’e kadar faaliyetlerini sürdürmüştür.

“Pera yangınından bir süre sonra 1872 yılında Bank Hanson adlı bir İngiliz şirketi önderliğinde Sun, Northern ve North British adındaki üç İngiliz sigorta şirketi İstanbul’da faaliyete geçmişlerdir. Kimi İngiliz şirketlerinin mallarını sigorta eden bu şirketlerin ardından 1878 yılında bir Fransız sigorta şirketi olan La Fonciere İstanbul’da faaliyete geçti. Bu şirketlerin dışında 1890 yılların başında ise, on beş kadar yabancı sigorta şirketlerinin Osmanlı Devleti’nde Alman Avusturya, ve Rus’lara ait acentesi bulunmaktaydı. Osmanlı Devleti’nde sigortacılığın gelişimi sürecinde sigortacılığın banka ve bankerler ile ilişki üzerinde de durulması gerekmektedir”²⁰

19. yüz yılın Avrupa’da sigorta şirketleri özellikle reasürans olayı ile ilgili olarak nakitlerinin büyük bir bölümünü faiz geliri sağlamak için bankalara yatırıyorlardı. Bu duruma banka sistemi de sigorta şirketlerinin fonlarına çekmek için veya kullanabilmek için sigorta şirketlerinin hisse senetlerinin portföyünde tutmak ve böylece bunların yönetiminde söz sahibi olmak yoluna gitmişlerdi. Bu durumda 19. yüz yılın ortalarına geldiğinde, sigorta şirketlerine hakim olan veya onlara en büyük iştirakçisi olan bankalardan oluşan bir banka sektörü ortaya çıkmıştır²¹.

¹⁹ Erdoğan SERGİCİ, **Sigorta ve Pazarlama – Makaleler**, İsviçre Sigorta ve İsviçre Hayat Sigorta Yayınları, İstanbul, 2001 s. 21.

²⁰ Haydar, Alkan, Murat, **Cumhuriyetin 75 Yıllık Sigortacısı**, Kaç Allinaz Yayınları, İstanbul, 1998, s. 36

²¹ A.e., s. 33, 36 ve 39.

Türkiye’de sigortacılığın millileşmesi, memleketin iktisadi kalkınmasında büyük hizmetler görmüş ve görmekte olan Türkiye İş Bankasının hizmete girmesiyle başlar. Böylece 1925’de Anadolu Anonim Türk Sigorta Şirketi kuruldu 1927’de 1149 ve 1173 sayılı, sigorta şirketlerinin teftiş ve murakabesiyle ilgili kanunlar çıkarıldı.

Yine aynı zamanda, sigorta faaliyetleri üzerinde nazım rolü oynamak ve tamamıyla yurt dışına çıkan reasürans primlerinin teknik imkanlar dahilinde memlekette kalmasını sağlamak amacıyla 1160 sayılı Mükerrer Sigorta hakkındaki kanun yürürlüğe girdi. Milli Reasürans T. A. Ş.’in kurulup faaliyete geçmesi 1929 yılındadır. Bu şirketin çalışmaya başlaması ile Türkiye sigortacılığında yeni bir devre açılmıştır. İlk yılların tereddüt ve uygulama yanlışlarından sonra, gayri meşru rekabetin ortadan kalktığı, tazminat işlemindeki davaların nispeten kontrol altına alındığı ve suiistimallerin azaldığı müşahede edilmeye başlamıştır.

1935’te Sümerbank tarafından Güven Sigorta, 1936’da Anadolu Anonim Türk Sigorta Şirketi tarafından (İş Bankası) Ankara Sigorta kurulmuştur. 1938’de çıkan ve 1149 sayılı kanunu düzelden 3392 sayılı kanun, hayat dalında çalışan şirketlerin riyazi ihtiyatlarının memleket içinde kalmasını ve milli gayelere uygun olarak kullanılmasını öngördüğü gibi, şirketlerin işlemlerini daha sıkı bir kontrol altına almayı temin etmiştir.

Türkiye’de ilk özel sermaye ile 1942’de kurulan milli şirketi Doğan sigortadır. Bundan sora sırasıyla 1944’te Halk Sigorta, 1955’te Şeker Sigorta, 1957’de Güneş Sigorta, 1958’de Ray Sigorta, 1959’da Cihan Sigorta ve Başak Sigorta şirketleri kurulmuştur.

Bu arada 1959 yılı ve 7397 sayılı ve halen mer’i olan sigorta şirketlerinin murakabesine dair kanunu görüyoruz. Daha ziyade İsviçre mevzuatından istifade edilerek tanzim edilen ve o günün ihtiyaçlarını hedef kabul ettiği ifade edilen bu kanunun da bu gün için yetersiz kaldığı ilgililerce ortaya konmaktadır.

Türkiye’de 1960’tan sonra kurulan sigorta şirketleri ise; Tam, Tam hayat, Oyak ve Emek şirketleridir. Halen (2000 yılı sonu itibariyle)Türkiye’de 54 yerli ve 8’ i yabancı toplam 62 sigorta ve 4 reasürans şirketi bulunmaktadır . Halen eldeki kayıtlara göre,

Türkiye'nin prim portföyü hakkında en eski bilgi 1941 yılına ait olup o yılki Türkiye primi 8.367.677 TL., 1942'de ise 15.785.671 TL. olmuştur.

Bu tutarlar kesinlikle önemsenmemelidir. Zira toplam Türkiye portföyü, piyasaların münferit sigorta şirketi prim hacminin dahi çok altındadır²².

1.1.2.1-Türkiye'de Sigorta Sektöründe, Ulaşılan Düzey

Türkiye'de Sigorta Sektöründe, Son yıllarda Ulaşılan Düzeyde ise; Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan sonra Türk Sigortacılığını Dünya Sigortacılığı ile rekabet edecek yasal yapıya kavuşturmak amacıyla hazırlanan 7397 sayılı (Sigorta Şirketlerinin Murakabesi Hakkındaki Kanun) 1959 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu kanunun yayımı tarihinden 1987 yılına kadar geçen 28 yıl içinde kanunda hiçbir değişiklik yapılmamıştır. 1987 yılında değişen hayat koşullarına göre mevzuattaki boşlukları doldurmak, sigorta şirketlerini mali yönden kuvvetlendirmek ve sigorta aracılarının durumlarını yeniden düzenlemek için kanunun birçok maddeleri ve başlığı 3379 sayılı yasa ile değiştirilmiştir.

Bu yasa ile yapılan değişiklikler öncelikle yeni sigorta şirketlerinin kuruluşunu hızlandırmış, bu da sektörde rekabeti başlatan bir süreç yaratmıştır. Ancak Türk Sigortacılığı en önemli sınavını 1990 yılında uygulamaya konulan Serbest Tarife Sistemi ile vermeye başlamıştır. Serbest Tarife sistemine geçilmesi ilk aşamada aşırı fiyat indirimlerine ve yasal ödeme mehillerinde aşırı tavizlere yol açtığından şirketler prim tahsilatında zorlanmış ve teknik karlar düşmeğe başlamıştır. Fiyatlardaki rekabetin devam etmesi nedeniyle 1998 yılında teknik karlar en düşük seviyelerde prime göre % 9.11 gerçekleşmiştir. Serbest Tarife sisteminin tarifersizlik olarak algılanması, prim ödemelerinde acente ve müşterilere tanınan vade uzatımlarının şirketler arasında neden olduğu aşırı rekabetin 1991 yılından buyana ortaya çıkan olumsuz sonuçlarına göre bazı şirketlerin zarar ettiği somut bir şekilde görülmüştür. Nitekim 1991 yılında 5 şirket, 1992 yılında 11 şirket, 1993 yılında 6 şirket, 1994 yılında 3 şirket, 1995 yılında 3 şirket, 1996 yılında 4 şirket, 1997 yılında 8 şirket, 1998 yılında 12 şirket, 1999 yılında 13 şirket, 2000 yılında 18 şirket faaliyetlerinin zararlar kapatmışlardır. Bu arada Türkiye'deki sigorta potansiyelini

²² T. C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, Sigorta Denetleme Kurulu, 2000 Yılı Türkiye'de Sigorta Faaliyetleri Hakkında Rapor, s. 62.

yeterince değerlendirmeyen (Danimarka – Baltica, Fransız P.F.A., Alman Gothaer)
3 yabancı şirket de sektörden çekilme kararı almıştır .

Avrupa Sigorta Komitesi (CEA)'nın "Rakamlarla Avrupa Sigortacılığı – 2000" raporunda Türk Sigorta Sektörünün Avrupa ve gelişmekte olan ülkeler içinde kayda değer bir büyüme oranına sahip olduğunu 65 milyonluk nüfusuyla son 10 yıl içerisinde GSMH açısından önemli ölçüde büyüme kaydedildiği belirtilmekte idi. Ancak 2001 yılında yaşanan ekonomik kriz nedeniyle bu büyüme inkitaya uğramıştır.

2000 yılının sonuçlarına baktığımızda son on yıldır sürekli büyüme sağlayan Türk Sigorta Sektörünün geçen yılın aynı dönemine göre yaklaşık % 21.6 oranında bir büyüme gösterdiği görülmektedir. 1999 yılında 2 milyar 344 milyon Dolar prim üreten sektör, bu yıl sonu itibariyle 2 milyar 850 milyon Dolara ulaşmıştır. Toplam primin %18.36'sı 523 Milyon Dolar ile hayat dalından, %81.64'ü 2 milyar 327 milyon Dolar ile hayat dışı dallardan kaynaklanmıştır. 1999 yılında 35 Dolar civarında olan kişi başına düşen sigorta prim üretimi 2000 yılında 42.6 Dolara ulaşmıştır²³.

Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'nun bankalara el koyma işlemi nedeniyle 2000 yılı sonunda Türk Nippon Sigorta, Batı Sigorta, Ege Sigorta, Kapital Sigorta, İnter Sigorta olmak üzere 5 sigorta şirketi Fona geçmiştir.

2001 yılında sigorta sektöründe büyük değişimler olmuştur. 2001 yılında Kent Generali, Bayındır, Bayındır Hayat, Toprak ve Toprak Hayat Sigortalar da Fona geçmiştir.

Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu Türk Nippon Sigorta'nın % 96,24 hissesini Hussein Nuemen Soufraki'ye, Batı Sigorta'nın % 49 hissesini Yaşar Holding'e satmıştır.

Ayrıca Hazine Müsteşarlığı tarafından; Universal Hayat Sigorta A.Ş.'nin portföyü Başak Hayat Sigorta A.Ş.'ne devredilmiş, mali bünye yetersizliği ve bunlara bağlı yükümlülüklerini yerine getirmedeği gerekçesiyle Universal Sigorta'nın yönetimine el konmuş, Emek Sigorta A.Ş.'nin mali bünyesini güçlendirilmesine yönelik tedbirlerin

²³ Başak Sigorta A. Ş., 1996-2000 Yılları Faaliyet Raporları

alınmaması, sermaye artırımının yapılmaması nedeniyle yeni sigorta ve reasürans sözleşmesi yapma yetkisi kaldırılması üzerine Emek Sigorta Yönetim Kurulu iflas kararı alıp yargıya müracaat etmiştir.

Commercial Union A.Ş.'deki Fiba grubunun % 29,91 hissesi 17 milyon 347 bin dolar karşılığı CGU International Holdings BV ye satılmıştır. İstanbul Reasürans tasfiye kararı almıştır.

11 Eylül'de Dünya Ticaret Merkezine yapılan terörist saldırısının tesirleri dünya sigorta sektöründe olduğu gibi Türkiyede sigorta sektöründe de etkisi olmuştur.

Diğer ülkelerde olduğu gibi Türk Hükümeti de T.H.Y. uçakları için hasar halinde 50 milyon dolar üzerindeki zararı karşılamayı kabul ve taahhüt etmiştir.

İMKB'de işlem gören Ray Sigorta, Anadolu Hayat Sigorta, Ak Sigorta, Güneş Sigorta, Yapı Kredi Sigorta, Anadolu Sigorta ve Commercial Union Sigorta'nın hisse senetlerinde ilk günlerde % 10'ların üzerinde düşmeler olmuştur.

Başak Sigorta A. Ş.'nin de arasında bulunduğu % 55,08 Pazar payına sahip 12 şirket 1 Ocak 2002 tarihinden itibaren ticari ve sınai kesime verdikleri yangın sigortalarına binde 0.15 prim uygulayacaklarının, yangına ek olarak verilen sel, seylap, yer kayması, fırtına gibi ek teminatlara da binde 0,05'in altında fiyat vermeyecekleri hususunda protokol imzalamışlardır.

Zorunlu Deprem Sigortası teminatı 20 milyar TL.'dan 25 milyar TL.'ya çıkarılmış, depreme bağlı yangın da teminat kapsamına alınmıştır.

15.12.2001 tarihinden itibaren terör teminatında sınai ve ticari rizikolarda koasürans yapılmasına hasarın % 80'den sigorta şirketinin, % 20'den sigortalının sorumlu olması, ayrıca sigorta bedelinin sigorta şirketindeki hissesinin % 2 si oranında, sivil rizikolarda ise sigorta bedelinin % 5 oranında muafiyet tatbik edilmesine karar verilmiştir.

Dünyada olduğu gibi ülkemizde de hasarların artışıdaki bir etken de hileli hasarlardır. Dünyadaki örneklerinde görüldüğü gibi ekonomik kriz dönemlerinde artan işsizlik, gelir dağılımındaki dengesizlik toplumdaki suç olaylarının artmasına yol açmıştır. Türkiye’de en çok trafik, kasko, yangın ve hırsızlık branşlarında görülen sahtekarlık olaylarında insanların kolay para kazanma hırsıyla sigortacılığı bir araç olarak kullandıkları anlaşılmaktadır. Bu nedenle bir çok sigorta şirketi hileli hasarlara mani olmak için tahkikat elemanı çalıştırmaktadır.

2001 yılına baktığımızda son yıllarda sürekli büyüme gösteren Türk Sigorta Sektörü, geçen yılın aynı dönemine göre % 39,95 artışla 2,5 katrilyon TL. prim üretimi sağlamıştır. Ama 2001 yılın 12 aylık TEFE % 68.5’lik enflasyon oranını bu yılki üretimden arındığımız zaman, geçen yılın aynı dönemine göre % 16.94 düşüş gerçekleştiğini görmekteyiz.

Üretilen prime bakıldığında sektörde şirket sayısının fazla olmasına rağmen prim üretiminin büyük çoğunluğunun (% 73,68) 15 şirket tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu da toplumda güçlü şirketlerden teminat satın alma bilincinin yerleşmeye başladığının bir göstergesidir.

2001 yılında Kaza branşı 1 katrilyon 020 trilyon 181 milyar TL. ile yine birinci dal olurken toplam üretimdeki payı % 41,03 olarak gerçekleşmiştir. Hayat dışı dallarda bu pay %50,41’e ulaşmaktadır. Hayat dalı 463 trilyon TL. ile kazadan sonra en çok üretim sağlayan dal olmuştur.

1996 - 2001 yıllarında dallara göre prim üretimi, ödenen hasarlar, sektör içindeki pay yüzdeleri ve yıllık artışları (1 – 5 No.’lu Tablolarda) ayrıntıları gösterilmektedir.

10 Aralık 1999 tarihinde Helsinki zirvesine kabul edilen Türkiye’nin AB üyeliğine adaylık statüsü, tüm sektörleri olduğu gibi sigortacılığı da yakından etkileyecektir. İlk sırayı AB mevzuatına uyum çalışmaları alacaktır ki, 2001 yılının sona ermesine rağmen Sigorta Kanunu henüz T.B.M.M.’ne gönderilmemiştir. Sigorta sektörü bugünkü durumu itibarıyla AB standartlarında bir yapıda olmadığından adaylıktan üyeliğe geçiş döneminde şirketler teknolojik alt yapı, hizmet ve insan kalitesini AB bünyesindeki şirketlerle aynı seviyeye getirmek, yurt dışında uygulanmakta olan

yeni ürünlerin ülkemizde de uygulanması için gereken çalışmaları başlatmak zorundadırlar.

2001 yılı dünya reasürans piyasası için finansal şok yaşanan bir yıl oldu. 11 Eylül saldırısı nedeniyle reasürans dünyası bu güne kadar karşılaştığı en yüksek toplu tazminat ödeme olasılığı ile karşı karşıya kaldı. Çeşitli değerlendirmelere göre 25 – 40 hatta bazı yorumlara göre 100 milyar ABD Dolar tazminat ödenmesi olasılığı gündeme geldi. Bunun sonucu bazı reasürörler için tazminat ödeme güçlükleri gündeme gelirken bazı reasürörlerin de hisselerinde ve rating değerlendirmelerinde düşüşler gözlemlendi. Bütün bu gelişmelerin 2002 için sigorta ve reasürans yenilemelerinin hemen arifesinde gerçekleşmesi teminatlar açısından bir kapasite daralmasına ve bulunacak kapasitelerin de fiyatlarının yükselmesine neden oldu. Bulunan kapasitelerin güvenirliliğinin bile titizlikle irdelenmesinin gerektiği bu ortam, 17 Ağustos ve 12 Kasım 1999 tarihlerinde yaşanan iki büyük deprem felaketinin ağırlaştırdığı Türk sigorta piyasasının reasürans sıkıntılarını artıran önemli bir etmen oldu. Yaşanan ekonomik kriz nedeniyle sektörün yükümlülüklerindeki döviz esaslı azalma, reasürörlerin sektörümüze ayıracağı kapasitelerin de azalmasına dolayısı ile sektörün daha az teminatı daha pahalı fiyatlarla almasına yol açacağını göstermektedir.

Reasürörler, Türkiye'ye ayırdıkları kapasiteleri gözden geçirip, sektörde kalıp kalmama kararlarını ve kalırlarsa da hangi şirketlerle çalışacaklarını irdelemeye başladılar.

2002 yılı reasürans anlaşması yenilemelerinde;

- Terör teminatının hangi koşullarda ve hangi sınırlarda verileceği,
- Deprem teminatı reasürans komisyonu,
- Prim ödemelerinin gecikmesi halinde faiz uygulanması,

en önemli konular oldu. Şirket konservasyonlarının (saklama payı) korunması amacı ile alınan ve 2001 yenilemelerinde yaşanan deprem nedeniyle ciddi oranlarda artmış bulunan X/L teminatlarının 2002 yılında da yine belirli bir fiyat artışı ile gerçekleştirilebileceği gözlemlendi.

Dünyanın doğal afetler açısından en riskli bölgelerinden biri olan Türkiye’de, yaşanan ekonomik kriz ülke ekonomik değerlerinin daha da titizlikle teminat altına alınması ihtiyacını doğurmaktadır. Türkiye kaynaklarının en verimli koşullarda kullanılması, bu sektörün yaşanan sağlıksız rekabet koşullarından biran önce kurtulması, rekabetin sigorta tekniklerine dayanan, doğru ve yapıcı bir nitelikte olmasına bağlıdır. Biran önce Meclis’ten çıkmasında fayda umulan “Sigorta Düzenleme ve Denetleme Kanunu”nun düzenleyici ve denetleyici gücü, sektörün önemli bir gereksinimi olarak görülmektedir.

1.1.2.2- Türkiye Sigorta Sektöründe Yapılan Yasal Düzenlemeler

Türk Sigortacılığı 2001 yılında da yasal sorunlarını çözememiştir. Sene içerisinde Sigortacılık faaliyetlerinin düzenlenmesi ve denetlenmesi için çeşitli kanun tasarıları hazırlanmıştır. Son olarak Ekim 2001 yılında Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliğinin de katkılarıyla AB normlarına göre hazırlanmış olan “**Sigorta Düzenleme ve Denetim Kanunu Taslağı**” ilgili kurumlara iletilmiş ise de henüz T.B.M.M.’ne sevkedilmemiştir.

Sigortacılık mevzuatı ile vergi mevzuatı arasındaki uyumsuzlukların mutlaka giderilmesi gerekmektedir. Özellikle de sigorta şirketlerinin yıl sonu itibarıyla ayırmak zorunda oldukları Deprem Hasar Karşılıkları ile Prim Alacakları Karşılıklarının Kurumlar Vergisi matrahından düşülmesi sağlanmalıdır. Şirketlerin mali açıdan güçlenmesi için bu gereklidir. Aksi takdirde, karşılıkların üzerindeki vergi yükü dolayısıyla sigorta şirketlerinin uğradığı fon kaybı sürecektir.

Yapı Denetimi ile ilgili Yapı Denetimi hakkında 595 sayılı K.H.K. Anayasa Mahkemesi tarafından 26.05.2001 tarihinde iptal edilmiştir.

91/2276 sayılı sigortacılıkla yurt içi saklama payı ve reasürans kapasitesini artırma sistemine ilişkin Bakanlar Kurulu kararı ile 2001 yılı sonunda sona erecek olan Milli Reasürans’ın tekel hakkı 31.12.2006 tarihine kadar uzatılmıştır.

10.04.2001 tarih ve 24369 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan “Sigorta Murakabe

²⁴ Başak Sigorta A. Ş., a. g. r., **2001 Yılı**, s. 8-11.

Kanununa ilişkin 5 sayılı tebliğ” ile Sigorta ve Reasürans Şirketlerinin ödenmiş sermayesi 5 Trilyon TL.'ye çıkarılmıştır.

“Sigorta ve Reasürans Brokerleri Yönetmeliğinde Değişiklik yapılması Hakkındaki Yönetmelik” 13 Eylül 2001 tarih ve 24522 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

“Sigorta Eksperleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılması hakkındaki yönetmelik” 31.05.2001 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu 07.04.2001 tarih 24366 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış ve 07.10.2001 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım sistemi kanununa göre çalışacak olan Emeklilik Şirketleri Kurumlar Vergisinden, Damga Vergisinden ve BSMV'den muaf tutulmuşlardır. Ayrıca Bireysel Emeklilik Sistemine katılan kişiye, Bireysel Emeklilik yatırım fonlarına, Bireysel Emeklilik sistemine çalışan adına katkı payı ödeyen işverene vergi avantajı sağlanmıştır.

- Herkesin Sağlık hizmetinden istifade edebilmesi için Sağlık Bakanlığı tarafından “Kişisel Sağlık Sigortası Sistemi ve Sağlık Sigortası İdare Başkanlığı Kuruluş ve İşleyiş Kanun” tasarısı hazırlanmıştır.
- “Bireysel Emeklilik Danışma Kurulu'nun çalışma Esas ve Usulleri Hakkındaki Yönetmelik” 31.10.2001 tarih ve 24569 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

1996 - 2001 Yılları Dallara Göre Türk Sigorta Sektörünün Prim Üretimi

(Milyon TL.)

Dallar	1996 Yılı Prim	%	1997 Yılı Prim	%	1998 Yılı Prim	%	1999 Yılı Prim	%	2000 Yılı Prim	%	2001 Yılı Prim	%
Yangın	21.787.275	16,88	43.449.662	15,16	77.727.171	14,03	159.330.596	16,19	260.031.681	14,65	447.603.055	17,89
Nakliyat	13.057.040	10,12	22.646.745	7,90	33.149.609	5,98	44.302.693	4,50	71.013.977	4,00	109.462.947	4,37
Kaza	59.055.855	45,76	134.769.945	47,02	257.479.536	46,46	436.237.415	44,31	821.265.152	46,27	1.026.104.992	41,01
Ferdi Kaza	0	0,00	0	0,00	9.934.150	1,79	17.195.501	1,75	37.655.069	2,12	54.251.518	2,17
Mühendislik	6.106.655	4,73	14.180.927	4,95	25.785.439	4,65	39.405.021	4,00	67.793.198	3,82	121.616.251	4,86
Tarım	1.748.159	1,35	2.190.111	0,76	3.000.465	0,54	3.936.859	0,40	6.491.990	0,37	8.654.887	0,35
Hukuksal												
Koruma	0	0,00	152.831	0,05	313.490	0,06	514.654	0,05	889.736	0,05	2.253.629	0,09
Kredi	0	0,00	0	0,00	0	0,00	71.713	0,01	57.200	0,00	353.949	0,01
Sağlık	8.389.847	6,50	24.225.568	8,45	53.645.498	9,68	107.382.987	10,91	187.508.041	10,56	270.383.136	10,81
Hayat	18.909.342	14,65	45.001.959	15,70	93.143.590	16,81	176.041.587	17,88	322.232.453	18,15	461.350.392	18,44
Toplam	129.054.173	100,00	286.617.748	100,00	554.178.948	100,00	984.419.026	100,00	1.774.938.497	100,00	2.502.034.756	100,00

(Tablo No.1)

Önemli not Her yılın üretimi yanında dal payına düşen üretim oranını göstermektedir.

1996 - 2001 Yılları Dallara Göre Türk Sigorta Sektörünün Prim Üretimi

(Milyon TL.)

Dallar	1996 Yılı Prim	1997 Yılı Prim	Artış %	1998 Yılı Prim	Artış %	1999 Yılı Prim	Artış %	2000 Yılı Prim	Artış %	2001 Yılı Prim	Artış %
Yangın	21.787.275	43.449.662	99,43	77.727.171	78,89	159.330.596	104,99	260.031.681	63,20	447.603.055	72,13
Nakliyat	13.057.040	22.646.745	73,44	33.149.609	46,38	44.302.693	33,64	71.013.977	60,29	109.462.947	54,14
Kaza	59.055.855	134.769.945	128,21	257.479.536	91,05	436.237.415	69,43	821.265.152	88,26	1.026.104.992	24,94
Ferdi Kaza	0	0	0,00	9.934.150	0,00	17.195.501	0,00	37.655.069	0,00	54.251.518	0,00
Mühendislik	6.106.655	14.180.927	132,22	25.785.439	81,83	39.405.021	52,82	67.793.198	72,04	121.616.251	79,39
Tarım	1.748.159	2.190.111	25,28	3.000.465	37,00	3.936.859	31,21	6.491.990	64,90	8.654.887	33,32
Hukuksal Koruma	0	152.831	100,00	313.490	105,12	514.654	64,17	889.736	72,88	2.253.629	153,29
Kredi	0	0	0,00	0	0,00	71.713	100,00	57.200	-20,24	353.949	518,79
Sağlık	8.389.847	24.225.568	188,75	53.645.498	121,44	107.382.987	100,17	187.508.041	74,62	270.383.136	44,20
Hayat	18.909.342	45.001.959	137,99	93.143.590	106,98	176.041.587	89,00	322.232.453	83,04	461.350.392	43,17
Toplam	129.054.173	286.617.748	122,09	554.178.948	93,35	984.419.026	77,64	1.774.938.497	80,30	2.502.034.756	40,96
Yıllık TEFE											
Enflasyon Oranları			99,10		69,70		68,80		39,00		68,50
Enflasyondan Arındırılmış	0	143.956.679	11,55	326.563.906	13,94	583.186.627	5,23	1.276.934.171	29,71	1.484.887.096	-16,34

(Tablo No.2)

Her yılın üretimi yanında bir önceki yıla göre üretimin artış oranını gösterilmektedir.

Önemli not

1996 - 2001 Yılları Dallara Göre Türk Sigorta Sektörünün Ödediği Hasarlar

(Milyon TL.)

Dallar	1996 Yılı Hasr	%	1997 Yılı Hasr	%	1998 Yılı Hasr	%	1999 Yılı Hasr	%	2000 Yılı Hasr	%	2001 Yılı Hasr	%
Yangın	7.963.776	13,71	23.327.316	16,41	33.126.844	11,34	166.056.559	25,55	147.713.021	14,78	170.453.718	11,34
Nakliyat	4.819.934	8,30	10.385.663	7,31	13.597.717	4,65	19.727.714	3,04	30.841.154	3,08	39.103.256	2,60
Kaza	33.565.186	57,78	78.595.714	55,30	169.300.719	57,96	269.091.869	41,40	417.247.923	41,74	599.344.039	39,86
Ferdi Kaza	0	0,00	0	0,00	1.231.482	0,42	2.068.547	0,32	3.483.656	0,35	6.736.068	0,45
Mühendislik	1.391.861	2,40	3.600.782	2,53	7.194.386	2,46	17.986.955	2,77	35.712.956	3,57	54.491.735	3,62
Tarım	1.611.579	2,77	2.443.135	1,72	2.757.961	0,94	2.466.212	0,38	2.747.374	0,27	3.351.903	0,22
Hukuksal	0	0,00	0	0,00	39	0,00	221	0,00	511	0,00	1.049	0,00
Koruma	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	313.985	0,02
Kredi	5.086.292	8,76	15.299.466	10,76	35.997.886	12,32	72.158.294	11,10	121.308.051	12,13	180.408.091	12,00
Sağlık	3.651.448	6,29	8.475.571	5,96	28.909.630	9,90	100.355.532	15,44	240.681.976	24,07	449.516.484	29,89
Hayat												
Toplam	58.090.076	100,00	142.127.647	100,00	292.116.664	100,00	649.911.903	100,00	999.736.622	100,00	1.503.720.328	100,00

(Tablo No.3)

Önemli not : Her yılın hasarı yanında dal payına düşen hasar oranını göstermektedir.

1996 - 2001 Yılları Dallara Göre Türk Sigorta Sektörünün Ödediği Hasarlar

(Milyon TL.)

Dallar	1996 Yılı Hasar	1997 Yılı Hasar	Artış %	1998 Yılı Hasar	Artış %	1999 Yılı Hasar	Artış %	2000 Yılı Hasar	Artış %	2001 Yılı Hasar	Artış %
Yangın	7.963.776	23.327.316	192,92	33.126.844	42,01	166.066.559	401,27	147.713.021	-11,05	170.453.718	15,40
Nakliyat	4.819.934	10.385.663	115,47	13.597.717	30,93	19.727.714	45,08	30.841.154	56,33	39.103.256	26,79
Kaza	33.565.186	78.595.714	134,16	169.300.719	115,41	269.091.869	58,94	417.247.923	55,06	599.344.039	43,64
Ferdi Kaza	0	0	0,00	1.231.482	0,00	2.068.547	0,00	3.483.656	0,00	6.736.068	93,36
Mühendislik	1.391.861	3.600.782	158,70	7.194.386	99,80	17.986.955	150,01	35.712.956	98,55	54.491.735	52,58
Tarım	1.611.579	2.443.135	51,60	2.757.961	12,89	2.466.212	-10,58	2.747.374	11,40	3.351.903	22,00
Hukuksal Koruma	0	0	0,00	39	100,00	221	466,67	511	131,22	1.049	105,28
Kredi	0	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	313.985	100,00
Sağlık	5.086.292	15.299.466	200,80	35.997.886	135,29	72.158.294	100,45	121.308.051	68,11	180.408.091	48,72
Hayat	3.651.448	8.475.571	132,12	28.909.630	241,09	100.355.532	247,14	240.681.976	139,83	449.516.484	86,77
Toplam	58.090.076	142.127.647	144,67	292.116.664	105,53	649.911.903	122,48	999.736.622	53,83	1.503.720.328	50,41
Yıllık TEFE											
Enflasyon Oranları			99,10				68,80		39,00		68,50
Enflasyondan Arındırılmış	0	71.385.056	22,89	172.137.103	21,11	385.018.900	31,80	719.234.980	10,67	892.415.625	-10,73

(Tablo No.4)

Önemli not : Her yılın hasarı yanında bir önceki yıla göre hasarın artış oranını gösterilmektedir.

1996 - 2001 Yıllarında Türkiye'de Faaliyette Bulunan Dallar İtibarıyla Sigorta Şirketlerinin Sayıları ²⁵

Yıllar	Şirket Sayısı	Sigorta Dalları						
		Yangın	Nakilyat	Kaza	Mühendislik-	Tarım	Sağlık	Hayat
1996	55	40	46	38	17	11	31	34
1997	60	41	41	52	41	16	40	34
1998	63	41	41	55	41	13	36	36
1999	62	39	39	55	39	12	34	34
2000	62	40	40	53	39	12	36	32
2001	58	35	34	34	35	15	40	34

(Tablo No. 5)

²⁵ T. C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Sigortacılık Denetleme Kurulu 1996-2001 Yılları Sigorta Faaliyetleri Raporları

1.1.3- Irak'ta Sigortacılığın Gelişimi

Dünyada sigortanın ilk uygulamalarından birine M. Ö. 4000 yılında Babil Uygarlığı'nda Irak'ta rastlamamıza karşın, Irak bu sektörde çok geride kalıp, ancak 20. yılın başlarında kimi sigorta uygulamasına başlanmıştır. Bu da kimi İngiliz şirketlerinin bürolarının Irak'ta bu alanda çok dar bir çerçevede faaliyet göstermeleri ile mümkün olmuştur.

Irak'ta, ilk kez sigorta ile ilgili 1950 yılında 56 no.'lu sigorta yasası ile Irak Ulusal Sigorta Şirketi yasası çıkmıştır. Bu yasa uygulamaya girdikten bir yıl sonra; Irak Medeni Yasası'nda bir değişiklik yapılarak, 1951 yılında 40 no.'lu yasa ile sigortaya ilişkin konular Irak Medeni yasasında yer verilmiştir.

14.07.1958 tarihinde Irak Devleti, Kraliyet rejiminden Cumhuriyet rejimine geçince; Irak Reasürans Şirketi adında, Irak'ta ilk kez olarak bir ulusal reasürans şirketi 21 no.'lu yasa ile 1960 yılında kurulmuştur. Ayrıca, Irak'ın 1970 yılında çıkan geçici anayasanın 42. Maddesi gereğince;

- 1- Irak Sigorta şirketlerinde sigortalılar tarafından istenen tazminat ile ilgili sigorta sektöründe uzman bir komisyon tarafından söz konusu tazminatların ödenip, ödenmemesi,
- 2- Irak Hayat Sigorta Şirketi'nin adını Irak Sigorta Şirketi'ne değiştirilmesine karar verilmiştir.

Böylece Irak'ta 1926 yılında Irak Devleti ilan edildikten sonra, Irak hükümetleri aşağıda adı gelen sigorta şirketlerini kurup, sigorta faaliyetlerine başlamıştır.

- 1- Irak Ulusal Sigorta Şirketi (Hayat dışı Şirketi)
- 2- Irak Sigorta Şirketi (Hayat Şirketi)
- 3- Irak Reasürans Sigorta Şirketi

Başta adları geçen ilk iki tanesinin genel merkezleri Başkent Bağdat'ta olup, yoğun olan Musul, Basra ve Kerkük gibi illerde bölge müdürlükleri ve diğer il ve kalabalık

ilçelerde irtibat büroları açılmıştır. 3. ise, bir reasürans şirketi olduğu için, sadece Bağdat'ta diğer iki şirket için reasürans faaliyetini yürütmektedir.

Başta kaza dalı olmak üzere, yangın, nakliyat, tarım, mühendislik, * ve hayat dallarında sigorta faaliyetleri veriyorlar. Bu sektör direkt Irak kamu sektörü tarafından yöneltildiği ve diğer orta doğu ülkelerinin halkları gibi Irak halkı içinde de sigorta bilincinin yayılmadığı ve dinen meşru olup olmamasının kesinleşmemesi nedeniyle bu sektör Irak'ta etkin olamamıştır.

02.08.1990 tarihinden sonra Irak üzerine uygulanan uluslararası ticari ambargo yüzünden; ve banknot sıkıntısını Irak Hükümeti, uluslararası güvencesi olmayan yeni "Baskı" Irak Dinarını basıp piyasaya sürdü. Orijinal banknotlar da Güvenlik Bölgesi denilen 36. paralelin kuzey Irak piyasalarına kaydı. Ortalama orijinal bir I.Dinar'ı 100 Yeni basılan I.Dinar'ına eşittir. Irak'ta büyük bir oranda 1991 yılında (% 100.000) ve ondan sonraki yıllarda (%12.000.000) üzeri devalüasyon söz konusu olunca; sigortalılar, sigorta bedelinin bu nedenle çok düşük görüldüğü için tazminat isteğinde bulunmayıp, gün gittikçe, yeni poliçeler de üretilmeyip, sigorta sektörü durgunluk haline gelmiştir **

Irak'ta 1990 yılı önce enflasyon yok gibi idi ***. Döviz ve özellikle ABD. \$ kurlarını Irak Merkez Bankası 1978-1990 yılları arası sabit tutuyordu. Ağustos 1990 'a kadar 1 ABD. \$, 0,310 Irak Dinar'a eşit idi. 1991 yılında 1 ABD. \$; 35, 1997 yılında 4000 ve (Mart-2002) 2000 "baskı" Irak Dinar'ına eşittir. Orijinali ise, 1994 yılında 1 ABD. \$; 90, 1995 yılında 42, 1996 yılında 33 ve (Mart-2002) 19.10 Irak Dinar'ına eşittir ²⁶.

Bir de 1991 yılında 36. Paralelin kuzeyinde oluşturulan güvenlik bölgesi sonucunda; Erbil, Duhok ve Süleymaniye'deki İrtibat büroları ilgili sigorta şirketlerden kopması da, bu sektörün küçülmesine bir neden olmuştu ²⁷.

* Nisan-1999 Irak Ulusal Sigorta Şirketi ve Irak Sigorta Şirketi (Hayat Şirketi)'nin Erbil büro müdürleri ile yapılan görüşmeler.

** Irak'ta üretilen poliçelerin teminatları önceden limitleri I.Dinan ile belirtilirdi.

²⁶ Erbil Şeyhullah Döviz Bürolarının verileri ve <http://www.iraq4allnews.dk/news/9502/27.htm>.

¹ K.Irak'ta döviz ve altın kurlarının, 01.07.1998-01.03.2002

²⁷ Sadi, Nejdet, **Kuzey Irak'ta Bir Sigorta Araştırması** (Bölgede Sigortanın Gerçeği ve Geleceği), Selahattin Ün. Erbil –1999, s. 6. (Arapça)

*** Irak'ta 1991 yılından buyana enflasyon oranları Devletin resmi hiçbir kaynağı açıklamadığı için, Iraklılar enflasyonu Döviz kurlarına göre hesaplamaktadırlar.

36. Paralelin kuzeyinde, otorite boşluğu ve siyasi partilerin arasında yüz veren çatışmalar sonucunda; bölge halkının banka ve sigorta şirketlerine güvenlerini kayıp edip, sigorta hakkında bir kaç panel ve araştırma dışında hiç bir faaliyet ve ulumlu gelişme kayıt edememiştir. Bölgeye yerel yönetim tarafından bir sigorta şirketinin kurulma önerisi vardır. Ama bölgede huzur ve güvenlik sağlanmayınca, sigorta faaliyetine başlamak olanaksızdır.

Çoğu Arap ve orta doğu ülkelerinde olduğu gibi, Irak'ta özel sağlık sigortası sigorta piyasasına sürülmemiştir. Bunlar dışında; dünyada ve Türkiye'de kredi ve hukuksal sigortaları Irak'ta şu ana kadar söz konusu olmamıştır.

1.2- SİGORTA KAVRAMI

1.2.1- Sigortanın Tanımı, Özellikleri ve Türleri

1.2.1.1- Sigortanın Tanımı

Sigortanın değişik tanımları yapılmaktadır. Bunlardan;

- "Sigorta; sigortacının belirli bir prim karşılığında diğer bir kimsenin para ile ölçülebilen bir menfaatini zarara uğratan bir tehlikenin (rizikonun) gerçekleşmesi halinde tazminat ödemeyi taahhüt etmesidir."
- "Sigorta; aynı ya da benzer tehlikelere (rizikolara) maruz bulunan kişiler topluluğunda rizikonun gerçekleşmesi sonucunda ortaya çıkacak ihtiyacın belli bir prim karşılığında giderilmesine yönelik bağımsız bir hukuki isteğe sahip olmayı temin eden kurum ve sözleşmedir."
- "Sigorta büyük bir insan topluluğunu oluşturan bireylerin ayrı ayrı ve aynı şekilde hissettikleri tesadüflere karşı, önceden kestirilmesi mümkün olmayan bir nakit gereksiniminin yine bu bireyler arasında karşılıklı olarak giderilmesidir."
- "Sigorta; ekonomik yaşamın yaylarıdır. "

1.2.1.2- Sigortanın Özellikleri

Yukarıda verilen tanımlar incelediğinde sigorta kavramında aşağıda gelen özelliklerin olması gerekmektedir;

- Sigorta tehlikeye(rizikoya) maruz kişilerin oluşturduğu bir topluluktur.
- Tehlike (riziko), gelecekte bir gereksinimin ortaya çıkması olasılığıdır.
- Sigorta topluluğunu oluşturan kişilerin maruz oldukları rizikoların benzerliğidir.
- Tehlikenin (rizikonun), gerçekleşmesi halinde ortaya çıkan gereksinimin karşılanarak sağlanması ya da oluşan olumsuz durumun giderilmesidir.
- Sigorta, korunmasının bir karşılığı tabi olması (prim ödeme yükümlülüğü)'dür²⁸.

²⁸ Mehmet ÖZKAN, Sigorta İşlemleri ve Muhasebesi, Marmara Ün. Yayın No. 564 İstanbul, 1995, s. 25-26.

1.2.1.3- Sigorta Türleri

Sigorta hakkında genel açıklamaları, hayat dışı ve hayat türleri diye iki gruba ayırarak kısaca açıklamalarını yapmaktayız.

1.2.1.3.1- Hayat Dışı Sigortaları

Hayat dışı sigortaları genelde aşağıda gelen ana dalları kapsamaktadır:-

- 1.2.1.3.1.1- Yangın Sigortası
- 1.2.1.3.1.2- Nakliyat Sigortası
- 1.2.1.3.1.3- Kaza Sigortası
- 1.2.1.3.1.4- Tarım Sigortası
- 1.2.1.3.1.5- Mühendislik Sigortası
- 1.2.1.3.1.6- Ferdi Kaza Sigortası
- 1.2.1.3.1.7- Kredi Sigortası
- 1.2.1.3.1.8- Hukuksal Koruma Sigortası
- 1.2.1.3.1.9- Sağlık Sigortası

1.2.1.3.1.1- Yangın Sigortası

"Yangın sigortası yangın, yıldırım ve infilakın doğrudan doğruya vereceği kaybı ve hasarları teminat kapsamına alır"²⁹. Ayrıca bir yangın sigorta poliçesinde, bu temel risklerden başka istenildiği ve ek primi verildiği takdirde, deprem, heyelan, fırtına, dahili su, grev, lokavt, kargaşalık, halk ayaklanmaları, kötü niyetli hareketler, hava taşıtlarının çarpması ve uçak düşmesi, duman, yer kayması, araç çarpması, elektrik hasarları, kar ağırlığı rizikolarının da teminat altına alınması olanağı vardır.

Deprem sigortasının yapılması, depreme maruz olan gelişmiş ülkelerde uzun yıllar önce yasal olarak zorunlu kılınmıştır. Türkiye bu riske maruz olmasına karşın, ancak 1999 yılındaki Marmara ve Düzce depremlerinden sonra 578 sayılı KHK ile 27.09.2001 tarihinden itibaren zorunlu hale gelmiştir. Bu tarihten itibaren meskenlerin (içinde ticarethane, büro olanlar dahil) zorunlu olarak depreme karşı azami bedeli 20 Milyar TL. olarak sigortalanması yukarıda adı geçen KHK ile emir edilmiştir.

²⁹ Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, **Yangın Sigortası Genel Şartları**, İstanbul, 07/1997 s.1.

Yangının varlığından bahsedebilmek için olayda, hasarı meydana getiren alevli ve etkin bir ateşin mevcudiyeti şarttır. Eğer bazı şeyler hiç alev almadan ateş etkisi ile hasara uğramış iseler, ortada yangın yok demektir. Sigorta hukuku bakımından, alevin bulunmadığı yerde, yangından bahsetmek imkanı yoktur. Ayrıca, ateşin mevcudiyetine karşın ateş faydalı mahiyette ise, yine yangın var denilmez. Yangın var olmayınca da tazminat ödemek de söz konusu olamaz³⁰.

"Sigortacı, sigorta edilen taşınır ve taşınmaz mallarda yangın nedeniyle ilgili gelen bütün hasarlardan sorumludur³¹". Isıtma ve aydınlatma araçlarının çıkardıkları hareket, duman veya buhara maruz kalan bir cismin uğradığı yangın sayılamayacağı gibi, aynı zamanda sobadan yere düşen kömür veya kıvılcım sıcaklığı ile bir cismin uğradığı zarar da yangın sayılmaz³². "Sigorta ettirenin bilerek çıkardığı veya kasten çıkarılmasına yardım ettiği yangından dolayı sigorta tazminatı almasına imkan yoktur³³".

Yangının sigorta ettirenin veya lehine sigorta edilenin veya onların hal ve hareketlerinden sorumlu oldukları diğer bir kişinin fiil ve hareketi sonucu, meydana gelmesi hali sigortacının sorumluluğunu etkilemez.

1.2.1.3.1.2- Nakliyat Sigortası

Nakliyat sigortalarının konusunu çeşitli araçlarla bir yerden diğer bir yere taşınan ve para ile ifade edilebilen her türlü değer veya maddeler oluşturur. "Nakliyat sigortalarında bir kimsenin para ile ölçülebilen menfaati gemi, yük, taşıma veya yolculukla ilgili diğer menfaatler olarak ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle de nakliyat sigortaları aynı ana başlık altında da incelenseler bile, sigorta konuları ve özellikle sigorta teminatları bakımından diğer dallara nazaran çok büyük farklılıklar göstermektedir. Gemi, yük, taşıma ve bunlara ilişkin diğer menfaatler gibi"³⁴.

Bilindiği gibi, ticaretle genelde birbiri ile yakın ilgisi olan sırasıyla alım/satım, taşıma ve sigorta üç ayrı sözleşmesi vardır. Nakliyat sigortasının daha iyi bir şekilde

³⁰ Güneş Sigorta T.A.Ş., **Sigorta Bilgileri**, İstanbul, 1988, s.19.

³¹ TTK.'nın 1304/f. 1. hükmü

³² Güneş Sigorta, a.g.e., s.20.

³³ TTK.'nın 1304/f. 2. hükmü

³⁴ Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, **Tekne Poliçesi Genel Şartları**, İstanbul, 07/1997 s.1.

anlaşılabilmesi için ticaretin satış ve taşıma sözleşmelerini incelemekte yararlı olacaktır³⁵.

"Kara, göl, ırmak, kanal, deniz ve hava yolları ile taşınan malın sigortalanması durumunda; sigortacı aksine bir sözleşme yoksa, malın taşıyıcıya teslim tarihinden itibaren gönderilene yasaca teslim edilmiş sayıldığı zamana kadar geçen süre içinde uğrayacağı değer kaybı ve hasarlardan sorumlu olacaktır"³⁶.

Kara, demir, deniz ve hava yolları ile taşınan malların sigortaları aşağıdaki türlerden oluşmaktadır. Ancak en yaygın türleri ise, başta gelen ilk üç türüdür.

- 1- Emtia Sigortaları
- 2- Kıymet Sigortaları
- 3- Gemi veya Tekne Sigortaları
- 4- Taşıma Sigortaları
- 5- Sorumluluk Sigortaları
- 6- Tekne yapım Sigortaları

1.2.1.3.1.3- Kaza Sigortası

Yangın ve nakliyat sigorta dallarından (türlerinden) sonra, yeni sigorta dallarından biri olan kaza sigortaları diğer sigorta dallarının içine girmeyen bütün sigorta konularını içerir³⁷. Sözlükte kaza "kimsenin eli veya arzusu olmadan, meydana gelen zararlı olgu" diye tanımlanmaktadır.

Kaza sözcüğünün tanımında ve kazanın yasaca oluşmasında üç önemli karakter vardır³⁸.

- 1- Anilik karakteri:- Anilik kazanın uzun bir süre içerisinde meydana gelmiş olmasını önlemek bakımından değer kazanmaktadır. Kazanın tanımında anilik aranmakta olup, ilk belirgin vasfı olmaktadır.

³⁵ ACİNAN, a.g.e., s. 55.

³⁶ Güneş Sigorta a.g.e., s. 39.

³⁷ A.e., s. 53.

³⁸ T.T.K. Ferdi Kaza Poliçesinin Genel Şartlarının 2. Maddesi

- 2- Harici karakteri:- Kaza, harici bir olay sonucu meydana gelmesi gerekmektedir. Bu tanıma göre kalp krizi geçiren bir sigortalı şoförün kaza yapmasında, dış bir olaydan meydana gelen kazadan söz edilemez. Çünkü burada bu kişinin harici bir olaydan değil, fiziki bozukluğundan kalp krizi geçirip, kazaya neden olmasıdır. Bazı ülkeler, poliçelerinde kaza tanımında kazanın harici bir olay sonucu ortaya çıkması ile yetmeyip, bunun yanında gözle görünür olması şartını eklemektedir. Türkiye ³⁹ ve Irak ⁴⁰ sigorta mevzuatlarında bu şart aranmamaktadır.
- 3- Ölüm veya cismani arızaya neden olma karakteri:- Eğer söz konusu mal veya kişi olay sonucunda ölüm veya cismani bir tazminat ödenmesi de söz konusu olamaz.

Bugün Türkiye’de yürürlükte olan 30 kadar Sigorta Genel Şartlarının 15 tanesi Kaza ile ilgilidir ⁴¹.

Türk Sigorta piyasası üretim ve Hasar portföylerinin yarıya yakın bir bölümünün kaza dalından gelmesi, bu dalın önemini göstermektedir. 1996 - 2001 yıllarında dallara göre üretim ve hasar portföylerin oranları Türk Sigorta Sektörü bazında aşağıda 6 no.’lu tabloda açıklanmaktadır ⁴².

Kaza dalının sigorta türleri diğer sigorta dallarına göre fazla olduğu için gruplar haline getirmekte yarar vardır ⁴³.

- 1- Oto kaza Sigorta Türleri
- 2- Oto dışı Kaza Sigorta Türleri
- 3- Oto dışı Sorumluluk Sigorta Türleri

³⁹ ACINAN, a.g.e., s. 80.

⁴⁰ 56 No.’lu Irak Sigorta Yasası’nın Düzeltilmiş Şekli -1960 Bağdat -Irak

⁴¹ Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, Sigorta Genel Şartları, İst.-07/1997

⁴² Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği’nin 1996-2000 Yıllarının Faaliyet Raporları

⁴³ ACINAN, a.g.e., s. 112.

Üretim ve Hasar Portföyünün Oranları (%)

Dallar	1996		1997		1998		1999		2000		2001	
	Üretim	Hasar	Üretim	Hasar	Üretim	Hasar	Üretim	Hasar	Üretim	Hasar	Üretim	Hasar
Yangın	16,89	13,70	15,17	16,42	14,03	11,35	16,19	25,55	14,66	14,79	17,89	11,34
Nakliyat	10,12	8,30	7,90	7,31	5,98	4,65	4,50	3,04	4,00	3,08	4,37	2,60
Kaza	45,76	57,78	47,02	55,30	46,46	57,96	44,31	41,40	46,27	41,74	41,01	39,88
F. Kaza	0,00	0,00	0,00	0,00	1,79	0,42	1,75	0,32	2,12	0,35	2,17	0,45
Mühendislik	4,73	2,40	4,95	2,53	4,65	2,46	4,00	2,77	3,82	3,57	4,86	3,62
Tarım	1,35	2,77	0,76	1,72	0,54	0,94	0,40	0,38	0,37	0,27	0,35	0,22
Hukusal												
Koruma	0,00	0,00	0,05	0,00	0,06	0,00	0,05	0,00	0,05	0,00	0,09	0,00
Kredi	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,01	0,02
Sağlık	6,50	8,76	8,45	10,76	9,68	12,32	10,91	11,10	10,56	12,13	10,81	12,00
Hayat	14,65	6,29	15,70	5,96	16,81	9,90	17,88	15,44	18,15	24,07	18,44	29,89
Toplam	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

(Tablo No.6)

1.2.1.3.1.4- Tarım Sigortası

Tarım sigortası üç ana gruba ayrılmaktadır.

1- Dolu Sigortası

"Dolu sigorta poliçeleri ile dolu taneleri vuruşunun dolaysız ürün miktarında meydana getirdiği eksilme karşılanmaktadır. Eğer sözleşmede grev, lokavt, kargaşalık ve halk hareketlerinin ve bunların gerektirdiği askeri ve inzibati hareketlerin neden olduğu kayıp ve hasarlar yer almamışsa, teminat dışında kalacaktır"⁴⁴.

Doluya ek olarak ürünün yangına karşı da sigorta yapılabilir. Ayrıca dolunun seraya vereceği zararlar ile serada yetiştirilen ürünlerin miktarlarında meydana gelen eksilme de teminata eklenmektedir. Yine cam serada enkaz kaldırma teminatı da sigorta kapsamına eklenmektedir⁴⁵.

2- Hayvan Hayat Sigortası

- a- "Her türlü normal ve bulaşıcı hastalıklar ve gebelik, doğum iğdişleme veya ameliyat nedeniyle, her türlü kazadan, örneğin kurt parçalamasında, yaralamasında,
- b- Güneş çarpması, soğuktan donma, tel, çivi, taş gibi vs. gibi sert ve delici cisimlerin yutulması,

⁴⁴ Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, Tarım Ürünleri Dolu Sigortası Genel Şartları, İst.-07/1997 Madde 1 s.1.

⁴⁵ ACINAN, a.g.e., s.129.

- c- Fırtına, yıldırım, yer sarsıntısı veya toprak kaymak ve su baskını sonucunda,
d- Yangın ve infilak nedeniyle meydana gelen zorunlu öldürmeler veya kestirmeler dahil, ölümlerinden sigortalının bu genel koşullara doğrudan doğruya uğradığı maddi zararı temin eder ⁴⁶.

3- Kümes Hayvanlarının Hayat Sigortası;

- a- "Her türlü normal ve bulaşıcı hastalıklar, her türlü kazalar, vahşi hayvan parçalanması, başkası tarafından bilerek yapılan zehirlenmeler,
b- Soğuktan donma fırtına, yer sarsıntısı veya toprak kayması ve su baskını,
c- Yangın, yıldırım ve infilak sonucunda meydana gelen zorunlu öldürmeler veya kesmeler dahil sigortalının bu genel koşullara göre doğrudan doğruya uğradığı maddi zararlar teminatın içine alınır " ⁴⁷.

1.2.1.3.1.5- Mühendislik Sigortası

Dünyada ve Türkiye’de sigortanın yeni türlerinden sayılan mühendislik sigortası, son yıllarda gelişmiştir. Bu dalı dört ana gruba ayrılmaktadır.

1- İnşaat Sigortaları

İnşaat sigortaları, genelde poliçedeki istisnalar dışında kalan inşaat esnasında meydana gelen bütün rizikoları kapsayan bir poliçedir. Hatta inşaat sigortası, inşaatın tüm rizikolarını kapsayan bir çeşit sigortadır.

Sigorta sözleşmesini genelde işveren kendi adına yaptığı gibi, inşaat veya montajı deruhte eden müteahhit şirket de yaptırabilir. Ayrıca herhangi bir işe iştirak eden tali müteahhitlerde (Taşeronlar) sigortayı kendi adlarına yapabilirler.

2- Montaj Sigortaları

Montaj ve inşaat risklerinin beraber bulunduğu işlerde kombine bir sigorta sözleşmesi her zaman için mümkündür. Montaj sigortasının ağır bastığı rizikolu poliçelerde sigorta konusu aşağıdaki gibidir.

⁴⁶ Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, **Hayvan Hayat Sigortası Genel Şartları**, İst.-07/1997 Madde 1/A, S.1.

⁴⁷ Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, **Kümes Hayvanlarının Hayat Sigortası Genel Şartları**, İst.-07/1997 Madde 1 s.1.

- Termik santraller, hidro elektrik santralleri, elektrik şalt tesisleri,
- Üretim makine ve tesisleri,
- Komple makine ve tesisleri,
- Orta ve küçük çaplı atölyeler gibi endüstride kullanılan tüm makine ve cihazlar ve tesisler montaj sigortasının konusunu oluşturur ⁴⁸.

3- Elektronik Cihaz Sigortaları

Her türlü elektronik cihazların rizikolarına karşılık alınan bir tür sigortadır. Bu sigorta; ev, iş yerleri, sanayi, tıp, ulaşım, uzay çalışmalarında v.b. her yerde kullanılmakta elektronik cihazlarını kapsamına alır. Teknoloji geliştikçe, bu cihazların kullanım yerleri yaygınlaşmaktadır. Örnek olarak evlerde; ses ve görüntü cihazları, beyaz eşyalar, radyo, TV. ve görüntülü kayıt cihazları, sanayide ise, bilgisayar donanımlı tezgahlar, her çeşit hız, miktar, tartma, ve sayma, ölçme ve kontrolünde kullanılan cihaz, labratuvar cihazlar. Tıpta, analiz cihazlar, teşhis ve tedavi cihazları, röntgen cihazları, Haberleşmede ise; telefon sistemleri, radyolar, TV'ler ⁴⁹.

4- Makine Kırılması Sigortası

"Makine kırılması sigortası, genel şartlarına göre sözü edilen poliçede nelerin (hangi makinelerin) sigortalı bulunduğu belirtilmesi zorunlu tutulmuştur. Buna göre makine listeleri bir tesiste bulunan makinelerin envanterini teşkil etmekte ve poliçenin ayrılmaz bir parçası olarak poliçeye eklenmektedir. Makine listeleri, poliçe düzenlenmeden önce teklifname ile birlikte sigorta şirketine gönderilip, mutabakat sağlanır. Bu halde, makine listelerinde yer alan bir pozisyon bu sigortalarda bağımsız konu oluşturmaktadır " ⁵⁰.

1.2.1.3.1.6- Ferdi Kaza Sigortası *

"Ferdî kaza sigorta poliçesinin genel şartlarınının 2. maddesinde kaza (*Ani ve harici bir hadisenin tesiriyle sigortalının iradesi dışında ölmesi veya cismani bir arızaya maruz kalması*) ifadesi ile tanıtmaktadır" ⁵¹.

⁴⁸ Güneş Sigorta. A.g.e., s. 93.

⁴⁹ ACINAN, a.g.e., s. 126.

⁵⁰ Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, **Makine Kırılması Sigortası Genel Şartları**, İst.-07/1997 Madde 1 s.1.

* Aslında bu dal, kaza sigortasının bir alt dalıdır. Ama son yıllarda bu tür sigortaya verilen öneminden dolayı Türkiye dahil birçok ülkede bir ana dal haline gelmiştir.

⁵¹ Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, **Ferdî Kaza Sigorta Umumi Şartları**, İst.-07/1997, s. 1., Madde/2

1845 yılında İngiltere’de demir yolunun hizmete girişi ile aynı yılda da, ferdi kaza sigortaları başlamıştır. Ancak gelişmesi de teknolojinin de insan mutluluğunun artışı ile birlikte olmuştur. Önceleri demiryolu seyahatleri ağırlıklı olan bu sigortalar zamanla bütün kazaları da kapsayan hale gelmiştir. Başlangıçta tek şahıslarla ilgili olan ferdi kaza sigortaları, daha sonra gruplar halindeki sigortalara dönüşmüştür.

Ferdi kaza ve hayat sigortaları miktar sigortası olduğu halde, bunların dışında kalan bütün sigortalar tazminat sigortalarıdır. Bu sigortalarda mal değil ve yalnız insan bedeni sigortaya konu teşkil eder. Taraflar kaza sigortasının poliçesinin (Sözleşme) düzenlemesinde, belli miktar üzerinden hasarın ödemesinin önceden kabul etmiş olmaktadır⁵².

Bu sigortada çok önemli bir konu da, sigorta edilen miktar üzerinden poliçe satın alabilmek ve bunun mal sigortalarında olduğu gibi sigorta bedelini kısıtlayan hükümler bulunmamaktadır. Ayrıca eğer sigortalı arzu ederse, birden çok şirket ile kaza sözleşmesi yapabilmesi ve hasar halinde her şirketten ayrı tazminat alma hakkı vardır.

Ferdi kaza sigortasını kapsayan teminatlar ise; Ölüm, Daimi Maluliyet (Sakatlık), Gündelik Tazminat ve Tedavi Masraflarıdır. “Ferdi kaza sigorta poliçesinde diğer poliçe genel şartlarının pek çoğunda olduğu gibi, Türkiye Cumhuriyeti sınırlarında geçerli olduğu gibi dışında da geçerlidir. Yani sigortalının bir yıl süre içerisinde yapacağı tüm seyahatler ve başka ülkelerdeki ikametleri poliçe kapsamı içerisindedir”⁵³.

1.2.1.3.1.7- Kredi Sigortası

Kredi sigortasında temel teminat, vadeli bir satışın vadesinde borçlu tarafından ödenmemesi, borçlunun iflas etmesi nedeniyle veya haksız olarak her hangi ödemeden kaçınması durumunda devreye girip ödemeyi yapıyor. Kısacası; kredi sigortası çok yalın bir anlamda, alıcıların ödeme aczine düşmelerinden dolayı, borçlarını ödememe rizikolarına karşı satıcı işletmelere ödeme garantisi sağlayan bir sigorta türüdür.

⁵² ACİNAN, a.g.e., İst.- 1998 S. 108

⁵³ Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, **Ferdi Kaza Sigorta Umumi Şartları**, İstanbul, 07/1997 s. 2., Madde/7

Kredi sigortası genel itibariyle yaygın satıcı kuruluşları olan şirketlere veriliyor. Kredi sigortasında teminat aşağıdaki durumları kapsamaktadır.

- 1- Kredili satış işlemlerinde alıcının iflas etmesi,
- 2- Tüzel kişi olması halinde borçlarını ödeyememesi nedeniyle hakkında tasfiye kararı alınması,
- 3- Hakkında yapılan icra takibinin sonuçsuz kalması,
- 4- Borçlarının ödenmesi ile ilişkin yetkili bir kurum tarafından tüm alacakları bağlayan kısıtlayıcı bir karar alınması,
- 5- Borç ödemede aceze düşmesinin belgelenmesi veya sigortacı tarafından kabul edilecek başka bir şekilde kanıtlanması,
- 6- Borçlara ilişkin konkordato veya benzeri bir anlaşma yapılması
- 7- Ve yasal olarak yukarıda belirtilen durumlara eş değer görülen diğer haller sonucu satıcı konumundaki sigortalının Türkiye sınırları içinde yaptığı satışların bedelinin bazı bölümlerini veya tamamını alınmaması ⁵⁴.

Kredi sigortasının payı, dünyada toplam prim potansiyeli içinde %3'ler seviyesindedir. Detaylı uzmanlık ve yatırım gerektiren bu sigorta dalı, az sayıda şirketler tarafından yapılmaktadır. Ülkelere göre değişmesine karşın, ortalama bu dalda çalışanlar bir ülkede % 4'ü geçmemektedir. Ayrıca kredi sigortalarında, özel sigortacılığın payı da hızla artmaktadır. Avrupa ülkelerinde ise, % 94.5 olarak gerçekleşmektedir. Kredi sigortalarında iki çeşit risk bulunduğunu, 1.'sinin ticari risk, 2.'sinin ise, politik risk olduğunu belirtmeliyiz ⁵⁵.

Sigorta ve ihracat kredi sigortası sistemleri de bu genel kural içinde doğmuş, en gelişmiş niteliklere kavuşmadaki bazı toplumlara göre farklılık göstermiştir. 1910 yılında bir çok ülkede uygulama alanı bulan, Türkiye'de ancak 1957 yılında gündeme getirilen bu sistem, 1998 yılında yasa ile yürürlüğe girmiştir. Irak'ta ise, ne yazık ki bu tür sigorta gündeme bile gelmemiştir.

En çok ihracat kredi sigortası olarak ihtiyaç duyulan bu dal, Türkiye'de şimdilik kredili ve taksitli satışlar için teminat vermek üzere kuruldu. 12.07.1998 tarihli Resmi

⁵⁴ Dünya Gaz., **Hazinenden Kredi Sigortasına Yeşil Işık**, Sayı: 10573 – 5820, 01.09.1999, s. 16.

⁵⁵ Sigortacı Gaz., **Serap ve Murat** Sayı. 195 Yıl: 14 İstanbul 1-15 Şubat-1999, s. 1,12 ve 14.

Gazetede yayınlanarak bu tür sigorta Türkiye’de yürürlüğe girmiştir. İlk olarak da Garanti Sigorta şirketi, Hazine Müsteşarlığından kredi dalında faaliyet göstermek üzere ruhsat almıştır.

“Ülkelerin en fazla korktuğu durumlardan biri olan durgunluk yani stagflasyondur. Bu durumdan kurtulmak, tüccarların rahatça satış yapmalarını sağlamak için geliştirilen Türkiye’deki kredi sigortası veya satış sigortası, teoride satıcıyı rahatlatacak ve satışları artıracaktır”⁴³.

1.2.1.3.1.8- Hukuksal Koruma Sigortası

Bu sigorta sözleşmesi ile satıcı, sigortanın taraf olduğu ve bu sözleşmeyle saptanan konular kapsamındaki sözleşmeler veya mevzuattan doğan hak ve yükümlülükleriyle ilgili olan hukuksal uyuşmazlıkların sulh veya ilgili yargılama usulleri çerçevesinde giderilmesinde hukuksal çıkarlarının korunması için yapılması gereken gider ve diğer edimleri üstlenir. Bu sözleşme ile sigortalıya poliçede gösterilecek olan aşağıda gelen hallerden biri veya birkaç ya da bütünü için hukuksal koruma sağlanabilir.

- 1- Motorlu Araca Bağlı Hukuksal Koruma: Sigortacı, poliçede belirtilen motorlu araçların sahibi, işleteni, kiracısı ve bunlara benzer durumlardaki sigortalıya koruma sağlar.
- 2- Motorlu araçlarla ilgili olarak; aşağıdaki uyuşmazlıklar için sigorta koruması vardır:
 - Yasal ve cezai sorumluluk kuralları çerçevesinde poliçede gösterilen motorlu araçla bağlantılı olarak, borçlar hukukuna tabii sözleşmeler haricinde doğabilecek uyuşmazlıklar.
 - Sürücü belgesi izninin kısıtlanması, kaldırılması ve yeniden alınması ile ilgili olarak kamu kuruluşlarına yapılan itirazlara ilişkin işlemler ile idare mahkemelerinde açılan davalarda hukuksal çıkarların korunmasında doğabilecek uyuşmazlıklar.

⁵⁶ İTO, **Dışsatım Kredi Sigorta ve Türkiye**, İstanbul, 1989, s. 1.

3- Aşağıdaki uyuşmazlıklar, ek sözleşme ile teminat kapsamına alınabilir:

- Poliçede gösterilen araç ile ilgili borçlar hukukuna tabii sözleşmelerden doğan uyuşmazlıklar.
- Sigortalının kamuya açık trafikte bisiklet sürücüsü, yaya veya bir araçta yolcu sıfatından doğabilecek uyuşmazlıklar.
- İddia veya yarışmalara katılma sonucunda veya bunlara hazırlık denemelerinden doğan uyuşmazlıklar⁵⁷.

1.2.1.3.1.9- Özel Sağlık Sigortası

“Önceleri kaza sigortasının içerisinde yer alan özel sağlık sigortası, TTK.’nun 1337. Maddesinde tedavi giderlerine ilişkin hüküm dışında ayrı bir düzenlemeye tabi tutulmamıştır. Ancak bu tür tehlikenin getirdiği gereksinimler sonucu günümüzde bu sigorta, kaza sigorta kapsamından çıkarılarak ayrı genel şartlara tabi kılınan bir tür can sigortası haline getirilmiştir. Bu tür sigorta tekil (ferdi) ve grup hastalık sigortaları biçiminde de yaptıra bilinir”⁵⁸.

Tıpta hastalık, canlı bir organizmanın yapısal bütünlüğünü bozan ya da işlevlerinde olumsuz yönde sapmaya yol açan olayların bütünü olarak tanımlanmaktadır⁵⁹.

Hastalık sigortasının amacı ise; yaşayan bir organizma olan insanoğlu, yaşamı boyunca kimi zaman kendi bünyesinden, kimi zaman ise dış etkenlerin sonucu çeşitli hastalıklara maruz kalabilir. Bu hastalıklar insanoğlunun çalışma gücünü olumsuz yönde etkilediği gibi kimi durumlarda tamamen ortadan kaldırabilir. Bu durumlarda iyileşme için tedavi giderlerine neden olur. Kısacası, hastalık insanların ekonomik durumlarını olumsuz yönde etkileyen bir olgudur.

“Özel sağlık sigortası poliçede (sözleşmede) adı geçen sigortalı veya sigortalıların poliçede belirtilen başlangıç ve bitiş tarihleri içerisinde özel ve iş hayatlarında meydana gelecek bir hastalık ve/veya kaza sonucu ayakta ve yatarak muayene, teşhis ve tedavilerde yapılacak masrafları ekli poliçede belirtilen limit planında teminatlar, limitler ve uygulamaları içerisinde, hastalık sigorta Genel Şartları ve kimi

⁵⁷ SERGİCİ, a.g.e., s. 63.

⁵⁸ ULAŞ, a.g.e., s. 13.

⁵⁹ Medicana Genel Sağlık Ansiklopedisi, C. 12, s. 170.

özel şartları hükümlerine göre özel sağlık sigorta teminat tablolarında belirtilen kapsam doğrultusunda temin eder”⁶⁰. Aşağıda özel sağlık sigortasının kapsayabileceği teminatları gösterilmektedir.

1- Ayakta ve ya yatarak muayene, teşhis ve tedavi	7- Acil müdahale
2- İlaç	8- Diş Tedavisi
3- Hastane ve refakatçi masrafları	9- Tıbbi Tahliller
4- Yoğun bakım masrafları	10- Röntgenler
5- Ameliyat	11- Evde hemşire bakımı
6- Doğum	12- Ambulans

“Sağlık sigortası uygulamalarına gelince, toplumların sosyal mutluluğunun bir göstergesi olan sağlık alanında, sigorta faaliyete geçmiş ülkelerde uzun yıllardan beri yaygın olarak uygulanmakta olup, Türkiye’de de 1991 yılında yaygınlaşmaya başlamıştır”⁶¹.

Irak’ta ise; hayat sigortasının belli ve sınırlı uygulamaları vardır. Ama özel sağlık sigortası Irak ve çoğu Arap ülkelerinde ne yazık ki, uygulanması daha söz konusu bile olmamıştır.

⁶⁰ Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, Sağlık Sigortalı Şartları, Madde:1, s. 1.

⁶¹ Başak Sigorta A. Ş., Başak Sigorta Özel Sağlık Sigortası Açıklama Kitabı, İst.-1995, s. 1.

1.2.1.3.2- Hayat Sigortaları

Uzun vadeli fon yatırma ve finansal piyasalara derinlik kazandırma özelliği nedeniyle, birçok ülkenin ulusal ekonomik yapıları içinde önemli bir konuma sahip hayat sigortalarının, 1985-2001 yılları arasında hayat dışı dallardan daha hızlı prim artışı gösterdiğini aşağıdaki tablodan izlemekteyiz.

DÜNYA SİGORTA PRİM ÜRETİMİ VE ARTIŞ ORANLARI (Milyar \$) ⁶²

YILLAR	HAYAT PRİMİ	HAYAT %	HAYAT ARTIŞI	H. DIŞI PRİMİ	H. DIŞI %	H. DIŞI ARTIŞI	TOPLAM	TOPLAM ARTIŞI
1985	284	45,01		347	54,99		631	
1990	710	52,36	150%	646	47,64	86%	1.356	115%
1994	1.121	56,96	58%	847	43,04	31%	1.968	45%
1995	1.236	57,68	10%	907	42,32	7%	2.143	9%
1996	1.197	56,84	-3%	909	43,16	0%	2.106	-2%
1997	1.235	57,50	3%	913	42,50	0%	2.148	2%
1998	1.275	58,86	3%	891	41,14	-2%	2.166	1%
1999	1.412	60,76	11%	912	39,24	2%	2.324	7%
2000	1.521	62,25	8%	922	37,75	1%	2.444	5%

(Tablo No. 7)

Bu durum, dünyada değişen sosyal güvenlik sistemlerine ve bu yüzden hayat sigortalarına olan isteklerin çoğalmasına bağlanmaktadır.

Son yıllarda Türkiye'de de hayat sigortaları için hareketli olup, sektördeki hayat şirketleri sayısı 25-30 arasında bulunmaktadır ⁶³.

Aşağıdaki tablodan görüleceği üzere; Türkiye'de 1985 – 2001 yılları arasında hayat sigortaları dalında prim artışı ve oran payların son yıllarda önceki yıllara göre yükseliş göstermiştir ⁶⁴.

⁶² Başak ve Başak Hayat Sigorta A. Ş.'nin 1985-2001 Yılları Faaliyet Raporları

⁶³ Başak Sigorta A. Ş., 1998 –2001 Yılı Faaliyet Raporu, İstanbul,

⁶⁴ Başak ve Başak Sigorta A. Ş., 1985-2001 Yılları Faaliyet Raporları

TÜRKİYE SİGORTA PRİM ÜRETİMİ VE ARTIŞ ORANLARI (Milyar TL)

YILLAR	HAYAT PRİMİ	HAYAT %	HAYAT ARTIŞI	H. DIŞI PRİMİ	H. DIŞI %	H. DIŞI ARTIŞI	TOPLAM	TOPLAM ARTIŞI
1985	0,119	1,18		10	98,82		10	
1990	19	13,87	15866%	118	86,13	1080%	137	1254%
1994	4.486	13,86	23511%	27.892	86,14	23537%	32.378	23534%
1995	11.191	17,43	149%	52.996	82,57	90%	64.187	98%
1996	18.909	14,65	69%	110.145	85,35	108%	129.054	101%
1997	45.002	15,70	138%	241.616	84,30	119%	286.618	122%
1998	93.144	16,81	107%	461.035	83,19	91%	554.179	93%
1999	176.042	17,88	89%	808.377	82,12	75%	984.419	78%
2000	326.205	18,36	85%	1.450.693	81,64	79%	1.776.898	81%
2001	461.350	18,44	41%	2.040.684	81,56	141%	2.502.034	41%

(Tablo No. 8)

Hayat sigortaları; kişinin tek başına dikkat, çaba harcama ve gayretleri ile önlemekte zorluk çekeceği veya çaresiz kalacağı risk, cismani bir arıza ve ölüm gibi can ve mal varlığını tehdit eden olaylar karşısında yeterli bir güvence sağlama düşüncesinden doğmuştur.

"Kişinin veya aile bireylerinin uğrayacakları kayıpları en aza indirmek amacıyla, kurulan kamu sosyal güvenlik kurumları dışında özel sigorta şirketleri de etkin bir rol almaya başlamıştır" ⁶⁵.

"Sigortacı, bu sigorta ile bir kimsenin belirli bir süre içinde veya sözleşmede belirtilen koşul ve haller içinde ölümü veya o kimsenin sözleşmede belirtilen belli bir süreden fazla yaşaması ihtimalini ya da her iki ihtimali beraber sigorta edebilir" ⁶⁶.

Genelde sigortanın tüm dalları ve özellikle hayat sigortaları en fazla gelişmiş ülkelerde ilerlemiştir. Hayat sigortaları, çoğu gelişmiş ülkelerde bir yandan bireylerin geleceklerini teminat altına alarak onların prim dediğimiz küçük birikimlerini değerlendirip, yönlendirirken diğer yandan da topladığı fonlarla yatırımlara yön vermekte ve ülke ekonomisine büyük katkılar sağlamaktadır. Böylece hayat sigortalarının en belirgin iki özelliği ortaya çıkmaktadır.

⁶⁵ Güneş Sigorta, a.g.e., s.106.

⁶⁶ Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, Hayat Sigortaları Genel Şartları, İstanbul- 07.1997, s. 1., Madde 2

- Tehlikelere karşı bireylere güvence sağlaması
- Ekonomiye kaynak yaratması

Hayat sigortaları sağladıkları güvence bakımından aşağıdaki üç bölüme ayrılır ⁶⁷ .

1- Ölüme Bağlı Sigortalar

Sigortalının yalnız ölümü halinde önceden saptanmış olan sigorta bedelinin veya gelirlerin bu sigortadan faydalanacak olanlara ya da hak sahibi mirasçılara ödenmesini sağlamaktadır.

2- Hayatta Yaşamaya Bağlı Sigortalar

Hayatta kalmaya bağlı olanlar ise; olan kişiye, sigortalının hayatta kalması kaydıyla sigorta bedelinin ya da gelirin ödenmesini sağlamaktadır.

3- Karma Sigortalar

Sigortalının ölümü halinde sigortadan faydalanacak olanlara veya mirasçılara, sağ kalması halinde ise; sigorta süresi sonunda bizzat sigortalıya önceden saptanmış olan sigorta bedelinin veya gelirin ödenmesini sağlamaktadır.

Bu sigorta türleri ile sigortalının uğrayacağı sakatlık halleri de teminat altına alınabilir. Bir de hayat sigortalarına ek olarak kaza sonucu ve sürekli sakatlık klozu da (Ferdî Kaza Sigortası) içine alınabilir.

⁶⁷ Güneş Sigorta, a.g.e., s.107.

1.2.2- Sigortanın Ekonomi İçindeki Yeri

Sigortacılık işlevleri, genel ekonomi açısından (makro) ve işletme ekonomi açısından (mikro) işlevler (fonksiyonlar) olmak üzere iki ana gruba ayrılarak incelenebilir.

1.2.2.1- Genel Ekonomi Açısından

Sigortacılığın ekonomiye katkıları açısından değerlendirilen işlevlere, "makro işlevler" veya "ekonomik işlevler" adı verilmektedir.

Risk, sigorta ile topluma yayılır ve bu yolla sosyo-ekonomik çöküntü ve kayıplar önlenir. İşletmeler iflas edebilir, işyerleri yanabilir, çeşitli doğal afetlerle karşılaşabilir ve böylece toplumda ekonomik çöküntüler kaçınılmaz olabilir. İnsanlar açısından ise; iflaslar, ölümler, sakat kalmalar, doğal afetler ve hırsızlık gibi risklerin neden olduğu değer kayıpları ekonomik çöküntüleri doğurur. Sigorta, bu risklerin dağıtması ile sosyal ve ekonomik çöküntüleri önler.

Hayat sigortalarında emeklilik fonları oluşturularak, ülkedeki sosyal güvenlik sisteminin gelişmesine yardımcı olunur. Ayrıca sağlık sigortaları ile, ülkedeki sosyal güvence daha da gelişir.

Özellikle hayat sigortasından toplanan primlerin oluşturdukları kaynaklar, ülke ve şahıslar için bir tasarruf oluşturur. Bu tasarruflar, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin ekonomilerinde önemli bir yer tutar⁶⁸.

Sigorta işletmeleri topladıkları kaynakları sermaye piyasasına sunarak, sermaye piyasasına ve ülke gelişmesine katkıda bulunurlar. Sermaye piyasasında bu kaynaklar, fon kullanıcılarının çıkardıkları hisse senedi ve tahviller gibi değerlere yatırarak, değerlendirmektedirler. Bu fonların karlı şekilde kullanılması sonucu, sigortacıya da kazanç sağlanır. Bu şekilde refah düzeyi yükselerek, toplumda güven artar⁶⁹.

Sigortacılık; uluslararası ekonomik ilişkilerin gelişmesine katkıda bulunmakta, Avrupa Birliği'nde olduğu gibi mal ve hizmetlerin ülkeler arasında dolaşmanın

⁶⁸ Necdet SAĞLAM, Sigorta İşletmelerinde Mali Tablolann Hazırlanması ve AB.'ye Uyum, Etsm A. Ş., Eskişehir, 1996, S. 10-11,

⁶⁹ A. e., S. 11,

hızlanmasını sağlamaktadır. Ayrıca sigorta işletmeleri, ödedikleri vergilerle de devlete önemli gelir kaynağı oluşturur⁷⁰.

Sigortacılık, dünya ülkeleri ekonomilerinde büyük bir tasarruf kaynağı olarak görülmekte, bir çok sektörün finansman ihtiyacının büyük bir bölümünü karşılamakta, devletin desteği ve kontrolü ile büyük yatırımların gerçekleşmesine katkıda bulunmakta, sermaye piyasasının en önemli unsurunu ve destekçisi olmaktadır. Bu noktada sigortacılık sadece fon yaratmakla kalmamakta; fonları yönlendirmektedir. Sermaye piyasasında fon yaratmanın anlamı, uzun vadeli menkul kıymetler yapılan yatırımlardır⁷⁰.

Sigorta sektöründe gelişme, o ülkedeki yıllık Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH) içinde yıllık toplam sigorta primlerinin aldığı pay ile ölçülür ve oransal olarak Prim/(GSMH) şeklindeki ifade edilir. Bu ölçü, sigorta sektörünün ülke ekonomisi öneminin en iyi göstergesi olarak kabul edilir. Aşağıdaki (Tablo: No. 9)'da bazı ülkelere ilişkin Prim/(GSMH) göstergeleri verilmiştir⁷¹.

Bazı Ülkelerde Prim/(GSMH) % Prim Hacimleri (2000 Yılı)

Prim/GSMH <%2		Prim/GSMH %2-4		Prim/GSMH %4-6		Prim/GSMH>%6	
Ülke Adı	Oranı	Ülke Adı	Oranı	Ülke Adı	Oranı	Ülke Adı	Oranı
Uruguay	1,92	Jamayka	3,98	İtalya	5,80	G. Afrika	16,86
Venezüella	1,85	Malezya	3,72	G. Kıbrıs	5,67	İngiltere	15,78
Çin	1,79	Çek	3,60	Avusturya	5,66	G. Kore	13,05
El salvador	1,74	İzlanda	3,07	İsrail	5,55	İsviçre	12,42
Meksiko	1,72	Polonya	3,03	Tirinidad	5,28	Japonya	10,92
Bulgaristan	1,69	Macaristan	2,95	Panama	5,01	İrlanda	10,14
Türkiye	1,45	Fas	2,79	Hong Kong	4,86	Hollanda	9,87
Endonezya	1,18	Lübnan	2,63	Slovenya	4,77	Fransa	9,40
Katar	1,09	Kenya	2,63	Norveç	4,35	Finlandiya	9,32
Pru	1,03	Tayland	2,53	Singapur	4,21	ABD.	8,76
İran	0,79	Arjantin	2,49	Şili	4,07	Belçika	8,40
Romanya	0,71	Rusya	2,42	Zimbabva	4,03	İsveç	7,87
Mısır	0,62	Hindistan	2,32			Kanada	6,56
S. Arabistan	0,44	Yunanistan	2,10			Almanya	6,54

(Tablo No. 9)

* Sigorta işletmeleri, kurumlar vergisi, gider vergisi, yangın söndürme vergisi, vb. vergiler öder.

⁷⁰ SAĞLAM ,a.g.e., S. 11

⁷¹ Sigorta Dünyası, İstanbul, Şubat-2002, Sayı:492 , Yıl:43, s.34.

Kısaca, sigortacılığın makro işlevlerini şöyle özetleyebiliriz ⁷²:

- 1- Sigorta, ekonomide bir tasarruf kaynağı sayılır,
- 2- Sigorta, sosyal ve ekonomik çöküntü ve kayıpların önlenmesine yardımcı olur,
- 3- Sigorta, uluslararası ekonomik ilişkiler ile ticaretin gelişmesine katkı sağlar,
- 4- Sigorta işletmeleri, devlete bir vergi kaynağı oluşturur.
- 5- Sigortacılık, sektör olarak ekonomi içinde önemli bir yer tutar.

1.2.2.2- İşletme Ekonomi Açısından

Sigortacılığın insanlar ve işletmeler düzeyindeki işlevleri mikro işlevlerdir. İnsanlar ve işletmeler, hayatın her aşamasındaki riski göğüslemek zorunda kalabilirler. Bu nedenle sigortaya ihtiyaç duyarlar.

Kısaca, sigortacılığın mikro işlevlerini şöyle özetleyebiliriz ⁷³:

- 1- Sigorta bir dayanışma organizasyonu oluşturur,
- 2- Girişimcilerin kararlarını olumlu yönde etkiler,
- 3- Girişimcilerin daha ucuz fiyattan yatırım sermayesi bulunmalarını sağlar,
- 4- Sigorta güvencesi, girişimciye kredi olanakları sağlar,
- 5- Sigorta, fiyatların daha gerçekçi bir düzeyde saptanmasına olanak sağlar,
- 6- Girişimciler sigorta sayesinde riskler için elinde fon tutmayarak, bu fonları yatırıma dönüştürebilirler.

⁷² N. SAĞLAM, a.g.e., s. 12.

⁷³ A.e., s.13.

2- SİGORTA ŞİRKETLERİNDE MUHASEBE VE HESAP İŞLERİ

2.1- SİGORTA ŞİRKETLERİNİN ORGANİZASYONU

Organizasyon düzenlemek, hazırlamak ve tertipleme faaliyetinin tümüdür. Almanca, Fransızca ve İngilizce Organisation kelimesinin karşılığı olarak teşkilatlanma ve kuruluş anlamları taşıyan ya da bir teşebbüsün veya işletmenin faaliyetlerinin sürekli uyum ve düzen içerisinde sürdürebilmesi amacı ile organizasyonunu oluşturacak organları planlaması ve düzenlenmesi demektir.

Teşebbüs ya da işletme yöneticisinin en önemli fonksiyonlarından birisi örgütlenme ve örgütü işletmektedir. Bu amaçla da organizasyonda yer alacakların yetki ve sorumluluklarının belirlenmesi, bir başka ifade ile neyin, ne zaman, nasıl, nerede ve kimlerce yapılacağı belirlenmesi, iktisadilik ve verimliliğin yükseltilmesi onun temel görevi olmaktadır. Ancak bir organizasyonun kurulması için öncelikle yasal kimliği olması gerekmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde yukarıda da ifade edildiği gibi organizasyonun iki temel anlamı vardır.

- Kuruluş
- Teşkilatlanma

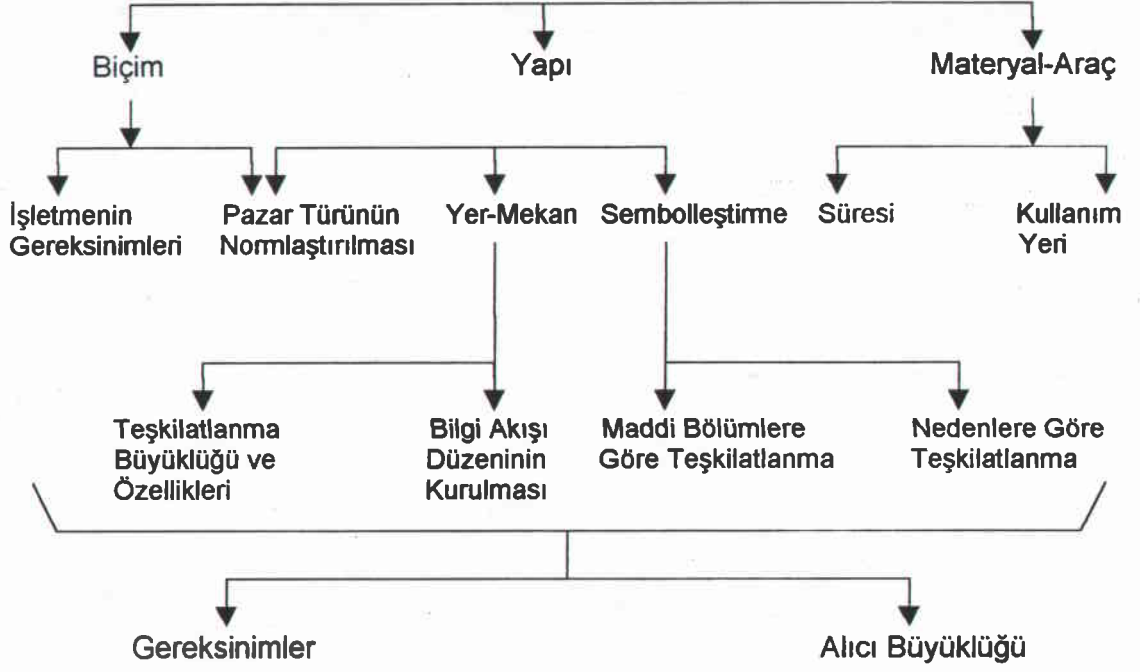
Kuruluş, belirli yasal koşulların ya da yasal formalitelerin yerine getirilmesi amacı ile yapılan işlemlerdir. **Teşkilatlanma** ise, kuruluşu tamamlanan tüzel kişiliğin organlarının yetki ve sorumluluklarının belirlenmesi, biçimsel bir yapıya kavuşturulmasıdır. Bu amaçla yapılan;

- İşlerin ve faaliyetlerin ayrıntılı bir biçimde tanımlanması,
- Maddi ve gayri maddi (beşeri) üretim faktörlerinin tedariki, belirli bir yapıda bir araya toplanması,
- Örgütsel ilişkilerin düzenlenmesi, iş, işyeri ve kişi arasındaki bağların biçimlendirilmesi, ast-üst ilişkilerinin tanımlanması faaliyetleri **teşkilatlanma** faaliyetleri ve çabalarıdır.

Örgütlenmede kullanarak araçları şematik olarak şöyle gösterebiliriz ¹.

¹ Mehmet ÖZKAN, Sigorta İşlemleri ve Muhasebesi, Bilim Teknik Yayınevi, İstanbul, 1998, s. 274-275.

ÖRGÜTLENME TEKNİĞİ

(Sema No. 1)

2.1.1- Yasal Organizasyon

Sigorta işletmelerinin faaliyetleri kuruluşundan sona ermelerine kadar devlet tarafından sıkı bir biçimde kontrol edilmektedir. Öncelikle sigorta şirketinin kuruluşunun izne tabi oluşu, ruhsat alınması zorunluluğu, A. Ş. ve Kooperatif şirket dışında şirket türlerine izin verilmemesi, faaliyette bulunacak dallara ilişkin kesin teminatların ödenmiş olması, ödenmiş sermaye esasına tabi oluşunu vb. nedenlerle sigorta işletmelerinin kuruluşu diğer işletmelere göre değişiklik arz etmektedir. Bu bölümde yasal organizasyon - sigorta işletmelerinin kuruluşu incelenecektir.

2.1.1.1- Sigorta İşletmelerinin Kuruluşu

Sigorta şirketlerinin kuruluş aşamasındaki kontrolü şirket türünün A. Ş. ve Karşılıklı Sigorta Birliği (Kooperatif Şirket) biçiminde kuruluşuna izin verilebilmesi ile yapılmaktadır. Gerçek kişiler ve şahıs şirketleri ile bazı sermaye şirketlerinin özellikle limited şirketlerin sigortacılık faaliyetinde bulunmaları yasaca yasaklanmıştır *.

7397 Sayılı S.M.K.'nin 2. maddesinde yer alan hükümlerde, sigorta mukavelesi yapabilmek için şirket nevinin A. Ş. veya Karşılıklı Sigorta Birliği – Kooperatif esasına göre kurulmuş olması şarttır ².

2.1.1.2- Sigorta İşletmelerinin Kuruluş Biçimleri

Sigorta işletmelerinin kuruluş biçimleri, ülkelere göre farklılık göstermektedir. Sigorta işletmeleri, genellikle Karşılıklı Sigorta Birliği veya A. Ş. biçiminde kurulurlar.

Türk sigorta mevzuatı, Sigorta işletmelerinin;

- Anonim şirket,
- veya Karşılıklı Sigorta Birliği – Kooperatif şirket

biçiminde kurulacağını kabul etmiştir. Bu şirket türlerinin dışında tüm gerçek ve tüzel kişi şirketlerin sigortacılık faaliyetinde bulunması yasa koyucu tarafından yasaklanmıştır. Bu bakımdan, denebilir ki Türk uygulaması da sigorta işletmelerinin

* T.T.K. Madde 503/3

² A.e., s. 375

kuruluş biçimi ile ilgili olarak genel eğilime uymuştur³.

T.T.K. madde 269 A. Ş. tanımını, "Anonim şirket bir ünvana sahip esas sermayesi muayyen ve paylara bölünmüş olan ve borçlarından dolayı yalnız mamelekiyle (mal varlığı) mesul bulunan şirket". Koop . kanunu Md. 1 ise kooperatif tanımını; "Tüzel kişiliği haiz olmak üzere ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek ve geçimlerine ait ihtiyaçlarını karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet sureti ile sağlayıp korumak amacı ile gerçek ve kamu tüzel kişileri ile özel idareler, belediyeler, köyler, cemiyetler ve demekler tarafından kurulan değişir ortaklı ve değişir sermayeli teşekküllere kooperatif denir" biçiminde yapmıştır.

Bu tanımlar incelerirse, yasa koyucunun sigorta şirketlerinin A. Ş. veya Kooperatif Şirket biçiminde kurulmasına izin vermesinin nedenlerinin küçük tasarrufların birlikte büyük yatırımlara dönüşmesi ile sermaye oluşumunun sağlanması ve bireysel ekonominin geliştirilmesi olduğu anlaşılacaktır.

2.1.1.2.1- Anonim Şirket Biçiminde Kuruluş

Sigorta ve reasürans şirketlerini en yaygın kuruluş türü A.Ş. biçiminde olanıdır. T.T.K. ve S.M. K. hükümleri uyarınca A.Ş. türünde kurulan şirketlerin kuruluşu aşağıda gelen bazı koşullara bağlıdır.

- Anonim ortaklık şeklinde kurulmaları,
- Kurucularının taksirli suçlar hariç olmak üzere;

affa uğramış olsalar dahi ağır hapis veya beş yıldan fazla hapis yahut sigortacılık mevzuatına aykırı hareketlerinden dolayı hapis veya birden fazla ağır para cezasına mahkum edilmemiş olmaları, cezası ne olursa olsun zimmet, ihtilas, rüşvet, irtikap, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı suçlar ile resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, istimal ve istihlak kaçakçılığı suçları dışında kalan kaçakçılık suçları, devlet sırlarını açığa vurma, vergi kaçakçılığı veya vergi kaçakçılığına teşebbüs suçlarından dolayı hüküm giymiş bulunmaması, iflas konkordato ilan etmemiş olması,

³ Kamuran PEKİNER, Sigorta İşletmeciliği Prensipleri-Hesap Bünyesi, İst. Ün. Yayın No. 1904, Sermet Matbaası, İstanbul, 1974, s. 91.

- Ödenmiş sermayelerinin 5 Trilyon liradan az olmaması ,
- Hisse senetlerinin nakit karşılığı çıkarılması ve nama yazılı olması,
- Ana sözleşmelerinin yasaya uygun olması, şarttır.

Bu koşullara uygun özelliklere sahip olan kişilerin ortaklığı ile sigorta şirketinin A. Ş. olarak kuruluş işlemlerine başlanır. Ortakların ticaret siciline kaydolunması ve Resmi Gazetede ilan edilmesi ile şirket kurulmuş olup faaliyete başlar.

Bu tür şirketlerde kesinlikle belirlenen bir ortak sayısı yoktur. Ortakların şirket içindeki hakları ve kârdan olabilecek paylar sahip oldukları hisseler oranında değişmektedir. Bu şirketlerde yılda bir kez ilgili yılın sonu itibarıyla mali tablolar ve bilançoları çıkıktan sonra genel kurul toplantısı yapılır⁴.

2.1.1.2.2- Kooperatif Şirket Yada Karşılıklı Sigorta Birliği Biçiminde Kuruluş

Karşılıklı sigorta birliği, aslında bir kooperatif şirket türüdür. Bu kuruluşun amacı, belirli riskleri karşılamak üzere bir araya gelmiş kuruluş üyelerine iktisadi yararlar sağlamaktadır. Karşılıklı sigorta birliği; nakliyat, mühendislik ve reasürans dalları dışındaki sigorta dalları ile ilgili sigorta işlemleri yapar.

Kooperatif, bir kuruluş olarak ortaklarının sigortalılar olduğu bir ortaklıktır. Kuruluşun, anonim şirketlerde olduğu gibi bir ana sermayesi olmadığından, bilançodaki öz sermaye kalemi sadece dağıtılmamış kârlardan meydana gelir. Karşılıklı sigorta birliğinde sigortalılar ortak durumunda bulunduğundan, faaliyet dönemi sonunda kârın diğer kısmı "poliçe temettüsü" olarak, sigortalılara dağıtılır. Kârın diğer kısmı ise, dağıtılmamış kâr (yedek) olarak kuruluşta alıkonulur.

Karşılıklı sigorta birliğinde hasarın gerçekleşmesi halinde, söz konusu olan tazminat ödemede, diğer sigorta kuruluşlarına nazaran, farklı olup, tazminat;

- Dağıtılmamış kârların kullanılması,
- Tazminat tutarı oranında ortakların borçlandırılması,
- Faaliyet dönemi sonunda ortaklara ödenen temettüden yapılması,

Seçeneklerinden birinin kullanılması suretiyle ödenme olanağı vardır.

⁴ ÖZKAN, a.g.e., s. 386.

Kuruluşun yönetimi, ilke itibariyle sigortalıların elindedir. Ama teorik olarak doğru olup, genel kurula katılan ortak sayısının, genellikle çok az olması nedeni ile, kuruluşun yönetimi 3-5 sigortalı ortağın elinde kalmaktadır. Bu tür kuruluşun biçiminde kuruluşlarını aşağıda gelen alt bölümlerde kısaca incelenmektedir.

2.1.1.2.2.1- Ortakların Sonradan Borçlandığı Karşılıklı Sigorta Birliği

Karşılıklı sigorta birliğinin bu türünde, ortakların sonradan borçlandırılması, genellikle tazminat ödemelerinde söz konusu olmaktadır. Bununla beraber bu borçlandırma tutarı, tazminat giderleri yanında, birliğin diğer giderlerini de karşılayacak yükseklikte saptanır. Her ortağa düşen borç tutarı saptanırken, ona ilişkin sigorta poliçesindeki sigorta tutarı esas alınır. Ortakların borçlandırılması, hasar meydana geldikçe her hasar tazminatı için ayrıca yapılabileceği gibi belirli bir zaman veya bir yılı aşmayan dönem içinde meydana gelecek tazminat isteklerini karşılamak üzere, bir fonun kurulabilmesi amacıyla belirli süreler sonunda da yapılabilir. Böylece, ortakların her iki halde de sonradan borçlandırılması yolu ile önceden prim ödemeleri söz konusu olmamaktadır.

2.1.1.2.2.2- Peşin Primli Karşılıklı Sigorta Birliği

Peşin primli karşılıklı sigorta birliği, prim ve hasar ilişkileri bakımından A. Ş. şekilde kurulan sigorta kuruluşlarına benzemektedir. Burada da tıpkı A. Ş. şeklinde olduğu gibi, prim önceden sigortalılara yüklenmektedir. Peşin olarak tahsil edilen prim tutarının bütün tazminat isteklerini ve işletmenin diğer giderlerini karşılamaya yeteceği gibi, işletmede aynı zamanda bir yedek meydana getirilmesini mümkün kılacak yükseklikte olması gerekmektedir.

Faaliyet dönemi sonunda elde edilen kârın bir kısmı ortaklara poliçe temettüsü olarak dağıtılır. Peşin primli karşılıklı sigorta birliğinin bir diğer şeklinde ise, faaliyet dönemi sonunda ortaklara temettü dağıtılmamakta, fakat bunun yerine ortakların peşin olarak ödedikleri prim tutarları düşük tutulmaktadır.

2.1.1.2.2.3- Kesin Primli Karşılıklı Sigorta Birliği

Sigorta poliçesi, sigortalıya, genellikle belirli bir süre içinde sigorta teminatı verir. Halbuki, karşılıklı sigorta birliğinin bu çeşidinde, sigortalıların sahip oldukları sigorta poliçelerinin kapsadığı sigorta teminatı süresiz olarak devam etmektedir.

Sigortalı, bunun için başlangıçta, başlangıç tutarı olarak belirtilen, yüksek miktarda bir tutarı depozito olarak birliğe yatırır. Bir yatırım fonu olarak kullanılan bu tutarlar ile elde edilen gelirlerin bir kısmı, tazminat isteklerini ve diğer giderleri karşılamak üzere kullanılır. Diğer kısmı ise, işletmede yedek meydana getirilmesine ayrılır. Poliçe belirli bir süre yürürlükte kaldıktan sonra, sigortalı dönem kârdan temettü alamaya hak kazanır. Her hangi bir nedenle poliçe iptal edilecek olursa, sigortalıdan alınmış bulunan başlangıç tutarı kendisine geri ödenir.

Türkiye'de kooperatif şirket olarak kurulan tek sigorta şirketi Birlik Sigortadır. 1958 yılında Halk Bankası ve Esnaf Kooperatifleri tarafından yardımlaşma ve esnafa hizmet amacıyla kurulmuştur⁵.

2.1.1.3- Sigorta İşletmelerinin Kuruluş İşlemleri

Sigorta şirketlerinin faaliyetleri tüm şirketlerde olduğu gibi kuruluşlarından sona ermelerine kadar devlet tarafından sıkı bir biçimde izlenmekte ve kontrol edilmektedir. Özellikle sigorta şirketlerinin izin sonrası kurulması, ruhsat alınma zorunluluğu A. Ş. dışında şirket türlerine izin verilmemesi, faaliyet gösterilecek sigorta dallarında kesin teminatların ödenme zorunluluğu, ödenmiş sermaye esaslı vb. hususlara bağlı olarak sigorta şirketlerinin kuruluşu diğer şirketlere göre farklılık göstermektedir.

2.1.1.3.1- Anonim Şirket Biçiminde Kuruluşta Kuruluş İşlemleri

Bir A. Ş.'nin yasal olarak kuruluşu, mal varlığının, organlarının ve diğer niteliklerinin T.T.K. 'unda yer alan hükümlere uygun bir biçimde tüzel kişilik kazanması bir diğer ifade ile kuruluş merasiminin yasa hükümlerine uygun olarak sırası içinde tamamlanarak hükmi kişilik kazanmasıdır.

A. Ş.'nin kuruluşunda, ilk işlem kurucu ortaklar tarafından ana sözleşmenin yazılı olarak hazırlanması ve ortaklar tarafından imzalanarak notere onaylatılmasıdır. Daha sonra diğer işlemler tamamlanarak ticaret siciline tecil ve ilan edilerek tüzel kişilik kazanılır.

Anonim Şirketler, ya ani ya da tedrici (aşamalı) biçimde kurulur. Bu iki maddenin

⁵ A.e., s. 387 ve 388.

incelenmesinden A. Ş.'in bir ünvana sahip, borçlarından dolayı yalnız mameleki ile sorumlu bulunan, ortakların sorumluluğu ise, sermaye payları ile sınırlı olan ve ani ya da tedrici biçimde kurulabilen şirket olduğu anlaşılmaktadır.

2.1.1.3.1.1- Ani Kuruluşta Kuruluş İşlemleri

Ani kuruluş; A. Ş. sözleşmesinde belirlenen sermayenin en az beş kişiden oluşan gerçek veya tüzel kurucular tarafından nakit olarak veya ayın olarak taahhüt edilmesi ve sermayenin nakit kısmının tamamını peşin olarak ödenmesi suretiyle kurulan A. Ş. türüdür *. Aşağıda gelen işlemler, ani kuruluşta sırasıyla yapılması gereken işlemlerdir;

- Ana sözleşme hazırlanarak notere onaylattırılır.
- Hazine Müsteşarlığı'na başvurularak, izin alınır.
- Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'na başvurularak, izin alınır.
- Şirket ticaret sicil memurluğuna tescil edilir.
- Tescil olunan şirketin kuruluşu ve şirketle ilgili diğer hususlar Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ilan olunur.

2.1.1.3.1.2- Tedrici Kuruluşta Kuruluş İşlemleri

Tedrici Kuruluş, şirket esas sermayesinin tamamı kurucu ortaklar tarafından taahhüt edilmeyip, halk tarafından ve kurucu olmayan diğer sermayedarlara başvurmakla oluşturulan kuruluş türüdür.

Aşağıda gelen işlemler, tedrici (aşamalı) kuruluşta sırasıyla yapılması gereken işlemlerdir;

- Ana sözleşme hazırlanarak notere onaylattırılır.
- Hazine Müsteşarlığı'na başvurularak, izin alınır.
- İzahnamelerini hazırlamak.
- Kuruluş genel kurulunun toplanması.
- Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'na başvurularak, izin alınır.
- Şirket tescil ve ilanı ile hükmi şahsiyet kazanması ⁶.

* Şirket sermayesinin en az %25'lik kısmı nakit olarak taahhüt edilip, bir yetkili bankaya yatırılır. Bunun yanısıra banka teminat mektubu alınabilir.

⁶ A.e., s.390-391, 401.

2.1.1.3.2- Kooperatif Ya da Karşılıklı Sigorta Birliği Biçiminde Kuruluşta Kuruluş İşlemleri

Kooperatif şirketler, ortakların ekonomik menfaatlerini meslek ve geçimleri ile ilgili gereksinimlerini karşılıklı yardım ve kefalet aracılığıyla korumak amacıyla geçek ve tüzel kişiler kişilere Dernek ve Vakıfların da ortak olabileceği ortak sayısı ve sermayesi değişebilen bir ticaret ünvanı altında kurulan şirkettir. Bu nedenlerde kuruluş işlemleri belirli yasal formalitelerin, yerine getirilmesi ile olabilmektedir.

Aşağıda bu işlemlerin özeti verilmiştir ⁷;

- Kooperatif şirket ana sözleşmesinin hazırlanması,
- Kuruluş genel kurulun toplanması,
- Hazine Müsteşarlığı'ndan izin alınması,
- Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'ndan izin alınması,
- Kuruluşun Ticaret Siciline tescil ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi'nde ilanı,
- İlgili belgelerin Hazine Müsteşarlığı'na gönderilmesi,

⁷ A. e., s. 403.

2.1.2- Yönetmel (İç) Organizasyon

2.1.2.1- Genel Açıklama

Bugün için, yer ve zaman farkı göstermeksizin, bütün sigorta işletmeleri için geçerli olabilecek bir organizasyon şeması yapmak imkansızdır. Ülkelerin sigorta uygulamaları arasında, sigorta işletmelerinin iç organizasyonu bakımından, büyük farklar olduğu gibi her hangi bir ülkenin sigorta uygulamasında yer alan sigorta işletmeleri arasında da önemli organizasyon farkları vardır⁸.

Sigorta işletmeleri, genellikle bölümlere ayırımında ve bölümler arasında ilişkilerin düzenlenmesinde farklı esaslar benimsemişlerdir. Bu esasların seçilişine, objektif faktörler yanında bazı sübjektif faktörlerin de büyük ölçüde etkili olduğu görülmektedir.

Dünyada hızlı teknoloji gelişmeler sigorta işletmelerinin yönetimini etkilemiş ve bu bakımdan da sigorta işletmeleri arasında organizasyon farklılıkları meydana gelmektedir. Özellikle büyük işletmelerin yönetim faaliyetlerinde bilgisayarlardan da etkin bir şekilde yararlanmaya başlamış olması, işletmeler arasında bu farkların daha da artmasına neden olmuştur.

Bütün sigorta işletmelerinde uygulanacak standart bir organizasyon şemasının yapılması mümkün görülmemekle beraber, yine de bütün işletmeler için geçerli olabilecek bazı genel ilkeler ve bünye ile ilgili bazı özellikler saptanabilir. Bir sigorta işletmesinde organizasyon çalışması yapılırken her şeyden önce, göz önünde tutulması gereken önemli noktalar aşağıda gelenler olabilir:

- 1- Organizasyonu yapılan sigorta işletmesinin faaliyet dallarının sayısının belirlenmesi,
- 2- Uygulanacak yönetim biçiminin belirlenmesi (merkeziyetçi yönetim, katılımcı yönetim vs.) **Merkeziyetçi yönetim**, şubelerin karar verme olanaklarını sınırlayan ve yetkileri işletmenin merkezinde toplayan bir yönetim şeklidir. Bu yönetimin uygulandığında, yetkilerle birlikte bütün büro faaliyetleri de merkeze

⁸ PEKİNER, a.g.e., s. 97.

bağlanmaktadır. **Merkeziyetçi olmayan bir yönetimde** ise, yetkiler merkez ve şubeler arasında dağıtıldığı gibi, büro faaliyetleri de merkez ve şubeler arasında eşit şekilde paylaştırılmaktadır.

- 3- İşletmenin büyüklüğü de işletmenin, merkeziyetçi veya merkeziyetçi olmayan bir yönetimi benimsemesinde etkili olabileceğinden bir organizasyon çalışmasında bu hususunda göz önünde tutulması gerekmektedir.
- 4- Teknolojik değişimlere uyulması zorunluluğu da, sigorta işletmesinin yönetim şeklini etkileyen bir faktördür. Teknolojinin günden güne hızlı gelişmesiyle organizasyonda mekanizasyon daha çok yer verilmesi ve daha büyük işletmelerde otomasyona gidilmesi, sigorta işletmelerinde de bir bünye değişikliğini zorunlu kılmaktadır.
- 5- Sigorta işletmelerinde bir organizasyon çalışması yapılırken dikkat edilecek bir diğer husus da, işletme içinde bölümlerin oluşturulması ile ilgilidir. Bölümlerin yerleri belirlenirken işletme içinde iş akışının kesintisiz olarak, zaman ve materyal kaybına meydan vermeyecek şekilde akışını sağlamak gerekmektedir

9

2.1.2.2- Sigorta İşletmelerinde Faaliyetlerin Bölümlenmesi

Sigorta işletmeleri gelecekte gerçekleşme olasılığı bulunan tehlikelerin (rizikoların) zararlarını parasal açıdan karşılayan işletmelerdir. Bu görevi gerçekleştirirken sermaye birikiminin de oluşumunu sağlamaktadırlar. Birbirinden önemli olan bu iki görevi yerine getirmeleri bakımından sigorta işletmeleri gerek iç gerekse dış organizasyonları bakımından diğer işletmelerden farklı özelliklere sahip bulunmaktadır.

Sigorta işletmeleri belirli bir dalda sigortacılık hizmeti pazarladıkları gibi birden fazla dallarda da sigortacılık hizmetleri sunmaktadırlar. Yabancı sigorta teşebbüslerinin daha fazla belirli bir dalda çalışarak uzmanlaşmalarına karşılık Türkiye’de sigorta teşebbüslerinin belirli dallarda uzmanlaştıklarına pek rastlanmaktadır. Bütün sigorta

⁹ ÖZKAN, a.g.e., s. 407.

işletmelerinin bir çoğu 1997 yılının sonuna kadar yangın, nakliyat, kaza, ferdi kaza, mühendislik, tarım, sağlık, hayat ve diğer dallarda faaliyet sürdürürdü. Ancak 1997 yılında çıkan bir yasa gereği 1998 yılından buyana Türkiye’de sigorta işletmeleri hayat dışı veya hayat dallarında faaliyetlerinde bir kısıtlama getirildi. Sigorta işletmeleri bu dallarda faaliyetlerini sürdürerek aşağıda gelen önemli görevleri de üstlenmektedir;

- **Rizikoları karşılama görevi:** Sigorta işletmeleri sözleşme ile yükledikleri yükümlülükleri, yani kabul ettikleri her tür sigorta risklerini, günü geldiğinde karşılamak suretiyle sigortalı kişi ve kuruluşların mal ve canlarını parasal açıdan güvence altına alırlar. Varlıkları bu göreve dayandığı için onların temel görevidir.
- **Biriktirmeye Yardım Görevi:** Sigorta işletmelerinin yüklendiği her risk (riziko) doğmayabilir. Ama doğma olasılığı da vardır. Doğma olasılığının sonucu olarak, sigorta işletmeleri güvence altına aldıkları riskler için parasal karşılık ayırma zorunluluğunu duyar ve bu olay sermaye birikimine hizmet eder. Sigorta işletmeleri tüm hesaplamalarını risklerin doğma olasılığı üzerine kurmaktadır. Bu hesaplamalar gelecekte olabilecek tehlikelerin zararını karşılama amacına yönelik bulunduğundan doğal olarak bir birikimi de içermektedir.

Bu halde bu görevlerin yerine getirebilmesi için iç organizasyonun gerçekleşmesi gerekmektedir. Bunun içinde bölümlerin oluşturulmasında, fonksiyonlara göre bölümlenme, üretilen mal veya hizmete göre bölümlenme, yere göre bölümlenme ve zamana göre bölümlenmeden faydalanmaktadır. Burada en çok kullanılan; yer esasına göre bölümlenme ile yetki ve sorumluluk açısından bölümlenme incelenecektir.

2.1.2.2.1- Yer Bakımından Bölümlenme

Yer bakımından bölümlenme ile sigorta hizmetlerinin daha geniş bir coğrafi bölgeye götürülmesi ve sahip olunan müşteri potansiyelinin artırılması amaçlanmaktadır.

2.1.2.2.1.1- Genel Müdürlük

Sigorta işletmelerinde de genel müdürlükler diğer işletmelerde olduğu gibi işletmenin ana merkezidir. Sigorta işletmelerinin denetim ve kontrolü buradan yapılır.

Genel müdürlüklerin;

- Sigorta işletmesini yasa ve tüzük hükümlerine göre yönetim kurulu içinde yönetmek,
- Kuruluş amaçlarının gerçekleşmesi için uygulanacak esaslar ve yapılacak işler hakkında doğrudan doğruya kendisine bağlı görevlilere direktif vermek ve bunlar tarafından getirilecek sorunlar üzerine gerekli tedbirler almak,
- Mevzuata göre belirli mercilerin onayını gerektiren kararları bu mercilerin onayına sunmak,
- İşletme içinde işbirliğini ve çalışma ahengini sağlamak

gibi görevleri vardır. Şubelerde ya da bölge müdürlüklerine yapılan işler niteliğine göre; kontrol veya şubelerin yetersiz kaldıkları durumları çözmek amacıyla ile genel müdürlüğe aktarılmaktadır.

2.1.2.2.1.2- Bölge Müdürlükleri

Sigorta işletmelerinde hizmet alanı genişledikçe, bu hizmeti karşılayabilmek amacıyla genel müdürlüğün ön gördüğü bölgelerde genel müdürlüğe bağlı bölge müdürlükleri kurulmaktadır. Bölge müdürlükleri yönetmenlik hükümlerine uyarak genel müdürlük adına işleri yönetir, direktif verir ve denetler. Bölge müdürlüklerinin kurulması, kaldırılması, sınırlarının değiştirilmesi, merkezinin ve adının değiştirilmesi işleri genel müdürlük teklifi ve yönetim kurulu kararıyla yapılır.

Bölge müdürlükleri genel müdürlüğün bir kopyası gibi olmasına kaşın, her sigorta işlemini yapamaz. Bölge müdürlüklerinin yetki alanı işletmenin politikasına ve çalışma alanına göre değişir. Örneğin; sağlık sigortası yapan bir sigorta işletmesinde bölge müdürlüğü sağlık sigortası poliçesini düzenleyemez. Çünkü poliçenin düzenlenebilmesi için poliçe tutarı mutlaka genel müdürlükte yetkililerce saptanmaktadır.

Genel olarak, bölge müdürlükleri fon yatırımında bulunamazlar. Ayrıca bölge müdürlükleri hasar ödemelerinde hasarın miktarına göre ödeme yapabilirler. Küçük

hasarları ödeyebildikleri halde, büyük hasarları genel müdürlük ödemektedirler. Genel olarak bölge müdürlükleri hasar ödemelerinde belli bir miktar sınırını aşmamakta yetkili kılınmaktadır.

Genel müdürlüklerde; Fon (yatırım), denetim, aktüerya, reasürans, eğitim, reklam, bilgisayar ve bütçe bölümü gibi birçok alt bölümler bulunmaktadır. Bölge müdürlüklerinde ise, muhasebe, personel bölümleri gibi birkaç alt bölüm bulunur.

Türkiye’de sigorta ve reasürans şirketlerinin kurdukları bölge müdürlükleri ile açtıkları şubelerin bir ay içinde Hazine Müsteşarlığı’na bildirilmesi zorunlu hale getirilmiş ve yurt dışında şube veya temsilcilik açmaları da Hazine Müsteşarlığı’ndan izin alınmasına zorunlu kılınmıştır.*

2.1.2.2.2- Yetki ve Sorumlulukların Dağılımı Bakımından Bölümleme

Sigorta teşebbüslerinde de, diğer teşebbüslerde olduğu gibi, yetki yukarıdan aşağıya doğru, sorumluluk ise; aşağıdan yukarıya doğru verilmektedir. Karşılıklı sigorta birliği dışında kalan sigorta işletmelerinde yetkinin kaynağı, işletmenin ortakları olduğu halde, karşılıklı sigorta birliği şeklinde kurulmuş sigorta teşebbüslerinde bizzat sigortalılarda toplanmış bulunmaktadır.

Gerek anonim şirket şeklinde, gerekse karşılıklı sigorta birliği şeklinde kurulmuş olan sigorta işletmeleri, genel kurul tarafından seçilen bir yönetim kurulu yönetir. Yönetim kurulu ayrıca, yetkilerinin bir kısmını, yönetim kurulunca atanan yöneticilere aktarabilir. Sigorta işletmelerinde bu yetki aktarılması, genellikle bölümlerin meydana getirilmesi şeklinde olmaktadır. İşletmecilik yazınında bölümlere ayırma adı ile belirtilen bu bölümlerin kuruluşunda göz önünde tutulan esas ilke işletme faaliyetlerinin ayrı ayrı kısımlarda toplanmasıdır. Bu ilkeye bağlı olarak yapılacak bir düzenleme de, iç ve dış faaliyetlerin toplandığı bölümlerin de ayrılması zorunludur.

Bölümlerin oluşturulmasında göz önüne alınan etkenler;

- İşletme fonksiyonları,
- Üretilen mal ve hizmetler,
- Müşteriler,

* 26.12.1994 tarih ve 22153 sayılı Resmi Gazetede Yayınlanan (A) fıkrası gereğince

- Zaman,
v.b. dir

2.1.2.2.1- Yönetim Bölümleri

Yönetim bölümleri: genel yönetim, dış hizmetler, yatırım ve denetleme bölümlerinden oluşmaktadır.

2.1.2.2.1.1- Genel Yönetim Bölümü

Aşağıda gelen görevler, genel yönetim bölümünün en önemli görevleri sayılmaktadır;

- İşletme içinde koordinasyonun sağlanması,
- Faaliyetler ile ilgili kararların alınması,
- İşletme politikaların belirlenmesi ve uygulanması,
- İşletme yöntemi ile ilgili diğer hususların kararlaştırılması.

Genel yönetim içinde yer alan organlar sırasıyla;

- 1- Yönetim kurulu,
- 2- Genel müdür,
- 3- Genel müdür yardımcıları,
- 4- Sekreter,
- 5- Ve diğer yöneticilerdir.

1- Yönetim Kurulu

Yönetim Kurulu, karşılıklı sigorta birliği dışında kalan sigorta işletmelerinde ortaklar, karşılıklı sigorta birliğinde ise sigortalılar tarafından seçilir. Yönetim kurulu kendi içerisinde, belirli sorun ve problemler ile ilgili olmak üzere, bazı komiteler kurar. Bir sigorta işletmesinde söz konusu olabilecek belli başlı komiteler yönetim, finansman, kontrol, sigorta tetkik komitesi ve diğer komitelerdir.

2- Genel Müdür

Sigorta işletmelerinde bazı hallerde yönetim kurulu başkanının aynı zamanda genel müdürlük görevini de üstlendiği görülmekle birlikte genellikle bu görev için ayrı bir kişi atanmaktadır.

Genel müdürün, işletmenin tüm bölümleri üzerinde kontrol yetkisi vardır. Bölümler arasında koordinasyonun sağlanması, bölümlerin etkin ve üretken bir biçimde çalışmasının sağlanması genel müdürün en önemli görevleridir. Küçük ve orta büyüklükte teşebbüslerde genel müdür aynı zamanda birkaç bölümün sorumluluğunda üstlenmektedir.

2- Genel Müdür Yardımcıları

Bir sigorta teşebbüsünde gereksinime bağlı olarak bir veya daha fazla sayıda genel müdür yardımcısı bulunabilir. Genel müdür yardımcılarının sayısı ve yüklenecekleri görevlerin niteliği işletmenin büyüklüğüne bağlıdır. Küçük bir sigorta işletmesinde genel müdür yardımcısı, genel müdürün vekili olarak onun yokluğunda onun görev ve yetkilerine sahip olarak iş gördüğü gibi, aynı zamanda bir çok yönetim ve üretim bölümünün sorumlusu olarak görev yapmaktadır. Büyük sigorta işletmelerinde ise; genellikle, birden fazla genel müdür yardımcısı olduğundan bunlardan sadece bir tanesi genel müdüre vekalet etme yetkisine sahiptir. Bu yetkiye sahip bulunan genel müdür yardımcısına, yürütme görevine sahip genel müdür yardımcısı denir. Genel müdür yardımcılarının diğerleri, genellikle, bir veya birkaç bölümün sorumlusu olarak görev yaparlar.

3- Sekreter

Sekreterin görev ve yetkileri işletmeden işletmeye farklılık gösterdiği gibi, belirli işletme içindeki görevleri de değişkenlik göstermektedir. Bununla birlikte sekreterin görevinin de bir yönetim görevi olduğu açıktır. Faaliyetleri arasında yer alan işletmenin haberleşmesini aksatmadan yürütmek, üretim bölümlerince düzenlenen sigorta poliçelerini tekabül ettirmek, yönetim kurulu ve komite toplantılarına katılarak tutanakları stenograflar tarafından eksiksiz olarak tutulmasına sağlamak gibi faaliyetler sekreterin en önemli görevleridir.

4- Diğer Yöneticiler

Her sigorta teşebbüsü, yönetim kadrosu içinde, kendi organizasyon şemasına uygun olarak, teknik müşavir aktüer v.s. gibi bir veya birkaç yönetici elemana daha yer verebilir. Özellikle aktüerya bölümünün bulunmadığı işletmelerde, aktüerlere çok önemli yöneticilik görevleri düşmektedir. Aktüerlerin görevi sanıldığı gibi sadece hayat sigortası ile sınırlandırılmış olmayıp, primin hesaplanmasında ve poliçelerin düzenlenmesinde de görev ve sorumlulukları vardır.

2.1.2.2.1.2- Dış Hizmetler Bölümü

Sigorta uygulamalarında "Acenteler bölümü" veya "organizasyon bölümü" olarak da tanımlanan bu bölüm bir genel müdür yardımcısı ya da özel bölüm yöneticisi tarafından yönetilmektedir. Büyük sigorta işletmelerinde ise; "Banka Acenteleri", "Özel Acenteler" ve "Kurumsal Acenteler" bölümleri diye üç bölümden oluşmaktadır. Dış hizmetler bölümü, şubelerin açıldığı yerleri saptamak, acentelerle ilgili her çeşit hususlarda karar vermek, prodüktörleri işe almak gibi görevleri üstlenmiş bulunmaktadır.

Bu bölüme ayrıca işletmenin satış bölümü olarak da görev yüklenmiş bulunabilir. Bu halde, sigortacılık hizmetlerinin sunulmasında dengeli bir artış sağlamak amacıyla, işletmenin reklam işlemlerini düzenlemek, reklam içinde çalışacak elemanları yetiştirmek, zaman zaman satışla ilgili konferanslar düzenleyip, işletmenin diğer işletmelerle olan ilişkilerini özellikle rekabet bakımından, kontrol altında tutmak, diğer işletmelerin acente ve prodüktörleriyle kendi işletmesinin acente ve prodüktörleri arasında, müşteri bakımından çıkacak anlaşmazlıkları çözmek, gibi görevleri de bu bölümün sorumluluğu altında yer alacaklar.

Yukarıda sayılan işler nedeni ile acentelerin sigortacılık sektöründe çok ayrı bir yeri vardır. Aynı zamanda en önemli üretim organı sayılmaktadır.

2.1.2.2.1.3- Yatırım Bölümü

Sigorta işletmeleri, aynı zamanda büyük tutarlarda yatırım yapan kuruluşlar olduğu için ayrıca bir yatırım bölümünün kurulmasında çok yararı vardır. ABD. ve çeşitli Avrupa ülkelerinde olduğu gibi, Türkiye'de de sigorta işletmelerinin, prim ve faiz şeklinde toplanacak fonları nerelerde yatırıma dönüştürecekleri S.M.K.'da

düzenlenmiş bulunmaktadır. Yatırımlarda her şeyden önce, sigortalılara ait paralar kullanılmakta olduğu için, sigortacı yatırımın rantabilitesine, likiditesine güvenliğine ve özellikle de getirisine büyük önem vermek zorundadır. Yasada daha çok taşınmaz yatırımları desteklemiş olmakla birlikte, sermaye piyasasının henüz tam anlamı ile gelişmesini tamamlayamamış olması nedeniyle büyük bir yatırım kaynağı, daha verimli ve etkin kullanılmamakta sadece arsa ve bina alımı gibi ölü yatırımlar da kullanılmaktadır. Doğal olarak bu kaynak ekonomiye kazandırılmamış olmaktadır. Oysa gelişmiş ülkelerde sigorta hizmetleri ile sağlanan fonlar çok daha üretken, verimli sermaye akımını ve birikimi hızlandırıcı yatırımlarda kullanılmaktadır.

2.1.2.2.1.4- Denetim Bölümü

Sigorta işletmesi büyüdükçe, gerek sigorta tekniği bakımından gerekse muhasebe yönünden, birçok hataların meydana gelmesi kaçınılmaz. Bu hataların düzeltilmesi ile daha verimli çalışılacağı için hataların giderilmesi, hata kaynaklarının önlenmesi ve yok edilmesi zorunludur. Bu amaçla denetim bölümü, yılın değişik zamanlarında şubeler, acenteler ve işletmenin çeşitli bölümlerinde yapacağı denetlemeler ile işletme faaliyetlerinin verimliliği sigortacılık tekniği ve muhasebe yönünden olumsuz bir şekilde etkileyen bu hata kaynaklarını saptayarak ortadan kaldırmaya ve bu suretle işletmenin rakip işletmeler karşısındaki rekabet gücünü artırmaya çalışır. Muhasebe yönünden, denetim özellikle hesaplar ve hesaplara esas oluşturan belgeler üzerinde olur. Muhasebenin çeşitli konuları denetlenir. Muhasebede çalışanların genel yönetimin saptadığı esaslara uyup uymadıkları, hesap planının amaca uygun olarak kullanıp kullanılmadığı, kayıtların doğru ve zamanında yapılıp yapılmadığı, kayıtların defterlere zamanında aktarılıp aktarılmadığı gibi hususlara önem verilir.

Sigorta tekniği yönünden denetim ise özellikle işletmede bölümler arasında ve bölümlerin kendi içinde bilgi ve iş akışlarının devamını sağlamak amacıyla yapılmaktadır.

2.1.2.2.2- Yardımcı Bölümler

Aktüerye ve istatistik, reasürans işlemleri ile, hukuk, muhasebe, hasar, eğitim, reklam, bütçe ve raporlama ve personele yönelik faaliyetlerin izlendiği bölümlerdir.

2.1.2.2.2.1- Aktüerya Ve İstatistik Bölümlü

Aktüerya bölümü, aktüerlerin çalıştığı bölüm olup, genellikle, hayat bölümüne bağlı olarak kurulmaktadır. Hayat dışı sigortalar bölümleri için ise, daha çok istatistikçilerden yararlanılmaktadır.

Aktüerya ve istatistik faaliyetleri, aktüerya ve istatistik bölümleri olmak üzere, iki ayrı bölümde izlenebileceği gibi tek bir bölüm içinde de toplanabilir. Aktüerya ve istatistik faaliyetleri birbirlerini tamamlayan faaliyetlerdir. Aktüerler, matematik sonuçlara ama istatistikçi doneleri (verileri) kullanmak suretiyle ulaşabilirler.

Aşağıda gelen görevler, aktüerya ve istatistik bölümünün en önemli görevleridir.

- 1- Sigorta prim oranlarının hesaplanması
- 2- Sigorta bölümleri için ayrılacak ihtiyatların saptanması
- 3- Dağıtılacak dividantların hesaplanması
- 4- Acente ve prodüktörlere verilecek komisyonların hesaplanması
- 5- Özellikle hayat sigortalarında söz konusu olan, sigortalılara verilecek kredi tutarlarının saptanması.

2.1.2.2.2.2- Reasürans Bölümlü

Sigortacı, sigorta tutarının kendi imkanlarını belirleyen brüt konservasyonu (saklama payını) aşan kısmını diğer sigortacılara aktarır. Başka bir ifade ile tekrar sigorta ettirir. Bu işleme reasürans faaliyeti denilir.

Reasürans işlemleri, ya her sigorta bölümü tarafından ayrı ayrı yapılır. Ya da reasüransa tabi tutulacak bütün sigortalar bu bölüme havale edilir.

2.1.2.2.2.3- Hukuk Bölümlü

Sigorta teminatı, sigortacı ile sigortalı arasındaki bir anlaşmanın sonucudur. Unsurlarının sigorta poliçesinde yer aldığı bu anlaşma dolaysıyla meydana gelebilecek bütün anlaşmazlıkların çözümü hukuk bölümünün görevidir.

Hasar halinde meydana gelebilecek anlaşmazlıklarla ilgili olarak, dava açmak, üçüncü kişilerin işletme aleyhine açtıkları davaları izlemek, işletme yöneticilerine

hukuki konularda istişari (danışmanlık) bilgi vermek gibi faaliyetler, bu bölümün başlıca görevleri arasındadır.

2.1.2.2.2.4- Personel Bölümlü

İşletmelerde çalışanlarla ilgili bütün işlemlerin yapıldığı bölümdür. Sigorta faaliyetinin kesintisiz ve en iyi şekilde yürütülmesi için gerekli personelin hazır bulunması bu bölümün sorumluluğu altındadır. Diğer taraftan da, çalışanların ücret ve maaşlarının saptanması, sosyal sigortalar ile ilgili işletmelerin yürütülmesi, yıllık izinlerin düzenlenmesi, hastalık ile ilgili işlerin görüşülmesi ve ayrıca işletme içinde çalışanlar arasında iyi bir çalışma ortamının hazırlanması ve sürdürülmesini sağlamak, bu bölümün en önemli görevleridir.

2.1.2.2.2.5- Hasar Bölümlü

Hasar Bölümlü, meydana gelen tüm hasarların tutar bakımından saptanması ve tazminatın ödenmesi açısından yapılacak faaliyetlerin toplandığı bölümdür. Bu bölümde çalışan sigorta eksperleri önce meydana gelen hasar veya hasarları değerlendirir ve hasar miktarını saptar. Daha sonra sigortalının sigorta poliçesindeki şartları aynen yerine getirip getirmediğini araştırılır. Bu araştırmada sigortacı, özellikle; eksik veya aşkın sigortanın söz konusu olup olmadığına dikkat eder. Bu suretle, sigortalıya ödenecek tazminat tutarı kesin olarak tespit edildikten sonra ilk sigortacı durumunda olan sigorta işletmesinin, reasürür ve koasürürlerin, bu tazminat tutarındaki payları belirlenir. İlk sigortacının bizzat ödeyeceği kısım, onun bu sigorta poliçesindeki net konservasyonu (saklama payını) yüksekliğindedir.

Hasar bölümü, daha sonra bir yandan reasürans ve koasürans sigortacılarına hasar ile ilgili bilgileri gönderirken, diğer yandan da, kendi işletmesinin muhasebe ve reasürans bölümlerine hasar hakkında bilgi verir.

2.1.2.2.2.6- Muhasebe Bölümlü

Sigorta işletmesinin muhasebe bölümü, diğer işletmelerdeki muhasebe bölümlerine benzemesine karşın, yapılan işlemler açısından sigorta muhasebesi yönünden bazı farklılıklar bulunmaktadır. Bu nedenle, bu bölümde yürütülen faaliyetler (2.2- Sigorta Şirketlerinde Mali İşler Organizasyonu) bölümünde daha ayrıntılı bir biçimde

incelenecektir. Bununla birlikte aşağıda gelen görevler, muhasebe bölümünün başlıca görevleridir ¹⁰.

- 1- Prim, komisyon ve her çeşit giderler ile ilgili muhasebe kayıtlarını tutmak,
- 2- İşletmenin varlıkları ve borçları ile ilgili değişiklikleri saptamak,
- 3- Faaliyet dönemi sonunda işletmenin öz varlığında (öz kaynaklar) kâr veya zarar şeklinde meydana gelen değişikliği düzenlenecek kâr ve zarar hesabında göstermek,
- 4- Dönem sonunda hazırlanacak bilançonun çıkartması, işletmenin gerçek durumunu ortaya yansıtmak.

2.1.2.2.2.3- Üretim Bölümleri

Çeşitli sigorta dalları şeklinde organize edilmiş olan üretim bölümleri, teklifnamenin kabulünden poliçenin düzenlenmesine kadar gereken işlemleri yerine getirirler. Bu etüd içinde özel sigorta bölümleri olarak incelenmiş bulunan hayat ve hayat dışı sigorta bölümleri, aslında sigorta işletmelerinin üretim bölümlerini oluştururlar. Günümüzde sigorta şirketlerinde üretim bölümlerine, Teknik Bölümler (Departmanlar) adı verilmiştir.

Üretim bölümleri kendi bünyeleri içinde, yan uzmanlık bölümlerine ayrılırlar. Her üretim bölümünde, ufak tefek farklara, aşağı yukarı, aynı yan uzmanlık bölümleri söz konusu olur. Aşağıda, örnek olarak yangın sigortası bölümü içinde yer alan uzmanlık bölümleri kısaca incelenmiş bulunmaktadır.

2.1.2.2.2.3.1- Teklifname Kabul Bölümlü

Sigorta işletmesinin kendisine gelecek her sigorta işleminin kabul etmek zorunluluğu söz konusu değildir. Sigortacı, kendisine yapılan bir başvuruyu değerlendirirken, önce sigortalı tarafından doldurup gönderilen teklifnameyi, soruların yanıtlanmış şekline göre, sonra da sigortanın konusu olan işlemi sahip olduğu risk derecesine göre değerlendirir. Ondan sonra isteği (talebi) red veya kabul eder. Sigorta işlerinin risk derecesi bakımından değerlendirilmeleri tamamen bir uzmanlık işi olduğundan, sigorta işletmesinin bu değerlendirme işi ile görevlendireceği uzmanlara sahip olması gerekmektedir.

¹⁰ ÖZKAN, a.g.e., s. 408-414.

Her sigorta üretim bölümünün, yapılan istekleri değerlendirirken uygulayacağı bazı standartlara sahip olması gerekmektedir. Sigorta işletmesi de, diğer işletmeler gibi kâr amacıyla faaliyet gösterdiği için sigortacının sigorta kabul politikasını objektif esastan yoksun, tamamen sübjektif kararlara göre ayarlaması doğru olmaz. Dolayısıyla riski yüksek işlerin fazlalığı ve dağıtacak tazminatların büyük tutarlarda ödenmesi ile elde edeceği kar azalacak, belki de zarar da edebilecektir.

2.1.2.2.3.2- Poliçe Düzenleme Bölümlü

Poliçe düzenleme bölümünün görevi, sigorta isteğinin kabulünden sonra sigorta poliçesi hazırlanmaktır. Poliçenin hazırlanması sırasında özellikle yasa ve mukavele ile gösterilmiş bulunan şartların yerine getirilip getirilmediğine ilişkin dikkat edilir. Bu şartlar, çeşitli sigorta bölümlerine göre farklılık göstermekte olduğu kadar, bir sigorta bölümü içinde de, sigorta konusu olan işlerinin özelliklerine göre değişiklik gösterebilir. Bu nedenle poliçe hazırlanırken çok hassas ve dikkatli davranmalıdır.

Poliçe düzenleme bölümünün görevleri arasında genel ve özel klozların poliçeye geçirilmesi, sigorta ile ilgili koasürans ve reasürans işlemleri söz konusu ise, iştirakçi şirketlerin durumlarının saptanması, ödenecek prim tutarı, diğer vergi ve harçların hesap edilmesi gibi görevler en önemli olanlarıdır ¹¹.

¹¹ KAMURAN, a.g.e., s. 109-110.

2.1.3- Dış Organizasyonu ve Satış Fonksiyonu

2.1.3.1- Genel Açıklama

Özellikle, Türkiye gibi, iktisadi düşüncelerin henüz topluma mal olmamış olduğu ülkelerde sigortaların önemini belirtmek hiç de kolay olmamaktadır. Toplum bireylerinin bir çoğu sigorta ihtiyacının farkında bile değildir. Farkında olanlarının bir çoğunda ise, bir umursamazlık göze çarpmaktadır. Bu farkında olmama ve umursamazlık, özellikle, hastalık mali sorumluluk ve hayat bölümleri gibi, belli sigorta dalları için, endüstrileşmiş toplumlarda da görülmektedir. Bütün bu nedenler ise, sigorta ürününü ancak bazı aracilar yardımıyla satılabileceği gerçeğın ortaya koymaktadır. Türkiye'de acente ve prodüktörler olarak tanınan bu sigorta aracılarının başlıca görevi, sigortalı olabilecek potansiyel sigorta alıcılarını bularak onlara sigorta teminatını satmaktır.

Sigorta işletmeleri dışında kalan diğer işletme biçimlerinde üretim ve satış bölümleri ayrı ayrı kurulmuş bulunduğundan her iki bölümün görevleri kesin olarak belirlenmiştir. Sigorta işletmelerinde ise, durum farklıdır. Sigorta teminatı satmak, aynı zamanda sigorta üretmek demek olduğundan, üretim ve satış fonksiyonları bir bölüm içinde toplanmış bulunmaktadır. Sigorta satışının ancak aracilar yardımıyla yapılabilmesi, bir bakıma, işletmede çalışanlara, satış işleri ile ilgili olarak, büyük bir kolaylık sağlamaktadır. Sigorta satışının aracilar yardımıyla yapılması alıcılar yönünden de kolaylık sağlar. Bu kolaylık, sigorta hizmetinin alıcının ayağına kadar gitmesi bakımından söz konusu olduğu gibi, her sigorta bölümünde farklı şekilde uygulanan genel ve özel klozların sigortalı tarafından anlaşılması bakımından da söz konusu olmaktadır. Bu klozların bazılarının Arap saçı gibi içinden çıkılmayacak cinsten olduğu, sigortalının sürekli şikâyet ettiği bir husustur. Sigorta aracilar teknik bilgilerle donatılmış kişiler olduğundan, sigortalıları bu hususlarda da aydınlatarak onlara yardımcı olurlar ¹².

Türk uygulamasının bugün için tanıdığı başlıca aracı tipleri, acente, prodüktör ve genel vekildir. Bütün bu aracı tipleri sigortacı yönünden olan aracılardır. Sigortalı yönünden olan, İngilizce Broker, Almanca Makler denen bir aracı tipine, Türk uygulaması henüz sahip değildir.

¹² A. e., s. 97.

2.1.3.2- Sigorta Aracıları

2.1.3.2.1. Acente

Türk Ticaret Kanununun 116. maddesinde belirtilmiş bulunan acente, sigorta şirketi ile yapılan acentelik mukavelesine göre faaliyette bulunur. Acente olabilme koşulları ise, 7379 sayılı sigorta şirketlerinin murakabesiyle ilgili yasada gösterilmiştir.

22.06.1994 tarih ve 21968 Mükerrer sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 539 sayılı K.H.K. ile acente tanımına ekler ve eklemler yapılmak suretiyle yeni düzenlemelere gidilmiştir. Buna göre; "Acente; her ne ad altında olursa olsun sigorta şirketine tabi bir sıfatı olmaksızın bir sözleşmeye dayanarak belli bir yer veya bölge içinde bir suretle Türkiye'deki sigorta şirketlerinin sigorta sözleşmelerine aracılık eden veya bunları sigorta şirketi adına yapan gerçek veya tüzel kişilere **sigorta acentesi, asil acente, sigorta acentelerinin, acentelik faaliyetleri ile ilgili olarak tayin ettikleri gerçek veya tüzel kişi acentelere ise, tali acente** denir. Tali acentelik tesisi için sigorta şirketinin yazılı izni gerekir." ¹³

Bir sigorta işletmesine bağlı her acentenin çalışma sahası ayrıca saptanmış olduğundan, her acente, ancak bu saha içinde temsil ettiği sigorta işletmesi adına sigorta işleri yapabilir. Aynı yerde, diğer sigorta işletmelerinin acenteler de bulunabileceğinden, acenteler arasında, müşteri temini bakımından, zorlu bir rekabetin olacağı meydandadır. Müşteri bulma, aksi halde sigorta işletmesince acentelik mukavelesinin iptal edilme tehlikesi, acentenin başında Demoklesin kılıcı gibi durmaktadır.

Acenteler temin etmiş oldukları işler karşılığında komisyon alırlar. Bütün personel ve diğer giderlerini bu komisyonlarla karşılamak zor unluğunda olan acenteler, komisyonların arttırılması için, zaman zaman merkeze baskı yapmaktadırlar.

2.1.3.2.2. Prodüktör

7379 sayılı yasanın 37. maddesinde prodüktörün tanımı yapılmıştır. Buna göre, "herhangi bir sigorta şirketinde doğrudan doğruya memur ve müstahdem bulunmayan (mutavassıt sıfatıyla), muhtelif sigorta branşları hakkında sigorta olmak isteyenlere malûmat vererek sigorta mukavelesinin şartlarını müzakere ve tehlikenin

¹³ ÖZKAN, a.g.e., s. 420.

mahiyet ve hususiyetlerine göre sigorta teklifnamesinin izhar selâhiyetine haiz ve teşebbüslerinin neticesi olarak komisyon almak suretiyle iş temin eden hakiki ve hükmi şahıslara, sigorta prodüktörü denir” Prodüktör, sigortalı ile sigortacıyı bir araya getiren zincirin ilk halkasıdır. Bu bakımdan, sigortalıyı ilk aydınlatacak kişi olarak, sigorta tekniği ile ilgili bilgilerle donatılmış olması lâzımdır. Prodüktör, sigortalıyı aydınlatırken onu kandırmak yolunu değil de, ona sigortanın gerekliliğini anlatmak yolunu seçmelidir. Bugün Türk uygulamasında ne yazık ki prodüktörlük arzu edilen seviyenin çok altındadır. Bunun belli başlı nedeni, Türk uygulamasında çalışan prodüktörlerin iyi yetiştirilmemiş olmaktadır. Prodüktörü yetiştirmek her şeyden önce bir masraf işidir. Bu masrafın yapılması gerekliliğini duymuş sigortacı ise, Türk uygulamasında henüz yok değildir. Türk endüstrisine hâkim kısa görüşlülük sigorta endüstrisini de kapsamış bulunduğundan, iyi yetişmemiş prodüktörlerin sigortalılara verdikleri yanlış bilgiler yüzünden sigorta endüstrisinin kaybettiği prestij ve gereksiz hasar masrafları, sigorta işletmeleri kaliteli prodüktör yetiştirmenin neden olacağı masraflardan çok daha fazla zarara sokmaktadır.

2.1.3.2.3- Genel Vekil

Genel vekiller, Türkiye’de sigortacılık faaliyeti yapan yabancı sigorta şirketlerinin, yasal olarak temsilci sıfat ve yetkileri ile donatılmış temsilcilerdir.

2.1.3.2.4- Broker

İngilizce Broker, Almanca’sı Makler olan ve Türkçe’ye çevirisi simsar, komisyoncu, tellâl olarak yapılabilen bu sigorta aracısına, Türk uygulamalarında rastlanmamaktadır. Teorik olarak, sigortacının temsilcisidir. Teorik olarak denmesinin nedeni, brokerin, yegâne kazanç kaynağı olan komisyonunu, sigortalıdan değil de sigortacıdan almasıdır. Her ne kadar, sigortalının sigortacıya ödediği sigorta priminin, brokerin komisyonunu da kapsadığı, bu bakımdan brokerin sigortacıdan bağımsız olabileceği ileri sürebilirse de, ne yazık ki uygulama bunun tersi yönünde bir eğilim göstermektedir.

Brokerlerin istedikleri komisyonlar acentelere ödenen komisyonlardan daha az olduğunda, acenteler de brokerlerle işbirliği yapmakta bir sakınca görmemektedirler. Acenteler, brokerlerin getirdikleri işler karşılığında sigorta işletmesinden aldıkları komisyonların bir kısmını onlara verirler. Brokerlerin, bazen iş kapasitelerini çok

arttırarak yanlarına, sigortalılara hizmet etmek üzere, elemanlar aldığı da görülmektedir¹⁴.

¹⁴ KAMURAN, a.g.e., s. 112-114.

2.2- SİGORTA İŞLETMELERİNDE HESAP İŞLER VE MALİ ORGANİZASYONU

Tüm işletmeler ekonomik en küçük karar üniteleridir. Ekonomik faaliyetler yarar yaratılması amacıyla üretim faktörlerinin tüketmesi çabalarıdır. Bir yandan üretim faktörlerinin tüketilerek insan gereksinimlerinin karşılanması hedeflenirken, öte yandan faaliyetlerin belirlenen program ve planlar çerçevesinde gerçekleştirilmesi esnasında sayısız bilgi ve belgelere gereksinim duyulur. Özellikle işletme mevcutları ve alacakları ile kaynaklar üzerinde oluşan değişimler ve değişimlerin sonuçlarının saptanması, analizi ve raporlanmasına ilişkin bilgilerin kaynağını muhasebe ve hesap işleri Organizasyonu oluşturur.

2.2.1- Sigorta İşletmelerinde Muhasebe

Sigorta işletmelerinde muhasebe genel olarak, ekonomik olaylar aracılığı ile teşebbüslere giriş ve çıkışlar ve teşebbüsün çevresindeki kantitatif – sayısal değişimleri inceler. Sık sık temel ve aynı veya değişik nitelikli hesaplamalarla belirli bir seviyede değerlendirilmekte, örneğin mali bilanço-vergi bilançosu ve ticari bilanço düzenlenebilmektedir. Bunun yanı sıra sigorta işletmelerinin verimliliği, varlıkların gerçek durumu kantitatif olarak saptanmaktadır.

Sigorta muhasebesi, ekonomik değerlerdeki gerçek değişimi yasal, sosyal ve ticari yönden değerlendirilmesine olanak vermekte, faaliyetlerdeki değişimler ya da giriş ve çıkışlar tedarik ve satış pazarlarında lokalleştirilmektedir. Sigorta teşebbüsleri, üretim faktörlerini kombine ederek sigorta hizmetini üretir. Bir başka ifade ile maddi ve gayri maddi kaynakları tüketerek gerçek mal akışları ve nominal mal akışlarını gerçekleştirirler.

2.2.1.1- Sigorta İşletmelerinde Muhasebenin Amaçları

Sigorta işletmeleri sigortalanabilir menfaati (hayat sigortalarında hadise, elementer dallarında ekonomik değerler) teminat altına alarak, sigortacılık hizmeti sunan işletmelerdir. Bu nedenle sigortalılardan sigorta primleri ve yatırımcılardan sermaye aracılığı ile sağladıkları kaynakları üretim faktörlerinin tedarikinde, iştiraklerde, hasar ve tazminat ödemelerinde ve yatırımcılara fon kullandırmada değerlendirmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde sigorta muhasebesinin aşağıda gelen iki esas ve amacı bulunmaktadır¹⁵.

¹⁵ ÖZKAN, a.g.e., s. 468-469.

➤ **Belirlemeye yönelik hesaplamaların izlenmesi ve kontrolü**

Belirlemeye yönelik hesaplamalar, belirlenen amaçlara ulaşmada kullanılan dökümanlara (bilgi ve belgelere) dayanarak tahsilatlar, ödemeler, ekonomik değerlerde oluşan değişimler (giriş ve çıkışlar) harcamalar, gelirler, giderler, varlık ve sermaye kullanımları sonucu ortaya çıkan maliyetlerdir. Bu hesaplamalarda, sigorta işletmelerinde genel muhasebe ve maliyet muhasebesi işbirliği içindedir.

➤ **Değerlemeye yönelik hesaplamaların izlenmesi ve kontrolü**

Değerlemeye yönelik hesaplamalarda, daha çok bilgi verme görevi gerçekleştirilir. Böylece kontrol, planlama ve karar alma için gerekli bilgiler üretilir, karşılaştırmalar yapılmasına olanak sağlanır. Karşılaştırmalar, öngörülenler ve gerçekleşenler aracığ ile dönemler itibarıyla yapılır.

2.2.1.2- Sigorta İşletmelerinde Muhasebenin Bölümleri

Sigorta İşletmelerinde, muhasebenin tam anlamı ile ifade edebilmesi ve bölümlendirilmesi işletme organizasyonu ile muhasebe ve hesap işleri organizasyonunun uyumlaştırılması, bilgi iletişimi ve kontrolünün sağlıklı bir yapı içinde gerçekleştirilmesine bağlıdır. Bunun yanı sıra sigortacılık faaliyetleri sırasında, ortaya çıkan iç hizmet üretimi ve dış hizmet üretimi sonucu oluşan mali olayların çeşitli yasalara uygun bir biçimde tespiti, kayıtlanması, sınıflandırılması, kontrolü ve raporlanması zorunluluğu muhasebenin ve bölümlerinin anlam ve önemi arttırmaktadır.

Muhasebenin bölümlendirilmesinde özellikle aşağıda gelen üç etkenin önemi büyüktür;

- 1- Örgütsel bilgi iletişim ve kontrolü,
- 2- Yasalar (K.V.K., G.V., D.V., K.D.V.K., T.T.K., Borçlar K., Harçlar K. gibi)
- 3- Açıklık, doğruluk ve gerçeklik ilkelerine uygun raporlama.

1- Örgütsel bilgi iletişim ve kontrolü

Örgütsel bilgi iletişim ve kontrolü, özellikle iç bilgi iletişimi ve dış bilgi iletişimini ifade etmektedir. Bu bilgiler; satın alma, satış, tahsilat, tediye, kredi, çek, senet vb., stoklar (hammadde, yardımcı madde, yarı mamul, mamul) alacaklar, borçlar gibi muhasebe

işlemleri sonucu oluşan miktar ve tutar bilgilerinin izlenmesi ve kontrolüne yönelik faaliyetlerdir. Muhasebe ile bölümlerinin ana bilgi kaynağı oluşturur.

2- Yasalar

Yasalar, toplanan bilgilerin kendi hükümleri çevresinde izlenmesini, kontrolünü ve raporlanmasını belirleyen sınırlanmalıdır. Özellikle devlet ile olan ilişkilerde vergi matrahlarının belirlenmesinde, borç-alacak ilişkilerinin düzenlenmesinde, önem arz eder.

3- Açıklık, doğruluk ve gerçeklik ilkelerine uygun raporlama.

Açıklık, doğruluk ve gerçeklik bilgilerin kullanıcıları açısından gereklidir. Dönem sonlarında ya da belirli dönemler itibarıyla hazırlanan mali tablolar muhasebenin ürünleridir. Bu ürünlerin sağlıklı ve kullanılabilir olması, bu ürünlerin bileşimini (esasını) oluşturan bilgilerin açık, doğru ve gerçek olmasına bağlıdır. Bu nedenle gerek kayıtların ve kayıtlara esas oluşturan belgelerde yer alan bilgilerin mali olaylara ait gerçek ve doğru bilgiler olması ve anlaşılır olması gerekmektedir.

2.2.1.3- Sigorta İşletmelerinde Muhasebe Kayıtlarının Yapısı

Sigorta işletmelerinde muhasebe kayıtları, iki grupta incelenebilir.

- 1- Sigorta işletmelerinde, diğer gerçek ve tüzel kişi işletmelerinde olduğu gibi oluşan işlemlerin kayıtlara alınması,

Bu grupta toplanan işlemlerin ayrı bir özelliği bulunmadığı için, bu işlemlere ait muhasebe kayıtları genel-finansal muhasebe şirketler muhasebesi ilkeleri çerçevesinde izlenebilir.

- 2- Sigorta işletmelerinin kendine özgü faaliyetleri sonucu oluşan işlemlerin kayıtlara alınması,

Bu grupta toplanan işlemler ise, sigorta muhasebesinin kendisini oluşturur ve farklı özelliklere sahiptir. Bu işlemler genel hatları ile şunlardır;

- Sigortalardan alınan/alınacak primlerin ve bu primlerden iptal olunanların tahakkuku ve tahsilatına ait işlemler,
- Ödenen/ödenecek hasar ve tazminatlara ait tahakkuk ve tediyesine ait işlemler ile hasar ve tazminat ödemeleri esnasında ortaya çıkan giderlerin tahakkuku ve tediyesine ait işlemler,
- Sigorta aracılarının sigorta hizmetini pazarlaması esnasında ortaya çıkan komisyon ve giderlerin tahakkuk ve tediyesine ait işlemler,
- Milli Reasürans şirketi ile, zorunlu ve ihtiyarı olarak diğer yerli ve yabancı reasürans şirketlerine verilen primler, alınan komisyonlar ve hasarlara ait işlemler,
- Sigorta teknik ihtiyatlarının hesaplanması esnasında ortaya çıkan işlemler, diğer işlemlerdir.

Bu işlemlerin ortaya çıkışı ile muhasebe yönünden bir yandan sigortacılık faaliyetlerinin sonuçlarının öte yandan bu faaliyetlerle ilgili borç ve alacak ilişkilerinin izlenmesi ve kontrolü olanaklı olur. Genellikle sigorta muhasebesinde tahsil edilen prim, komisyon, hasar vbg. tutarlarının takibi yapılmaz. Çünkü bu tutarlar ilgili teknik servislerde istatistiki bilgiler olarak yer alır ¹⁶.

¹⁶ A.e., s. 470-471,477.

2.2.2- Finansal Planlama

2.2.2.1- Genel Açıklama

Plânlama, uzun süreli plânlama, stratejik plânlama ve benzeri kavramlar yaygın biçimde kullanılmakla beraber; bu kavramlar arasındaki farklar çok kesin ve net olarak ortaya konulmamıştır.

Plânlama, en genel şekilde, işletmelerde uzun dönemli amaç ve hedeflerin belirlenmesi ve bu amaçları gerçekleştirebilmek için gereksinime duyulan kaynakların ayrılarak, uygun faaliyet programlarının hazırlanması olarak tanımlanmaktadır.

2.2.2.2- Bütçeleme

Plânlama, finans yöneticisinin görevinin ayrılmaz bir parçasıdır. Finans yöneticileri, plânlama fonksiyonlarını yerine getirirken, bir planlama aracı olarak bütçeleme tekniğinden geniş ölçüde yararlanmaktadır. Tarihî gelişim itibarıyla bütçeleme, önce giderleri kontrol altında tutmak, sınırlamak amacıyla kullanılan bir araç iken; günümüzde bütçeleme, yöneticilerin elinde işletmenin kaynakları en verimli, en kârlı biçimde kullanılmasını sağlamaya yönelik bir araçtır. Gerçekten bütçeleme ile güdülen amaç, işletme faaliyetlerinin en iyi şekilde yönetilmesi, yapılması gerekli olan işlerin en etkin biçimde gerçekleştirilmesidir ¹⁷.

2.2.2.2.1- Bütçelemenin Sağlayacağı Yararlar

İşletmeyi başarıya götüreceği bilimsel araçlardan biri olan bütçeleme ile şu yararlar sağlanabilir:

- 1- Üst düzey yöneticiler, amaçlarını, geleceğe dönük beklentilerini bütçeleme ile berraklaştırırlar, nicel şekle dönüştürürler.
- 2- Bütçeleme, geleceği düşünme, öngörme gereği doğurur.
- 3- Yöneticileri, izlenecek temel politikaları önceden saptamaya zorlar.
- 4- Tutarlı, düşünmeyi, önemli kararlara varmadan önce tüm ilgili etmenlerin dikkate alınmasını sağlar.
- 5- Faaliyet sonuçlarının değerlendirilmesinde, ölçülmesinde kullanılacak standartların

¹⁷ Öztin AKGÜÇ, Finansal Yönetim, 7. Baskı, Avcıol Basım Yayın, Muhasebe Ens. Yayın No. 65, İstanbul, 1998, s. 163-166.

geliştirilmesini, ortaya konulmasını sağlar.

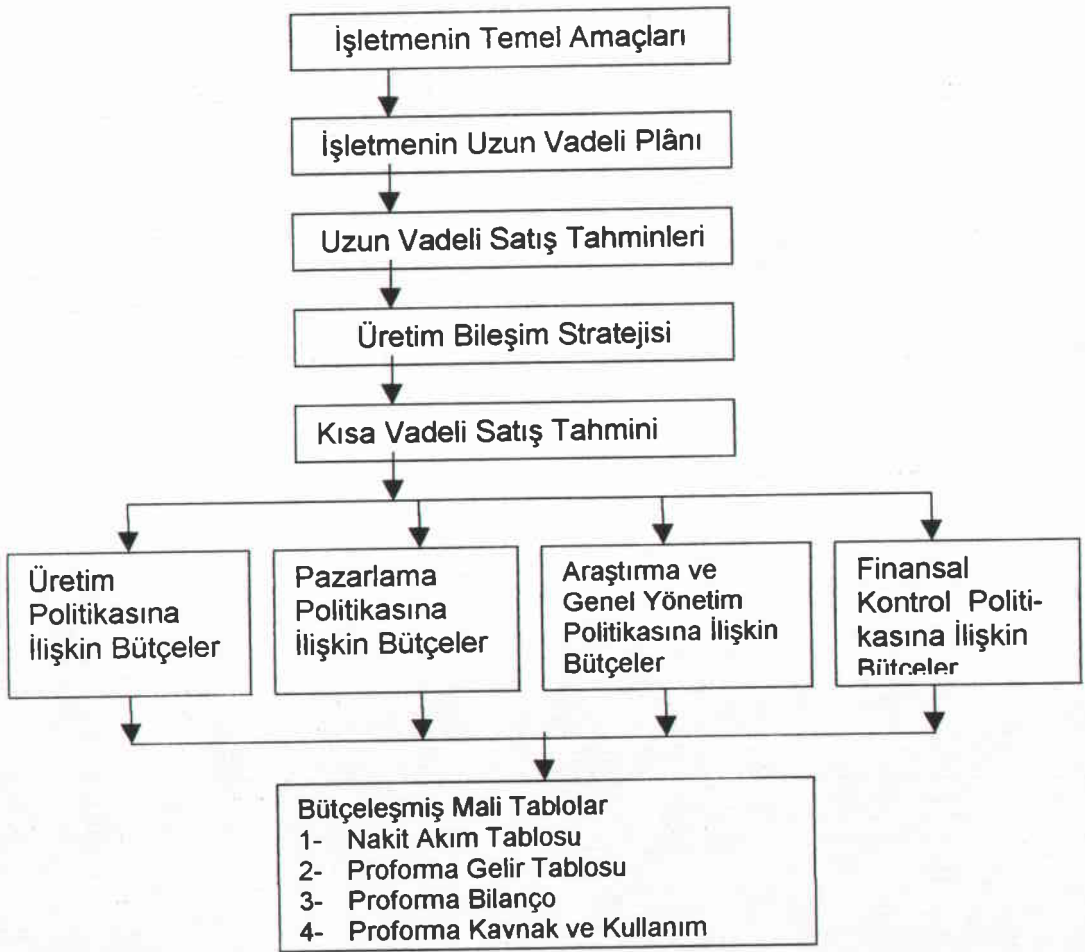
- 6- Faaliyetlerin etkin bir biçimde denetimine olanak hazırlar.
- 7- Denetim giderlerinde önemli tasarruflar sağlar.
- 8- İşletmenin alt kademe yöneticilerinin plânlama sürecine katılma ve katkıda bulunmalarına, amaçlara göre yönetime olanak verir.
- 9- İşletmenin plân ve amaçlarının, alt kademe yöneticiler ve personel tarafından daha iyi kavranmasını kolaylaştırır. İşletmenin faaliyetlerinin yürütülmesinde yol gösterici olur.
- 10- Üretim faktörlerinin; başka bir deyişle işgücü, hammadde- malzeme, sermaye ve üretim tesislerinin, işletme yönetimince en ekonomik şekilde kullanılmasına katkıda bulunur; kaynak kullanımını iyileştirir.
- 11- Yöneticilerinin, günlük yönetim sorunlarından uzaklaşarak, plânlama ve yaratıcı düşünce için daha fazla zaman ayırmalarına olanak hazırlar. Çeşitli stratejilerin geliştirilmesinde yardımcı olur.
- 12- Yöneticilerinin, ekonomik hayattaki gelişmelerin işletmenin faaliyetleri üzerinde olabilecek etkileri önceden görerek önlem almalarını sağlar.
- 13- Bütçeleme, işletme içinde çeşitli bölümler arasında daha iyi eşgüdüm kurulmasına olanak verir. Her bölümde, faaliyetin kademesinde alınan kararların (üretim, tedarik, pazarlama, araştırma, finansman vb.) işletmenin kârlılığı üzerine etkisi vardır. Bu nedenle bütçeleme, her bölüm ve düzeyde alınan kararlar arasında tutarlılık ve eşgüdüm sağlayarak, ifade yerinde ise, işletmenin bir bütün olarak kavranmasını kolaylaştırır.
- 14- Bütçelerin (iş programlarının) hazırlanmasının, ayrıca finansman kurumlarından kredi alınmasını kolaylaştırma; muhasebe servisinin planlama ve kontrol için gerekli bilgileri vermesini hızlandırma; işletmenin her bölümünün işlevlerini yerine getirirken sorumluluklarının belirlenmesine olanak verecek şekilde organize olmasını sağlama gibi yararları da vardır.

Bütçeleme, en önemli finansal planlama araçlarından biridir. Yararları yanında uygulamada bazı sorunlarla karşılaşmaktadır.

2.2.2.2.2- Bütçe Sistemi

Bütçeleme, işletmede plânlama faaliyetinin bir bölümünü oluşturduğundan, bütçelemeye, işletmenin temel amaçlarının saptanması ile başlanmalıdır. İşletmenin

temel amaçları, işletmenin uzun vadeli plânını belirler. Kuşkusuz uzun vadeli plânın bir bölümü işletme ile ilgili uzun süreli satış tahminlerini de kapsar. Uzun süreli satış tahminlerinin yapılması, bir yerde işletmenin üretim bileşimi konusunda izlediği ve izleyeceği strateji ile ilgilidir. İşletme ile ilgili kısa süreli satış tahminleri ve bütçeler, ancak uzun süreli plânın çizdiği çerçeve içinde yapılıp, hazırlanabilir. Yukarıda özetlenen bir işletmedeki bütçeleme süreci ve bu süreç içindeki ilişkiler, (Şema No. 2)'de gösterilmiştir.

(Şema No. 2)

¹⁸ A.e., s. 168-169.

2.2.2.3- Uzun Süreli Finansman Gereksinmesinin Belirlenmesi

Uzun süreli borçlanma ve/ veya sermaye artışı bir işletmenin bir hesap dönemi içinde sık sık başvurduğu kaynak sağlama yolları değildir. Bankalardan uzun veya orta süreli kredi alınması, tahvil çıkarılması veya sermayenin artırılması yollarına işletmeler, sık olarak nitelendirilmeyecek zaman aralıkları ile başvururlar. Ayrıca işletmeler, küçük tutarlarda sık sık tahvil veya hisse senedi çıkarmaktansa, uzun aralıklarla büyük tutarda çıkarmalar yapmayı yeğlemektedirler. İşletmelerin büyük tutarlarda ve sık olmayan zaman aralıkları ile uzun süreli kaynak sağlayabilmeleri için, gelecek yıllardaki finansman gereksinmelerini birkaç yıl önceden görebilmeleri gerekir. Bu nedenle de işletmelerde uzun süreli finansman gereksinmesinin belirlenmesi önem taşımaktadır.

2.2.2.3.1- Uzun Süreli Finansman Gereksinmesinin Belirlenmesinde Kullanılan Teknikler

İşletmelerin, gelecek yıllara ilişkin finansman uzun süreli finansman gereksinmesinin belirlenmesinde başlıca iki yöntem kullanılmaktadır: (1) proforma bilanço ve (2) proforma fon akım tablosu hazırlanması... söz konusu yöntemler, aynı amaca ulaşmak için yaralanabilecek iki yaklaşım olmakla beraber, işletmeler, genellikle bu iki tekniği birlikte birbirlerinin tamamlayıcısı, destekleyicisi olarak kullanmaktadırlar. proforma bilanço ve proforma fon akım tablosunun düzenlenmesine yardımcı önemli bir araç olmaktadır¹⁹.

2.2.2.3.1.1- Proforma Bilanço Hazırlanması

Proforma bilanço hazırlanmasında, genellikle şöyle bir sıra izlenmektedir:

- 1- İşletmenin faaliyetini plânlandığı şekilde yürütebilmesi için gerekli iktisadi değerlerin gelecek dönemlerdeki tutarlarının belirlenmesi; başka bir duran varlıklara yapılacak yatırım tutarının belirlenmesi (aktifin belirlenmesi).

Bir işletmenin gelecek dönemlerdeki finansman gereksinimini belirleyen en önemli değişken, iş hacmidir. Bu nedenle finansman gereksinimini belirlenmesinde, gerçekçi satış tahminleri, sorunun temelini oluşturur. Proforma

¹⁹ Ayşe GÜNEY, Ersan ÖZ, "Çok Yıllı Bütçeleme" T.C. Maliye Bakanlığı, Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü, 25.04.2002, (Çevrimci), <http://www.bumko.gov.tr/WEB/cokyillibutceleme.htm>,25.04.2002□

bilanço hazırlanmasında ilk adım, geleceğe dönük satış tahminleri yapılması ve satış hacmi ile başlıca varlık kalemler arasında bulunan ilişkinin ortaya konulmasıdır. Satış hacimleri yapılmadan, gelecek dönemlerdeki varlık tutarının sağlıklı şekilde belirlenmesi olanaksızdır.

- 2- İşletmenin iş hacmini genişlemesine bağlı olarak kendiliğinden oluşacak (spontane) finansman kaynaklarının belirlenmesi,
- 3- İşletmenin öz sermayesinin belirlenmesi,
- 4- Varlık ve kaynak tahminlerinin dengelenmesi.

Plânlanan iş hacmine ulaşabilmek için dönem ve duran varlıklara (aktif kalemlere) yapılması gerekli yatırımın tutarı, sağlanacağı tahmin edilen finansman kaynaklarını aşıyorsa, finansman açığı mevcuttur. Eğer tahmin edilen kaynak tutarı, belirlenmesi varlık tutarını aşıyorsa işletme için fon fazlası söz konusudur.

Finansman açığı saptandıktan sonra, bu açığın hangi tür kaynaklarla karşılanmasının daha uygun olacağı sorununu çözmek, yine finans yöneticilerinin görevleri arasındadır.

Bir bilançonun varlık ve kaynak tablosunda yer alan kalemlerin tutarını etkileyen çeşitli etmenler (faktörler) vardır. Bütün etmenleri içeren bir model kurarak, varlık ve kaynakları ayrıntılı bir şekilde tahmin etmeye olanak yoktur. Uygulamada, işletmenin uzun dönemli finansman gereksiniminin belirlenmesinde, satış hedeflerini hareket noktası olarak alan başlıca üç yöntem kullanılmaktadır; (1) Satışların yüzdesi,(2) Oranlar (Rasyolar) ve (3) Regresyon yöntemi... Satışların yüzdesi ile oranlar, aynı yöntemin iki ayrı çeşitlemesi olarak nitelendirildiğinde bilanço kalemlerinin projeksiyonunda kullanılan başlıca iki teknik mevcut olmaktadır.

2.2.2.3.1.1.1- Satışların Yüzdesi Yöntemi

İşletmenin gelecek dönemlerdeki finansman gereksinmesini saptamakta kullanılan bir yöntem olup, başlıca bilanço kalemlerini yıllık satış tutarının yüzdesi olarak tahmin etmektedir. İlk adım, satışlarla doğrudan ilişkili olarak değişim gösteren bilanço kalemlerini belirlemektir. Bilanço kalemlerinin önemli bir bölümü satışlara koşut olarak ve aynı yönde değişim gösterirler. Yüksek bir satış hacmi düzeyi, faaliyetlerin yürütebilmesi için daha fazla para varlığına, alacaklara ve stoklara

gereksinme gösterdiği gibi, üretim kapasitelerinin genişlemesi için duran varlıklara eklemeler yapılmasını da gerekli kılar.

Satış hacmi, bir çok bilânço kalemlerinin tutarını belirleyen başlıca etken olmakla beraber, bazı bilânço kalemleriyle satış hacmi arasında dolaysız (direkt) bir ilişki kurmak zordur.

Bu yöntemde ikinci adıma ise, işletmenin geçmiş yıl bilânçolarını incelenerek, satışlarla bilânço kalemleri arasındaki ilişkilerin yüzde olarak saptanmaktadır.

2.2.2.3.1.1.2- Oranlar (Rasyolar) Yoluyla Proforma Bilanço Düzenlenmesi

Özellikle yeni kurulmuş olan bir finansman gereksinmesinin saptanmasında, oranlardan bir mali plânlama aracı olarak yararlanılmaktadır.

Endüstriye ilişkin tipik oranlardan veya benzer işletmelerin oranlarından yararlanılarak proforma bilanço düzenlenebilmesi için (1) işletmenin faaliyette bulunduğunu endüstri kolunun, (2) işletmenin gelecek dönemleri için plânlanan satış hacminin öncelikle bilinmesi gerekir.

Bu yöntemde, işletmenin faaliyette bulunduğu veya bulunacağı endüstri kolundaki tipik oranlar veya benzer işletmelerin oranlarının ortalaması ile ilgili işletme için plânlanan satış hacminin bilinmesi, proforma bilanço düzenlenmesi için yeterli olmaktadır.

2.2.2.3.1.2- Proforma Fon Akım Tablosu

Proforma fon akım tablosu, işletmenin gelecek hesap dönemlerinde sağlayacağı tahmin edilen kaynaklarla bunların olası kullanım yerlerini gösteren bir tablodur ²⁰.

Uzun süreli bir plânlama aracı olan proforma fon akım tablosu,

- 1- İşletmenin gelecek dönemlerde sağlayabileceği kaynakları,
- 2- İşletmenin, plân kapsadığı dönem içindeki (kaynak) gereksinmesini,
- 3- İşletmece yaratılan kaynakların ihtiyaçlar için yeterli olup olmayacağını,
- 4- Yeterli değilse farkın hangi yollarla karşılanabileceğini ortaya koyar.

²⁰ AKGÜÇ, a.g.e., s. 171,181.

2.2.2.3.1.2.1- Proforma Fon Akım Tablosunun Düzenlenmesi

Proforma fon akım tablosunun düzenlenebilmesi için aşağıdaki bilgilerin varlığı gerekir.

1- Proforma gelir tablosu.

Proforma gelir tablosunun, işletmenin gelecek dönemlerde yaratacağı mali kaynakları açıkça göstermesi gerekir.

2- Proforma bilânço

Proforma bilânço, özellikle varlıklar ve yabancı kaynaklardaki artış veya azalışları ortaya koyarak, proforma fon akım tablosunun hazırlanmasını kolaylaştırır.

3- İşletmenin kar dağıtım politikası

İşletmenin gelecek hesap dönemlerinde izleyeceği kar dağıtım politikası genel hatları ile belirli olmalıdır.

4- İşletmenin imzalamış olduğu kredi sözleşmeleri

Kredi sözleşmeleri aracılığı ile işletmenin gelecek dönemlerde ödemek zorunda olduğu taksit tutarları saptanabileceği gibi ve eğer kredi sözleşmeleri işletmenin kaynak kullanımını konusunda bazı sınırlamalar getiriyorsa, proforma fon akım tablosu düzenlenirken, bu gibi sınırlamalar da göz önünde tutulur.

Proforma fon akım tablosu da, 2.2.2.3.1.2- alt bölümde açıklanan fon akım tablosu gibi iki büyük bölümden oluşur: kaynaklar ve kullanım yerleri... Kaynaklar arasında, (1) kâr + nakit çıkışı gerektirmeyen giderler, (2) iktisadi değerlerde (varlıklarda) azalış, (3) yabancı kaynaklarda artış, (4) sermaye artışı yer alır. Kullanım yerleri de; (1) kâr üzerinden ödenecek vergiler, (2) ödenecek kâr payları, (3) varlıklara yapılacak yatırımlar, (4) yabancı kaynak geri ödemeleri, (5) sermaye azalışından oluşur²¹.

²¹ A.e., s. 182.

2.2.2.4- Kısa Süreli Finansman Gereksinmesinin Belirlenmesi

2.2.2.4.1- Nakit Bütçesi

Proforma bilanço ve proforma fon akış tablosu, işletmenin uzun süreli finansman gereksiniminin saptaması açısından elverişli araçlar olmalarına karşılık; kapsadıkları dönem içerisindeki nakit akışlarını göstermezler. Daha açık bir deyişle, örneğin proforma bilançoya göre, bir işletmenin belirli bir dönem sonunda ek finansman gereksinmesi olmamasına karşın, söz konusu dönem içerisinde önemli tutarlara ulaşan fon akışları veya fazlaları olabilir. Bu nedenle nakit bütçeleri, proforma bilanço ve proforma fon akış tablolarını bir anlamda tamamlayan, finans yöneticisinin elindeki en önemli araçlardan biridir. Nakit bütçeleri, yalnız işletmenin belirli bir dönem sonundaki toplam finansman gereksinimini değil, aynı zamanda finansman ihtiyacının zaman içerisindeki dağılımını ortaya koyarak, zamanlama sorununun çözümüne de katkıda bulunur.

Nakit bütçesi hazırlanmasında amaç, belirli bir süre içerisinde para giriş ve çıkışlarıyla ilgili tahminleri ayrıntılı olarak göstermek yoluyla, işletmenin nakit gereksinmesi tutarını belirlemek ve bu ihtiyacı karşılayacak likit fonların gerekli zamanlarda elde mevcut olup olmayacağını ortaya koymak, likidite sıkışıklığını önlemek, işletmenin her an için ödeme gücünü kontrol etmek, elde birikebilecek fonların aylak kalmasına engel olmaktır.

Nakit bütçesi;

- 1- Her bütçe dönemi sonunda para mevcudunun belirlenmesi,
- 2- Nakit açığı veya fazlasının belirlenmesi,
- 3- Ek finansman sağlanmasının gerekli olup olmadığını,
- 4- Ek finansman gerekli ise, bunun zamanını ve nerelerden sağlanabileceğini,
- 5- İlave fonlara ihtiyaç duyulan süreyi,

ortaya koyarak finansal yönetim için gerekli ve faydalı bilgileri sağlar. Ayrıca nakit bütçesini, fiili nakit giriş ve çıkışlarıyla, nakit giriş ve çıkışlarının belirlenmesi, karşılaştırılmasına olanak vererek etkili bir kontrol aracı işlevini görür.

2.2.2.4.2- Nakit Bütçesinin Hazırlanması

- 1- Bütçenin kapsayacağı sürenin saptanması
- 2- Para girişlerinin belirlenmesi

- 3- Nakit çıkışlarının (ödemelerin) belirlenmesi
- 4- Net nakit akışı ve nakit dengesi

Sigorta işletmelerine uygun olarak aşağıda (Tablo No. 10) de bir Nakit Akım Tablosunu sunulmuştur.

2.2.2.4.3- Proforma Gelir Tablosunun Nakit Akışına Dönüştürülmesi

Proforma gelir tablosunun nakit akışına dönüştürülmesi; başka bir deyişle "gelir tablosu nakit akış yöntemi", işletmeler tarafından genellikle uzun süreli nakit plânlamasında kullanılmakla beraber, bazı işletmelerce kısa süreli nakit gereksinimlerinin belirlenmesinde de bu yöntemden yararlanılmaktadır ²².

2.2.2.5- Proforma Gelir (Kâr Zarar) Tablosu

Sigorta işletmelerinde bu tablonun en önemli kısmı Teknik Kâr zarardır. Gelecek dönemlerde kısa veya uzun vadeli olsun, yıllık olarak düzenlenir. Bu tablonun bu kısmında en etken rol oynayan primdir. Çünkü prim üretimin tutarlarına göre, teknik giderlerin büyük bir kısmı saptanır.

Bu tablonun hayat dışı dalı ile hayat dalı bazı hesaplarda farklı olduğu için hayat dışı proforma Teknik kâr zarar (Tablo No. 11) de ve hayat dalı ise (Tablo No. 12) de sunulmuştur.

2.2.2.6- Satış Bütçesi

Sigorta işletmelerinde, prim satış bütçesi çok önemli yer almaktadır. Bu sektörde bütçeye satış kalemi ile başlanır. Bu bütçe doğrultusunda diğer bütçeler tahmin etmektedir. Genelde sigorta işletmeleri, bu bütçeyi hazırlarken, dal bazında aylık olarak düzenlenir. Büyük işletmelerde ise, bunlar yanında bölgeler bazında da düzenlenir. (Tablo No. 13)da dal bazında kümülatif olarak bir örnek Satış bütçesini sunmaktayız.

²² A.e., s. 187-193

NAKİT AKIŞ TABLOSU**(Milyon TL.)**

	Ocak	Şubat	Toplam
I. NAKİT GİRİŞLERİ				
1- SİGORTA İŞLEMLERİNDEN KAYNAKLANAN				
a- PrİM Tahsilatları				
b- Peşin Hasar Tahsilatı				
c- Alınan Komisyonlar				
d- Rücü İşlemleri				
e- Sovtaj Tahsilatı				
f- Diğer				
2- PERSONEL, İŞLETME VE YATIRIM HARCAMALARINDAN KAYNAKLANAN				
a- Sabit Kıymet Satışı				
b- Demirbaş Satışı				
c- Diğer				
3- MALİ PORTFÖYDEN KAYNAKLANAN				
a- İştirak Kar Payları				
b- Menkul Kıymet Satımı				
c- Vadeli Hesap Dönüşü				
d- Döviz Satışı				
e- Faiz Gelirleri				
f- Diğer				
1+2+3= Nakit Girişleri				
II. NAKİT ÇIKIŞLARI				
1- SİGORTA İŞLEMLERİNDEN KAYNAKLANAN				
a- Hasar Tazminatları				
b- Devreden Primler				
c- Ödenen Komisyonlar				
d- Rücü İşlemleri				
e- Peşin Hasar Ödemeleri				
f- Diğer				
2- PERSONEL, İŞLETME VE YATIRIM HARCAMALARINDAN KAYNAKLANAN				
a- Sabit Kıymet Alımı				
b- Demirbaş Alımı				
c- İşletme Giderleri				
d- Personel Giderleri				
e- Vergi ve diğer Yükümlülükler				
f- Diğer				
3- MALİ PORTFÖYDEN KAYNAKLANAN				
a- Menkul Kıymet Alımı				
b- Vadeli Hesap Açılış				
c- İştirak Hisse Alımı				
d- Döviz Alımı				
e- İş ve Sipariş Avansları				
f- Diğer				
1+2+3= Nakit Çıkışları				
III. FARK				
Dönem başı Nakit Mevcudu (+)				
Asgari Bulundurulması Nakit (-)				
IV. AYLIK NAKİT AÇIĞI VEYA FAZLASI				
AÇIĞI GİDERİCİ KAYNAKLAR TOPLAMI				

(Tablo No. 10)

Hayat Dışı Dallar Kümülatif 2002 Proforma Teknik Kâr Zarar

(Milyar TL.)

TEKNİK GELİRLER	AYLAR			
	OCAK	ŞUBAT	ARALIK
Devreden Döner Riskler Karşılığı - Net (*)	1490	2520		16679
Devreden Süreli İşler Karşılığı -Net	0	0		0
Devreden Muallak Hasar Karşılığı -Net	11428	11428		11428
Prim	12384	26623		216000
Alınan Komisyonlar	1210	2961		25202
Ödenen Tazminatta Reasürans Payları	2462	5746		47945
Muallak Hasar Karşılığı Reasürans Payları	19538	19761		21550
Diğer Gelirler	33	66		397
TOPLAM	48545	69105		339201
TEKNİK GİDERLER				
Reasüranslara Devreden Primler	5126	12164		102160
Verilen Komisyonlar	1749	3801		31113
Ödenen Hasarlar	6313	13244		104620
Muallak Hasar Karşılığı	30940	31694		39314
Döner Riskler Karşılığı-Net	2333	4583		35996
Uzun Süreli İşler Karşılığı-Net	0	0		0
Deprem Hasar Karşılığı	117	336		2593
Diğer Giderler	239	479		2991
TOPLAM	46817	66301		318787
TEKNİK KÂR ZARAR	1728	2804		20414
TEKNİK KAR/PRİM ORANI	% 9.45			

(Tablo No. 11)

Bu tablolar, hayat dışı dallar bazında (her dal bazında ayrı ayrı) düzenlenir. Büyük sigorta işletmelerinde ise, bölgelerin sorumluluk taşmaları amacıyla her dal bazı yanında bölgeler bazında da düzenlenir.

(*)Teknik gelirlerde devreden karşılıklar ve teknik giderlerde ayrılan karşılıklarda net tutarın anlamı, brüt tutardan reasürans şirketlerin payını düşürmektir.

Hayat Dalı Kümülatif 2002 Proforma Teknik Kâr Zarar (Milyar TL.)

TEKNİK GELİRLER	AYLAR			
	OCAK	ŞUBAT	ARALIK
Devreden Matematik Karşılıklar	10385	10385		10385
Devreden Kâr Payı Karşılıkları	30031	30031		30031
Devreden Muallak Hasar Karşılığı -Net	900	900		900
Prim	333	617		5000
Alınan Komisyonlar	1	2		16
Borç Verme Faizleri	0	0		0
Ölüm-Sakat Tazminatında Reas. Payları	1	2		10
İştiralarda Reasürör Payları	0	0		0
İratlarda Reasürör Payları	0	0		0
Kâr Payında Reasürör Payları	0	0		0
Matematik Karşılığı Rasürör Payları	0	0		0
Muallak Hasar Karşılığı Reas. Payları	10	48		325
Karşılık Gelirleri ve Diğer Gelirler	1858	3653		22000
Vade Gelimi Ödemelerde Reas. Payı	0	0		0
TOPLAM	43519	45638		68667
TEKNİK GİDERLER				
Devreden Matematik Karş. Reas. Payı	0	0		0
Reasürörlere Devredilen Primler	5	10		080
Verilen Komisyonlar	0	0		0
Ölüm- Sakatlık Dolayısıyla Yap. Ödemeler	81	142		632
Vade Gelimi Ödemeler	363	634		2829
İştiralar	261	455		2029
İratlar	6	11		50
Kar Payı Ödemeleri	1828	3191		14240
Muallak Hasar Karşılığı	992	1245		1185
Matematik Karşılıklar	9995	9697		10324
Kâr Payı Karşılıkları	29943	30161		36730
Özel Giderler	28	59		411
TOPLAM	43501	45605		68510
TEKNİK KÂR ZARAR	18	33		156
TEKNİK KAR/PRİM ORANI	%3.12			

(Tablo No. 12)

Bu tablolar, sigorta dalları bazında düzenlenir. Büyük sigorta işletmelerinde ise, bölgelerin sorumluluk taşmaları ve kontrol etmek amacıyla bölgeler bazında da düzenlenir.

(A) Sigorta A. Ş. 2002 Yılı Kümülatif Satış Bütçesi

(Milyar TL.)

Dallar	Aylar								
	01	02	03	04	05	06	07	12
Yangın	2.877	8.368							65.000
Nakliyat	569	1.313							11.600
Kaza	7.590	13.736							103.000
Ferdi Kaza	408	751							10.000
Mühendislik	569	1.504							15.000
Tarım	348	906							11.000
Hukuksal Koruma	0	0							0
Kredi	0	0							0
Sağlık	22	43							400
Hayat Dışı	12.384	26.623							216.000
Hayat	333	617							5.000
Genel Toplam	12.717	27.240							221.000

(Tablo No. 13)

2.2.3- Muhasebe Sistemi

Muhasebe veya hesap işleri organizasyonu, işletmelerin faaliyetleri sonucu ortaya çıkan mali nitelikteki olayların miktar ve değer (tutar) olarak belirli bir düzen içinde ilgili yasaların hükümlerine uygun olarak saptamak, kayıtlamak anlamlı bir biçimde düzenlenerek yönetimin kontrolüne sunma faaliyetlerinin tümüdür. Böylece yönetimin karar alması kontrol ve analiz ile geleceği planlamasında yardımcı olunacağı kadar, diğer işletme ilgililerinin gereksinimleri giderilmiş olacaktır.

Özellikle,

- Borç ve alacakların belirlenmesi,
- İşletmelerin kendi yapıları ve faaliyetlerinden doğan işlemlerin kayıtlanması ve izlenmesi,
- Maliyet hesaplamalarının yapılması,
- İşletmenin yönetimi ve hesap verme,
- Verimlilik analizlerinin yapılabilmesi,
- Hedeflere ulaşıp ulaşılmadığının belirlenmesi ve kontrolü,
- Geleceğin plânlaması ve raporlama vb.

hususlar açısından muhasebe organizasyonunun kurulması gereklilikten öte bir zorunluluktur. Bu nedenle muhasebe organizasyonu kurulurken;

- işletmenin özellikleri ve yapısı,
- işletme politikaları ve hedefleri,
- Hesap işleri, hesap türleri ve hesap plâni ile
- İlgili yasalarda yer alan hükümlere dikkat edilmelidir.

Muhasebe organizasyonu,

- Belge ve kayıt düzeninin belirlenmesi,
 - İş ve hesap akışının belirlenmesi,
 - Personel organizasyonunun yapılması,
 - Hesap planının düzenlenmesi
- aşamalarından oluşmaktadır.

2.2.3.1- Belge ve Kayıt Düzeni

S.M.K.nın 2. maddesi uyarınca A.Ş. ya da karşılıklı sigorta birliği (kooperatif şirket) kuruluşuna izin verilen sigorta şirketleri, belge ve kayıt tutma yönünden A.Ş. ve kooperatif şirketlerinin tabi oldukları yasa hükümlerine tabidir. Bunu yanı sıra vergi mükellefi olmaları nedeni ile V.U.K.'nda belge ve kayıt düzenine ait hükümlere bağlı

kalmaktadırlar. Ayrıca sigortacılık faaliyetlerinin gereği olarak da belge ve kayıt düzeni oluşturmak zorundadırlar. Bu husus yasa koyucu tarafından da dikkate alınarak S.M.K'nda ilgili düzenlemeler yapılmıştır. Buna göre;

“Sigorta ve reasürans şirketleri hesaplarını ve yıllık bilançoları ile kâr ve zarar cetvellerini Birlik tarafından hazırlanarak Müsteşarlıkça uygun görülecek tekdüzen hesap planı, tip bilanço ve kâr ve zarar cetvelleri ile bunların uygulanma ve düzenleme esaslarına ilişkin izahnameye uygun olarak tutmak ve düzenlemek zorundadırlar. Bu belgelerdeki değişiklikler de aynı usule tabidir”.

Müsteşarlık, sigorta ve reasürans şirketleri ile acenteler ve diğer sigorta ve reasürans aracılarının, T.T.K.'unun veya V.U.K.'unun zorunlu kıldığı defterlerden başka, bazı işlemleri özel bir deftere kaydetmelerini istemeye ve defterlerinin düzenlenmesiyle ilgili usul ve esasları tespiti yetkilidir. Sigorta sözleşmeleri ve bu sözleşmelere ilişkin primler, primlere ilişkin iptal, tahsilat ve taksitlendirme gibi hususlar, hesaplarda, her bir poliçe itibarıyla ayrı olarak gösterilir.

Sigorta ve reasürans şirketleri bilançoları ile kâr ve zarar cetvellerinin denetçilerince onaylanmış bir örneğini, genel kurullarının onayladığı tarihten buyana bir ay içinde ve yurt çapında basımı ve dağıtımı yapılan günlük iki gazete ile ilân etmek ve bunlarla birlikte yönetim kurulu ve denetçi raporlarının birer örneğini Müsteşarlığa ve Birliğe göndermek zorundadırlar.

Hayat şirketleri tarafından gönderilecek bilanço ile kâr ve zarar cetveline; yetkili bir aktüer tarafından onaylanacak, matematik karşılıkları ve sigortalılara dağıtılacak kâr payının özetini gösteren bir belge eklenir.

Sigorta ve reasürans şirketleri, Birliğin görüşünü alarak Müsteşarlık tarafından belirlenecek esaslara ve örneğe uygun olarak hesap özeti düzenlemek zorundadırlar. Hesap özetleri, genel müdür ile muhasebe sorumlusu tarafından imza edilmiş ve denetçiler tarafından ve hayat sigorta şirketlerinde ayrıca bir aktüer tarafından onaylanmış olarak, Müsteşarlığa ve Birliğe gönderilir.

2.2.3.1.1- Yasalar Açısından Belge ve Kayıt Düzeni

2.2.3.1.1.1- T.T.K. ve V.U.K. Açısından Belge ve Kayıt Düzeni

Ticari defterler ve kayıt nizamı ile ilgili hükümler T.T.K.'ununda 66-68 maddelerinde, V.U.K.'ununda 171-226 maddelerde; belgeler ile ilgili hükümler V.U.K.'ununda 227-242. maddelerde düzenlenmiştir. Ayrıca T.T.K.'ununda şirket

türüne göre; V.U.K.alış ve satış büyüklerine göre defter tutma ve kayıt nizamı bakımından özel hükümler yer almaktadır.

Gerçek ve tüzel kişilerin tutacakları ticari defterler iki ana grupta toplanır.

- Tutulması zorunlu ticari defterler,
- İsteğe bağlı ticari defterler.

Sigorta şirketleri tüzel kişi olmaları ve 1. sınıf tüccar olmaları nedeniyle tüzel kişilerin durumu ele alınmaktadır.

T.T.K.'ununda 66. maddede yer alan hükme göre, bilanço usulüne tabi şirketlerin tutacakları defterler şunlardır.

- 1- Günlük Defteri
- 2- Büyük Defter
- 3- Envanter Defteri
- 4- Karar Defteri

V.U.K.'unun 182. madde de yer alan hüküm uyarınca, bilanço usulüne tabi şirketlerin tutacakları defterler şunlardır.

- 1- Günlük Defteri
- 2- Büyük Defter
- 3- Envanter Defteri
- 4- Günlük Kasa Defteri
- 5- Kambiyo Senetleri Defteri,

olarak sayılmış ve A.Ş.'lerin şirketin iktisadi ve mali durumunu, borç ve alacak ilişkilerini ve her hesap dönemi içinde elde edilen sonuçları saptamak amacıyla işletmenin mahiyet ve öneminin gerektiği bütün defterleri tutmak zorunluluğu getirilmiştir. Bunun yanısıra A.Ş olmak nedeniyle tutulacak diğer defterler ise şunlardır;

- 1- (T.T.K. Mad. 326'ye dayanarak) Pay sahipleri Defteri
- 2- (T.T.K. Mad. 326'ye dayanarak) İdare Meclisi Karar Defteri
- 3- (T.T.K. Mad. 377'ye dayanarak) Toplantı ve Müzakere Defteri
- 4- (T.T.K. Mad. 428'e dayanarak) Tahvil Defteri

Kooperatif şirketler ise, 1163 sayılı Kooperatifler yasasının ilgili hükümleri gereğince yukarıda sayılan defterler dışında ayrıca, ortaklar defteri tutmak

zorundadırlar.

2.2.3.1.1.2- S.M.K. Ve Sigortacılık Faaliyetleri Açısından Belge ve Kayıt Düzeni

S.M.K.'unda belge ve kayıt düzeni daha önceki bölümde açıklanan S.M.K. Md. 39 ile düzenlenmiş ve Müsteşarlıkça düzenlenecek izahname esaslarına tabi olacağını hükme bağlanmıştır.

Öte yandan V.U.K. Md. 204. ve 205. maddelerinde; "Banka, banker sigorta şirketleri B.S.M. Vergisinin mevzuuna giren işlemleri müfredatlı veya bordrolar üzerinde toplu olarak kendi muhasebe defterlerinde ve yahut isterlerse ayrı bir B.S.M. Vergisi defterinde diğer işletmelerinden ayırmak sureti ile gösterilir" (V.U.K. md. 204)

Damga Resmi Kanununa göre yolcu bileti ücretleri, sigorta primleri ve ilan ücretleri gibi mevzular üzerinden resmi istifa etmeye mecbur olan gerçek ve tüzel kişiler bu ücret ve primlerle istifa ettikleri damga resimleri için tarih sırası ile bir kayıt tutmaya mecburdurlar.

Tüccarlar bu kayıtları muhasebe defterinde tuttukları hesaplarda gösterebilirler. Kayıtların muhasebe defterinde gösterilmemesi halinde, ayrı bir Damga Resmi Defteri tutulur. Devlet müesseselerinin resmi defter ve kayıtları Damga Resmi defteri yerine geçer" (V.U.K. md. 205) hükümlerine yer verilmiştir.

Bu hükümler incelenirse, T.T.K. ve V.U.K. yer alan hükümlere göre tutulması zorunlu defterlere ek olarak ticari defterlerde ayrı kayıt tutulmaması halinde, B.S.M. Vergisi ve Damga Resmi için de ayrıca defter tutulması ve onaylatılması gerekmektedir.

Sigortacılık faaliyetleri açısından ise, düzenlenen poliçelerin çok sayıda olması ve ticari defterlerde izlenmesi güçlüğüne bağlı olarak Kayıt-Rejistro Defteri ile Fesih ve İptal Defteri tutmak zorundadır. Bunun yanısıra, sigortacılık faaliyetlerinin muhasebe açısından daha düzenli ve sağlıklı olması, izlenmesi ve kontrolü açısından;

- Teklifname defteri,
- Poliçe defteri,
- Sigortalılar defteri,
- Sözleşme defteri,

- Hasar ve Tazminat defteri, (veya dosyalar)
- Reasürans işlemleri defteri, (veya bordrolar) ile servislerin kendi gereksinimlerine uygun defterleri de tutabilir.

Sigorta işletmelerinde defter tutma sistemi, esas bakımdan bir taraftan servislerde tutulan "Yardımcı Günlükler"e, diğer taraftan da muhasebede yürütülen "Günlük" ve "Büyük Defter"e dayanmaktadır. Servislerde, servis tarafından tutulan defterlere "Yardımcı Günlükler" veya bunun yerine geçmek üzere "Kayıt ve İptal Defteri" denilmektedir. Bu defterler sadece sigorta şirketlerine özgü defterler olması nedeni ile kısaca açıklanması yararlı olacaktır.

2.2.3.1.1.2.1- Poliçe Kayıt Defteri

Bir sigorta işletmesinin esas çalışma konusu "sigorta poliçesi düzenlemek"tir. Bu poliçelerin her gün düzenlemelerinden sonra, günlük ve büyük defterlere birer birer geçirilmeleri çok güçtür. Bu nedenle, hazırlanan poliçeler servisler tarafından genel muhasebeye bildirilmeyerek, önceden notere onaylatılmış bir deftere tarih ve sıra numarasına göre geçirilirler. Bu defterler yangın, nakliyat, kaza, hayat ve diğer teknik servislerde ayrı ayrı tutulduğu gibi, gerektiğinde, büyük şirketlerde değişik acenteler aracılığıyla akidolunan işler veya nakliyat sigortalarında "tekne" ve "emtea" gibi sigorta alt dalları ayrılmak suretiyle oluşabilir. Bu defterler kullanılmadan önce noter tarafından onaylanmış bulduklarından, tamamen bir yardımcı günlük ve özellik niteliğini taşımış bulunurlar. Bir diğer taraftan da bu defterlerin geçirmeleri, V.U.K.'nu hükümleri gereğince "Gider Vergisi" geçirmesi yerine de geçmektedir.

2.2.3.1.1.2.2- Fesih ve İptal Defteri

Sigorta işletmelerinin, ilgili servisleri, bir ay içinde gerek o ay ve gerekse daha önceki aylarda düzenlenen poliçelerden iptal edilenleri, kayıt defterine paralel olarak, ayrıca yine onaylı " fesih ve iptal defteri"ne iptal tarihi sırasıyla ve birbiri ardınca geçirirler. Ay sonunda iptal defterinden çıkan prim ve ayrıntılar toplamı da, diğer başka bir fişle muhasebe servisine intikal ettirilir.

Muhasebe yönünden her türlü kaydın geçerli bir belgeye dayanması gerekmekte "Belgesiz Kayıt Olmaz" vecizesi ile de ilkleştirilmiştir. aynı zamanda yasal mevzuat açısından da zorunludur. Sigorta işletmelerinde en çok kullanılan belgeler aşağıda gösterilmiştir;

- Faturalar
- Makbuzlar

- Senetler
- Dekontlar
- Onaylı veya imzalı yazılar
- Poliçeler
- Çekler
- Hesap Föyleri
- Hesap mutabakatları
- Banka hesap ayrıntıları
- ve diğer belgeler

Ayrıca muhasebede işlemler ile ilgili olarak kullanılan belgeler ise, şunlardır;

- **Tediye Fişleri:** Kasadan yapılan ödemeler için kullanılır ve diğer fişlerden farklı renkte basılır.
- **Tahsil Fişleri:** Kasaya giren paralar için kullanılır. Tediye fişinden farklı renktedir.
- **Mahsup Fişleri:** Kasayı ilgilendirmeyen, hesaben borç ve alacaklanan işlemlerde kullanılır.

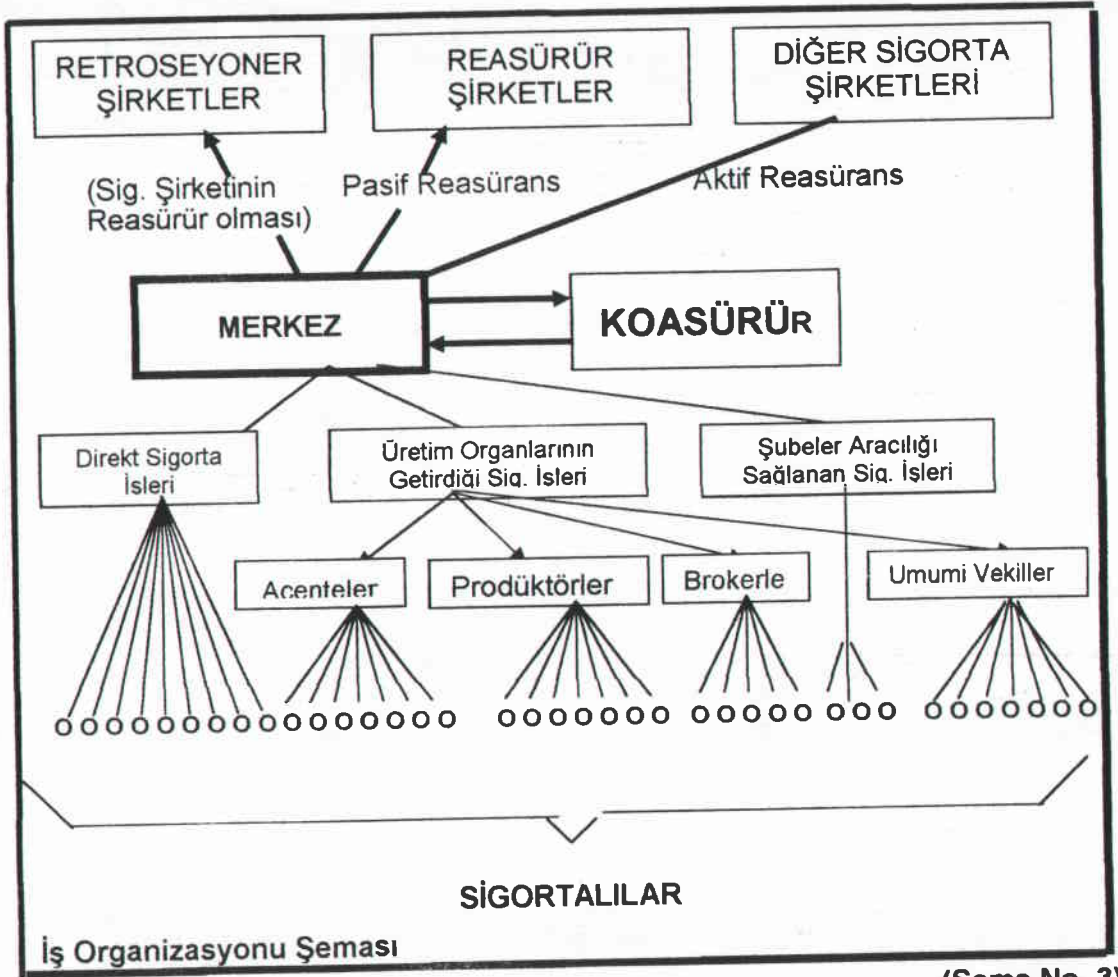
Yukarıda adı geçen fişler, sıralı numara sırasına göre izlenip, tarih sırasına göre de düzenlenerek dosyalanır.

2.2.3.2- İş ve Hesap Akışı

Sigorta şirketleri iş akışı ve muhasebe servisleri organizasyonu, faaliyetler sonucu ortaya çıkan işlerin tanımlanması, izlenmesi ve kayıtlara aktarılması amacıyla belirlenmesi ve işlerin hangi bölüm ya da bölümler tarafından yapılacağına düzenlenmesidir. Bilindiği gibi sigorta şirketlerinde oluşan faaliyetler sonucu;

- **Sigortacılık işleri,**
- **Mali İşleri**
- **ve Normal İşler,**

ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle de iş akışı ve muhasebe servisleri belirlenirken, sigorta işletmesinin genel yapısının da dikkate alınması gerekir. İş akışının organizasyonunda aşağıdaki gibi bir yapılanmaya gidebilir. (Şema No. 3)

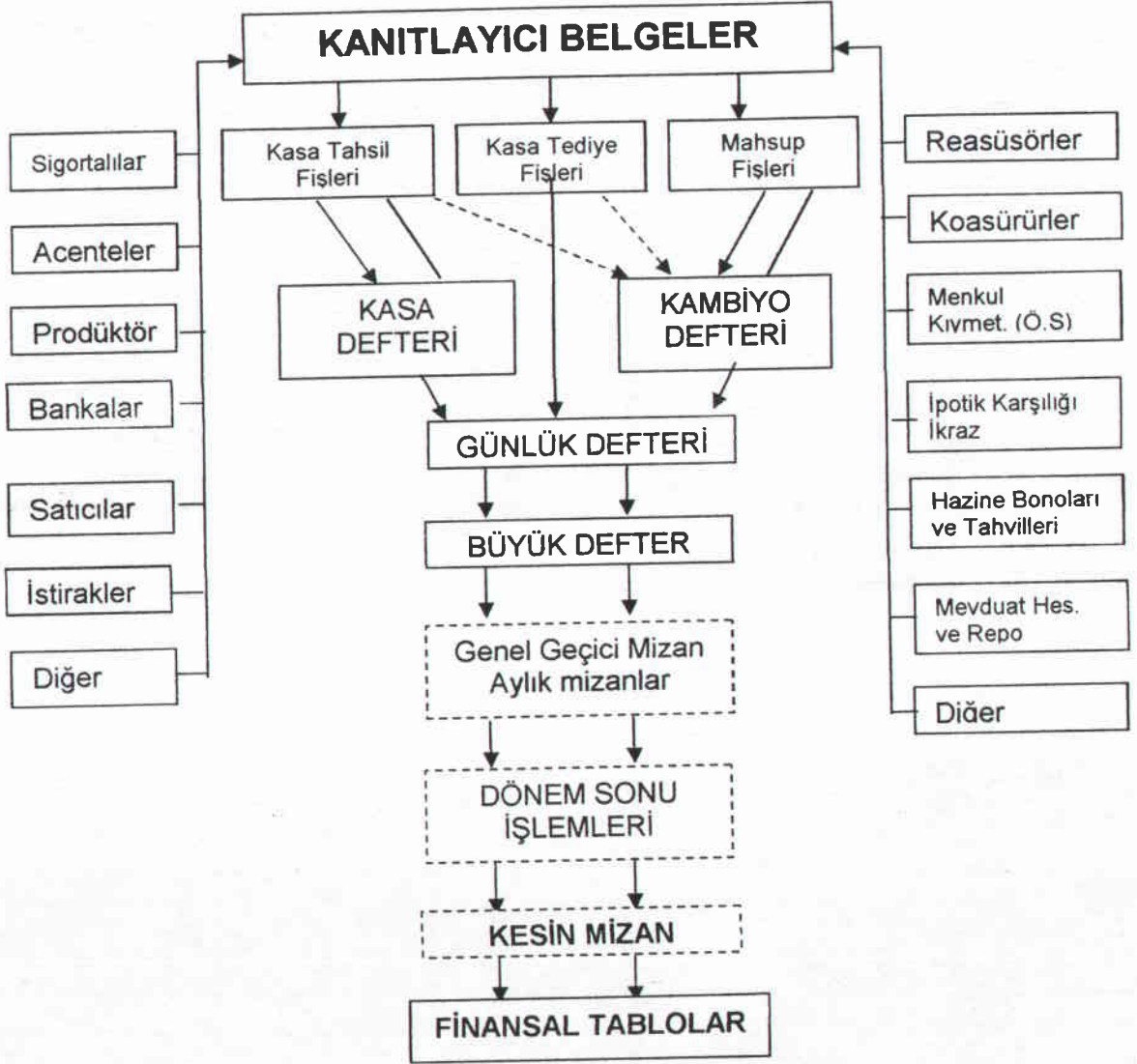

Muhasebe servisleri organizasyonunda ise, merkez ve şubelerin bölümlenmesinden sonra merkezin bölümlendirilmesi gerekir. Özellikle,

- Reasürans ve koasürans işleri sonucu ortaya çıkan işler,
- Tahsilatlar ve tediyeler ile ilgili işlemler,
- Teklifname hazırlanması ve kabulüne ilişkin işlemler,
- Üretim organlarına ait işlemler,
- Poliçenin hazırlanması, feshi ve iptaline ilişkin işlemler,
- Komisyonlara ilişkin işlemler,
- Aktüerya ve istatistik işlemler,
- Hasarlara ilişkin işlemler,
- Tazminatlara ilişkin işlemler,

dikkate alınmalıdır. Ayrıca sigorta dalları da gözden uzak tutulmamalıdır. Bunun yanısıra sigorta şirketinin kendi bünyesine uygun ve kendi gereksinimleri

çerçevesinde iş ve işlemlere göre servisler oluşturabilir. Aşağıda (Şema No. 4)'de örnek muhasebe iş ve işlem kayıt organizasyonu verilmiştir²³.

(Sema No. 4)

²³ ÖZKAN, a.g.e., s. 585-595.

2.2.3.3- Personel Organizasyonu

Muhasebe organizasyonu 3. aşama muhasebe servisinde kullanılacak personelin seçimi, sayısı, personelin yetki ve sorumlulukları, personeli ücretlendirmeleri belirlenmesi ve muhasebe el kitapçığı düzenlemek aşamalarıdır.

1- Personel seçiminde;

- Eğitim ve öğretim (Muhasebede iyi bir eğitim görmesi ve sigorta muhasebesinde eğitim gören tercih edilir.) ,
- Bilgi ve deneme (tecrübe),
- Doğru ve sağlıklı karar verebilme,
- Geleceği öngörebilme,
- İşe hakimiyet,
- İş ve çalışma ortamına uyum,
- Sorumluluk bilinci ve kontrol,
- Muhasebede kullanılan araçların kullanma yeteneği,
- Son yıllarda personel seçiminde önde gelen bir fonksiyon hâline gelen, İyi veya en az orta bir seviyede bilgisayarı ve sigorta şirketlerinde kullanılan özel bilgisayar programlarını kullanabilme yeteneği,

ve benzeri unsurlar ön planda tutularak yetki verilmeli ve sorumluluk beklenmelidir. Ayrıca sigorta sektörüne ilgili olmak ve yeniliklere açık olmak, gerektiğinde düzenlenecek sigorta muhasebesi ile ilgili seminer, toplantı ve konferanslara katılmak da personelin yükselmesi açısından önemle durulması gereken hususlardır.

2- Kullanılacak personelin sayısının belirlenmesi: Personel organizasyonunun bu aşamasında; personel sayısının yetersiz olması işlerin gecikmesine ve şirketin gelişmesine engel olup, fazla olması ise; kaynak savurganlığına neden olacaktır.

3- Yetki ve sorumlulukların dağıtımı: Personel organizasyonu bu aşamasında ise; yetki ve sorumlulukları dağıtımında dengeli, adil ve işletmeye uygun davranmasıdır.

4- Ücretlendirme: personel organizasyonunun bu aşamasında ücretlendirme, motivasyon, mükafatlandırma veya çok gerekmedikçe uygulanmamak koşulu ile cezalandırma oluşturur. Bu sigorta şirketinin genel personel ve ücretlendirme

politikasına uyumlu olmalıdır. Aksi takdirde personel arasında uyumsuzluk ve uyuşmazlıkların ortaya çıkmasına ortam hazırlanmış olup, iş barışının bozulmasına kadar gidebilir.

5- Bir muhasebe el kitapçığı düzenlemek: Bu aşama son aşama olup, bir muhasebe el kitapçığı düzenlenerek,

- Muhasebe iş ve işlemleri,
- Yetki ve sorumluluklar,

açık ve anlaşılır bir biçimde açıklanmalı ve bilgi iletişimin sağlanması gerekmektedir.

2.2.3.4- Hesap planı

Muhasebeden beklenen görevlerin yerine getirebilmesi için mali nitelikteki olayların geçerli belgelere dayanılarak saptanması, sınıflandırılması ve defterlere kayıtlanarak muhasebe ilke ve esaslarına uygun olarak bir düzen içinde raporlanmalıdır. Özellikle;

- Genel muhasebe,
- Maliyet muhasebesi,
- Plân ve bütçe,
- Kontrol ve raporlama,

açısından bu zorunlu olduğu kadar;

- İşletme faaliyetleri sonucu ortaya çıkan finansal olayları ve işlemleri özel bir hesap düzeninde saptamak, kayıtlamak;
- Bu olay ve işlemlere ait kayıtları yönetimin kullanacağı biçimde sınıflandırmak ve düzenlemek,
- İşletme faaliyetlerinin yönünü, gelişimini ve sonuçlarını kontrol ve analiz etmek, açısından da zorunludur.

Hesap organizasyonun, yönetimin alacağı kararlarda faydalı olabilmesi, bir yandan kayıt düzeninin gereksinimlere uygun bir yapısının olmasına öte yandan zamanında gerçek, doğru ve güvenilir bilgiler üretmesi ile yönetimin bu bilgilerden faydalanma, istek ve yeteneğinde olmasına bağlıdır. Bu amaçlarla sigorta ve reasürans şirketlerinin kullanmakla zorunlu olduğu T.D.H.P. yasa koyucu tarafından hazırlanmıştır. T.D.H.P.'nin kullanılması ile sigorta işletmeleri ilgilerinin bilgi alma

gereksinimleri giderilecek, faaliyetlerin kontrolü kolaylaşacak, sektörde hesapsal biriktelik ve bütünlük sağlanacak, analiz ve karşılaştırmalara olanak sağlanabilecektir.

Aşağıda gösterilmiş olan amaçlar, T.D.H.P.'nin hazırlanma amaçlarıdır;

- Türkiye'de faaliyet gösteren ve gösterecek olan tüm sigorta şirketleri için muhasebeleştirme ve raporlama açısından tek düzeni sağlamak,
- Tip bilanço ve kâr zarar tablolarının hesaplardan doğrudan elde edilmesini sağlamak,
- Sigorta şirketlerinin denetimi ve gözetimi için gerekli bilgilerin doğru, gerçek ve kontrol edilebilir bir biçimde hesaplardan doğrudan elde edilmesini sağlamak,
- Ekonomik faaliyetler için gerekli bilgiler ve istatistiki tabloların oluşturulmasını sağlamak,
- Yönetimin analizde kullanacağı bilgilerin mali tablolardan ve hesaplardan elde edilmesini sağlamak,
- Sigorta şirketlerinin borç ve yükümlülüklerinin muhasebe disiplini içinde izlenmesini ve raporlanmasını sağlamak.

T.D.H. Planının kullanımının zorunlu kılınmasından (son kurulan 01.01.1993 den) bu yana T.D.H.P.'nda bazı değişiklikler 1.1.1996 tarihinden geçerli olmak üzere yapılmıştır. Bu değişiklikler, T.D.H.P.'n bazı açıklama ve hesap planında bazı hesaplarda değişiklikleri içermektedir ²⁴.

2.2.3.4.1- Tekdüzen Hesap Planının Açıklamaları

2.2.3.4.1.1- Amacı

T.D.H.P., Sigortacılık sektöründe tek tip bilanço ve kâr/zarar tablosu hazırlanmasına imkan tanımak, muhasebe ve kayıtlarında, raporlamada yeknesaklığı sağlamak, sektörün ve şirketlerin maddi gelişimini sağlıklı biçimde değerlendirerek ilgililerin ihtiyacı olan bilgilerin elde edilmesi amacını gütmektedir.

2.2.3.4.1.2- Tanımlar, Genel Açıklamalar, Yapı ve Hesap Planı

1- Tanımlar

- Bu hesap planında Reasürans işlemindeki anlaşmaların (tretelerin) Türkçe

²⁴ A.e., s. 596-598.

karşılıklar kullanılmıştır. Bu sözcüklerin Türkçe karşılıkları aşağıda verilmiştir.

Kot-Par	:Belirli Paylı
Open Cover	: Açık-Zorunlu
İhtiyari	: Serbest
Stop loss	: Aşkın Hasar Oranı
I. Eksedan	: I. Aşkın Bedel
II. Esedan	: II. Aşkın Bedel
III. EKsedan	: III. Aşkın Bedel
X/L Riziko Başına I. Layer	: Aşkın Hasar Riziko Başına I. Dilim
X/L Riziko Başına II. Layer	: Aşkın Hasar Riziko Başına II. Dilim
X/L Riziko Başına III. Layer	: Aşkın Hasar Riziko Başına III. Dilim
X/L Katastrofik I. Layer	: Aşkın Hasar Katastrofik I. Dilim
X/L Katastrofik II. Layer	: Aşkın Hasar Katastrofik II. Dilim
X/L Katastrofik III. Layer	: Aşkın Hasar Katastrofik III. Dilim

- Bu hesap planının uygulanmasında dönem, üçer aylık bilanço dönemlerini ifade eder.

2- Genel Açıklamalar

- Aşağıda "3- Yapı" bölümünün başında verildiği gibi hesap planındaki tek haneli üçüncü kod hesaplarda Türk parası (TL) ve yabancı para ayırımında kullanılmak üzere konulmuştur. Şirketler "1." Kodunu Türk parası hesaplarında, "2." Kodunu Türk parası dışında yabancı paralarla işlem yaptıklarında kullanacaklardır. Yabancı para üzerinden işlem gören bir hesap ortaya çıktığı zaman, şirketler bu hesabın Türk parası - Yabancı para ayırımını yapacaklardır . Açıklamalarda hem Türk parası hem de yabancı para olabilecek çift karakterli hesaplarda ayırım sağlayan kodun yerine "X." Konulmuştur. Hesabın karakterine göre kod 1. veya kod 2.'ye dönüşmektedir.

- Yabancı para hesaplarında, dönem sonlarında bakiyeler Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nca ilan edilen Döviz alış kurları üzerinden değerlendirir; ortaya çıkacak kâr ve zarar, ilgili dönem sonu hesaplarına devredilir.

Öte taraftan, yabancı para hesaplardan ve işlemlerden sağlanan yabancı para faizi, komisyon v.s. gelir ve işlemler tarihindeki kurdan değerlendirilir ve ilgili kâr ve zarar hesaplarına devredilir.

- T.D.H.P.'nda, yer aldığı halde şirketçe kullanılmayacak hesapların açılmasına gerek yoktur. Örneğin hayat dalında faaliyeti bulunmayan şirketler hayat dalına ilişkin hesapları açmayacaktır. Aynı şekilde yalnız hayat dalında faaliyet gösteren şirketler hayat dışı dallara ilişkin hesapları açmayacaktır.

- Şirketler tarafından ana hesaplarda Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği ile Hazine Müsteşarlığı'nın olmaksızın değişiklik veya ek yapılamaz. Bu amaç için Birlik nezdinde, Birlik, Müsteşarlık, Sigorta Denetleme Kurulu temsilcilerinden oluşturulan komisyona yapılması gerekmektedir.

- T.D.H.P.'ında yer alan hesapların daha alt hesapların şirketlerce açılması serbesttir. Ancak, Hazine Müsteşarlığı ile Sigorta Denetleme Kurulu tarafından istenen tablolarda yer alan her türlü bilgiyi kapsayacak ve istenildiği anda kolayca verebilecek biçimde alt hesapların düzenlenmesi gerekmektedir.

- Tüm teknik karşılık hesaplarının ilgili teknik kâr ve zarar hesaplarıyla karşılıklı çalışması gerekir.

3- Yapı

➤ Hesap grupların 0-9 arasında aşağıdaki biçimde kodlanmıştır.

0. NAKİT VE NAKİT BENZERİ DEĞERLER
1. ALACAKLAR
2. SABİT DEĞERLER VE DİĞER AKTİFLER
3. BORÇLAR VE DİĞER PASİFLER
4. ÖZ KAYNAKLAR
5. TEKNİK KÂR VE ZARAR HESAPLARI
6. MALİ GELİRLER
7. GENEL GİDERLER VE MALİ GİDERLER
8. DÖNEM KAR VE ZARARI
9. NAZİM HESAPLAR

➤ Kodlama ise, aşağıdaki gibi yapılmıştır.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
X.	XX.	X.	XX.	XX.	XX.	XX.	XX.

1. GRUP KODU
2. ANA HESAP KODU
3. TÜRK PARASI, YABANCI PARASI KODU
4. YARDIMCI HESAP KODU
5. ALT HESAP KODU
6. ALT HESAP KODU
7. ALT HESAP KODU
8. ALT HESAP KODU

Örnek olarak

<u>Kod</u>	<u>Hesap adı</u>
0.	Nakit ve nakit benzeri değerler
0.01	Nakit değerler
0.01.1	Nakit değerler Türk parası
0.01.1.01.	Kasa (şirket)

0.	Nakit ve nakit benzeri değerler
0.01	Nakit değerler
0.01.2	Nakit değerler Yabancı para
0.01.2.01	Kasa (Şirket- Ef-ektif Deposu)

4- Hesap Planı

0. Nakit Ve Nakit Benzeri Değerler

0.01.	Nakit Değerler
0.02.	Bankalar
0.03.	Menkul Değerler Cüzdanı
0.04.	Menkul Değerler Değer Azalış Karşılığı (-)

1. Alacaklar

1.01.	Sigortalılar
1.02.	Acenteler
1.03.	
1.04.	Sigorta ve Reasürans Şirketleri (Sedanlar ve Retrosedanlar) Cari Hesabı
1.05.	Sigorta ve Reasürans Şirketleri (Sedanlar ve Retrosedanlar) Nezdindeki Depolar
1.06.	İkrazlar
1.07.	Havuzlardan (Pool) Alacaklar
1.50.	Diğer Alacaklar
1.60.	İdari ve Kanuni Takipteki Alacaklar
1.70.	Şüpheli Alacaklar Karşılığı (-)
1.80.	Muhtemel Alacaklar Karşılığı (-)

2. Sabit Değerler ve Diğer Aktifler

2.01.	İştirakler
2.02.	İştirakler Değer Azalış Karşılığı (-)
2.03.	Menkuller
2.04.	Gayrimenkuller (Şirket)
2.04.	Gayrimenkuller (Kar Paylı Hayat Sigortası)
2.05.	Özel Maliyet Bedelleri
2.06.	İlk Tesisi ve Taazzuv Giderleri
2.07.	Birikilmiş Amortismanlar (-)

- 2.08. Stoklar
- 2.09. Devam Eden Yatırımlar
- 2.10. İştiraklere Sermaye Taahhütleri
- 2.11. Borçlu Geçici Hesaplar
- 2.12. Şubeler Cari Hesabı
- 2.99. Diğer

- 3. Borçlar ve Diğer Pasifler**
- 3.01. Sigorta ve Reasürans Şirketleri (Reasürörler v.b.) Cari Hesabı
- 3.02. Sigorta ve Reasürans Şirketleri Depoları
- 3.03. Havuzlar (Pool) Borçlar
- 3.04. Ödenecek Vergi, Resim, Harç ve Diğer Yükümlülükler
- 3.05. Diğer Borçlar
- 3.06. Teknik Karşılıklar
- 3.07. Serbest Karşılıklar
- 3.08. Deprem Hasar Karşılıkları (Kazanılmamış Prim Karşılığı Olarak Ayrılan)
- 3.99. Diğer Pasifler

- 4. Öz kaynaklar**
- 4.01. Nominal Sermaye
- 4.02. Ödenmemiş Sermaye (-)
- 4.03. Kanuni Yedek Akçeler
- 4.04. İhtiyari Yedek Akçeler
- 4.05. Fevkalade Yedek Akçeler
- 4.06. Yeniden Değerleme Fonu
- 4.07. Geçmiş Kar ve Zararı
- 4.08. Özel Fonlar
- 4.09. Deprem Hasar Karşılığı (-)

- 5. Teknik Kar ve Zarar Hesapları**
- Yangın Dalı (01-09)**
- 5.01. Yangın
-
- 5.09.

Nakliyat Dalı (10-14)

5.10. Emtea

5.11. Kıymet

5.12. Tekne

.....

5.14.

Kaza Dalı (15-64)

5.15. Kara Yolları Trafik Kanunu Mali Sorumluluk

5.16. Motorlu Kara Taşıt Araçları İhtiyari Mali Sorumluluk

5.17. Motorlu Kara Taşıt Araçları Kasko

5.18. Otobüs Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza

5.19. Ferdi Kaza

5.20. İşveren Mali Sorumluk

5.21. 3. Şahıslara Karşı Mali Sorumluluk

5.22. Asansör Kaza 30 Şahıslara Karşı Mali Sorumluluk

5.23. Cam Kırılması

5.24. Hırsızlık

5.25. Tüpgaz Zorunlu Sorumluluk

5.26. Tehlikeli Maddeler Zorunlu Sorumluluk

5.27. Uçak Tekne

5.28. Uçak Mali Mesuliyet

5.29. Uçak Yolcu Kaza

.....

5.64.

Makine Montaj Dalı (65-74)

5.65. Makine Kırılması

5.66. Montaj

5.67. İnşaat

5.68. Elektronik Cihaz

Dolu Dalı (75-79)

5.75. Dolu

.....

5.79.

Hayvan Dalı (80-84)

5.80. Hayvan Hayat

5.81. Kümes Hayvanları Hayat

.....

5.84.

Hastalık Dalı (85-89)

5.85. Hastalık

.....

5.89.

Hayat Dalı (90-99)

5.90. K r Paylı Hayat Sigortaları

5.91. Birikimli Hayat Sigortaları (K r Paysız)

5.92. Dövize Endekli K r Paylı Hayat Sigortaları

5.93. Dövize Endekli Birikimli Hayat Sigortaları (K r Paysız)

5.94. Süresi Bir Yıla Kadar Olan Hayat Sigortaları

5.95. Süresi Bir Yıdan Fazla Olan Birikimli Olmayan Hayat Sigortaları

5.96. Teknik Faizi Sıfır Olan Birikimli Hayat Sigortaları (K r Paylı)

5.97. Teknik Faizi Sıfır Olan Dövize Endekli Birikimli Hayat Sigortaları (K r Paylı)

.....

5.98.

6. Genel ve Mali Gelirler

6.01. Faiz Gelirleri

6.02. Kâr Payı Gelirler

6.03. Satış Kârları

6.04. Kira Gelirleri

6.05. Kambiyo Kârları

6.99. Diğer Gelirler

7. Genel ve Mali Giderler

- 7.01. Personel Giderleri
- 7.02. Genel Yönetim Giderleri
- 7.03. Faiz Giderleri
- 7.04. Satış Zararları
- 7.05. Vergi ve Diğer Yükümlülükler
- 7.06. Kambiyo Zararları
- 7.07. Amortisman Gideri
- 7.08. Karşılık Giderleri
- 7.09. Kanunen Kabul Edilmeyen Giderler
- 7.99. Diğer Mali ve Genel Giderler

8. Dönem Kâr ve Zaran

9. Nazım Hesaplar

- 9.01. Borçlu Nazım Hesaplar
- 9.02. Alacaklı Nazım Hesaplar
- 9.03. Alacaklı Havuz Hesapları
- 9.04. Borçlu Havuz Hesaplar
- 9.05. Havuzda Toplanan Gelirler
- 9.06. Havzua Ait Giderler

2.2.4- Düzenlenen Mali Tablolar

2.2.4.1- Düzenlenmesi Zorunlu Mali Tablolar

2.2.4.1.1- Bilanço

Bilanço, bir işletmenin belirli bir dönem sonu itibarıyla varlıklarını, borçlarını ve öz kaynaklarını gösteren bir resimdir. Aşağıda gelen bu iki tablodan oluşur;

- Pasif (Kaynaklar) tablosu,
- Aktif (Varlıklar) tablosu.

Bilançonun pasif tablosu işletmenin sahip olduğu kaynakların tedarik edilme yerlerini gösterir. Kaynaklar işletme sahip ve ortaklarınca işletmenin kullanımına sunulan öz kaynakları ve yabancı kaynakları ifade eder.

Bilançonun aktif (varlık) tablosu ise, işletmenin sahip olduğu varlıklarını (mevcutlarını ve alacaklarını) gösterir. Bu diğer ifade ile kaynakların kullanım yerlerini ifade etmektedir. Ancak bilançonun yukarıda ifade edilen biçimde değerlendirilmesi eksiktir. Çünkü bilanço faaliyet sonuçları itibarı ile varlıklar, alacaklar, borçlar ve öz kaynaklar arasındaki ilişkileri gösterdiği kadar işletmenin ekonomik yapısını ve finansal yapısını da simgelemektedir.

Bu yönü ile değerlendirildiğinde ise, pasif tablosunu oluşturan öz kaynaklar ve yabancı kaynaklar; işletmenin finansal yapısının, aktif tablosunu oluşturan mevcutlar ve alacakları ise işletmenin ekonomik yapısının bir göstergesi olacaktır.

2.2.4.1.1.1- Sigorta İşletmelerinde Bilançonun Yapısı ve Özellikleri

Sigorta şirketlerine ait bilançolar, bilanço yapı oluşturan unsurların oluşumu ve özü itibarı ile diğer şirketlere göre (iktisadi teşebbüslere göre) değişik yönlerden ayrılmaktadır. Özellikle farklılığı aşağıdaki hususlarda açık bir biçimde görmek olanaklıdır.

1- Sigortacılık faaliyeti gerçekte özel bir faaliyet türüdür. Sigortacılık faaliyetinde bir ticari muamele, alış-veriş söz konusu olmadığı gibi, para ve kredilendirime işletmelerinde söz konusu değildir. Sigortacılık faaliyetlerinden söz edilebilmesi için;

- **Sigorta edilecek ekonomik değerler veya para ile ölçülebilir menfaatler,**

- **Belirli bir dönem süresince ekonomik değerlerin ya da para ile ölçülebilir menfaatlerin rizikosu,**
- **Prim ödenmesi,**
- **Rizikonun gerçekleşmesi halinde para ödenmesi taahhüdü vb.**

unsurlara ait bilgilerin olması gerekmektedir. Bu nedenle yukarıda ifade edilen unsurlara ait bilgilerin esas alınmasıyla oluşturulacak hesaplar çerçevesinde sigorta söz konusu olabilir.

Günümüzde bu unsurlar esas alınarak bir ticari faaliyette bulunan şirketler, ekonomik düzenin gerektirdiği biçimde kurulmuş, ilgili yasalardaki hükümlere uygun ve kârı amaçlayan şirketlerdir. Ancak sigorta şirketinin durumu hakkında bilgi sahibi olunması ve gelecekteki faaliyetlerinin kestirilebilmesinde esas alınan unsurlar yine yukarıdaki unsurlardır. Çünkü bilançonun ve bilançoda yer alan hesapların ve ilgili kayıtların incelenmesi, ekonomik ve ticari açıdan değerlendirilmesi, gerçek durumun anlaşılmasında yeterli değildir. Bu durumun en güzel örneği hayat dalında faaliyet gösteren sigorta şirketlerinde görülmektedir. Bilindiği gibi hayat dalında faaliyet gösteren sigorta şirketlerinde, sigorta konusu, kişilerin hayatı (yaşam süresi) olup, ölümün gerçekleşmesi halinde ailelerine ya da yakınlarına belirli bir tazminatın ödenmesi taahhüt edilmekte ve böylece müşterilerine karşı bir borç-yükümlülük altına girmektedir. Bu taahhüdüne karşılıklıta müşterilerden prim tahsil edilmektedir.

Tahsil edilen bu primlerin toplamı, sigortaya ait kâr ve gelirler çıkıldıktan sonra sigorta şirketinin taahhüt ettiği ve ödenmesi gereken tazminat tutarına ulaşılmaktadır. Şu halde sigorta şirketlerinin gerçek durumu hakkında bilgi sahibi olabilmek için;

- **Yaşam sigortası yapılan müşterilerin yıllar itibarıyla ölüm oranı ne olacaktır? (Ölen müşteri sayısı ne kadar olacaktır?)**
- **Sigorta şirketlerinin genel giderlerinin seyri yıllar itibarıyla, hangi düzeyde olacaktır?**

- **Tahsil edilen primlerin kullanılması sonucu elde edilecek gelirlerin (faiz gelirleri) tutarı yıllar itibarıyla, ölen sigortalılara ödenecek tazminatları karşılayacak mıdır? Ya da hangi düzeylerde karşılayacaktır?**

gibi üç esasın açıklık kazanmış olması gerekmektedir. Böylece hayat sigortasına ilişkin olarak bir fikir sahibi olabilecektir. Bir diğer değişle, alınan ve alınacak primlerle bu primlerin getireceği faiz gelirleri, mevcut ölüm istatistiklerine göre mevcut taahhütlerin yerine getirilmesinde yeterli olup olmayacağı anlaşılabilir. Sigorta şirketlerinin bu faaliyetlerine esas oluşturacak, bu zorunlu ve matematik bilgileri umumi cetvel olarak adlandırılan iş planlarında toplanmaktadır. Bu iş planlarının incelenmesi ile sigorta şirketlerinin ciddilik ve güvenilirlik dereceleri belirlenebilir ve geleceği hakkında bilgi sahibi olunabilir.

- 2- Şirketlerin bilançosunda borçlar ve öz sermaye bölümünün açık ve belirli bir sayı ile ifade edilmesine karşılık mevcutlar ve alacakları oluşturan unsurların değerlendirilerek gerçeğe yakın bir mevcut olarak bilançoda gösterilmesi güçlük arz etmektedir. Sigorta şirketlerinde ise, bu durum tamamen tersinedir. Sigorta şirketlerinin taahhütlerini gösteren teknik ihtiyatlar hesabı sayısal olarak kesin bir şekilde ifade edilmemekte ancak sigorta tekniği gereklerine göre önerilebilmektedir. Sigorta şirketleri gelecekle ilgili olarak üstlendikleri yükümlülüklerine bağlı olarak, gerçekleştirmek zorunda oldukları taahhütlerini ancak öngörülebilir. Sigorta tekniği ne kadar bilimsel esaslar dahilinde olursa olsun, bu öngörüler gerçeğe göre daha fazla veya daha az olacaktır. Bu durum özellikle hayat sigortasında faaliyet gösteren şirketlerin bilançosunda açıkça görülmektedir.

Çok önem taşıyan bu husus bilançoların incelenmesinden anlaşılacaktır. Şöyle ki, bazı sigorta şirketleri gelecekteki taahhütlerini ödemeyecek duruma düşmeleri halinde, bu durumu değişik işlemlerle gizlemekte ve şirketin gerçek durumu hakkında bilgiler vermemektedir. Bilanço bu şirketin 31.12.199x günü akşamı itibarıyla faaliyet sonuçlarını gösteren anlık bir resimdir. Buna karşılık hayat sigortası dalında faaliyet gösteren şirketlerin bilançolarını oluşturan bazı hesaplar özellikle matematik ihtiyatlar, bazı olasılıklara bağlı olarak hesaplandığından gelecekte (bir diğer değişle bu olasılıkların gerçekleşmesi

halinde) kesinleşecektir. Şu halde sigorta şirketinin (Hayat sigortası dalında) diğer şirket bilançolarının taşıdığı kesinlik ve doğruluk derecesinde olmadığı söylenebilir. Çünkü hayat sigortalarında, sigorta süreleri genellikle uzun olduğu için hesapları etkileyecek nedenler uzun dönemlerde gerçekleşebilecek olayların seyrinde bağlıdır.

- 3- Geçici hesaplar sigorta bilançolarında önem derecesi yüksek olan hesaplardır. Diğer şirketlerde fazla önem taşımamakta, buna karşılık olarak sigorta bilançolarının özünü oluşturmaktadır. Örneğin prim nakil hesapları, muallak hasar karşılıkları gibi.

Geçici hesaplar içinde en önemlisi ise, prim nakil hesaplarıdır. Yapılan sigorta sözleşmelerine, karşılık sigorta müşterilerinden alınan primlerin ait oldukları süreye bağlı olarak diğer yıllara nasıl devredeceği (aktarılabileceği) ve hangi usulle kullanılacağı sorun oluşturmaktadır.

Sigorta işlemlerine ilişkin hesaplama ve da kullanılacak hesaplarda özellikle yapılacak sigorta sözleşmelerinin tümünden elde edilecek primlerin getireceği faiz gelirleri tüm giderleri karşıladıktan ve sigorta şirketine belirli bir kâr payı sağladıktan sonra, sigorta sözleşmelerine bağlı olarak oluşabilecek mali yüklerin ödenmesinde yeterli olmasına çok dikkat edilmelidir. Örneğin bir sigorta şirketinin yaptığı tüm sigorta sözleşmelerinin müddetinin, şirketin bilançosunun düzenlediği hesap dönemi itibarıyla sona erdiği kabul edildiğinde, hesap dönemi içinde, tazminat olarak ayrılması zorunluluğu olmamakta olup şirkette toplanan paralara muallak ve ihtilafli kazalar nedeniyle ödenmesi zorunlu olabilecek olası görülen tazminat karşılıkları hesaplandıktan sonra şirketin geliri olarak düşünülebilecektir.

Oysa genellikle sözleşme süreleri şirketin hesap dönemiyle birlikte sona ermekte ve daha önce alınmış olan primlerden bir bölümü gelecek hesap dönemlerinde de geçerli olabilecek sözleşmelere karşılık olarak gelecek hesap dönemlerine devredilmektedir. Prim hesapları olarak, bilançolarda yer alan bu hesaplar risklerin devamı süresince bir hesap döneminden diğer hesap dönemine

devredilen kalemler olarak sigorta şirketlerinde en önemli hususları oluşturmaktadır.

- 4- Sigorta şirketlerinin varlığını, servetini oluşturan önemli bazı hesaplar sayılarak bilançoda gösterilmemektedir. Buna örnek olarak daha önceden sigorta şirketinin, gerek ülke içinde, gerekse ülke dışında, sözleşme yapmasına salahiyet (yetki) verdiği, teşkilatı, ajansları ve şubeleri gösterebilir. Teşkilat, sigorta şirketleri için, büyük önem taşımaktadır. Sigorta şirketlerinin faaliyetlerini dayandırdıkları esas sözleşme, hazırlanmaya ve taahhüt altına girmeye salahiyetli (yetkili) kıldıkları akit (sözleşme) teşkilatları olup, bir sigorta şirketinin önemine ilişkin olarak karar verebilmesinde bu teşkilatın kuvvet ve önemi en büyük etkenlerden birisini oluşturur. En güçlü sigorta şirketleri en kaliteli sigorta ürünlerini sunan en iyi, en faal, ve en iyi organize edilmiş olan sigorta şirketleridir.

Öte yandan sigorta şirketleri, sigorta şirketinin namına sözleşme yapan araçlara komisyon ödenmektedirler. Bu komisyonlarda sigorta sözleşmesinin türüne bağlı olarak giderleri de beraberinde getirmekte ve ortalama olarak ilk yıl priminden şirketin kendisi için ayırabileceği tutarın önemli bir bölümünü azaltacağından önem taşımaktadır. Bir diğer deyişle, sigorta şirketleri araçlarına ödeyeceği komisyonların tutarı kadar, prim gelirinden vazgeçmek zorunda kalacaktır. Ekonomik yönden her yıl bu gelirlerin gider olarak düşünülmesi uygun olmakla birlikte hayat sigortaları dışında diğer sigorta bilançolarında ilk yılda giderleştirilmesi bazı ülkelerde yasal zorunluluktur.

Sigorta şirketlerinin teşkilatını endüstri işletmelerinde görülen makine ve teçhizata benzetmek olanaklıdır. Aynı zamanda endüstri işletmelerinde üretim faaliyetleri sonucu elde edilen mamul mallar ile sigorta sözleşmeleri birbirine benzemektedir. Endüstri işletmelerinde makine ve teçhizat ile mamul mallar stok hesapları birer maddi varlık (veya mevcut) olarak bilançoda yer almaktadır. Sigorta şirketlerinde ise, bu iki unsur birer gayri maddi varlık olup bilançoda yer almamaktadır. Bununla birlikte bir faaliyet dönemi süresince (1 yıl boyunca) sigorta şirketlerinde toplanan mamul malların (sigorta sözleşmeleri - sigorta üretim hesapları) üretim giderleri o dönemin kâr/zararına

atılmaktadır. Bir diğer değişle kâr-zarar hesabının alacağına alınan primler borcuna sözleşme (akit giderleri) giderleri yazılmaktadır. Oysa endüstri işletmelerinde mamul malların üretimi için yapılan hammadde, işçilik ve genel imal giderleri önce ilgili gider türleri hesaplarında toplandıktan sonra üretim hesabı ya da üretimdeki mallar hesabında toplanmaktadır. Üretimin tamamlanmasından sonra ise, gider taşıyıcısı hesaplarına (mamul mallar ve yarı mamul mallar hesabına) devredilmektedir. Böylece mamul ve yarı mamul mallar maliyet bedelleri ile bilançoda yer almaktadır.

- 5- Sigorta sözleşmelerine ait sözleşme giderlerinin aynı yıllar (dönemler) içinde giderleştirilmesi bilançonun dinamik-hareketli görüntüsünü bozmaktadır.

Diğer işletmelerde gözükmeyen bu durum, bir tezat oluşturmaktadır. Şöyle ki; yeni kurulmuş bir sigorta şirketinin her hangi bir tarihten itibaren iki yıl boyunca faaliyetlerini arzu edildiği şekilde gerçekleştirdiğini, bir diğer değişle yeniden çok sayıda sigorta sözleşmesi yaptığını varsayalım. Bu sözleşmelere ait sözleşme giderleri bu iki yıl için (faaliyet dönemi) sigorta şirketinin kendisi için ayıracağı primlerden düşülecek ve sigorta şirketinin o dönemde elde ettiği kâr daha az görünecektir. 3. yılda hiç bir sözleşme yapılmaması durumunda, 3. yılının karı, diğer iki yıla göre daha fazla olacaktır. Şu halde bilançoda yer alan kâra bakarak geçen faaliyet dönemi için başarılı ya da başarısız bir dönem olduğunu söylemek olanaksızdır.

Zaman zaman sigorta şirketi herhangi bir faaliyet döneminde çok iyi koşullarla pek çok sigorta sözleşmesi yapabilir. Ancak bu sigorta sözleşmeleri ilk yılda kârlı olmayabilir. Bu nedenle, o faaliyet dönemine ait bilançoda yer alacak kâr az olacaktır. Bu durum sigorta bilançolarına ayrı bir önem kazandırmaktadır.

- 6- Pek çok ülkede kabul edilerek uygulanan bilançolarda sigorta şirketlerinin faaliyetlerine ait birçok önemli safha ve işlem görülmektedir. Bu nedenle sigorta şirketlerinin bilançoları aşağıda gelen iki esas çerçevesinde hazırlanmaktadır.

1. Net sistem
2. ve Brüt sistemidir.

Bilindiği gibi sigorta şirketleri üstelendikleri risklerden-giriştikleri taahhütlerden ancak bir kısmını kendilerinde bırakmakta ve kalanını da primleri ile birlikte diğer sigorta şirketlerine aktarmaktadır. Net sisteme göre düzenlenen bir bilançoda mükerrer sigortalara ait prim nakil hesapları tazminat ödemeleri, matematik ihtiyatlar, yönetim giderleri bilançolardan çıkarılarak sadece esas sigorta sözleşmesini yapan sigorta şirketine ait olan kısım görülmektedir. Şu halde böyle bir bilançonun incelenmesinden sigorta şirketlerinin gerçek taahhütleri, şirketin gerçek durumunu ifade etmediği sonucuna ulaşılmaktadır. Bu nedenle değişik sigorta şirketlerinin bilançolarını diğerleri ile karşılaştırmak ve analiz etmek olanaksızdır.

- 7- Sigorta şirketlerinin sermayeleri ile sahip oldukları mevcut ve kullanıma hazır bulunan parasal sermayeyi ne şekilde kullanacakları yönetmeliklerle belirlenmiş olduğu gibi, mevcutlarını nasıl değerlendirecekleri de bilançolarda gösterilme biçimde yönetmeliklerle belirlenmiştir.
- 8- Hayat sigorta şirketlerinin bilançolarında mevcutlar ve alacaklarını oluşturan aktif tablosunda, daha çok prim ihtiyat akçelerinin karşılığı yer alan ekonomik değerlerdir. Şu halde hayat sigorta şirketlerinin bilançoları incelenirken bu durum göz önüne alınmalıdır.
- 9- Hayat sigorta şirketlerinin, bilançolarında yer alan kârın önemli bir bölümünün sigorta şirketinin kendi sigortacılık faaliyeti sonucu elde edilmedikleri görülmektedir. Şöyle ki, elde edilen kârın büyük bir bölümü sigortalılardan gereğinden daha fazla tutarlarda prim alınmasından oluşmakta ve bununla birlikte elde edilen kârın bir bölümü alınan primlerden düşülerek sigortalıların yararına sunulmaktadır. Böylece sigorta şirketleri ile sigortalılar arasında bir kâr ortaklığı doğmaktadır. Bu durumda kârın hesaplanması ve dağıtımı diğer şirketlere göre ayrı bir özellik göstermektedir. Çünkü sigorta şirketi müşterisi olan sigortalıdan hem prim tahsil ederek gelir elde etmekte hem de, elde ettiği gelire bağlı olarak hesaplayacağı kârı sigortalıların yararına sunarak onlara geri vermektedir.

10- Sigorta şirketlerinin bilançolarının bir diğer ayırt edici özelliği de, bilançoyu oluşturan bilanço hesaplarının biçim olarak yasaca önceden belirlenmiş olması ve buna bağlı olarak da faaliyet döneminin sonuçlarının belirli isim ve kavramlarla belirli ayırmaya gidilmesi zorunluluğudur.

Sigorta şirketlerinin bilançolarının diğer şirketlere göre yukarıda açıklanan farklı özellikleri taşıması ve bilançonun yasaca önceden belirlenmesinin zorunu olmasının yanı sıra sermayenin kullanılması yönünden olarak amaçlara sahip bulunmaktadır. Bilançoların incelenmesi sırasında sermaye ile ilgili olan aşağıda gelen bu unsurların gözden uzak olmamasına dikkat edilmelidir.

- Sermayenin kullanımında güvenli faaliyetleri seçmek,
- Sermayeyi daha kârlı olabilecek faaliyet ve yatırımlarda kullanmak,
- Sermayenin sürekli döner olmasına dikkat etmek, eş deyişle işletme sermayesini devamlı korumak.

Sigorta şirketlerinde pasif tablosunun oluşturan öz sermaye ve yabancı sermaye ayrı ayrı değerlendirildiğinde yine farklılık söz konusu olmaktadır. Sigorta şirketleri A.Ş. olarak kuruldukları için sermayeleri içinde yasal sermayelerinin yanı sıra ihtiyatlarında bulunması gerekmektedir. Bununla birlikte sigorta şirketlerinde öz sermaye sadece kuruluş ve tesis varlıklarının tedarikinden başka bir görevi ifa etmektedir. Çünkü tazminat ve yönetim giderleri elde edilen primlerden karşılanmaktadır.

Sigorta şirketlerinde yabancı sermaye, primlerden elde edilen tahsilatlardan ve diğer gelirlerden oluşmaktadır. Sigorta şirketlerinde, ödenecek tazminat tutarının önceden kesin olarak belirlenmesi olanaksız olmakla birlikte matematik-istatistik hesaplamalarla ödenecek tazminat tutarının ve zamanının belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu nedenle ödenecek tutarlar karşılık olarak (Örneğin matematik karşılıklar gibi) bilançoda yer almakta ve yabancı sermayeyi oluşturmaktadır²⁵.

2.2.4.1.1.2- Sigorta İşletmelerinde Bilanço Türleri

Sigorta işletmeleri normal sigortacılık faaliyetlerinin yanı sıra prim ve komisyonlar

²⁵ Mehmet KAHYA, **Sigorta İşletmelerinde Hesap İşleri ve Muhasebe Organizasyonu**, Sigorta Denetleme Kurulu, İstanbul, 1998, s. 35-42,44.

aracılığı ile topladıkları fonları S.M.K.'un ilgili hükümlerine bağlı olarak yatırımlara dönüştürmektedir. Bunun sonucu olarak da bilançoda yer alan hesaplar da değişmektedir. Bir diğer ifade ile, bilançoda yer alan hesapların bir bölümü bu faaliyetlerin izlendiği hesaplar olarak ortaya çıkmaktadır. Öte yandan normal sigortacılık faaliyet sonuçlarının izlendiği hesaplar ise teknik bir bilançoyu zorunlu kılmaktadır. Mali bilanço adını verebileceğimiz bilanço ile teknik bilançonun konsolide edilmesi ile dönem sonu bilançosuna ulaşacaktır. Bu ayırım faaliyetlerin kontrolü açısından gereklidir.

1- Teknik Bilanço

Sadece sigortacılık faaliyetleri sonucu sahip olunan varlıklar, alacaklar, borçlar ve öz kaynaklardaki değişimlerin izlendiği, bilanço olup temel düzenlenme amacı; sigortacılık hizmetinin sunulması ve satışı sonucu sigorta şirketinin üstelendiği mali yükümlülüklerin ve gelecekte tahsil edeceği primlerin karşılıklarını gerçek ve doğru bir biçimde hesaplamaktır. Sadece kapitilizasyon esasına göre düzenlenebilir.

2- Mali bilanço

Sigorta şirketlerinin sahip olduğu tüm mali (finansal) olanakların kullanılması sonucu varlık ve sermaye yapılarındaki değişimlerin izlendiği bilançodur.

Sigorta şirketlerinin bilançolarının teknik bilanço mali bilanço ayırımı hesapsal bir ayırmadır. Çünkü 539 sayılı K.H.K. ile değişik S.M.K.'un 39. maddesinin (a) fıkrası uyarınca Müsteşarlık tarafından sigorta şirketlerinin tip bilanço ve kâr-zarar cetveli hazırlamaları zorunlu kılınmıştır. Aşağıda (**Tablo No. 14**)'te tip bilanço örneği verilmiştir ²⁶.

²⁶ Atilla UYANIK, *Denetim, Muhasebe ve Vergilendirme*, 1. Baskı, Beta Yayınevi, No. 1178, İstanbul, 2001, s. 554-555.

BAŞAK SİGORTA A.Ş.
31/12/2001 Tarihli Bilançosu
(Milyon TL.)

GENEL BİLANÇO

AKTİFLER	HAYAT DİŞİ	HAYAT	GENEL TOPLAM	PASİFLER	HAYAT DİŞİ	HAYAT	GENEL TOPLAM
I- NAKİT DEĞERLER	6.197.666	144.635	6.342.291	I- BORÇLAR	14.193.286	748.892	14.942.177
a)Kasa	109.154	101	109.255	a)Sigorta ve Reas Şirketleri Cari Hesabı	6.189.095	-1.697	6.187.398
b)Bankalar	6.088.502	144.534	6.233.036	b)Sigorta ve Reas Şirketlerinin Depolan	3.637.793	11.619	3.649.412
				c)Ödenecek Vergi ve Diğer Yükümlülükler	765.408	15.496	780.904
II- MENKUL DEĞERLER CÜZDANI	31.337.811	44.118.176	75.455.786	d)Zorunlu Deprem Sigorta Kom. Al. Acen.	59.611	0	59.611
Menkul Değerler Cüzdanı	31.518.395	44.118.176	75.636.570	e)Diğer Borçlar	3.541.378	723.474	4.264.852
Menkul Değerler Değer Azalış Karş. (-)	-180.784	0	-180.784				
III-ALACAKLAR	44.635.386	1.220.847	45.856.213	II- KARŞILIKLAR	39.312.483	42.674.678	81.987.361
a)Siporantılar	1.426.684	839.252	2.265.916	A) Teknik Karşılıklar	36.949.559	42.574.878	79.524.437
Signorantılar	1.426.684	839.252	2.265.916	a)Cari Rizikolar Karşılığı	18.025.915	65.449	18.091.364
Signorantılardan Prim Alacak Karş. (-)	0	0	0	Cari Rizikolar Karşılığı	29.782.811	65.449	29.848.260
b)Acenteler	37.804.813	360.728	38.165.541	Reasürörler Payı (-)	-11.756.896	0	-11.756.896
Acenielerden Prim Alacak Karşılığı (-)	-81.669	0	-81.669	b)Muallak Hasar Karşılığı	11.349.849	0	11.349.849
c)Zorunlu Deprem Sgrt. Prim Borç. Acen.	37.886.482	360.728	38.247.210	Muallak Hasar Karşılığı	31.119.880	0	31.119.880
d)Sigorta ve Reas Şirketleri Cari Hesabı	448.982	0	448.982	Reasürörler Payı (-)	-19.770.031	0	-19.770.031
e)Sigorta ve Reas Şirketleri Nezdî Depolar	778.646	0	778.646	c)Deprem Hasar Karşılığı	7.573.795	0	7.573.795
f)Krizler	97.103	0	97.103	d)Hayat Matematik Karşılığı	10.639.467	10.639.467	10.639.467
g)Doğal Afet Sigorta Kurumu C/H	0	235	235	Hayat Matematik Karşılığı	10.639.467	10.639.467	10.639.467
h)Diğer Alacaklar	14.846	0	14.846	Reasürörler Payı (-)	0	0	0
	4.064.312	20.632	4.084.944	e)Hayat Muallak Tahminat Karşılığı	0	135.086	135.086
IV- İDARI VE KANUNİ TAKİPTEKİ ALACAKLAR	588.331	0	588.331	Hayat Muallak Tahminat Karşılığı	0	154.356	154.356
İdari ve Kanunî Takipteki Alacaklar	2.482.603	0	2.482.603	Reasürörler Payı (-)	0	-19.270	-19.270
İdari ve Kanunî Takipteki Alacak Karş. (-)	-1.914.272	0	-1.914.272	Reasürörler Payı (-)	0	31.734.876	31.734.876
				Diğer Teknik Karşılıklar	0	0	0
V- İSTİRAKLER	6.293.868	288.767	6.582.625	B) Serbest Karşılıklar	2.362.924	0	2.362.924
İştirakler	12.402.900	1.062.709	13.465.509	a)Koterm Tahminatı Karşılığı	2.362.924	0	2.362.924
İştiraklere Sermaye Taahhüdünden (-)	-4.108.942	-763.942	-4.872.884	b)Diğer Serbest Karşılıklar	0	0	0
				III-DİĞER PASİFLER	84.251	0	84.251
VI- SABİT DEĞERLER	6.299.083	0	6.299.083	IV- ÖZKAYNAKLAR	30.133.186	0	30.133.186
a)Menkuller	1.127.249	0	1.127.249	a)Ödenmiş Sermaye	20.000.000	0	20.000.000
Menkuller	3.207.489	0	3.207.489	i)Nominal Sermaye	20.000.000	0	20.000.000
Menkuller Birikmiş Amortismanı (-)	-2.080.240	0	-2.080.240	ii)Ödenmiş Sermaye (-)	0	0	0
b)Gayrimenkuller	7.171.844	0	7.171.844	b)Kanunî Yedek Akçeler	2.289.989	0	2.289.989
Gayrimenkuller	7.880.514	0	7.880.514	c)Ölçülenüstü Hasar Karşılığı	0	0	0
Gayrimenkuller Birikmiş Amortismanı (-)	-708.670	0	-708.670	d)Hayat Yedek Akçeler	0	0	0
				e)Ölçülenüstü Yedek Akçeler	3.699.916	0	3.699.916
VII-DİĞER AKTİFLER (Net)	6.878.781	1.237.121	8.115.902	f)Yeniden Değerleme Fonu	3.475.776	0	3.475.776
				g)Özel Fonlar	0	0	0
				h)Zarar (-)	0	0	0
				i)Dönem Zaran	0	0	0
				ii)Geçmiş Yıl Zaranları	0	0	0
				j)Geçmiş Yıl Kan	667.505	0	667.505
				V- DÖNEM KAR ZARAR	22.477.481	3.695.776	26.173.266
				Vergi Karşılığı	7.756.669	1.207.336	8.964.005
				Vergi Sınması Net Kar	14.720.822	2.488.439	17.209.261
AKTİF TOPLAMI	106.210.696	47.019.445	153.230.241	PASİF TOPLAMI	106.210.696	47.019.445	153.230.241
NAZIM HESAPLAR	0	0	0	NAZIM HESAPLAR	0	0	0
DİPNOTLAR:							
A) Bankalar Hesabının			98.017 Milyon TL'si,				
Menkul Değerler Cüzdanı Hesabının			65.970.819 Milyon TL'si,				
İştirakler Hesabının			Milyon TL'si,				
Gayrimenkuller Hesabının			7.674.572 Milyon TL'si,				
Sigorta Muraakabe Kanunu uyarınca Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı lehine bloke/potek edilmiştir.							
B) Gayrimenkuller			12.101.000 Milyon TL, ama sigorta edilmiştir.				
C) Menkul Değerler Cüzdanı ile İştirakler Hesabında kayıtlı, 483.614 Milyon TL'lik Hisse							
Seneletinin 28.12.2001 tarihindeki Borsa Değerleri Toplamı			278.154 Milyon TL'dir.				

(Tablo No. 14)

2.2.4.1.2- Kâr ve Zarar (Gelir) Tablosu

İşletmelerin faaliyetleri sonucu; sahip oldukları varlıkları ile sermayelerinde değişimler meydana gelmektedir. Bu değişimler olumlu veya olumsuz farklar olarak sermayenin artmasına ya da azalmasına neden olur. Bir diğer ifade ile sermayenin karşılığı olarak aktife yer alan varlıklarda artış veya azalışlar ortaya çıkar. Artışlar veya azalışlar ise, tüketilen kaynakların bedeli ile **Giderler** ve bu tüketilme sonucu elde edilen **Gelirlerin** karşılaştırılması sonucu ortaya çıkar. Bu karşılaştırmalar sigortacılık faaliyetleri sonucu yapılan giderler ve elde edilen gelirler arasında ve sigortacılık dışındaki mali faaliyetlerden elde edilen gelirler ve oluşan giderler arasında yapılarak, mali kâr zarar ve teknik kâr-zarara ulaşılır.

2.2.4.1.2.1- Sigorta İşletmelerinde Kâr Zararın Yapısı ve Özellikleri

Sigorta işletmesinde kâr ve zarar hesabı diğer işletmelere göre farklıdır. Bu durumu açıklamak için, sanayi ve ticaret işletmelerinin kâr ve zarar hesaplarıyla sigorta şirketlerinin kâr ve zarar hesaplarını birbirleri ile karşılaştırmak gerekir. Her sanayi ve ticaret işletmesinde mallar ya hammadde, ya ayrı mamul veya tam mamul halinde alınıp satılırlar. Bu gibi işlemler nispeten çabuk gerçekleşir. Bu işletmelerin bir yıl zarfında gerçekleştirdikleri işlemler o yıl içinde sona erer. Bu nedenden dolayı sanayi ve ticaret işletmelerindeki kâr ve zarar hesapları sadece bir hesap dönemine ait işlemleri içerirler. Sanayi ve ticaret işletmelerindeki muallak işlemler, yani yıl sonunda sonuçlanmamış işlemlere genellikle nadir olarak rastlanır. Hatta bu gibi işletmelerde muallakta bulunan işlemler mevcut olsalar bile, büyük bir önemi bulunmamaktadır.

Sigorta faaliyetlerinin büyük bir kısmı başladıkları yıl içinde bitmezler. Özellikle hayat sigortasındaki işlemlerin bir kısmı tamamlanmamıştır. Bundan hayat sigortasında gelecekte meydana gelecek taahhütler büyük bir önem taşımaktadır.

Örneğin; bir hayat sigortası şirketinin 1000 adet sözleşme yaptığını farz edelim. Sigorta şirketi, sigorta ettiği kişilerin ölümleri halinde, mirasçılarına sözleşmelerine şart koşulan tutarları ödemekle yükümlüdür. Bu taahhütlerin miktarları bilinmekle beraber ne zaman gerçekleşeceği bilinmemektedir. Bu yüzden prim karşılığının düzenlenmesi büyük bir önem kazanır. Prim karşılığı gelecekte tahakkuk edecek

taahhütlerin karşılanmasına sarf edilecek belli bir tutardan ibaret bulunduğundan, bir gider gibi gösterilerek kâr ve zarar hesabına geçirilir.

Yukarıda açıklanan nedenlerden dolayı sigorta işletmelerinde diğer işletmelerdekinin aksine olarak, her hesap dönemine ait gelir ve giderlerin hesaplanması tam ve kesin olarak mümkün olmamaktadır. Çünkü, önceden de açıklanmış olduğu gibi sigorta işletmeleri sigortalıların sözleşmelerinde açıklanan şartların tahakkuku sonucunda gereken tazminat tutarlarını ödemekle ve müşterilerine devam müddeti bilinmeyen rantların tediyesi ile yükümlü bulunmaktadır.

Uygulamada bir yıl zarfında tahsil edilen primler ve verilen tazminat ve rantlar o hesap yılına aitmiş gibi gösterilir. Şu kadar ki, hayat sigortalarında alınan primlerden, ileride tahakkuk edecek taahhütlerin yerine getirebilmesi için bir kısmı bir tarafa ayırıldıktan sonra kalan bakiye hasılat olarak o yıla ait hesaba devredilir.

Tazminat tutarlarının dışındaki giderlere gelince, bunlar ilke olarak hangi yılda yapılmışsa, dolayısıyla o yılın hesabına dahil edilirler. Buna örnek olarak yönetim giderlerini sayabiliriz.

Bütün bu açıklanan güçlüklerden dolayı sigorta şirketlerinin kâr ve zarar hesapları ait oldukları işletmelerin sevk ve idaresinden doğan sonuçları doğrudan doğruya göstermekten uzaktır. Bundan dolayı kâr ve zarar hesabını işletmenin belirlediği çeşitli amaçlara göre sınıflandırmak olanağı vardır. Şu halde sigorta işletmelerinde kâr ve zarar hesapları üç türde düzenlenir.

- 1- Muayyen bir hesap döneminde sigortacıların yerine getirdikleri sorumluluklarla buna karşılık sigortalılardan tahsil edecekleri tutarları gösteren kâr ve zarar (teknik kâr ve zarar) hesabı. Teknik kâr ve zarar hesabı teknik bilançonun bir tamamlayıcısı niteliğindedir. Özellikle sigortalıların karşılıklı sorumlulukları arasındaki ayarlamaların ne durumda bulunduğunu gösterir.
- 2- Muayyen bir hesap devresine ait bütün hasılat ve giderleri içeren kâr zarar (mali kâr ve zarar) hesabı. Mali kâr zarar hesapları şirketlerin bilançoları ile birlikte her hesap yılı sonunda düzenlenir.

- 3- Elde edilen safi kârın kaynaklarını gösteren kâr zarar hesabı. Kârın nereden ve nasıl meydana geldiğini gösteren hesap cetvelinden elde edilen safi kârın kaynaklarını gösteren hesaba kâr zarar hesabı adı verilir. Bu hesapta, sigorta dalları ayrı ayrı incelenerek her dalın verdiği sonuçlar araştırılmalıdır. Yani incelenme konusu olan dalın kâr mı yoksa zarar mı ettiği açıkça tespit edilmelidir.

Sigorta işletmelerinde de kâr zararı oluşturan hesaplar;

- **Gelir hesapları,**
- **Gider hesapları ve**
- **S.M.M. hesaplarıdır.**

Bu hesaplardan hareketle dönemin teknik kâr-zarar ve mali kâr zararına ulaşılır. Ancak sigortacılık faaliyetleri sonucu oluşan sigorta hizmeti, ticaret ve endüstri işletmeleri faaliyetlerine konu olan olağan, hammadde yarı mamul malların satın alma, üretim ve satış faaliyetlerine göre farklılık göstermektedir. Bu farklılık şu noktalarda ortaya çıkmaktadır.

- Sigorta hizmetinin dönem başı ve dönem sonu stokları söz konusu değildir.
- Sigortacılık hizmetinin üretilmesinde direkt işçilik söz konusu değildir. Burada ortaya çıkan personel maliyetleri üretim işletmelerindeki G.İ.G. ya da G.İ.d.G ile aynı yapıdadır.
- Sigorta hizmetinin üretimde G.İ.G. söz konusu olmayıp, dönem giderleri ya da genel yönetim giderleri oluşturmaktadır.
- Sigortacılık hizmetinin maliyetine D.M.G. ve yarı mamuller maliyeti girmez. Çünkü D.M. kullanım ve yarı mamul üretimi söz konusu değildir.
- Sigortacılık faaliyetleri sonrası üretilen maliyet taşıyıcısı sigortalanan riziko veya sözleşme sayısı maddi birer varlık olmadığı için stoklama ve finansmana gerek duyulmaz.
- Sigorta hizmetinin satışı ile elde edilen gelirler bir dönemi aşar. Sözleşmede hükme yoksa satılan hizmete ait fiyatın (prim) %25'i peşin tahsil edilir. Kalanı içinde taksit yapılabilir.

- Ayrıca teknik kâr-zararı oluşturan teknik gelirler ve giderler de diğer ticaret ve sanayi işletmelerde söz konusu değildir.

Sigorta işletmelerinin T.D.H.P.'nda kâr zararı oluşturan hesaplara Teknik Kâr Zarar hesapları olarak 5 no.'lu hesap sınıfında, ana faaliyet dışı gelirlere 6 no.'lu hesap sınıfında, genel giderlere ise 7 no.'lu hesap sınıfında yer verilmiştir.

2.2.4.1.2.2- Sigorta İşletmelerinde Kâr Zarar Türleri

Sigorta şirketlerinde teknik faaliyet (sigortacılık faaliyetleri) ve diğer faaliyetler sonrası oluşan kâr zarar ayrı ayrı izlenerek sonuçların faaliyetler itibarıyla kontrol edilmesi olanaklı olmaktadır.

2.2.4.1.2.2.1- Teknik Kâr Zarar

Sigorta ortaklıklarının özellik taşıyan en önemli hesaplarından biri de kâr zarar hesabıdır. Her sigorta dalı için (yangın, nakliyat, kaza, makine-montaj, dolu, hayvan ölümü, hayat gibi) açılan ve ayrı ayrı ana hesap olarak işletilen ve sigorta, koasürans, reasürans, retrosesyon işletmelerinden elde edilen her türlü gelir ve giderlerin kaydedildiği, başka bir deyişle sigorta şirketinin teknik sonuçlarının ilgili bulunduğu bütün işlemlerin işlendiği toplayıcı bir hesaptır. Hesabın borç ve alacak toplamları ilgili dallara göre kâr ve zarar hesabının teknik sonuçlar bölümüne nakledilerek yıl sonunda bu hesap kapatılır.

Bir çok ülkelerin sigorta uygulamasında ayrı hesap sınıfları içinde gösterilmiş bulunan ana faaliyet konusuna giren gelir ve giderlerle ilgili hesaplar, Türkiye sigorta şirketleri muhasebe uygulamasında Teknik kâr ve zarar hesabında toplanmıştır.

Bu şekilde, Teknik kâr ve zarar hesabı adı altında bir hesabın tutulmasının başlıca yararı, sigorta işletmesinin ana faaliyet alanı olan sigortacılıkla doğrudan doğruya ilişkisi olan gelir ve giderlerin, ayrıca ve toplu olarak göstermesi ve bundan teknik başarının kolaylıkla çıkarılmasıdır.

Teknik kâr ve zarar hesabına işlenen sigortacılıkla ilgili işlemler her şeyden önce Ticaret Bakanlığının düzenlenmiş olduğu Tip Kâr ve Zarar hesabının teknik sonuçlar bölümüne yer alan gelir ve giderlerdir. Ancak bunlar dışında yıl sonunda hesap

kalıntıları bu Tip Kâr ve Zarar hesabında görünmeyen bazı işlemlerde, örneğin reasürörlerin cari riziko karşılıklarındaki payları, fesih ve iptallerle ilgili işlemler bu hesapta yıl içinde görünür ve sonunda hepsi kapatıldıklarından kâr ve zarar hesabına geçirilmezler.

2.2.4.1.2.2- Mali Kâr Zarar

Sigorta şirketlerinin sigortacılık faaliyetleri dışında kalan faaliyetleri sonucu ortaya çıkan kâr zararın izlendiği hesaptır. Mali kâr zarar hesaplarını oluşturan işlemler T.D.H.P.'nda 6 ve 7 no.'lu hesap sınıflarında yer alan;

- **Personel giderleri,**
- **Genel yönetim giderleri,**
- **Amortisman giderleri,**
- **Şüpheli alacak giderleri,**
- **Faiz gelirleri,**
- **Kâr payı gelirleri,**
- **Kira ve satış gelirleri,**
- **Kambiyo kârları ile,**
- **Diğer gelir ve gider**

hesaplarıdır.

2.2.4.1.2.3- Teknik Kâr Zararda Özellik Arzeden Hesaplar.

Teknik kâr zararda özellik taşıyan hesapların en önemlisi aşağıda sunulmuştur.

2.2.4.1.2.3.1- Teknik Gelirler

- 1- **Alınan Primler:** Bir ay içinde çeşitli kaynaklardan sağlanan (acente, koasürür ve müşterilerden) poliçelerdeki net primler tutarı, bu hesabın alacağına, aynı kanallardan sağlanıp bu kez iptal edilen poliçelerde kayıtlı primler yine bir kalemde bu hesabın borcuna kaydedilir. Yurtiçinden alınan direkt ve koasürans primleri, reasürans primleri, yurt dışından alınan direkt ve koasürans primleri ve reasürans primlerini kapsar.
- 2- **Alınan Komisyonlar:** Direkt işler ve koasürans işlerinden yurt içine Milli Reasürans ve diğer tertemiz reasürörlerine devredilen işler için alınan komisyonlar, reasürans işlerinden yurt içi reasürörlere devredilen işler için alınan

komisyonlar, direkt işler ve koasürans işlerinden yurt dışı reasürürlere devredilen işler için alınan komisyonlar, reasürans işlerinden yurt dışı reasürürleri devredilen işler için alınan komisyonları kapsar.

3- **Ödenen Tazminatlarda Reasürür Payı:** Direkt işler ve koasürans işlerinden yurt içine Milli Reasürans ve diğer tertemiz reasürürlerine devredilen işlere ait ödenen tazminatta reasürürler payı, reasürans işlerinden yurt içi reasürürlere devredilen işlere ait ödenen tazminatta reasürürler payı, direkt işler ve koasürans işlerinden yurt dışı reasürürlere devredilen işlere ait ödenen tazminatta reasürürler payı, reasürans işlerinden yurt dışı reasürürlere devredilen işlere ait ödenen tazminatta reasürürler payını kapsar.

4- **Devreden Teknik Karşılıklar (Net) :** Başlıcalar şunlardır:

- **Cari Rizikolar Karşılığı:** Yurt içinden alınan direkt işler ve koasürans işleri, reasürans işlerine ait devredilen cari riskler karşılığı, yurt dışından alınan direkt işler koasürans işleri ve reasürans işlerine ait devredilen cari riskler karşılığını kapsar.
- **Muallak Hasarlar Karşılığı:** Yurt içinden alınan direkt işler ve koasürans işleri, reasürans işlerine ait devredilen muallak hasar karşılığı, yurt dışından alınan direkt işler ve koasürans işleri, reasürans işlerine ait devredilen muallak hasar karşılığını kapsar.
- **Devreden Uzun Süreli İşler Karşılığı:** Yurt içi ve dışından alınan direkt işler, koasürans işleri ve reasürans işlerine ait uzun süreli işler karşılığını kapsar. Bu karşılık hesabı, Hayat Matematik Karşılığı, Hayat Muallak Tazminat Karşılığı, Hayat Kâr Payı Karşılığı hesaplarında izlenir.

5- **Ayrılan Teknik Karşılıklarda Reasürür Payı:** başlıcalar şunlardır:

- **Cari Rizikolar Karşılığında Reasürürler Payı:** Direkt işler, koasürans işleri ve reasürans işlerinden yurt içine Milli Reasürans ve diğer tertemiz reasürürlerine devredilen işlere ait devreden cari riskler karşılığı, direkt işler,

koasürans işleri ve reasürans işlerinden yurt dışı reasürürlere devredilen işlere ait devreden cari riskler karşılığını kapsar.

- **Muallak Hasar Karşılığında Reasürürler Payı:** Direkt işler, koasürans işleri ve reasürans işlerinden yurt içi Milli Reasürans ve diğer terte reasürürlerine devredilen işlere ait devreden muallak hasar karşılığı, direkt işler, koasürans işleri ve reasürans işlerinden yurt dışı reasürürlere devredilen işlere ait devredilen muallak hasar karşılığını kapsar.
- **Uzun Süreli İşler Karşılığında Reasürürler Payı:** Direkt işler, koasürans işleri ve reasürans işlerinden yurt içine Milli Reasürans ve diğer terte reasürürlerine devredilen işlere ait uzun süreli işler karşılığı, direkt işler, koasürans işleri ve reasürans işlerinden yurt dışı reasürürlere devredilen işlere uzun süreli işler karşılığını kapsar.
- **Diğer Teknik Gelirler:** Bu hesap grubuna ait olup yukarıda sayılan hesaplara girmeyen gelirlerin kaydına özgü bir hesaptır.

2.2.4.1.2.3.2- Teknik Giderler

- 1- **Reasürürlere Verilen Primler:** Direkt işler, koasürans işleri ve reasürans işlerinden yurt içine Milli Reasürans ve diğer terte reasürürlerine verilen (devredilen), direkt işler, koasürans işleri ve reasürans işlerinden yurt dışı reasürürlerine verilen primleri kapsar.
- 2- **Ödenen Komisyonlar:** Yurt içi ve dışından alınan direkt işler, koasürans işleri ve reasürans işleri için ödenen komisyonları kapsar.
- 3- **Ödenen Tazminatlar:** Yurt içi ve dışından alınan direkt işler, koasürans işleri ve reasürans işlerine ait ödenen tazminatları kapsar.
- 4- **Teknik Karşılıklar:** Bu hesaplar, daha önceki bölümlerde incelenmiştir.

Aşağıda (Tablo No. 15)'te bir kâr zarar tablosu verilmiştir

²⁷ ÖZKAN, a.g.e., s.512-514,524-526.

BAŞAK SİGORTA A.Ş.
KAR-ZARAR TABLOSU
(01.01.20001 - 31.12.2001 DÖNEMİ)

MİLYON TL.

	YANGIN	NAKLİYAT	KAZA	MÜHEND.	DOLU	HAYVAN	SAĞLIK	FERDİ KAZA	HAYAT DIŞI TOPLAM	HAYAT	GENEL TOPLAM
I. TEKNİK GELİRLER	57.122.491	11.696.874	93.188.078	18.118.892	2.795.261	5.375.908	630.165	6.158.913	195.086.580	61.779.535	256.866.115
A) Alınan Primler	29.327.471	6.656.810	55.754.973	8.302.311	1.810.852	3.159.018	384.783	3.705.922	109.101.940	4.220.261	113.322.201
B) Alınan Komisyonlar	4.399.513	1.241.899	3.012.355	1.865.333	422.523	231.388	7.517	534.945	11.715.273	-4.856	11.710.417
C) Ödenen Tazminatlar	5.501.382	622.088	8.287.829	3.145.953	364.146	854.342	2.917	249.288	19.028.543	73.091	19.101.634
D) Devreden Teknik Karşılıklar (NET)	2.330.037	376.822	19.043.436	423.090	29.495	302.618	212.116	674.425	23.392.039	36.086.786	59.478.825
a) Cari Rizikolar Karşılığı	1.842.009	89.039	12.773.018	277.414	28.684	208.537	132.803	607.027	15.738.531	147.551	15.886.082
b) Muallak Hasarlar Karşılığı	688.028	307.783	6.270.418	145.676	811	94.081	79.313	67.398	7.653.508	0	7.653.508
c) Hayat Matematik Karşılığı	0	0	0	0	0	0	0	0	0	10.294.256	10.294.256
d) Hayat Muallak Tazminat Karşılığı	0	0	0	0	0	0	0	0	0	756.837	756.837
e) Hayat Kar Payı Karşılığı	0	0	0	0	0	0	0	0	0	24.888.142	24.888.142
E) Ayrılan Teknik Karşılıklarda Reas.Payı	15.460.505	2.781.365	7.000.473	4.370.274	116.319	791.178	18.518	988.296	31.526.928	27.658	31.554.586
a) Cari Rizikolar Karş. Reas.Payı	3.388.765	620.544	4.270.960	2.241.319	86.710	730.672	7.197	410.730	11.756.897	9.442	11.766.339
b) Muallak Hasarlar Karş. Reas.Payı	12.071.740	2.160.821	2.729.513	2.128.955	29.609	60.506	11.321	577.566	19.770.031	0	19.770.031
c) Hayat Matematik Karş. Reas.Payı	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
d) Hayat Muallak Taz. Karş. Reas.Payı	0	0	0	0	0	0	0	0	0	18.216	18.216
e) Hayat Kar Payı Karş. Reas.Payı	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
F) Diğer Gelirler	103.583	17.890	89.012	11.931	51.926	37.362	4.314	6.039	321.857	21.376.595	21.698.452
II. TEKNİK GİDERLER	56.025.351	10.486.513	87.682.088	17.182.933	2.401.004	5.427.156	436.162	4.733.469	184.374.676	61.645.887	246.020.563
A) Reasürörlerle Verilen Primler	20.927.349	4.862.814	13.988.030	7.053.732	1.281.705	2.298.935	21.485	1.324.203	51.558.253	72.911	51.629.164
B) Ödenen Komisyonlar	4.035.178	943.267	8.806.539	1.144.595	307.013	163.684	32.716	841.180	16.274.150	3.492	16.277.642
C) Ödenen Tazminatlar	8.084.689	1.143.138	34.345.747	3.877.331	525.392	1.664.112	217.882	599.106	50.257.197	18.701.819	68.959.016
D) Ayrılan Teknik Karşılıklar	22.038.109	3.574.758	29.479.416	5.024.892	168.619	1.119.985	164.165	1.897.468	63.467.412	42.603.590	106.071.002
a) Cari Rizikolar Karşılığı	5.650.308	774.417	18.305.942	2.803.254	125.399	999.314	123.790	1.200.387	29.782.811	74.891	29.857.702
b) Muallak Hasarlar Karşılığı	13.862.970	2.800.341	11.173.474	2.381.747	43.220	120.671	40.375	697.081	31.119.879	0	31.119.879
c) Deprem Hasar Karşılığı	2.524.831	0	0	39.891	0	0	0	0	2.564.722	0	2.564.722
d) Hayat Matematik Karşılığı	0	0	0	0	0	0	0	0	0	10.639.467	10.639.467
e) Hayat Muallak Taz. Karşılığı	0	0	0	0	0	0	0	0	0	154.356	154.356
f) Hayat Kar Payı Karşılığı	0	0	0	0	0	0	0	0	0	31.734.876	31.734.876
E) Diğer Giderler	940.028	162.536	1.064.356	282.383	118.275	180.480	114	71.512	2.819.664	264.075	3.083.739
III. TEKNİK KAR/ZARAR (II-I)	1.097.140	1.210.361	5.505.990	935.959	394.257	-51.250	194.003	1.425.444	10.711.904	133.648	10.845.552
IV. GENEL GİDERLER									15.655.901	293.300	15.949.201
A) Personel Giderleri									8.943.095	0	8.943.095
B) Genel Yönetim Giderleri									4.254.409	11.418	4.265.827
C) Vergi ve Yükümlülükler									1.198.622	281.882	1.480.504
D) Amortisman Giderleri									892.876	0	892.876
E) Karşılık Giderleri									2.317.550	0	2.317.550
F) Diğer Giderler									49.549	0	49.549
V. MALİ GELİRLER									29.966.183	3.855.427	33.821.610
A) Faiz Gelirleri									21.440.324	3.807.774	25.248.098
B) Kar Payı Gelirleri									2.348.223	10.472	2.358.695
C) Satış Karları									134.545	0	134.545
D) Kira Gelirleri									458.452	0	458.452
E) Kambiyo Karları									4.413.837	0	4.413.837
F) DASK Alınan Komisyonlar									591.329	0	591.329
F) Diğer Gelirler									579.473	37.181	616.654
VI. MALİ GİDERLER									2.565.475	0	2.565.475
A) Faiz Giderleri									0	0	0
B) Satış Zararları									584	0	584
C) Kambiyo Zararları									2.246.105	0	2.246.105
D) Karşılıklar									0	0	0
E) DASK Ödenen Komisyon									298.008	0	298.008
F) Diğer Giderler									20.780	0	20.780
VII) MALİ KAR/ZARAR									11.744.807	3.562.127	15.306.934
VIII) DÖNEM KAR/ZARARI(III-IV+V-VI)									22.456.711	3.695.775	26.152.486
IX) DÖNEM VERGİ KARŞILIĞI									7.566.678	1.207.338	8.774.014
X) NET DÖNEM KARI									14.890.033	2.488.439	17.378.472

(*) Karşılık giderleri içerisinde 1 Trilyon 229 Milyar TL Kırım Tazminatı Karşılığı, 1 Trilyon 018 Milyar TL Şüpheli Alacakları Karş., 71 Milyar TL Menkul Değer Düşüş Karş. Dahildir.

(*) Deprem Hasar Karşılık geliri olarak 1 Trilyon 385 Milyar 051 Milyon TL alınmıştır.

(*) Hayat mali gelirlerinden Hayat Kar Payı Karşılık Gelirlerine 21.375.538 Milyon TL aktarılmıştır.

(Tablo No.15)

VERGİ KARŞILIĞI	H.DİSİ	HAYAT
KAR	6.075.434	2.548.731
(-) (12/99) Muhtemel Zarar Karş.	0	0
(+) Deprem Hasar Karş. Geliri	330.000	
(+) Deprem Hasar Karş.	700.000	
(+) Muhtemel Zararlar Karş.	125.000	75.000
(-) Deprem primi Cari Rizikolar Karş.	0	
(+) 99 Yılı Cari Riz. Karş.	0	
(+) Kırım Tazminatı karşılığı	0	
(+) Menkul Değer Düşüş Krş.	25.000	
	7.255.434	2.623.731
	%33	%33
	2.394.293	865.831
Arsa Satışı		
VERGİ KARŞILIĞI	2.394.293	865.831
	1255000	

2.2.4.1.3- Ek Mali Tablolar

Bu bölümde esas mali tablolar dışında aşağıda gelen diğer mali tabloları içeren tabloların tanımını ve düzenlenmesini uygun bulmaktayız.

2.2.4.1.3.1- Nakit Akım Tablosu

2.2.4.1.3.2- Fon Akım Tablosu

2.2.4.1.3.3- Kâr Dağıtım Tablosu

2.2.4.1.3.4- Öz kaynaklar Değişim Tablosu

2.2.4.1.3.1- Nakit Akım Tablosu

İşletmenin belirli bir hesap dönemi içinde ortaya çıkan nakit akışlarını, kaynaklarını ve kullanım yerleri bakımından gösteren tablodur. Bu tabloda fon kavramı, kasa mevcudu ve bankalardaki mevduatları kapsar ²⁸.

“Nakit Akım Tablosunun amacı, belli bir dönemde yapılan uzun vadeli yatırımlar ve bunların finanslanma (finanslaşma) biçimleri ve aynı dönemin faaliyetleri bilgileri ile ilgili nakit akışları hakkında bilgi sağlamaktır. Bu tabloda yer alan bilgiler, daha çok işletmeye kaynak sağlayan işletme sahipleri ile kredi verenler için yararlı olmaktadır. Kredi verenler açısından, işletmeye verilen krediler ile bunların faizleri ile ne şekilde ve nasıl ödeneceği; işletme sahipleri açısından ise, yapılan yatırımların ne kadar sürede ve nasıl geri döneceği konuları büyük önem taşımaktadır”²⁹.

Nakit Akım Tablosunun iki temel bölümden oluşmaktadır. Bunlardan ilki, ilgilenilen dönemdeki nakit kaynakları, diğeri de nakit kullanımlarıdır. Söz konusu kaynak ve kullanımlar ana başlık itibariyle aşağıdaki gruplarda gösterilmektedir.

1- Kaynaklar Grubu

- Faaliyetler (Net kâr),
- Yeni kredi kullanımı,
- Sermaye artırımı veya yeni hisse senedi ihracı,
- Maddi duran varlıkların elden çıkarılması,
- Ve diğer cari olmayan varlıkların elden çıkarılması,

²⁸ AKDOĞAN, TENKER, Tekdüzen Muhasebe Sisteminde Mali Tablolar Oran Analizi, İSMMO., Yayın No. 10 İstanbul, 1995, s. 285.

²⁹ Recep PEKDEMİR, Mali Tablolar “El Kitabı”, İSMMO., Yayın No. 9, 2. Baskı, İstanbul, 1995, s. 155.

2- Kullanımlar Grubu

- Nakit olarak ödenen kâr payları
- Alınan kredilerin geri ödenmesi,
- Hisselerin geri alınması veya sermayenin azaltılması,
- Maddi duran varlıkların edinilmesi,
- Ve diğer cari olmayan varlık edinilmesi

Fon akım tablosu, Uluslararası Muhasebe Standartları ile ilgili çevrelerde ve gelişmiş sanayii ülkelerdeki muhasebe standartları çevrelerinde son yıllarda önemini yitirmiş, dikkatler Nakit Akım Tablosu üzerinde yoğunlaşmıştır. ABD.'de 1987 yılının sonuna doğru Fon Akım Tablosuna son verilerek yerine Nakit Akım Tablosu'nun düzenlenmesi bir standart haline gelmiştir³⁰. Ancak ABD.'de 1994 yılına kadar nakit akım tablosunu fon akım tablosu ile birlikte yıllık faaliyet tablolarında yer almaktaydı.

Fon Akım Tablosu, Finansal Durumda Değişmeler Tablosu şeklinde 01.01.1979 tarihinden beri 9 no.'lu Uluslararası Muhasebe Standardı ile uygulamaya konulmuştur. Ancak Ekim 1992'de alınan ve Aralık 1992'de yayınlanan bir karar ile yürürlükteki 9 no.'lu standart düzeltilerek ve 01.01.1994 tarihinden olmak üzere Nakit Akım Tablosu'na dönüştürülmüştür³¹.

2.2.4.1.3.1.1- Nakit Akım Tablosunun Biçimsel Yapısı

FASB Statemenet (Tablo) 95'e göre, Nakit Akım Tablosu'nun düzenlenmesinde nakit kaynak ve kullanım yerleri aşağıda açıklana üç gruptan oluşmaktadır.

1-İşletme Faaliyetleri

Yatırım ve finanslama faaliyetlerinin dışında kalan finansal işlemleri kapsar. Bunlar işletmenin normal işlemlerini oluşturmaktadır. İşletme faaliyetleri ile ilişkin nakit kaynak ve kullanılmalarının hesaplanmasında direkt ve endirekt iki yöntemden yararlanmaktadır.

Direkt yöntemle göre, işletme faaliyetleri ile ilgili nakit akışlarının hesaplanmasında başlangıç noktası satışlar ve alışlardır. Bu yöntem basit ve uygun olduğu için FASB.

³⁰ **Statment of Cash Flows**, Financial Accounting Standards Board (FASB) Statemenet No. 95

³¹ **PEKDEMİR, a.g.e.**, s. 156.

Stamatement 95'de işletmelerin bu yöntemi kullanmalarını tavsiye edilmiştir. Bunun dışında işletme faaliyetleri ile ilgili nakit akışlarının yorumlanmasında daha yararlı olan bir yöntemdir³². Endirekt yöntem, başlangıç noktası ise, Net Kar tutarıdır. İşletmelerin bu yöntemi tercih etmelerinin nedeni, Kar ile Nakit arasında bir ilişkinin kurulması konusundaki eğilim olarak kabul edilmektedir. Bu özelliğinden dolayı bu yöntem Mutabakat Yöntemi de denmektedir³³.

2- Yatırım Faaliyetleri

Uzun vadeli kullanmak ya da sahip olmak amacıyla varlık edinmelerini kapsamaktadır. Buna göre dönen varlıklar işletme faaliyetleri arasında yer aldığı için tutarlarında meydana gelen artışlar yatırım faaliyeti olarak düşünülmektedir.

3- Finanslama Faaliyetleri

Bilançonun kaynak bölümü oluşturan tutarlar arasında yer alan kısa ve uzun vadeli kredi sağlama ile sermayenin artırılması, sermayenin azaltılması ve nakit olarak kar payı ödenmesi işlemlerini kapsamaktadır. Bunların dışında kalan kısa vadeli yabancı kaynaklardaki değişimler ise işletme faaliyetleri arasında ele alınmaktadır. (Tablo No. 16)'da bir örneği gösterilmektedir.

2.2.4.1.3.2- Fon Akım Tablosu

2.2.4.1.3.2.1- Fon Akım Tablosunun Tanımı ve Önemi

Fon akım tablosu, bir işletmenin mali faaliyetlerini fonların elde edildikleri kaynaklar ve kullandıkları yerler bakımından gösteren bir tablodur. Bu tablonun düzenleniş amacı; bir işletmenin finanslama ve yatırım faaliyetlerinin ve dönem içi mali durumundaki değişiklikleri kapsayan bilgilerin finansal tabloda kullanıcılarına sunulmasıdır. Bu tablo, işletmenin nakit ve çalışma sermayesinin doğrudan etkileyen finanslama ve yatırım faaliyetlerinin bütün önemli yönlerini açıklayarak;

- 1- İşletmenin dönem boyunca faaliyetlerden sağladığı fonları, yatırım ve finanslama faaliyetleri özetler.

³² **Yücel GÖKSEL**, Nakit Akış Tablosu, Muhasebe Dergisi, Yıl 35, Sayı:32, Eylül-Ekim 1992, s. 21.

³³ **PEKDEMİR**, a.g.e., s. 157.

2- Dönem boyunca mali durumda meydana gelen değişiklikleri açıklar.

Bu tablonun içerdiği, fon kavramının kabul edilen anlamına göre değişmektedir. Uygulamada genellikle en çok üç anlamı üzerinde durulmaktadır.

- 1- Dar anlamda fon kavramı; nakit ve eşdeğer varlıkları ifade etmektedir. Bu kavrama göre hazırlanan fon tablosuna göre nakit akım tablosu denmektedir.
- 2- 2. anlamda ise fon; net çalışma sermayesini (net işletme sermayesi) belirtmektedir. Bu kavrama göre hazırlanan fon tablosu da "net çalışma sermayesindeki değişim tablosu" denmektedir.
- 3- Geniş anlamda fon kavramı ise, yasal kullanabilen hakların tümünü ifade etmektedir. Bir başka ifade ile bütün finansman araçları fon olarak kabul edilmektedir. Bu tanımlamada tüm aktif değerler fon olarak görülmektedir.

Bu tablo, belirli bir dönem içinde işletmenin sağlamış olduğu mali kaynakları ve bunların kullanım yerlerini göstermek suretiyle bilanço ve gelir tablosunda görülmeyen fon akımını ortaya koyabilmektedir.

Fon akım tablosunun önemine gelince, bu tablonun yardımıyla işletme ilgilileri aşağıdaki sorulara kolaylıklara yanıt verebilmeleridir.

- 1- Dönem içinde işletme olağan faaliyetlerinden ne kadar fon sağladığı ve bunun nasıl kullandığı,
- 2- Dönem içinde diğer işletmelerden ne kadar fon sağlandığı ve bunun nasıl kullandığı,
- 3- İşletme dışında ne kadar fon sağlandığı, başka bir ifade ile sermaye artışları, tahvil ihracı ve borçlanma suretiyle ne kadar fon sağlandığı ve bunun nasıl kullandığı,
- 4- Büyümenin nasıl finanse edildiği,
- 5- Yeni yatırımlara ve diğer duran varlıklara yapılan yatırımın tutarı,
- 6- Yüksek kâr olduğu halde neden kâr payı ödenmediği,
- 7- Dönem sonunda zarar olduğu halde, toplam varlıklardaki artışın nasıl sağlandığı,
- 8- İşletmenin genel olarak mali yapısının nasıl olduğu gibi.

2.2.4.1.3.2- Fon Akım Tablosunun Biçimsel Yapısı

Bu tablonun biçimsel yapısı Türkiye’de standartlarında tablo (Tablo No. 17)’de görüldüğü gibi belirlenmiştir. Rapor biçiminde hazırlanan tablo “fon kaynakları” ve “fon kullanımları” olarak iki bölümde sunulmaktadır. Fon akım tablosunun karşılaştırılabilirliğini sağlamak bakımından cari dönem ve önceki dönem verilerini kapsayacak biçimde sunulması gerekmektedir³⁴.

2.2.4.1.3.3- Kâr Dağıtım Tablosu

2.2.4.1.3.3.1- Tanımı ve Önemi

Tek Düzen Muhasebe Sistemi’ne göre “Kâr dağıtım tablosu, işletmenin dönem kârının dağıtım biçimini gösteren tablodur. “Kâr dağıtım tablosu, yasal yükümlülüklerin, esas sözleşme gereklerinin ve genel kurul kararlarının sonucu, dönem kârının nasıl ve nerelere dağıtıldığını gösteren önemli bir finansal tablodur.

İşletmelerin temel finansal tablolara ek düzenlemek zorunda olduğu finansal tablolardan bir tanesidir. Ortaklara, yöneticilere ve işletmeyle ilgili 3. kişilere kârın paylaşımı açısından bilgi vermesinden dolayı önem arz etmektedir.

2.2.4.1.3.3.2- Kâr Dağıtım Tablosunun Amacı

Kâr dağıtım tablosunun düzenleme amacı, özellikle sermaye şirketlerinde dönem kârından, ödenecek vergilerin, ayrılan yedeklerin ve ortaklara dağıtılacak kâr paylarının açıkça gösterilmesi ve şirketlerin hisse başına kâr ile başına temettü tutarlarının hesaplanmasıdır.

2.2.4.1.3.3.3- Kâr Dağıtım Tablosunun Düzenleme İlkeleri

Kâr dağıtım tablosunun düzenlenmesinde aşağıdaki ilkelerden hareket edilir:

- 1- Kâr dağıtım tablosu; dönem kârından yapılan dağıtımla yedeklerden yapılan dağıtım, ayrı ayrı gösterecek biçimde düzenlenir.
- 2- Kâr dağıtım tablosunda; ödenecek vergiler ve yasal yükümlülükler ortaklara ödenecek 1. ve 2. temettüler, ayrılan 1. ve 2. Tertip yasal yedeklerle statü yedekleri, olağanüstü yedekler ve kârdan ayrılan özel fonlar açıkça gösterilir.

³⁴ AKDOĞAN, TENKER, *Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri*, 5. Baskı, Lebib Yalkın Yayınları, İstanbul, 1997, s. 185-190.

- 3- Dönem Kârının dağıtımında; imtiyazlı payların bulunması halinde, imtiyazlı ve adi hisse senetlerine ödenen kâr payları, tabloda belirtilen bölümlerinde ayrı ayrı gösterilir.
- 4- Katılma intifa senedi, kâra iştirakli tahvil ile kâr ve zarar ortaklığı belgesi ihraç edilmesi nedeniyle, bu senet sahiplerine mevzuat hükümleri çerçevesinde ödenen paylar, kâr dağıtım tablosunda ayrıca gösterilir³⁵.

2.2.4.1.3.3.4- Kâr Dağıtım Tablosunun Biçimsel Tablosu

Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'ne göre kâr dağıtım tablosunun formatı (Tablo No. 18) gibidir.

2.2.4.1.3.4- Öz Kaynaklar Değişim Tablosu

2.2.4.1.3.4.1- Tanımı ve Önemi

Gelir tablosu işletmenin öz kaynaklarındaki tüm değişiklikleri yansıtmada yeterli olmayabilir. Öz kaynaklardaki değişikliğin kâr dışındaki işlemlerden de meydana gelebileceğini göz önünde tutarsak bu sonuç normal sayılmalıdır. Zira öz kaynaktaki değişiklikler kâr dışındaki diğer işlemlerden de meydana gelmiş olabilir.

Bir işletmenin öz kaynaklarındaki tüm değişiklikleri izleyebilmek için gelir ve kâr dağıtım tablolarının yanında bir üçüncü tabloya daha ihtiyaç vardır ki bu da öz kaynaklardaki değişim tablosudur.

Bu tablo işletme sahip veya sahiplerince yapılan ek yatırımları yansıtır. Diğer bir değişle sermaye artımı, yedek fon ve kâr kalemlerindeki değişiklikler, öz kaynak kalemlerindeki dönem içinde meydana gelen artış ve azalışlar bu tablo ile finansal tablo kullanıcılarına aktarılır.

Öz kaynaklarındaki değişiklikleri oluşturan bu tür olaylar ayrı bir tablo olarak kullanıcıya sunulabileceği gibi, az sayıda ve önemsiz olmaları durumunda, diğer finansal tablolara açıklayıcı not olarak da konulabilir. Bu durumda ayrı bir tablo düzenlemeye gerek kalmaz.

³⁵ AKDOĞAN, TENKER, a.g.e., s. 313-314.

Türkiye yeni Tekdüzen Muhasebe Sisteminde finansal tablolar içinde “Öz kaynaklar Değişim Tablosu” da bulunmaktadır. Bu tablonun düzenlenme kurallarını ve içeriğini ayrıca açıklamak faydalı olacaktır.

Öz kaynaklar değişim tablosu; ilgili dönemde öz kaynak kalemlerinde meydana gelen artış veya azalışları bir bütün olarak gösteren tablodur. Bu tablo aracılığı ile özellikle sermaye şirketlerinde dönem içinde öz kaynak kalemlerinde meydana gelen değişimlerin topluca görülmesi sağlanmaktadır.

2.2.4.1.3.4.2 Öz Kaynaklar Değişim Tablosunun Biçimsel Yapısı

Öz kaynaklar değişim tablosu; önceki dönem ve cari dönem verilerini içerecek biçimde sunulur. Tablo, öz kaynak grubunu oluşturan, ödenmiş sermaye, sermaye yedekleri, kâr yedekleri, geçmiş yıllar kârları, geçmiş yıllar zararları ve dönemin net kâr (zarar) unsurlarının her birinin dönem başı tutarını, dönem içinde kalemlerde meydana gelen artış ve azalışları ve dönem sonu kalanını ayrı ayrı gösterecek biçimde düzenlenir. Tablodan da görüleceği üzere öz kaynak kalemlerini oluşturan kalemlerin her biri için ayrı bir sütun açılmakta ve bu kalemlerde meydana gelen değişiklikler kendi sütunlarına kaydedilmektedir. Satırlarda yer alan yatay kalemler, işletmede öz kaynak kalemlerini etkileyen olayların niteliğine göre değişiklik gösterebilir.

2.2.4.1.3.4.3- Öz Kaynaklar Değişim Tablosunun Düzenlenmesi

Öz kaynaklar değişim tablosu; daha önce de açıklandığı üzere, finansal tablolarda olduğu gibi cari dönem ve önceki dönem verilerini içerecek biçimde sunulur.

Tabloda; ödenmiş sermaye, sermaye yedekler, kâr yedekleri, ve geçmiş dönem kâr (zarar) ve dönem net kâr (zarar) kalemlerinin her birinin dönem başı tutarını, dönem içinde kalemlerde meydana gelen azalışları, artışları, dönem sonu kalanını ayrı ayrı gösterecek biçimde her bir öz kaynak kalemi için birer sütun açılır ve her kalemin hareketi bu sütun içinde izlenir. Öz kaynak kalemlerini artıran işlemler artı, azaltan işlemler ise parantez içinde gösterilecek eksi olarak dikkate alınır.

Öz kaynak kalemlerdeki artışlar ve azalışlar yatay kalemlerde belirtilerek ait olduğu sütununa ve öz kaynaklar toplamı sütununa kaydedilir. Karşılaştırılabilirliği sağlamak

bakımından önceki dönem hareketleri, cari dönem hareketlerine ek olarak ayrı bir bölüm şeklinde gösterilir. Öz kaynak kalemlerinde meydana gelebilecek değişiklikler aşağıdaki gibi özetlenebilir ³⁵.

1- Ödenmiş Sermaye Kaleminde Meydana Gelebilecek Değişiklikler

- a) Dönem başı ödenmiş sermaye (+)
- b) Ödenmiş sermayedeki artış (+)
 - I.) Nakden
 - II.) Yeniden değerlendirme artışlarından
 - III.) Maddi duran varlık satışlarından (gayri menkul satış kârlarından) aktarılan.
 - IV.) Yedeklerden aktarılan
- c) Ödenmiş sermayedeki azalış (-)
 - I.) Sermayenin itfası nedeniyle oluşan azalışlar (-)
- d) Dönem sonu ödenmiş sermaye kalanı

2- Hisse Senedi İhraç Primi Kaleminde Meydana Gelebilecek Değişiklikler

- a) Dönem başı hisse senedi ihraç primi tutarı (+)
- b) Dönem içinde hisse senedi ihraç primlerindeki artışlar (+)
- c) Ödenmiş sermayeye eklenen tutarlar (-)
- d) Hisse senedi ihraç primlerindeki azalışlar (-)
- e) Dönem sonu hisse senedi ihraç primleri kalanı

3- Maddi Duran Varlıklar Yeniden Değerleme Artışı Kaleminde Meydana Gelebilecek Değişiklikler

- a) Dönem başı maddi duran varlıklar yeniden değerlendirme artış tutarı
- b) Dönem içinde yapılan yeniden değerlendirme artışlarının tutarı (+)
- c) Yeniden değerlendirme artışlarından sermaye eklenenler (-)
- d) Maddi duran varlık satış dolayısıyla iptal edilen değer artış fonları tutarı (-)
- e) Dönem sonu maddi duran varlık yeniden değerlendirme artış kalanı

4- İştirakler ve Bağlı Ortaklıklar Yeniden Değerleme Artışı Kaleminde Meydana Gelebilecek Değişiklikler

- a) Dönem başı iştirakler ve bağlı ortaklıklar yeniden değerlendirme artış tutarı
- b) Dönem içinde iştirakler ve bağlı ortaklıklardan alınan bedelsiz hisse senetleri (+)
- c) Dönem içinde iştirakler ve bağlı ortaklıkların değerlemesinden doğan farklar (Equity yöntemin uygulanması durumunda) (+)
- d) İştirakler ve bağlı ortaklıklar yeniden değerlendirme artışlarından sermayeye eklenen tutarlar (-)
- e) İştirak ve bağlı ortaklıkların değerini düzeltmek için hesaptan çıkartılan tutarlar (Equity yöntemin uygulanması durumunda) (-)
- f) Dönem sonu iştirakler ve bağlı ortaklıklar yeniden değerlendirme artış kalanı

5- Diğer Sermaye Yedeklerinde Değişiklikler

- a) Dönem başı diğer sermaye yedekleri tutarı (+)
- b) Dönem içinde diğer sermaye yedeklerinde meydana gelen artışlar (+)
- c) Dönem içinde diğer sermaye yedekleri kaleminde meydana gelen azalışlar (-)

³⁶ A. e., s. 358-361.

d) Dönem sonu diğer sermaye yedekleri kalanı

6- Yasal Yedekler Kalemindeki Değişiklikler

- a) Dönem başı yasal yedekler tutarı (+)
- b) Dönem içinde ayrılan I. Tertip yedek akçe tutarı (+)
- c) Dönem içinde ayrılan II. Tertip yedek akçe tutarı (+)
- d) Özel yasalar gereği ayrılan yedekler (+)
- e) Dönem içinde yedeklerden meydana gelen azalışlar (-)
- f) Dönem sonu Yasal Yedekler kalanı

7- Statü Yedeklerdeki Değişiklikler

- a) Dönem başı statü yedekleri tutarı (+)
- b) Dönem içinde net kârdan ayrılan statü yedekleri (+)
- c) Statü Yedeklerinde meydana gelen azalışlar (-)
- d) Dönem sonu statü yedekleri kalanı

8- Olağanüstü Yedeklerdeki Değişiklikler

- a) Dönem başı Olağanüstü yedekleri tutarı
- b) Dönem net kârından olağanüstü yedeklere ayrılan tutarlar (+)
- c) Olağanüstü yedeklerdeki azalışlar (-)
 - Dağıtılan tutarlar
 - Diğer azalışlar
- d) Dönem sonu olağanüstü yedekler kalanı

9- Diğer Kâr Yedeklerdeki Değişiklikler

- a) Dönem başı diğer kâr yedekleri tutarı
- b) Diğer kâr yedeklerindeki artışlar (+)
- c) Diğer kâr yedeklerindeki azalışlar (-)
- d) Dönem sonu kâr yedekleri kalanı

10- Özel Fonlarındaki Değişiklikler

- a) Dönem başı özel fonlar tutarı
- b) Dönem net kârından fonlara aktarılan tutarlar (+)
- c) Gayrimenkul satış kârının fonlara aktarılan tutarları (+)
- d) Yenileme fonlarındaki artışlar (+)
- e) Yenileme fonlarındaki azalışlar (-)
- f) Diğer özel fonlardaki azalışlar (-)
- g) Dönem sonu özel fonlar kalanı

11- Geçmiş Yıl kârlarındaki Değişiklikler

- a) Dönem başı geçmiş yıl kârları tutarı (+)
- b) Geçmiş yıl kârlarına dönem içinde aktarılan tutarlar (+)
- c) Geçmiş yıl kârlarından dağıtılan temettüleri (-)
- d) Geçmiş yıl kârlarından yapılan aktarmalar (-)
- e) Dönem sonu geçmiş yıl kârları kalanı

12- Geçmiş Yıl Zararları Kalemindeki Değişiklikler

- a) Dönem başı geçmiş yıl zararları tutarı
- b) Geçmiş yıl zararlarına dönem zararından yapılan aktarmalar (+)
- c) Geçmiş yıl zararlarının dönem kârı ile mahsup edilen tutarı (-)
- d) Dönem sonu geçmiş yıl zararları kalanı

13- Dönem Net Kâr-Zarar Kalemindeki Değişiklikler

- a) Dönem başı net kâr (zarar)
- b) Dönem kârından yasal yedeklere aktarılan tutarlar (-)
- c) Dönem kârından statü yedeklerine aktarılan tutarlar (-)
- d) Dönem kârından olağanüstü yedeklere aktarılan tutarlar (-)
- e) Dönem kârından özel fonlara aktarılan tutarlar (-)
- f) Dönem kârından diğer kâr yedeklerine aktarılan tutarlar (-)
- g) Dönem kârından dağıtılan temettüleri (-)
- h) Dönem kârından geçmiş yıl kârlarına eklenen tutarlar (-)
- h) Dönem sonu net kâr-zararı

A Sigorta İşletmesinde 01.01.2000 - 31.12.2000 Dönemi Nakit Akım Tablosu

(Milyon TL.)(X)

	Cari Dönem Tutar (TL.)	Önceki Dönem Tutar (TL.)
A- DÖNEM BAŞI NAKİT VARLIĞI		
B- DÖNEM İÇİ NAKİT GİRİŞİ		
I. İşletme Faaliyetlerinden Sağlanan Net Nakit Akışı		
1- Teknike Faaliyetlerinden Sağlanan Nakit		
a- Peşin Prim Satışları		
b- Alınan Komisyonlar		
c- Ödenen Tazminatlar da Reasürans payı		
d- Müşterilerden Yapılan Alacak Tahsilatı		
2- Diğer Teknik Faaliyetlerden Gelir ve Karlardan Sağlanan Nakit		
3- Teknik Dışı Gelir ve Karlardan Sağlanan Nakit		
(Faiz, Kar Payı ve Diğer Gelirlerden Tahsilat)		
II. Yatırım Faaliyetlerinden Sağlanan Nakit		
1- Duran Varlıkların Elden Çıkarılması		
2- Uzun Vadeli Finansal Yatırımların Elden Çıkarılması		
III. Finanslama Faaliyetlerinden Sağlanan Nakit		
1- Kısa Vadeli Kredi Alınması		
2- Uzun Vadeli Kredi Alınması		
3- Sermaye Artırımı (Bedelli)		
C- DÖNEM İÇİ NAKİT ÇIKIŞLARI		
I. İşletme Faaliyetlerinde Kullanılan Nakit Akışı		
1- Teknik Faaliyetlerine İlişkin Nakit Çıktıları		
a- Ödenen Tazminatlar		
b- Ödenen Komisyonlar		
c- Prim Satışlarında Ödenen Reasürans Payı		
d- Teknik Genel Giderlerin Ödemeleri		
(Teknik faaliyetlerinden doğan borç ödemeleri)		
2- Diğer Teknik Faaliyetlerin Gider ve Zararlardan Doğan Ödemeler		
3- Teknik Dışı Faaliyetlerin Gider ve Zararlardan Doğan Ödemeler		
1- Faiz Ödemeleri		
2- Genel Gider Ödemeleri		
3- Vergi Ödemeleri		
II. Yatırım Faaliyetlerinden Doğan Ödemeler		
1- Duran Varlıkların Edinilmesi		
2- Uzun Vadeli Finansal Yatırımların Yapılması		
III. Finanslama Faaliyetlerinden Doğan Ödemeler		
1- Kısa Vadeli Kredi Ödemesi		
2- Uzun Vadeli Kredi Ödemesi		
3- Kar Payı Ödemesi		
DÖNEM SONU NAKİT VARLIĞI (A+B-C)		
E- NAKİT ARTIŞI VEYA AZALIŞI (B-C)		

(Tablo No. 16)

(X) İşletmeler belirlenen büyüklüklerine göre, bin, milyon veya milyar Türk Lirası olarak tutarları gösterebilirler.

A İşletmesinde 01.01.2000 - 31.12.2000 Dönemi Fon Akım Tablosu

(Milyon TL.)(X)

	Cari Dönem Tutar (TL.)	Önceki Dönem Tutar (TL.)
A- FON KAYNAKLARI		
1- Faaliyetlerden Sağlanan Kaynaklar		
a) Olağan Kâr (Zarar)		
b) Amortismanlar (+)		
c) Fon Çıkışı Gerektirmeyen Giderler (+)		
d) Fon Girişi Sağlanmayan Gelirler (-)		
2- Olağandışı Faaliyetlerden Sağlanan Kaynaklar		
a) Olağandışı Kâr (Zarar)		
b) Fon Çıkışı Gerektirmeyen Giderler (+)		
c) Fon Girişi Sağlanmayan Gelirler (-)		
3- Dönen Varlıklar Tutarındaki Azalışlar		
4- Duran Varlıklar Tutarındaki Azalışlar		
5- Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklardaki Artışlar (Borç ve Gider Karşılıklarını Kapsamaz)		
6- Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklardaki Artışlar (Borç ve Gider Karşılıklarını Kapsamaz)		
7- Sermaye Artırımı (Nakit Karşılığı veya Dışarıdan Getililen Diğer Varlıklar)		
8- Hisse Senetleri İhraç Primleri		
B- FON KULLANIMLARI		
1- Faaliyetlerle İlgili Kullanımlar		
a) Olağan Zarar (+)		
b) Amortismanlar (+)		
c) Fon Çıkışı Gerektirmeyen Diğer Giderler (+)		
d) Fon Girişi Sağlanmayan Diğer Gelirler (-)		
2- Olağandışı Faaliyetlerle İlgili Kullanımlar		
a) Olağandışı Zarar		
b) Fon Çıkışı Gerektirmeyen Giderler (+)		
c) Fon Girişi Sağlanmayan Gelirler (-)		
3- Ödenen Vergi ve Benzeri		
4- Ödenen Temettüleri		
5- Dönen Varlıkların Tutarındaki Artışlar		
6- Duran Varlıkların Tutarındaki Artışlar (Yeniden Değerlemeyi Kapsamaz)		
7- Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklardaki Azalışlar		
8- Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklardaki Azalışlar		
9- Sermayedeki Azalışlar		

(Tablo No.17)

(X) İşletmeler belirlenen büyüklüklerine göre, bin, milyon veya milyar Türk Lirası olarak tutarları gösterebilirler.

A Sigorta İşletmesinde 01.01.2000 - 31.12.2000 Dönemi Kar Dağıtım Tablosu

(Milyon TL.)(X)

	Cari Dönem Tutar (I.D.)	Önceki Dönem Tutar (I.D.)
A- DÖNEM KARININ DAĞITIMI		
1- Dönem karı		
2- Ödenecek Vergi Ve Yasal Yükümlülükleri (-)		
a- Kurumlar Vergisi (Gelir Vergisi)		
b- Gelir Vergisi Kesintisi		
c- Diğer vergi ve Yükümlülükler		
NET DÖNEM KARI		
3- Geçmiş Dönemler Zararı (-)		
4- 1. Tertip Yasal Yedek Akçe (-)		
5- İşletmede Bırakılması ve Tasarrufu Zorunlu Yasal Fonlar (-)		
DAĞITILIR NET DÖNEM KARI		
6- Ortaklara I. Temettü (-)		
a- Adi Hisse senetleri Sahiplerine		
b- İmtiyazlı Hisse senetleri Sahiplerine		
7- Personele Temettü (-)		
8- Yönetim Kuruluna Temettü (-)		
9- Ortaklara II. Temettü (-)		
a- Adi Hisse senetleri Sahiplerine		
b- İmtiyazlı Hisse senetleri Sahiplerine		
10- 2. Tertip Yasal Yedek Akçe (-)		
11- Statü Yedekleri (-)		
12- Olağanüstü Yedekler (Dağıtılmamış Karlar)		
13- Diğer Yedekler		
14- Özel Fonlar		
B- YEDEKLERDEN DAĞITIM		
1- Dağıtılan Yedekler		
2- II. Tertip Yasal Yedekler (-)		
3- Ortaklara pay (-)		
a- Adi Hisse senetleri Sahiplerine		
b- İmtiyazlı Hisse senetleri Sahiplerine		
4- Personele Pay (-)		
5- Yönetim Kuruluna Pay (-)		
C- HİSSE BAŞINA KAR		
1- Adi Hisse senetleri Sahiplerine (TL. %)		
2- İmtiyazlı Hisse senetleri Sahiplerine (TL. %)		
D- HİSSE BAŞINA TEMETTÜ		
1- Adi Hisse senetleri Sahiplerine (TL. %)		
2- İmtiyazlı Hisse senetleri Sahiplerine (TL. %)		

(Tablo No. 18)

(X) İşletmeler belirlenen büyüklüklerine göre, bin, milyon veya milyar Türk Lirası olarak tutarları gösterebilirler.

2.2.5- Sigorta ve Reasürans Şirketlerinin Finansal Bünye Analizi

Bir işletmenin finansal yapısının, faaliyet sonuçlarının ve finansal açıdan gelişmesinin yeterli olup olmadığını belirtmek ve o işletme ile ilgili geleceğe dönük tahminler yapabilmek için, finansal tablolarda yer alan kalemlerdeki değişikliklerin ve kalemler arasındaki ilişkilerin zaman içinde göstermiş oldukları eğilimlerin incelenmesi, yorumlanması ve değerlendirilmesi finansal analiz olarak tanımlanmaktadır.

Bir başka açıdan finansal tabloların analizi, işletmede ilgililerin amaçlarına uygun olarak düzenlenen bir ya da birkaç döneme ait finansal tablolarda yer alan kalemlerin teker teker veya toplam içindeki durumlarının çeşitli analiz tekniklerinden yararlanarak incelenmesi, yorumlanması ve işletmenin içinde bulunduğu koşulların da göz önünde bulundurularak değerlendirilmesidir.

Finansal tabloların analizinde amaç, belirli oransal rakamlara ulaşmak değil, işletmenin finansal tablolarındaki hesapları arasında matematiksel bir bağlantı kurularak ortaya çıkarılan sağlıklı bir şekilde yorumlanabilmesi, işletmenin geçmiş yıllarının ve var olan durumunun analizi ile geleceğine yön verebilmektir³⁶.

Bu bölümde, bir sigorta veya reasürans şirketinin yapılacak finansal bünye analizinde hangi konuların gözden geçirileceği ve bilanço ile diğer finansal sonuçların incelenmesinde nelere dikkat edileceğine yer verilecektir.

2.2.5.1- Aktif Hesapların İncelenmesi

Bu bölümde şirket bilançolarının aktif kalemleri değişik yöntemler kullanılarak, incelemeye çalışılır. Burada, inceleme dönemine göre birkaç yıl bir araya getirilerek çıkartılabilecek sonuçların daha sağlıklı olması hedeflenebilir. Böyle bir seçim inceleme elemanına zamana yayılmış bir inceleme ve analiz olanağı sağlayabileceği gibi, birkaç yılın rakam ve oranlarının da bir arada görülmesini sağlayabilecektir. Ancak en önemlisi reel (gerçek) anlamda, yani enflasyonist gidişinin etkisinden arındırılarak yapılacak yorumlamalar daha yararlı olacaktır.

³⁷ KAHYA, a.g.e., s. 62.

2.2.5.1.1- Aktif ve Pasif Kalemlerin Dikey ve Yatay Analizi

İncelenen yıllara ilişkin şirket bilançolarının aktifleri ve pasifler bir araya konularak, yıllar itibariyle hesap bazında artış ve azalışlar hesaplanarak dikkat çekici konumun hangi hesaplarda olduğu bulunmaya çalışılır. Aynı bilançolar yine yıllara göre yanına konularak her bir kalemin toplam içerisindeki payı tespit edilir. Buradan hareket edilerek hesaplardaki dikkat çekici olanların değişimleri topluca görülebilir.

2.2.5.1.2- Kasa ve Bankaların İncelenmesi

Kasa hesabı, hem TL. hem de döviz değerlerden oluşabileceğinden, bunların TL.'sına çevrilerek değerlendirilmesi gerekmektedir. Yabancı para işlemlerinden doğan miktarlar ilgili hesaplara sabit fiyatları üzerinden kaydedilir. Dönem sonlarında bakiyeler TCMB.'nce ilan edilen döviz alış kurarı üzerinden TL.'sına çevrilir. Bu hesaplardan elde edilen faiz, komisyon gibi gelirler TL. cinsinden kar ve zarar hesaplarında muhasebeleştirilir. Teminat olarak bankalarda bloke tutulan döviz ve TL. mevduatın ayrımı yapılmalıdır. Hesap dönemlerinde döviz tutarları evalüasyona Tabi tutularak Türk Parasına çevrilirler. Kasa ve bankalar hesabında, sigortalılar ve istihsal organlarından alınan vadeli çek ve senetlerin nakit değerler arasında yer alması gerekir.

Kasa hesabıyla ilgili olarak kasada çek ve senet bulunup bulunmadığına bakılmalıdır. Banka hesabıyla ilgili olarak da banka şubelerinden gelen hesap ekstreleri ile şirketlerin mizan kayıtlarındaki tutarlar karşılaştırılmalı ve şayet farklı bir durum varsa nedenleri araştırılmalıdır.

2.2.5.1.3- Menkul Değerler Cüzdanının İncelenmesi

T.T.K.'nun 462. Maddesi çevresinde; Kuponsuz Devlet Tahvilleri, Hazine Bonoları, Hisse Senetleri ile diğer menkul kıymetler ilgili dönemin bir ay öncesine ait ortalama fiyatları üzerinden, borsada rayici olmayan menkul kıymetlerin ise maliyet bedellerini aşmamak kaydıyla bilançoya geçirilmesi gerekmektedir. Dönem sonunda Devlet Tahvilleri ve Hazine Bonoları, bu kıymetlerin alış sırasındaki maliyetlerine göre belirlenecek faiz oranı uygulanarak gün esasına göre hesap edilecek değerlerin esas alınması suretiyle değerlemeye tabi tutulmalıdırlar. Ancak gün esasına göre hesap edilen değer söz konusu kıymetin borsa ya da T.C.

Merkez Bankası'nca belirlenerek Resmi Gazetede yayımlanan değerlerinin üstünde ise, öncelikle borsa değeri dikkate alınarak aradaki fark için Menkul Değerler Değer Azalış Karşılığı ayrılması gerekmektedir. Şirketlerin portföylerinde mevcut tüm yatırım fonlarının incelenme tarihi itibarıyla piyasa rayiç değerleri de saptanmalıdır. Hisse senetlerin ise bilançoda, alış değerleriyle yer alması, borsa rayici alış bedelinden yüksek ise bu olumlu farkın kar olarak gösterilmemesi, bu karın ancak söz konusu kıymetler satıldığı zaman kayıtlara geçirilmesi gerekmektedir. Bilanço gününde hisse senetlerin piyasa değeri (Borsa Rayici) alış bedelinden daha düşük ise "Menkul Değerler Değer Azalış Karşılığı Hesabı'nın kullanılması ve aradaki negatif farkın "Menkul Değerler Değer Düşüş Karşılığı Hesabı'nda giderleştirilmesi gerekmektedir.

Yıl içinde satın alınıp alış değeri üzerinden Menkul Değerler Hesabında kaydedilmiş bulunan Tahvil, Hazine Bonosu, Hisse Senedi gibi değerler, bilanço tarihindeki değerleri esas alınmak suretiyle reeskonta tabi tutulurlar. Böylece, bu değerler, bilanço tarihi itibarıyla esas değerlerine ulaşmış olurlar. Ancak; Vergi Usul Kanunu'na göre, yıl sonunda reeskont sonucu bulunan farkın gelirlere değil, pasifte açılacak bir karşılık hesabına intikal ettirilmesi, o değerlerin itfa olduğu tarihte doğacak farkın karşılık hesabından gelirlere devredilmesi gerekir. Borsada rayici olmayan hisse senetlerin dönem sonundaki değerlemeleri ise maliyet (alış) bedellerini aşamaz. Menkul değerler arasında iştirak niteliği taşıyan değerler mevcutsa bu değerlere iştirakler içerisinde yer verilmelidir.

2.2.5.1.4- Alacaklar

Asıl olarak sigorta şirketlerinin sigortalılar ve istihsal organları ile sigorta ve reasürans şirketlerinden olan alacak tutarlarını ve bunun dışındaki diğer ticari olmayan alacaklarını da gösteren aktif nitelikli hesaplardır. Alacaklar içinde yer alan tutarları yapıları itibarıyla ayırmak, alacakların tahsil kabiliyetini saptayabilmek bakımından faydalıdır.

Alacakları senetli veya senetsiz olup olmamalarına göre ayırmak, alacakların tahsil kabiliyeti açısından önem arz etmektedir. Dolayısıyla toplam alacaklar içindeki Bono ya da çek gibi senede bağlanmış olan alacaklar, diğer alacaklara göre daha rahat izlenebilecektir.

Bilindiği üzere, Sermaye Piyasası Kurulu'nun XI Seri 1 No'lu Tebliği uyarınca; Sigorta şirketlerinin senetli alacak ve borçlar ile üç aydan daha uzun vadeli senetsiz alacak ve borçlarını reeskont işlemine tabi tutumları gerekmektedir. Diğer taraftan, Sermaye Piyasası Kanunu'nun 50. Maddesi (a) Fıkrası hükmü uyarınca sigorta şirketleri, kuruluş, denetim, gözetim, muhasebe, mali tablo ve standartları konularında kendi özel kanunları hükümlerine tabidir. Sigorta Murakabe Kanunu sigorta şirketleri için üç aydan uzun vadeli senetsiz alacak ve borçların değerlemesinde reeskont uygulama zorunluluğu getirmemiştir. Ayrıca sigorta şirketlerinde senet ve çekler alacaklardan düşülmeyip teminat olarak Nazım Hesaplarda izlenmektedirler.

Sigortalılar ve istihlal organlarından olan alacaklarla ilgili olarak, yapılan tahsilatın yeterli olup olmadığının incelenmesi ve bu hesaplardan henüz vadesi gelmemiş veya tahsil edilmemiş senet ve çeklerin düşülüp düşülmediğini önem arz etmektedir.

Sigorta şirketleri için en önemli ve birincil alacaklar, Sigortalılar ve Acentelerden tahsil edilecek alacaklardır.

2.2.5.1.4.1- Sigortalılar

Sigorta şirketlerinin sigortalılardan olan prim alacaklarının izlendiği bir hesaptır. Bu hesapta doğrudan sigortalı ya da sigorta ettirenlerin şirketlere olan borçları yer aldığından hayat dalına ait primler ve elemanter dallara ait primlerden oluşabilmektedir. Dolayısıyla bu iki dala ilişkin prim alacaklarının birbirinden ayrılması gerekir.

Bazı sigorta şirketlerinin sigortalılar;

- Müesseseler,
- Müşteriler,

Olmak üzere ikiye ayrılabilir.

2.2.5.1.4.2- İstihlal Organları

Sigorta şirketlerine bağlı bulunan acentelerin sayıları, prim üretim kanallarının

dağılımı ve yetkilerinin saptanması, istihsal organlarının yapıları hakkında inceleyene genel olarak bilgi verecektir.

Dikkate alınabilecek diğer bir konu ise, acentelerin yıllar itibariyle Devreden Borçları + Prim Üretimleri- (Aldıkları Komisyonları – Dönem Borçları) sonucunun; Devreden Borçları + Prim Üretimleri- Aldıkları Komisyonları sonucuna oranlanmasıyla bulunan Tahsilat Organlarının değerlendirilmesidir. Tahsil edilmesi gereken en az tutar ise, şu an tamamen iptal edilmiş durumdaki sigorta Aracıları Yönetmenliği'nin 14. Maddesinin ikinci fıkrasında "Poliçenin teslimi sırasında peşin olarak tahsil edilecek miktar, toplam primin %25'inden az olmaz. Ödenecek primin geri kalan kısmı, peşinatın ödenmesini izleyen aydan başlamak üzere, en geç beş ay içinde, her ay için peşinattan sonra kalan primin asgari yüzde 20'si olmak üzere, taksitler halinde tahsil edilir. Poliçe teminatının başlangıç tarihinden başlamak üzere, geri kalan prim tutarlarının en geç üç ay içinde tamamen ödenmesi kaydıyla, bu esaslar dışında taksitlendirme yapılabilir." Hükmü yer almakta idi.

Müsteşarlık, sigorta dalları itibariyle uygulanacak prim tahsiline ilişkin usul ve esasların taraflar arasında serbestçe belirlenebilmesi için düzenlemeler yapılabilir.

Sigorta acenteleri, bir hafta süresince tahsil ettikleri primlerin komisyon ve ilgili vergiler düşüldükten sonra kalan kısmını, en geç ertesi haftanın son iş gününü bitimine kadar sigorta şirketine intikal ettirmek zorundadırlar.

Bu yükümlülüğü yerine getirmeyenlere bir takım yaptırımlar uygulanmak suretiyle prim tahsilinde bir disiplin sağlanmaya çalışılmış ancak mezkur Yönetimlik Danıştay 10. dairesinin E. 1994/7882, K 1997/4158 sayılı ve 06.11.1997 tarihli Kararı ile tamamen iptal edildiğinden bu yaptırımların şu an içinde bir hükmü kalmamıştır.

Bunun dışında, acentelerinin incelenen yıllara göre ürettikleri primler, toplam borçları ve borçlarına mahsuben verdikleri senetlerin durumları ile şirketler nezdinde tesis ettikleri teminat miktarlarının tespiti de önem arz etmektedir.

Diğer taraftan, 7397 sayılı Kanununun 25. maddesi; “Sigorta şirketlerinin acenteleri ve sigortalılar üzerindeki alacakları için muhtemel zararlar karşılığı ayırmalarını zorunlu kılmıştır.”

Sigorta ve Reasürans Şirketlerinin Kuruluş ve Çalışma Esasları Yönetmeliğinin “Muhtemel Zararlar ve Şüpheli Alacaklar Karşılığı” başlığını taşıyan 27. Maddesi ise; “Sigorta şirketleri, sigorta acenteleri ve sigortalılar nezdine prim alacaklarının muaccel olup da, iki ay içinde tahsil edilmeyen kısmının tamamı kadar muhtemel zararlar karşılığı ayırırlar.

Sigorta şirketleri V.U.K.’nun 323. Maddesinde tanımlanan şüpheli hale gelmiş alacaklarının tamamı kadar şüpheli alacak karşılığı ayırmak zorundadırlar.” Hükmünü içermektedir.

Bu durum muvacehesinde, şirketlerce sigortalılar ve acentelerinin üzerlerindeki prim alacaklarından vadesi gelip de iki ay içinde tahsil edilmeyen kısımlarının tamamı üzerinden ayrılması gereken muhtemel zararlar karşılıklarının ayrılıp ayrılmadığı önem arz etmektedir.

2.2.5.1.4.3- ikrazlar

sigortalıların ellerinde bulunan hayat sigorta poliçeleri karşılığında ilgili sigorta şirketlerinden belli miktarlarda borç para almalarıdır. Sigorta şirketlerinin hayat sigortalılarından en az üç yıl primlerini ödemiş olmaları kaydıyla poliçelerin iştirah (satın alma) tablosundaki tutarların belirli bir oran dahilinde hayat poliçelerine mukabil verdikleri ikrazlar “Hayat Poliçeleri Üzerine İkrazlar Hesabında” izlenmektedir.

Sigorta şirketlerinin ikraz tutarı, hayat sigortalılarına olan ikraz hariç, teknik karşılıkların %20'sini aşamaz.

Bu hesap kredi karakterli bir hesap olduğundan ilgili sigorta şirketinin günün koşullarına göre bu kalemi hangi faiz oranından ve ne kadar süreyle kullandığı önemli olup, kullanılan tutarların geri ödenebilirlikleri göz önünde bulundurulmalıdır.

2.2.5.1.4.4- Sigorta ve Reasürans Şirketleri Cari Hesabı

Bilançonun hem aktifinde hem pasifinde yer alan bu hesabın aktifteki tutarı, sigorta şirketlerinin diğer sedan ve reasürans sigorta şirketlerden olan alacaklarını, pasifte yer alan tutarları ise bu şirketlere olan borçlarını gösterir. Sigorta şirketlerinin aldığı işlerden hak ettikleri primler bu hesabın borcuna, karşılığında ödedikleri komisyonlar ise alacağına kaydedilir. Yabancı para üzerinden kayıt yapılması durumunda ise hesap dönem sonlarında sabit fiyat üzerinden (T.C.M.B. Döviz Alış Kuru) değerlendirileceği için evalüasyon işlemine tabi tutulacaktır. Sigorta ve reasürans şirketlerinin yabancı para cinsinden olan borç ve alacaklarının evalüasyon işlemine tabi tutulmaması ve dolayısıyla yapılan bu işlem sonucunun finansal tablolara yansıtılmaması bu hesapların gerçek tutarlarını ve dönem karını etkileyici rol oynamaktadır.

Alınan ve verilen reasürans işleri nedeniyle, sigorta ve reasürans şirketleri ile olan cari hesap ilişkilerinin incelenmesinde, reasürans işlemleri ile ilgili teknik ve finansal kayıtların bilançoya doğru intikal ettirilip ettirilmediklerinin ve reasürör şirketlerle hesap mutabakatlarının yapıp yapılmadığının kontrolü gerekmektedir.

Sedan şirketlerin reasürör şirket konumunda olan şirketlerle hesaplama usulleri (aylık, üç aylık, altı aylık dönemler), mezkur şirketlere yapılan ödemelerin tretelerde yer verilen hesaplama ve ödeme koşullarına uygun olup olmadığı incelenmektedir.

Sedan şirketlerin başta Milli Reasürans T.A.Ş.'ne olmak üzere, diğer ve reasürör şirketlere olan borçları ve alacakları, incelenen yıl içindeki ödeme ve tahsilatları (nakten ve mahsup yoluyla), Tekele olan vadesi gelmiş borçları ve bu borçlara ilişkin ödemeleri, protokole bağlanmamışsa protokol şartlarını yerine getirip getirmediği araştırılmalıdır .

Şirketlerin Milli Reasürans T.A.Ş. ile olan hesaplaşmalarında Milli Reasürans'a devretmeleri gereken primleri, hasar ve muallak hasarların hem Milli Reasürans T.A.Ş. hem de diğer şirketlerin kayıtları ile mutabakatlarının araştırılması gerekmektedir.

2.2.5.1.4.5- Sedan ve Retrosedanlar Nezdindeki Depolar

Hesap, sigorta ve reasürans şirketlerinin depolarına paralel olarak yurtiçi ve yurtdışı sedan ve retrosedanlar şeklinde ikiye ayrılmıştır. Sedan ve retrosedan şirketler verilen işlere ait nezdlerinde tuttıkları ve belirli devreler sonunda iade edecekleri paraların izlendiği bir hesaptır. Bununla ilgili olarak tahakkuk eden depo faizleri sedan ve retrosedanlar cari hesaplarının borç tarafları ile ilgili teknik kar zarar hesaplarının diğer hesapları ile karşılıklı çalışır. Yurtiçi ve yurtdışında trete anlaşmaları imzalanan sedan ve retrosedanlara teminat altına alınan rizikonun bir kısmı primiyle birlikte devredilir ve bazen de bunun tersi yapılır. Devredilen bu işler karşılığında bir komisyon hak edildiğinde bu komisyonların tümü bir defa da alınmaz ve olabilecek hasarları için bloke tutulur. Sigorta şirketlerinin teknik kar zarar hesaplarına, verdikleri işlerden elde ettikleri komisyonlar gelir kaydedilirken, oluşacak hasarlardan dolayı meydana gelen zararlar giderleştirilecektir.

Muhasebenin "Dönemsellik İlkesi" gereği bilanço tarihine kadar işlenmiş olan faizlerinin hesaplanarak ilgili döneme gider yazılması gerekmektedir. Örneğin; sigortacılık Genel Müdürlüğü'nün 10.11.1997 tarih ve 52614 sayılı yazısında, "Sigorta ve reasürans şirketlerinin bir hesap dönemine isabet eden depo faizleri için karılık ayrımları ve bu tutarları ait oldukları dönemde gider hesaplarına devrettirmeleri gereği" 'ne işaret edilmiştir. Aksi takdirde, dönem karı olduğundan fazla tespit edilmektedir.

Reasürörlere ait depolar ile sedan ve retrosedanlar nezdindeki depoların yıl sonu itibarıyla incelenmesi yapılırken, tesis ve serbest bırakma yöntemlerinin de incelenmeleri gerekmektedir. Karşılaştırmalar, bir önceki dönemde oluşan depo tutarı ile bir sonraki dönemdeki depo tutarı nazarı dikkate alınarak yapılabilir.

2.2.5.1.4.6- Diğer Alacaklar

Her hangi bir ticari ilişkiden doğmaksızın sadece ilgili hesaplara yansıtılmış tutarlar ile verilen personel avansları, depozitoları, yapılmakta olan yatırım bedelleri, mahsup edilecek vergiler, peşin ödenen giderler gibi çeşitli tutarlardan oluşur. Hesabın birbirinden farklı bir çok kalemlerden oluşması nedeniyle aynı türde olan işlemler diğerlerinden ayrılarak alt hesapların ayrıntılı bir biçimde incelemeye tabi

tutulmaları ve bu grupta sigortacılık faaliyetini ilgilendirmeyen hesaplar varsa, buradan çıkarılmaları gerekir.

Bu hesapların incelenmesi sırasında, bakiyenin hangi kalemlerden oluştuğu hususu araştırılarak aralarında uzun bir zaman dilimine yönelik kredili işlem olup olmadığı incelenmektedir.

2.2.5.1.5- İdari ve Kanuni Takipteki Alacaklar

Vadesi geçmiş her türlü alacaklar ile yasal yollara başvurarak takibe alınan alacakların izlendiği aktif nitelikli bir hesap olup, finansal bünye analizi açısından önemli sayılabilecek hesaplardan sayılır. Şirket gerek fesh edilen araçlardan gerekse diğer alacaklardan kaynaklanan ve şüpheli duruma gelmiş alacakları için karşılık tesis ederler ve pasifte standart hesap planı gereği bu karşılıkları “Şüpheli Alacaklar Karşılığı Hesabı”nda gösterirler.

2.2.5.1.6- İştirakler

Daha önce aktif ve pasif hesapların irdelenmeleri sırasında da temas edildiği gibi, iştirakler, şirketlerce kurulan ya da hisselerini iştirak amacıyla satın alarak katıldıkları ait hisse senetleri izlendiği, serbest ve bloke olarak iki alt bölümü bulunan bir hesaptır. Müsteşarlık adına bloke olmayan ve her an satılma olanağı bulunan iştirakler “Serbest”, herhangi bir nedenle verilen teminatlar için “bloke” bulunan iştirakler “bloke” alt hesaplarda izlenir. İştiraklere olan borçlar, iştiraklerden tenzil edilecek bilançoda net olarak gösterilir. Bedelsiz sermaye artırımını nedeniyle alınan hisse senetleri bedelleri iştiraklere yansıtılır.

2.2.5.1.7- Sabit Değerler ve Diğer Aktifler

İşletmelerde, hizmet üretilmesi amacıyla devamlı olarak kullanılan değerler için açılan menkuller, gayrimenkuller, özel maliyet bedelleri yanısıra ilk tesisi ve taazzuv giderleri ve amortismanlardan oluşan kategorilerinden oluşan bir hesap grubudur.

Sabit değerler elde etme maliyeti ile hesaplara nakledilmeli ve ilgili birikmiş amortismanları ile birlikte arazi ve arsalar hariç olmak üzere, yeniden değerlemeye tabi tutulmalıdırlar.

Şirketlerin 31.12.XXXX tarihi itibarıyla aktiflerinde bulunan menkulleri ile sabit değerlerini Maliye Bakanlığı'nca belirlenen o yılki yeniden değerlendirme oranına göre değerlendirilip, değerlendirilmedikleri incelenmelidir. Menkul ve gayrimenkul alımı ve satımı yapılmışsa, bu hareketlerin izlenmesi, ayrıca özel maliyet bedellerinin mahiyetinin ve bu kalemlerdeki nakit hareketlerin seyrinin denetimi gerekir.

2.2.5.1.8- Diğer Aktifler

Aktif hesaplar bölümünde de değinildiği üzere, Verilen Personel Avansları, Seyahat Avansları, Mahsup edilecek Vergiler, Peşin Ödenen Giderler, Faiz ve Gelir Tahakkuku Reeskontları, Menkul Kıymet Reeskontları, Hayat ve Hayat dışı cari hesaplardan oluşmuş olup, vadeleri ve mahiyetlerinin tespiti bakımından incelenmeleri gerekli olabilir.

2.2.5.2- Pasif Hesapların İncelenmesi

2.2.5.2.1- Sigorta ve Reasürans Şirketleri Cari Hesabı

Sedan şirketlerin verdikleri işlerden tahakkuk eden primler bu hesaba alacak yazılırken, devreden primlerden dolayı doğan komisyonlar ise, borç yazılmaktadır. Yurt içi ve dışında sigorta ve reasürans şirketleri ile iş alış verişleri olduğundan, yabancı para üzerinden tutulan fakat dönem sonlarında değerlendirilen yabancı paralar hesabı da mevcuttur.

2.2.5.2.2- Sigorta ve Reasürans Şirketleri Depoları

Sedan şirketlerce teminat altına alınan rizikolardan yurt içi ve dışındaki reasürans şirketlerine sadece primlerin belli bir kısmı devredilip, geri kısımlarının anılan şirketler tarafından aralarında kararlaştırılan süre içinde devredilinceye kadar ihtiyat sakiyle tutulan bu hesap pasif karakterli bir hesaptır.

Yukarıda her iki hesap kalemi yanısıra Milli Reasürans'ın Tekel konumu nedeniyle sedan şirketlerle olan iş alışverişleri hakkındaki hesapsal açıklamalara aktif hesapların irdelenmesi sırasında temas edildiğinden burada fazlaca durulmayacaktır.

2.2.5.2.3- Ödenecek Vergi ve Diğer Yükümlülükler

Gerekli görüldüğü takdirde YSV, BSM, Garanti Fonları ile diğer vergi ve

mükellefiyetlerin yerine getirilip getirilmediği inceleme konusu yapılabilir.

Ödenecek vergi, resim, harç ve diğer yükümlülükler hesabında, Ücretten kesilen Gelir Vergisi, B.S.M. Vergisi, Damga Vergisi, Ödenecek K.Vergisi, K.D.V., Garanti Fonu, Trafik Hizmetlerini Geliştirme Fonu, S.S.K. Primleri, Sosyal Destekleme Fonu, S.M.K. Aidatı gibi kalemler yer almaktadır.

2.2.5.2.4- Diğer Borçlar

Keza bu hesap grubunda yer alan hesaplar en alt tali hesaba kadar inilmek suretiyle incelenmeli ve hesap kalemleri ile ilgili ayrıntılı açıklamalar yapılmalıdır.

2.2.5.2.5- Teknik Karşılıklar

2.2.5.2.5.1- Cari Rizikolar Karşılığı

Bilanço tarihinde sona ermeyip bir sonraki yıla sarkan teminatlar ile ilgili, gelecek yıl gelirlerine isabet eden prim tutarlarının, dönem gelirlerinden düşülmesi ve gelecek yıl gelirlerine intikal ettirilmesi için ayrılan karşılıklara "Cari Rizikolar Karşılığı" denmektedir. Gerçek Cari Rizikolar Karşılığı miktarı, bütün sigorta poliçeleri için ayrı ayrı sarkan bölümlere isabet eden prim hesaplanması ile bulunur.

Doğrusu ve ideali, her poliçe için münferiden kazanılmış prim miktarını hesaplamak ise de bu çok zor ve masraflı olabilir. Bu nedenle dalların özelliklerine göre bu kısımları ifade ettiği farz edilen belli oranları esas almak mutlak olmuştur. Gelirdeki dönemsellik ayırımının yapabildiği için 1/8, 1/24 ve 1/2 gibi metotlar vardır. Ancak daha önceki bölümlerde değinildiği gibi, Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 41. maddesinin 4. fıkrasının (b) bendi ile 7397 sayılı kanun 25. maddesinin 3. fıkrası, bu karşılıkların nasıl ve hangi oranlar dahilinde ayrılacağını belirlemiş bulunmaktadır. Burada dikkat edilmesi gereken en önemli nokta Cari Rizikolar Karşılığı Oranlarının Giderleştirme Açısından Net Konservasyon Primine uygulanacağıdır. Yani yıl içinde Alınan Direkt Primler, yurt içi ve dışı sedan şirketlerinden Alınan Mecburi ve İhtiyari Primler Toplamından Resürörlere Devredilen Her Türlü (Deprem Primleri ve Excess of Loss Reasürans Anlaşmaları için ödenen ücretler dahil) düşüldükten sonra kalan "Net Konservasyon Primi'ne kanunda işaret edilmiş oranlar uygulanarak saptanan tutarları "Cari Rizikolar K.V.K.'ın mezkur maddesindeki oranların aynen yer aldığı 7397 sayılı Yasanın 25. maddesinin 3. fıkrası;

“Cari rizikolar karşılığı, yürürlükte bulunan sözleşmeler için tahakkuk etmiş primlerden komisyonlar düşüldükten sonra kalan tutann gün esasına göre ertesi yıla sarkan kısmından oluşur, ancak poliçe bazında cari rizikolar karşılığının ayrılmaması halinde hesap dönemi itibariyle tahakkuk eden primlerden iptal ve süresi sona eren sözleşmelere ait primlerin düşülmesinden sonra kalan tutar üzerinden nakliyat dalında asgari % 25, diğer dallarda asgari % 33.5 oranlarında cari rizikolar karşılığı ayrılır.” hükmü içermektedir.

Bu bakımdan, Cari Rizikolar Karşılığı, hesap dönemi itibariyle süresi sona eren poliçelere ait primler düşülmeksizin ve deprem primleri de dikkate alınarak hesaplanmaları nedeniyle dönem karının olduğundan düşük gösterilip, gösterilmediğini araştırılmalıdır.

Şimdi ise, yukarıda yer verilen metodlardan 1/8 aşağıda açıklanması yapıyoruz. 1/8 Metod, üçer aylık (dönem) ortamalara dayanmaktadır. Bu metod da primlerin üçer aylık devrelere normal dağıldığı ve üçer aylık devreler itibariyle düzenlenen poliçelerin başlangıç tarihi her bir dönemin ortası olarak kabul edilmektedir. Bu metodu aşağıdaki örnekle açıklıyoruz.

Üçer Aylık Devreler	Yıl Sonu İtibariyle Kazanılmış Primler	Ortalama Değer
1 Ocak - 31 Mart	0 – 2/8	1/8
1 Nisan – 30 Haziran	2/8 – 4/8	3/8
1 Temmuz – 30 Eylül	4/8 – 6/8	5/8
1 Ekim – 31 Aralık	6/8 – 8/8	7/8
Üçer Aylık Devreler	O Devrenin Primi	O Yılın Kazanılmış Primi (Milyon TL.)
1 Ocak - 31 Mart	68.400	68.400 x 1/8 = 8.550
1 Nisan – 30 Haziran	40.800	40.800 x 3/8 = 15.300
1 Temmuz – 30 Eylül	82.500	82.500 x 5/8 = 51.750
1 Ekim – 31 Aralık	48.000	48.000 x 7/8 = 42.000
TOPLAM		117.600

2.2.5.2.5.2- Muallak Hasar Karşılığı

Sigorta işletmeleri için borç niteliğinde olan Muallak hasar karşılıkları, V.U.K.'un karşılıklar hükmü ile paralellik göstermekte olup, cari rizikolar karşılığında olduğu gibi konservasyona (saklama payı) isabet eden tutarlar kadar giderleştirilecektir. Burada amaçlanan ise, gerçekleşmiş ve ödenmesi muhtemel bir hasarın ilgili yıl içinde muhasebe kaydının yapılarak, dönem bilançosunun gerçekçi olmasını sağlamaktır.

Muallak Hasar Karşılıklarının hesaplamasında tek tek tahmin yöntemi ve hasar başına ortalama kıymet yöntemi kullanılmaktadır. Bu biçim tahmin metodunda, muallak hasarların bir listesi hazırlanarak tek tek tahminin yapıldığı zamanındaki değerine göre belirlenmelidir. Bu şekilde belirlenen sorumluluğa şirketlerin finansal yeterliliklerine göre bilinmeyen, öngörülme ve beklenmeyen olaylar için ek karşılıklar katılır. Böylece hasar karşılığı olağanüstü hasar karşılıkları ile birleştirilmiş olur. Bu metodun bazı ciddi noksanlıklarına karşın, uygulamada en fazla kullanılandır.

Bilanço tarihinde ayrılan muallak hasar karşılıkları, cari rizikolar karşılıklarında olduğu gibi ertesi yıl ters kayıt ile kar zarara devredilir ve bunlara ait tazminat ve masrafları yine normal biçimde ve doğrudan teknik kar zarar hesabına borç kaydedilerek veya tasfiye olunacak hasarlar geçici hesabından geçilerek ödenir. Hayat dalına ait muallak tazminat karşılıkları da aynı işlemlere tabidir.

Tahakkuk etmiş ve hesaben saptanmış tazminat bedellerinden veya bu hesap yapılmamışsa, tahmini değerlerden oluşan bu karşılıkların hesaben saptanmış olmasalar bile bilançooya gerçek tutarları üzerinden yansıtılıp yansıtılmadıkları, cari yılda gerçekleşmiş ve hasar tutarları saptanmış muallak hasar karşılıklarının müteakip döneme kaydedilerek eksik ayrılıp ayrılmadıkları, hesap dönemi sonlarında yapılmış hasar ihbarlarının bir sonraki dönemde yapılmış gibi kayıtlara alınıp alınmadıkları gibi hususlarının dönem karının istenilen düzeyde belirlenmesinde araç olarak kullandıkları göz önüne alınarak inceleme konusu yapılmalıdır.

2.2.5.2.5.3- Hayat Matematik Karşılıklar

Matematik karşılıklar, her sözleşme üzerinden ayrı ayrı olmak kaydıyla, aktüerler tarafından hesaplanan ve gelecekteki yükümlülüklerin bilanço günündeki peşin değeridir ve aktüeryal matematik karşılıklar ve kar payı karşılıkları toplamından oluşur.

1- Aktüeryal Matematik Karşılıklar

Sigorta şirketlerinin üstlendikleri rizikolar için aldıkları primler ile sigorta ettirenler ya da lehdarlara olan yükümlülüklerinin peşin değerleri arasındaki farktır. Aktüeryal Matematik Karşılıklar, bir yıldan uzun süreli hayat sigortaları için tarifelerin onaylı teknik esaslarında belirtilen formül veya esaslara göre ayrılırlar.

Aktüeryal Matematik Karşılıklar, sigortanın ileride yerine getireceği yükümlülüklerin peşin değeri ile sigorta ettiren tarafından ileride ödenecek primlerin bugünkü değeri arasındaki farkın bulunması şeklinde (Prospektif Yöntem) hesaplanır. Ancak, Aktüeryal Matematik Karşılıkların sigorta ettirenin ödediği primlerin nihai değerleri ile sigortacının üstlendiği rizikonun nihai değeri arasındaki farkın hesaplanması şeklinde (Retrospektif Yöntem) veya Müsteşarlıkça kabul edilen genel kabul görmüş aktüeryal yöntemlere göre hesaplanması suretiyle bulunan aktüeryal matematik karşılıklar toplamı bu toplamadan az olmaz. Aktüeryal matematik karşılığın negatif olarak hesaplandığı durumlarda bu değer sıfır olarak kabul edilir.

Birikim priminin de alındığı hayat sigortalarında aktüeryal matematik karşılık, primlerinin birikime kalan kısım ile birikilmiş aktüeryal matematik karşılıklar toplamıdır. Aktüeryal matematik karşılıklar tarifinin teknik özelliklerine göre tahakkuk veya tahsil esasına göre hesaplanabilir.

K.V.K.'un 14. Maddesinin 4. fıkrası (c) bendinde matematik karşılıkların (Kanunun tanımıyla Riyazi İhtiyatların), her mukavelenin ayrı ayrı göz önüne alınarak tespit edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Bu karşılıklarda da diğer karşılıklarda olduğu gibi konservasyona isabet eden tutar giderleştirilecektir. Riyazi İhtiyatlardan, Kar Payı ve faizleri vergiden istisna edilen menkul kıymet gelirlerinin düşülmesi ve kalan kısmın giderleştirileceği yine kanun

hükmüdür.

Görülüyor ki Matematik Karşılıklar, sigortacıların ilerideki yükümlülüklerini yerine getirmek için ayrılmış oldukları karşılıklar olup, sigortalıların bunlar üzerinde doğrudan doğruya bir hakları mevcut olmayıp yasaca tanınmış öncelikli hakları bulunmaktadır.

S.M.K.'un 14. Maddesinde; "Teminatın, sigortalıların alacaklarına karşılık teşkil edeceği ve sigorta şirketlerinin tasfiyesi veya iflası halinde öncelikle tesis edildiği sigorta dalındaki sigortalıların alacaklarının ödenmesine tahsis edileceği" hükmü yer almaktadır.

2- Kar Payı Karşılıkları

Sigorta şirketlerinin kar payı vermeyi taahhüt ettikleri sözleşmeler için sigorta ettirenler ile lehdarlara olan yükümlülüklerine dayanarak ayrılan karşılıkların yatırıldıkları varlıkların gelirlerinden, tasdikli kar payı teknik esaslarında belirtilen kar payı dağıtım sistemine göre hesaplanan teknik faiz geliri ile sınırlı olmak kaydıyla garanti edilen kısmın dışında kalan miktar ile önceki yıllara ait birikmiş kar payı karşılıklarından oluşur.

2.2.5.2.5.4- Deprem Hasar Karşılıkları

Deprem Hasar Karşılıkları, 7397 sayılı S.M.K.'un 25. Maddesinde ve Sigorta ve Reasürans Şirketlerinin Kuruluş ve Çalışma Esasları Yönetmeliğinin 26. Maddesinde düzenlenmiş bulunmaktadır.

Yönetmeliğin söz konusu Maddesi;

"Sigorta ve reasürans şirketleri, yıl sonu itibari ile yangın ve mühendislik sigorta dallarında verdikleri deprem teminatı karşılığında yazdıkları ve kendi saklama paylarında kalan primlerin üçte birini ödenen komisyon ve diğer masraf payı olarak düşükten sonra kalan tutarı 15 yıl süre ile deprem hasar karşılığı olarak ayırırlar.

Bu karşılığın oluşturduğu fonlar, gayrimenkul hariç olmak üzere 19. maddede belirtilen kıymetlere yatırılır. Verilen deprem teminatı nedeniyle ödenen hasar ve tazminatlar deprem hasar karşılıklarından düşülür" hükümlerini içermektedir.

Deprem hasar karşılıkları hesabında toplanan fonların sağlıklı bir şekilde takip edilip edilmediği, fon gelirlerinin eksik hesaplanıp hesaplanmadığı ve fonda biriken gelirler üzerinden gelir tahakkuku yapıp yapılmadığı incelenmelidir.

2.2.5.2.6- Serbest Karşılıklar

2.2.5.2.6.1- Kıdem Tazminatı Karşılıkları

Sermaye Piyasası Kanunu'na tabi kuruluşlar, Sermaye Piyasası Kanunu'nun tebliğleri doğrultusunda kıdem tazminatı için karşılık ayırmakla zorunlu tutulmuşlardır. Hangi nedenle sona ereceği belli olmayan ve ileride ödenmeleri ihtimal dahilinde olan bu tazminat bedellerinin bir kısmının her an ödenebilir birer borç niteliği taşıdığı bilinmektedir. Bu tazminat karşılıklarının İş Kanunu hükümlerine uygun olarak ayrılıp ayrılmadıklarına bakılabilir.

2.2.5.2.6.2- Diğer Serbest Karşılıklar

Özellikle sigorta ve reasürans şirketlerinde uzun süreli poliçelere ilişkin gelecek dönemlere sarkan riskler için yasal hallerde ayrılan karşılıklar yeterli olmayabilir. İşte bu gibi özel durumlarda giderleştirilmemek koşuluyla, ayrılmasında herhangi bir engel bulunmamaktadır.

2.2.5.2.7- Diğer Pasifler

Bu hesap gurubunda yer alan kalemler en alt tali hesaba kadar inilmek suretiyle incelenmeli ve bunlara ilişkin gerekli bilgiler derlenmelidir.

2.2.5.2.8- Öz Kaynaklar

Kanuni yedek akçelerin T.T.K.'daki ilgili hükümlere göre ayrılıp ayrılmadığı araştırılmalı, diğer taraftan kar dağıtımının da kanun hükümleri ile şirketlerin ana sözleşmelerine uygun olup olmadığı izlenmelidir. Yeniden Değerleme Fonuyla ilgili olarak Yeminli Mali Müşavirlerce hazırlanan Yeniden Değerleme Fonu Tabloları ve Düzenlenen Raporlar inceleme konusu yapılmalıdır.

2.2.5.3- Düzeltilmiş Bilançolar

Raporun bilanço hesaplarının incelenmesi sırasında yapılan tespitler çerçevesinde düzeltilmiş şirket bilançolarına bu bölümde yer verilmelidir.

Finanasal bünye analizlerinin amacı, sigorta şirketlerinin sigortalı, sigorta ettiren ve üçüncü şahıslara karşı olan yükümlülüklerini zamanında ve tam olarak yerine getirip getirmediğilerinin ya da kısa ve orta vadede mezkur yükümlülüklerini yerine getirmeme tehlikesi ile karşı karşıya olup olmadıklarını tespitine yöneliktir. Bu bakımdan incelenen bilançoların gerçeği yansıtmadıklarının tespit edilmesi önemli olmaktadır. Ayrıca bu incelemede, genel muhasebe kavram ve ilkeleri, bir ihtisas muhasebesi olan sigorta muhasebesi ilkeleri ve tekniği, tek düzen hesap planı, Müsteşarlık Tebliği ve 7397 sayılı Kanun ve ilgili diğer mevzuatın bilanço ve kar-zarar hesaplarını etkileyen hükümleri göz önünde bulundurulmalıdır.

2.2.5.4- Kar Zarar Hesapların İncelenmesi

Kar-Zarar hesaplarındaki gibi, defter ve muhasebe kayıtlarının Kar-Zarar tablolarına doğru bir şekilde yansıtılıp yansıtılmadıkları, fiktif durumların olup olmadığının araştırılması gerekmektedir.

Şirketlerin teknik kar/zarar cetvelleri, kar/zarar hesaplarının incelenmesi sırasında yapılan tespitler çerçevesinde yeniden düzenlenmelidir. İstatistik ve finansal bünye oranlarının saptanmasında gerekli olacak olan prim, komisyon, tazminat, reasürans ve teknik karşılıklar gibi teknik kalemlerin, bir önceki yıl ile karşılaştırılmalı olarak analiz edilmeleri gerekmektedir.

2.2.5.4.1- Düzeltilmiş Kar Zarar Cetvelleri

Şirketlerin kar/zarar rakamlarını etkileyen kalemler varsa, tespit edilmeli ve bu suretle düzeltilmiş kar/zarar cetvelleri yeniden tanzim olmalıdır.

Düzeltilmiş bilanço ve kar/zarar tablolarının hazırlanmasının asıl amacı, finansal bünye analizi bölümünde yer verilen, şirketlerin Öz kaynak Yeterliliklerinin, Finansal Yapılarının, Tazminat Ödeme Güçlerinin, Teknik ve Finansal Karlılıklarının analiz edilmesi, ayrıca şirketlerin yaptıkları Yatırımların, Konservasyon Durumlarının, Tahsilat Oranlarının...ve diğer değişkenlerin şirketlerin finansal bünyeleri üzerine olan etkilerinin incelenmesidir.

2.2.5.5- Teknik ve Finansal Sonuçlarının İncelenmesi

Dal bazında ve genel olarak teknik ve finansal sonuçların incelenmesi

yapılmalıdır.

2.2.5.5.1- Teknik Sonuçlarının Sigortacılık Faaliyetine Göre İncelenmesi

Bu bölümde çalışılan dallar itibariyle başlıca, Prim, Komisyon, Tazminat, Teknik Karşılıklar, Diğer Gelir Gider unsurları ve Dalın Teknik Kar/Zarara ilişkin konular incelenmelidir.

Teknik gelir elde edilen dallar Elemanter dallarda faaliyet gösteren şirketler için başlıca; Yangın,Nakliyat, Kaza, Makine-Montaj, Dolu, Hayvan Ölümü... gibi sigorta dallardır.

Temel olarak, yukarıda kısmen sayılan sigorta dallarındaki Teknik Karlılığı veya Teknik Zararı tespit edebilmek için; daha önceki bölümlerde asıl formatı verilen "Teknik Kar/Zarar Tablosu"nda yer alan Ana Teknik Gelir ve Gider Hesapları rakamlarından yararlanır.

Bu bağlamda; sigorta şirketlerinin X ve X+1 yılına ilişkin teknik sonuçları dal dal karşılaştırılmalı olarak aşağıda gösterilen şekillerden herhangi birisi yardımıyla değerlendirilmelidir.

Teknik Gelir ve Gider Hesaplarında yer alan Alınan Primler ve Reasürörlere Devredilen Primler Farkından sigorta şirketlerinin Global Anlamda Konservasyon Oranları hesaplanabildiği gibi, yine bu hesaplarda yer alan diğer kalemler arasındaki ilişkilerin de analizi yapılabilmektedir.

..... Dalı Teknik Kâr-Zarar Tablosu

(Milyon TL.)

	X Yılı	X +1 Yılı	Artış/ Azalış (%)
Teknik Gelirler			
Alınan Primler			
Alınan Komisyonlar			
Ödenen Tazminatta Reas. Payı			
Devreden Teknik Karşılıklar (Net)			
- Cari Rizikolar Karşılığı			
- Muallak Hasarlar Karş.			
- Matematik Karş.			
Ayrılan Teknik Karş. Reas. Payı			
- Cari Rizikolar Karşılığı			
- Muallak Hasarlar Karş.			
- Matematik Karş.			
Diğer Gelirler			
Teknik Gelirler Toplamı	+/- (%)
Teknik Giderler			
Reasürörlere Devreden Primler			
Ödenen Komisyonlar			
Ödenen Tazminatlar			
Devreden Teknik Karşılıklar			
Ayrılan Teknik Karşılıklar			
- Cari Rizikolar Karşılığı			
- Muallak Hasarlar Karş.			
- Matematik Karş.			
- Deprem Hasar Karş.			
Diğer Giderler			
Teknik Giderler Toplamı	+/- (%)
Teknik Kar-Zarar	+/- (%)

(Tablo No. 19)

2.2.5.5.2- Finansal Sonuçların İncelenmesi

Finansal (Mali) sonuçlar, Finansal Gelirler ve Finansal Giderler başlıkları altında yer alan kalemlerin yapılacak analizde önemli rolleri olduğundan hem ayrıntılı hem de global anlamda irdelenmeli ve incelenmelidir. Bu konuda yararlanacak olan kalemleri içeren tablo aşağıda bulunmaktadır.

Mali Sonuçlar Tablosu

(Milyon TL.)

İlgili Kalemler	X Yılı	X +1 Yılı	Artış/ Azalış (%)
Genel Giderler			
- Personel Giderleri			
- Genel Yönetim Giderleri			
- Vergi ve Diğer Yükümlülükler			
- Amortisman Giderleri			
- Karşılık Giderleri			
- Diğer Gelirler			
Mali Gelirler			
Faiz Gelirleri			
- Devlet Tahvili Faizleri			
- Banka Faizleri			
- Yatırım Fonu Gelirleri			
- Diğer Faiz Gelirleri			
Kambiyo Gelirleri			
Kâr Payı Gelirleri			
Kira Gelirleri			
Satış Kârları			
Diğer Gelirler			
Mali Giderler	+/- (%)
Faiz Giderleri			
Kambiyo Zararları			
Satış zararları			
Diğer Giderler			
Mali Kar-Zarar	+/- (%)

(Tablo No. 20)

2.2.5.5.3- Teknik ve Finansal Sonuçların Konsolidasyonu ve Bilanço Karının Oluşumunun Değerlendirilmesi

Genel olarak bir sigorta ve veya reasürans şirketinin, gerek yurtiçi gerekse yurtdışı Teknik ve Finansal sonuçlarının topluca girdiler ve çıktılar şeklinde ele alınarak bilanço karının oluşturulması ve değerlendirilmesi burada yapılmalıdır.

Teknik ve Finansal sonuçlarının Konsolidasyonu ve Bilanço Karının Oluşumu için şöyle bir tablo düzenlenebilir:

Teknik Sonuçlar	X Yılı	X +1 Yılı	Artış/ Azalış (%)
Dallar			
Yangın			
Nakliyat			
Kaza			
Ferdi Kaza			
Mühendislik			
Tarım – Dolu			
Hukuksal Koruma			
Kredi			
Sağlık			
Hayat			

Teknik Sonuçlar Toplamı (+); (-)			
Mali Gelirler (+)			
Mali Giderler (-)			
Bilanço Kârı			
Veya Bilanço Zararı			

(Tablo No. 21)

2.2.5.6- Nakit Akım, Fon Akım Tabloları Analizi

2.2.5.6.1- Nakit Akım Tablosu

Nakit akımı (akışı), işletmelerin tüm teknik ve finansal faaliyetlerinden mahsuplaşma dışı elde ettikleri nakdi fonların sirkülasyonunu gösterir.

Sigorta ve reasürans şirketlerinin finansal yöneticileri günlük, aylık ve bazen de yıllık teknik ve finansal giderlerinin finansmanı için, işletmelerine giren ve işletmelerinden çıkan nakit üzerinde dikkatle durmak zorundadırlar. Öz kaynaklarının durumu gayet iyi ve karlı çalışan işletmeler, varlıklarını zamanında nakde dönüştüremedikleri için, borçlarını vadelerinde geri ödememe ve teknik finansal giderleri için harcama durumuna, yani nakit darlığına düşebilir, bunun sonucu olarak da faaliyetlerine devam edemeyecek hale gelebilir.

Bu nedenle, net gelirler ile nakit akımı arasındaki farkı iyi anlamak ve buna göre dikkatli ve tedbirli davranmak gerekmektedir. Gerek yöneticiler ve gerekse sermayedarlar, işletmelerinin serbestçe kullanılabilir nakit fonlarının durumu, bunların sarf edilme yerlerini bilmek isterler.

Geçmiş yıllardaki nakit akışlarının açıklanmasını yapmak ve gelecekteki nakdi işlemleri planlamak için iki analiz şekil vardır.

- 1- Her kaynaktan gelen nakit ile her amaç için yapılan ödemeleri analiz etmek.
- 2- Nakit akımı tablosunu düzenleyerek analiz yapmak.

Kasa ve bankalardaki nakit akışını saptamak için aylık ya da üç aylık nakit giriş-çıkış ve bakiye sütunlarını içeren çeteleler tanzim edilebilir. Sigorta şirketleri için likidite, mükellefiyetleri ödeyebilme kudretidir. Başka bir ifadeyle likide nakit ödenektir.

Nakit gereksinimi ise şirketlerin her türlü gereksinimlerini karşılayan ve işleminin görülmelerine yardımcı olan finansal bir unsurdur ve bu da genellikle sigortacılık faaliyetleri sonucu sağlanır. Nakit girişleri ile nakit çıkışları arasında oluşan farka "net nakit akışı" adı verilir ki, bu bazen (+) bazen de (-) olabilmektedir.

Her hani bir noktada nakit akışı (+) veya (-) ya da (0) olabilir. O dönemde likiditeyi bulundurmak için en faydalı yol nakit girişlerinin belli bir noktada tutulması, büyük nakit çıkışlarının kontrol edilerek denge sağlanmasıdır.

(A) Sigorta Şirketinin Nakit Akım Tablosu**(Milyon TL.)**

	X Yılı	X +1 Yılı	Artış/ Azalış (%)
A- Dönem Başı Nakit Varlığı	779.140	1.386.929	% 78.01
B- Dönem İçi Nakit Girişleri	22.367.603	30.461.560	% 36.19
1- Prim Üretiminden Elde Edilen Gelirler	15.640378	20.988.055	% 34.19
a- Net Prim Üretimi	19.694.052	28.639.982	% 45.42
b- Alacaklardaki Azalış (-)	4.053.674	7.651.927	% 88.77
2- Diğer Faaliyetlerden Elde Edilen Gelirler	2.765.166	2.423.326	-% 12.36
3- Borçlardaki Artışlar	2.212.059	4.550.179	%105.70
4- Sermaye Artışı	1.750.000	2.500.000	%42.86
5- Emisyon Primi	0	0	0
6- Kredi Alımları	0	0	0
C- Dönem İçi Nakit Çıktıları	21.759.814	28.937.130	% 32.98
1- Prim Üretim Maliyeti	10.726.963	13.608.094	% 26.86
2- Faaliyet Giderlerinden Dolayı Nakit Çıkış	3.167.234	5.437.980	% 71.69
3- Duran Varlık Yatırımları Nedeniyle Nakit Çıktıları	921.337	1.374.460	% 49.18
4- Dönen Varlık Yatırımları Nedeniyle Nakit Çıktıları	3.911.848	3.452.068	-% 11.75
5- Ödenen Vergi Ve Benzerleri	1.142.432	2.364.528	%106.97
6- Ödenen Temettüleri	1.890.000	2.700.000	%42.86
7- Kredi Geri Ödemeleri	0	0	0
D- Dönem Sonu Nakit Varlığı (A+B-C)	1.386.929	2.911.359	%109.91

(Tablo No. 22)

Yukarıda yer verilen tabloya ilişkin olarak şirketten şirkete çok az farklılıklar arz eden nakit hareketlerin bazılarına aşağıda yer verilmiştir.

- **Kasa ve Banka Hareketleri**
 - Sermaye İlişkin Hareketler
 - Pay Sahiplerinin Taahhütlerini Ödemeleri

- **Menkul Kıymet Hareketleri**
 - Menkul Kıymet Alımları
 - Menkul Kıymet Satış Karları

- **Sigorta ve Reasürans Şirketleri C/H Hareketleri**

Reasürörlere Nakit Tahsilat

Reasürörlere Nakit Ödemeler

- **Sigortalılar ve İstihsal Organları Hareketleri**
 - Yapılan Tahsilat
 - Ödenen Tazminatlar
 - Ödenen Komisyonlar
- **Duran Varlık Hareketleri**
 - Sabit Kıymet Yatırımları
 - Sabit Kıymet Satışları
 - İkrazat Hareketleri
 - İştirak Hareketleri
- **Devlet ve Diğer Kuruluşlar İle Olan Hareketler**
 - Ödenen Y.S.V. + B.S.M.V. + Fonlar vs.
 - Ödenen Sair Vergiler, Mükellefiyetler
- **İdare ve Teknik Gelirler**
 - Kira Gelirleri
 - Faiz Gelirleri
 - Kambiyo Gelirleri
 - Kar Payı Gelirleri
 - Satış Karları
 - Diğer gelirler
- **İdari ve Teknik Giderleri**
 - Personel Giderleri
 - Genel İdare Giderleri
 - Satış Zararları
 - Kambiyo Zararları
 - Amortisman Giderleri
 - Karşılık Giderleri
 - Diğer Giderler

Dönem sonu nakit girişleri ile nakit çıkışları arasındaki fark (+) olduğu takdirde şirketin o dönemde bir nakit sıkıntısı yok, (-) ise o zaman nakit sıkıntısı var demektir. İşte öyle bir durumda o şirkette finansman açığı bulunduğunu söylemek olasıdır. Şirket bu açığını ya dış kaynaklardan ya da iç kaynaklardan karşılayabilir. Dış kaynaklar kredi almaktır. İç kaynaklar ise sermaye artırımını, oto finansman kaynaklarının fevkalade iyi kullanılması yoluyla olabilir. Ancak, bu yollar uzun dönemi gerektiren yollardandır. Kısa sürede nakit kaynak elde etmek, mevcutların paraya dönüştürülmesi ile olanaklıdır. Mevcutlar içinde hisse senetleri ile gayri menkullerin paraya dönüştürülmeleri uzun zaman alabilir. En uygun yol, serbest portföyde bulunan Devlet Tahvilleri, Hazine Bonoları, Yatırım Fonları, Yabancı Paralar gibi kıymetlerin paraya çevrilmesidir.

Şirketlerin hasar tazminatları ödeme durumları ve finansal bünye zafiyetinin tazminat ödemeleri üzerine etkileri global olarak Nakit Akımı Tablolarından çıkarılabilmektedir. Bu amaçla olanaklar el veriyorsa, söz konusu tablolar düzenlenip yorumlanmalıdır.

2.2.5.6.2- Fon Akım Tablosu

Bir işletmenin faaliyetlerini sürdürebilmesi için finansal kaynaklarının rasyonel bir şekilde temin edilip, aynı bilinçle kullanılması, işletmenin geleceği açısından çok önemlidir. Finans yöneticisi, işletmenin geçmiş dönemlerine ait fon akım tablolarını analiz ederek gelecek dönemlere ilişkin olarak işletmenin öngördüğü fon gereksinimini de değerlendirebilir.

Fon akım tablosu analizi için iki bilançoların belirlendiği döneme ait gelir tablosu ile hesaplarda genel karakterlerinin aksine fon hareketi olup olmadığı hakkında bilginin olması gerekir. Fon akım tablosunun düzenlenebilmesi için ilgili dönemin bilançolarına yani dönem başı ve dönem sonu bilançolarına, gelir ve kar dağıtım tablolarına gereksinim vardır. Fon akım tablosunun düzenlenebilmesinde ilk hesaplamada, iki döneme ait bilanço kalemlerinde meydana gelen değişiklikler (artış ve azalışlar) sonucu oluşan fon kaynakları belirlenir. Ancak oluşan fon kaynakları sadece iki döneme ait bilanço verilerinin karşılaştırılması sonucu bulunan aktif azalışları ve pasif artışları değildir. Bu bilançoların karşılaştırılması sonucunda ortaya çıkan değişiklikler kaynak ve kullanım ilkelerine göre ayrılıp yerleştirilirse, kabaca fon akım tablosu elde edilebilir. Böylece düzenlenecek olan fon akım tablosu denir. Ayrıca, bu bilgilere ek olarak gelir ve kar dağıtım tablosundan elde edilecek bilgilerle, örneğin karın elde edilmesi ve dağıtılması konusundaki uygulamalar da alınarak fon akım tablosu daha açık ve ayrıntılı bir biçimde düzenlenebilir. Bu şekilde düzenlenen tabloya net fon akım tablosu denilmektedir³⁸.

Burada sadece bir sigorta şirketinin fon akım tablosunun ana biçimi ile bu tabloda yer alan kaynaklar ve kullanımlar gösterilmiştir. (Tablo No. 23)

³⁸ A.e., s. 170-187.

(A) Sigorta Şirketinin Fon Akım Tablosu

(Milyon TL.)

		X Cari Yılı	
A- Kaynaklar			
1- Faaliyet Karından Sağlanan Kaynaklar		13.615.658	10.547.918
a- Faaliyet Karı		330.861	
b- Amortismanlar			
c-Fon Çıkışı Gerektirmeyen Diğer Giderler		9.074.529	
- Şüpheli Alacak Karşılığı Giderler (+)	36.105		
- Kıydem Tazminatı Alacak Karşılığı Giderleri (+)	409.139		
- Acente Prim Alacak Karşılığı Giderleri (+)	386.311		
- Teknik Karşılıklar (+)	8.242.974		
- Diğer Giderler (+)	0		
d- Fon Girişi Sağlamayan Gelirler (-)		12.473.130	
- Devl. Tahv. Haz. Bon. Ve Ya. Fon Reesk.		12.471.459	
- Duran Varlık Satış Karı		1.671	
2- Dönen Varlıklar Tutarındaki Azalış			4.550.179
3- Duran Varlıklar Tutarındaki Azalış			0
4- Kısa Vadeli Borçlarda Artışlar			2.500.000
5- Uzun Vadeli Borçlarda Artışlar			0
6- Sermaye Artırımı (Nakit Karşılığı)			0
7- Hisse Senedi İhraç Primi			0
Kaynaklar Toplamı			17.598.097
B- Kullanmalar			
1- Ödenen Vergiler			2.364.528
2- Ödenen Temettüleri			2.700.000
3- Dönen Varlık Tutarındaki Artış			11.159.109
4- Duran Varlık Tutarındaki Artış			1.374.460
Kullanmalar Toplamı			17.598.097

(Tablo No. 23)

2.2.6- Sigorta İşletmelerinde Özellik Arz Eden Hesapların Açıklaması

Sigorta işletmelerinin kendine özgü faaliyetleri sonucu oluşan bu hesaplar, diğer işletmelere göre farklılık göstermektedir. Kayıtlama tekniği yönünden farklılık olmamakla birlikte asıl önemli farklılık; hesaplaması ve teknik karşılıklar, hisse senedi ve tahvil, sigorta poliçeleri üzerine ikraz, emanet ve depozitolar vs. gibi hesaplar.

Sigorta işletmelerinde hesaplar, 2.2.4. bölümde; bilanço hesapları, kâr - zarar hesapları olarak bölümlenmiş ve gerekli açıklamalar genel hesap düzeni içinde ele alınmıştır. Bu bölümde bu hesaplar, kendi yapıları ve muhasebe kayıt tekniği açısından incelenecektir.

2.2.6.1 - Teknik Karşılıklar Hesabı

Teknik karşılıklar sigorta işletmeleri ve reasürans şirketlerine özgü pasif nitelikli hesaplardan oluşmaktadır. Sigorta ve reasürans şirketlerinin T.D.H.P.'nda 3 no.'lu hesap gurubunda yer almaktadır. Teknik karşılıkları oluşturan hesaplar;

- Cari riskler karşılığı,
 - Muallak hasarlar karşılığı ,
 - Hayat matematik karşılıkları,
 - Uzun süreli işler karşılıkları,
 - Hayat muallak tazminat karşılıkları,
 - Hayat kâr payı karşılıkları,
- hesaplardır.

2.2.6.1.1- Cari Riskler Karşılığı Hesabı

Bilanço yılının her gününde çeşitli süreler (3 gün-10 yıl) itibariyle düzenlenen sigorta poliçelerinden büyük bir çoğunluğu 31 Aralık tarihinde sona ermemekte gelecek yıla sarkmaktadır. Örneğin Haziran 2000 sonunda bir yıl süreli olarak yapılan bir sigorta 31.12.2000 tarihinde sonuçlanmayacak ve 2001 yılında da 6 ay süreyle yürürlükte bulunacak ve sigortacının sorumluluğu da aynı sürede devam edecektir.

Keza, 1 Mart 2000 tarihinde 1 yıl süreyle yaptırılan bir sigorta poliçesi 2001 yılında 2 ay süreyle yürürlükte bulunacaktır. Bu durumda, sözü geçen poliçeye ait net primin on ikide onu (10/12) 2000 ve on ikide ikisi (2/12) 2001 yılında gerçekleşecek rizikoları karşılamak için ayrılmalıdır. Bilanço tarihinde sona ermeyip, sonra gelen yılda da devam edecek sigorta mukaveleleri, yukarıdaki şekilde bir ayrıma tabi tutmak

suretiyle, sigortacı bakımından sorumluluğu sona ermeyenlere isabet eden prim tutarının cari yıl gelirleri arasından çıkartılarak bir karşılık şeklinde gelecek yıla devredilmesi cari riskler karşılığının esasını oluşturur.

Bir çeşit prim reeskontu niteliğinde olan bu işlemin, cari yılda düzenlenip gelecek yıla sarkan bütün sigorta poliçeleri için ayrı ayrı yapılmasının büyük güçlük doğuracağı dikkate alınarak, global bir esas kabul edilmiş ve bu husus vergi kanunlarında yer almış bulunmaktadır.

Teknik yönü itibarıyla, gelecek yıla sarkan riske düşen portföy priminin hesaplanmasında başlıca iki sistem vardır;

1- Sekiz Sistemi: Bu sistemde üçer aylık dönemler itibarıyla düzenlenen poliçelere ait rizikoların dönemin ortasında yani:

1. dönem (Ocak-Mart) dönemi için 15 Şubat'ta,
2. dönem (Nisan-Haziran) dönemi için 15 Mayıs'ta,
3. dönem (Temmuz-Eylül) dönemi için 15 Ağustos'ta,
4. dönem (Ekim-Aralık) dönemi için 15 Kasım'da

başladığı varsayılarak, komisyonlar düşüldükten sonra;

1. dönem prim istihsalinin 1/8' inin
2. dönem prim istihsalinin 3/8'inin
3. dönem prim istihsalinin 5/8'inin
4. dönem prim istihsalinin 7/8'inin

gelecek yıla sarkan rizikoları karşılamak üzere ayrılması öngörülmektedir.

2- Yirmi Dört Sistemi: Gerçeğe yakın olan bu sistem de, aynı esasa dayanmakla beraber, gelecek yıla sarkan risk priminin hesaplanmasında üçer dönemler yerine aylık istihsalleri her ayın 15'inde dikkate alınmakta ve;

Ocak ayı prim gelirinin 1/24'ü gelecek yıla 23/24'ü cari yıla,

Şubat ayı prim gelirinin 3/24'ü gelecek yıla 21/24'ü cari yıla,

Aralık ayı prim gelirinin 23/24'ü gelecek yıla 1/24'ü cari yıla,

ait riskleri karşılayacağı varsayılmaktadır. Her iki sistem de, portföyün oluşumuna (uzun veya kısa vadeli poliçelerin çoğunlukta olmasına) göre yanıtıcı sonuçlar

verebilir. Türkiye'de cari rizikolar rezervi genellikle global şekilde yasal oranlar üzerinden ayrılmaktadır.

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 14. maddesine göre, cari rizikolar karşılığı, yıllık safi primler (iptal ve iade primler düşüldükten sonra) üzerinden yaygın ve kaza sigortalarında %33.5 ve daha kısa süreli olan nakliyat sigortalarında %25 oranında ayrılır. Bu oranlar üstünde ayrılacak olan cari rizikolar rezervi, kurumlar vergisine tabi tutulur. (Yasal oran içinde ayrılan karşılıklar, vergiden indirilecek giderlerdendir.)

Bu oran, 7397 sayılı kanunu tadil eden 3379 sayılı kanunun 4/a maddesinde nakliyat dalında %25, hayat hariç diğer dallarda %33, 1/3 olarak saptanmıştır.

ÖRNEK: A sigorta şirketinin kaza dalına ait cari rizikolar rezerv tablosu prim istihsal ve reasürans durumuna göre aşağıdaki gibidir:

2000 yılında ülke halinde alınan primler	1.000.000,-
2000 dahili sedanlardan"	250.000,-
2000 harici sedanlardan"	+ 100.000,-
	<hr/>
Alınan primler toplamı (kaza dalı)	1.350.000,-
2000 yılında M. Reasürans sesyon primleri:	385.000,-
2000 Trete reasürürleri primleri:	650.000,-
2000 ihtiyari:	+ 65.000,-
	<hr/>
2000 Devredilen kaza primleri toplamı:	1.100.000,-
	<hr/>
2000 yılı konser. Prim tutar: (1.350.000- 1.100.000)	250.000,-
	<hr/> <hr/>

Cari rizikolar rezervi = 250.000 x %33.5 = 83.750,- TL.

Örnekten de görüleceği üzere, cari yılda sağlanan direkt ve reasürans primleri toplamından başta Milli Reasürans olmak üzere trete ve ihtiyari yollardan reasürürlere devredilen prim tutarı tenzil edildikten sonra konservasyon primleri üzerinden kaza dalı için %33.5 oranında olmak üzere, 83.750 TL. tutarında cari rizikolar rezervi ayrılacaktır.

Bu tür rizikolarda, tarife komitelerince, primlerin yıllık olarak saptanması hem taksitlendirme ve hem de cari rizikolar karşılıklarının ayrılması yönlerinden çok yararlı olacaktır.

Bu konuda, bazı sigorta şirketlerinin kendi özel çalışmaları ile uzun süreli inşaat ve montaj sigortalarına ait primlerin sigorta süresine ve rizikonun ağırlığına göre analizini yapmak suretiyle konservasyon yönünden gerekli karşılıkların (matraha ekleyerek ve vergisini ödeyerek) ayrılmasına gayret ettikleri bilinmekte olup giderek yaygınlaşmakta ve büyük bir gelişme göstermekte olan bu tür sigortalar nedeniyle ileride hoş olmayan sürprizlerle karşılaşmamak için mesleki teşekküllerin konuyu ele alarak Ticaret ve Sanayi Bakanlığı ile Maliye Bakanlığına başvurarak mevzuat yönünden gerekli önlemleri almaları gerekir. Diğer taraftan, sigorta şirketlerinin gelecek yıllara sarkan riskler yönünden cari sigortalar karşılıklarının sadece yasal oranlarda ayırmakla yetinmeyip teknik ve bilimsel yönden portföylerini tahlile tabi tutarak (vergisini ödemek suretiyle de olsa) yeterli karşılıkları ayırmaları gerekir.

2.2.6.1.2- Muallak Hasarlar Karşılığı Hesabı

Sigorta şirketleri üzerlerine aldıkları rizikonun gerçekleşmesi halinde, poliçe şartlarına göre; oluşan hasar ve tazminatı ödemekle yükümlüdür. Ancak bazı hallerde, örneğin hasarın yıl sonu nedeniyle ekspertiz vs. gerekli formaliteleri tamamlanmamış olabilir. Sigortalı veya zarar görenler gerekli belgeleri sağlamamış veya zamanında şirkete vermemiş olabilir veya tazminat tutarını almak üzere şirkete başvurularının geciktirebilirler. Taraflar arasında tazminat miktarı vs. konularda anlaşmazlık olur ve iş hakem veya mahkemeye intikal edebilir.

Yukarıda sayılan ve daha birçok nedenlerle, cari yıl içinde gerçekleşen bir rizikoya ait tazminat, bilanço tarihine kadar (31 Aralık) ödenmemiş olabilir. Bu durumda sigorta şirketi cari yıla ait tazminatı sonraki yılda ödeyecektir. Veya bazı durumlarda birkaç yıl sonra ödenmesi mümkündür. Bilanço tarihinde, tediyesi gelecek yılda yapılacak hasarlardan bir kısmının kesin tutarı bilinebilir. (Aralık ayının son günlerinde vefat ettiği ihbar edilen 100 Milyar TL.'ye hayat sigortalı bir kişinin mirasçılarına veya yararlananlara işlemlerin tamamlanmasından sonra gelecek yılın Ocak ayı içinde 100 Milyar TL. ödeneceği bilanço tarihinde kesin olarak bellidir.)

Bir kısmının ise, kesin tutarı bilinmeyip ancak tahmin edebilir. (Aralık ayının son günlerinde yangın çıktığı haber verilen ve hasar miktarının uzun ekspertiz

çalışmalarının gerektiren büyük bir sınıai komplekse ödenecek tazminat, bilanço rakamlarının muhasebeye verililişine kadar kesin olarak saptanmayabilir.)

Bu durumda olup cari yıl içinde tahakkuk etmiş, fakat ödenmemiş veya sonraki yılda tediye edilmesi muhtemel hasarlara muallak hasar denir ve sigorta şirketinin, bunların tutarını cari yıl gelirlerinden düşmesi yani zarar kaydetmesi, bilanço tekniğı bakımından gereklidir. Kaldı ki, K.V.K.'un vergiye matrah teşkil edecek olan işletme kazanından indirilecek giderler hakkındaki 14. maddesinde de, sigorta teknik ihtiyatları yanı sıra muallak hasarlara özgü tazminat karşılıklarının tahakkuk etmiş ve hesaben tespit edilmiş fiili tazminat bedellerinden veya bu hesap yapılmamış ise, tahmini değerlerinden oluşacağı belirtilmiştir. Bilanço tarihinde gerek şirketin direkt işlerine ve gerekse reasürans yolu ile sedan şirketlerden alınan işlere ait, cari yıl içinde oluştuğı halde dosyaları kapatılmak suretiyle Teknik Kâr-Zarar hesaplarına intikal ettirilmeyen hasarlar dallara göre ayrı ayrı olmak üzere bordro veya defterlere kaydedilir.

1- Direkt İşlere Ait Muallak Hasarlar Hesabı

Sigorta şirketinin direkt olarak sağladığı sigortalara ait bilanço günündeki muallak hasarlar;

- Tasfiye olunacak hasarlar karşılığı hesabının 31/12/.... tarihindeki bakiyesinin ayrıntılarını oluşturan, yangın, kaza ve varsa diğer sigorta dallarına ait kapanmamış dosyalarından ödenmiş tazminat ve hasar giderleri,
- Aynı hasar dosyalarının kapanabilecek duruma getirilebilmesi için ödenmesi gereken kesin veya tahmini tutarları ile,
- Cari yılda gerçekleşmiş olmakla beraber, hasarla ilgili dosya üzerinden bilanço tarihine kadar herhangi bir ödeme yapılmadığından yukarıdaki iki fıkralarına girmeyen hasarlara ait kesin veya tahmini tazminat ve giderler toplamından ibarettir.

2- Reasürans İşlerine Ait Muallak Hasarlar Hesabı

Reasürans yolu ile sedan şirketlerden alınan ihtiyari veya mecburi işlere ait muallak hasarlarında cari yıl zararları arasına atılarak karşılıklarının tesisi, yıl sonunda sedan şirketlerden gelecek muallak hasar bordrolarına dayanılarak yapılır.

Sedan şirketlerden gelen muallak hasar bordroları, aynen sedanlar tarafından ödenen tazminatlara ait bordrolarda olduğu gibi kontrol edildikten sonra ayrıntılı bir cetvel

veya deftere kaydedilir. Bunlar üzerinden şirket konservasyonuna düşen muallak hasarlarla varsa reasürans payları şirketin direkt işlerine ait muallak hasar karşılıklarında olduğu şekilde muhasebeleştirilir. Bu şekilde ihtiyari ve mecburi reasürans yolu ile sedan şirketlerden alınan işlere ait muallak hasarlardan reasürürlere düşen payların da reasürür şirketlere bordrolarla bildirilmesi gerekir.

Bilanço tarihinde ayrılan muallak hasarlar karşılıkları, cari riziko karşılıklarında olduğu gibi ertesi yıl ters bir yıl madde ile iptal edilerek kâr-zarar nakledilir. Ve bunlara ait tazminat ve gider yine normal şekilde doğrudan teknik kâr-zarar hesabına borç kaydedilerek veya tasfiye olunacak hasarlar geçici hesabına kaydedilerek ödenir. Hayat dalına ait muallak tazminat karşılıkları da aynı işlemlere tabidir.

2.2.6.1.3- Hayat Matematik Karşılıkları Hesabı

Hayat dalında faaliyet gösteren sigorta şirketlerinin sigortalılarına karşı gelecekteki yükümlülüklerinin bilanço tarihindeki peşin değerleri gösteren hayat matematik karşılıkları yürürlükteki poliçeler üzerinden ayrı ayrı olmak üzere aktüerler tarafından hesaplanır. Sigorta şirketleri yasal süre içinde (Mayıs sonu) ihtiyatların karşılıklarını tesis eder. Bu karşılıklar için (riyazi ihtiyat akçesi) deyimi de kullanılır.

K.V.K.'nın 14. maddesinde hayat matematik karşılıkları da işletme kazancından indirilecek giderler arasında sayılmıştır.

Şirketin direkt işlerine ait hayat matematik karşılıkları aktüerler tarafından hesaplanır. Gerekli cetveller hazırlanarak reasürürlere devredilen kısımlara ait matematik karşılıkları ayrıldıktan sonra, kalan matematik karşılıkları tutarı; Hayat Teknik Kâr Zarar hesabına borç, karşılığında şirket konservasyon payı teknik karşılıklar reasürür payları Hayat Teknik Kâr Zarar hesabına alacak kaydedilir.

Bu suretle matematik karşılıklardan şirket konservasyonuna düşen kısım Teknik Karşılıklar Hesabına alınmış ve cari yıl konservasyonuna düşen kısım ile bir yıl önceki arasındaki fark, cari yıl giderlerinden indirilmiş olur.

Sedan şirketlerinin gerek ihtiyari ve gerekse mecburi (trete) reasürans yolları ile devralınan hayat sigortalarına ait sedan şirketlerin aktüerleri tarafından, bilanço tarihi itibarıyla hesaplanan matematik karşılıklarından reasürürler payının bir bordro ile bildirilmesi halinde reasürür kendi üzerinde alıkoyduğu kısım (konservasyon hissesi)

ile tekrar reasüre ettiği kısma düşen karşılığı ayırarak, Teknik Karşılıklar Hesabına alacak kaydeder.

2.2.6.1.4- Uzun Süreli İşler Karşılığı Hesabı

Uzun vadeli işler için ayrılacak karşılıkların izlendiği pasif bir hesaptır. Uzun süreli işler karşılıkları bu hesapta brüt olarak yer alır. Reasürörler payları ise, uzun süreli işler karşılıklarında reasürörler payı hesabında gösterilir.

2.2.6.1.5- Hayat Muallak Tazminat Karşılığı Hesabı

Dönem içinde gerçekleşmiş ancak çeşitli nedenlere işlemleri tamamlanmamış veya sigortalı ile tazminat miktarı konularında anlaşmazlığa düşmüş ve dönem sonu itibariyle ödenmemiş hayat tazminatları için ayrılacak karşılıkların izlendiği pasif nitelikli bir hesaptır. Karşılık tutarı, tahakkuk etmiş ve hesaben tespit edilmiş fiili tazminat bedellerinden veya hesaplanmamış ise, tahmini değerlerden oluşur. Hayat muallak tazminat karşılıkları, bu hesapta brüt olarak yer alır. Reasürörler payları ise, Hayat Muallak Tazminat Karşılıklarında Reasürörler Payı hesabında gösterilir.

2.2.6.2- Hisse Senetleri ve Tahviller Hesabı

Bu hesap, sigorta şirketlerinin türlerine göre farklılık gösterir. Hayat sigortalarında alınan primler hisse senedi ve tahvil alınarak değerlendirilir. Daha sonra bunlardan elde edilen gelirlerin bir kısmı sigorta şirketlerinin bünyesinde bırakılır, bir kısmı da sigortalılara aktarılır. Elementer dallarda ise, hisse senedi ve tahvil alımları yolu ile elde edilen gelirlerin tümü sigorta şirketinin bünyesinde kalır. Sigortalıya aktarma yapılmaz. Örneğin; bir kişinin 5 Milyar TL.'lik bir arabası var. Bu araba için 100 Milyon TL.'lik poliçe ödemeleri yapılıyor. Araba sigorta ettirildikten sonra bir iki ay içerisinde kaza meydana geliyor, ve sigortalıya 5 Milyar TL. ödeniyor. Sigorta şirketi bu olaydan meydana gelen zararı kapatmak için aldığı hisse senedi veya tahvillerden elde ettiği kârdan yalnız kendisi faydalanır.

Bu nedenle, bu hesap kişilerin alacaklarına karşılık teminat teşkil eder. Sigorta şirketlerinin tasfiyesi veya iflası halinde, öncelikle tesis edildiği sigorta dalındaki sigortalıların alacaklarının ödenmesine tahsis edilir. Artan kısım, diğer dallara ait bulunan teminata eklenir. Sigorta şirketleri, sigorta sözleşmelerinden doğan taahhütlerine karşılık olmak üzere sigorta primleri ile orantılı olarak teminat göstermek zorundadırlar. Hastalık ve ferdi kaza sigortaları ile diğer hayat dışı sigortalarda her hesap dönemi sonu itibariyle Türkiye'de akdedilmiş sigortalardan fesih ve iptaller

çıkarıldıktan sonra kalan prim tutarının %20'sinden çok olmamak üzere, Müsteşarlıkça tespit edilen oranda teminat tesis edilir. Müsteşarlık, hesap dönemine bağlı kalmaksızın yürürlükte bulunan sözleşme tutarları ile orantılı olarak teminat tesis edilmesini isteyebilir.

Sigorta şirketlerinin hayat dalında göstereceği teminat hayat sigortalannın safi primleri üzerinden ayrılan matematik karşılıkları toplamından hayat sözleşmeleri üzerine yapılmış ikrazların düşürülmesinden sonra kalan tutar ile hayat muallak tazminat karşılıkları ve tahakkuk etmiş kâr payları karşılıkları toplamıdır. Müsteşarlık, hayat dalında gösterilecek teminatları kısmen veya tamamen kaldırmaya yetkilidir.

Yeni kurulan şirketler tesis dönemine kadar ödenmiş sermayelerinin % 20'si oranında teminat tesis ederler. Sigorta şirketlerinin tesis edecekleri teminatlar her halükarda ödenmiş sermayelerinin % 20'sinden az olamaz. Teminat olarak kabul edilecek değerlerin toplam teminat içerisindeki azami payı hesap tarzı miktarı, değerlendirme esasları düşüş marjı, tesisi dönem ve süreleri bu teminatlara ilişkin blokaj ve değiştirme usulleri ile teminatları ve hayat gurubuna ilişkin diğer hususlar yönetmelik ile belirlenir.

Teminat olarak gösterilen Türk Lirası ve dövizler ile menkul değerler Müsteşarlıkça uygun görülecek bankalarda Müsteşarlık adına bloke edilir ve Müsteşarlığın izni alınmaksızın hiçbir suretle iade olunmaz. Bloke edilen kıymetlerin işlem tarihindeki değerleri esas alınarak aynı değerde başka bir kıymetle değiştirilmelerinde izin aranmaz.

Teminat olarak gösterilecek gayrimenkuller, teminat gösterilecekleri miktarı için, Müsteşarlık lehine birinci derecede ve sırada ipotek edilir. Müsteşarlık, teminat olarak gösterilen bütün aktiflerin değer takdirini yeniden yaptırmaya ve teminat eksikliklerini tamamlamaya veya teminat olarak tesis ettirilen değerlerin değiştirilmesini istemeye yetkilidir. Kıymet takdirine ait giderler ilgili şirkete aittir.

Sigorta şirketlerinin tesis ettikleri teminat eksik olduğu takdirde, bloke edilmiş değerlerin faiz, temettü vb. gelirlerinden eksik kısma tekabül eden kısım teminatın tamamlanmasına kadar serbest bırakılmaz. Müsteşarlık bu gelirleri sigorta şirketlerine ödemeye yetkili veya görevli kişi veya kuruluşlardan teminatın tesisi edildiği bankaya

Teminat olarak gösterilen değerlerdeki değişmeler dolayısıyla veya başka herhangi bir nedenle teminat fazlası olması halinde, bu fazlalık Müsteşarlıkça serbest bırakılır. Bankalar nezdlerinde tesis edilen teminata ilişkin hususları tesis tarihinden buyana en geç beş işgünü içerisinde Müsteşarlığa bildirmekle yükümlüdür.

2.2.6.3- Senet Hesapları

Sigorta işletmelerinde tahsilatlar peşin esasına göre yapıldığı için diğer işletmelerde olduğu gibi bir senet işlemi görülmemektedir. Bunun yanı sıra gerek sigorta işletmelerin gerek sigorta müşterisinin sigorta işletmesine senetli borçlanması durumları pek nadir görüldüğü için bu hesaplar inceleme konusu edilmemiştir. Ancak senet hesaplarına yapılacak kayıtlar muhasebe kayıt tekniği açısından, diğer işletmelerle aynıdır.

2.2.6.4- Sigorta Poliçeleri Üzerine İkazlar Hesabı

Sadece hayat sigortalarında söz konusudur. Diğer dallarda poliçe üzerine ödünç verilmez. Belli koşullar altında verilen bu ödünçten yararlanmak isteyen sigortalı, teminat olarak sahip olduğu, hayat sigortası poliçesini, sigortacıya verir. Örneğin 10 yıllık hayat sigortası poliçesi düzenlenmiş olsun. Sigortalı 3 yıl prim ödedikten sonra, ödenen miktarın belli oranında o şirketten borç para isteyebilir. Bunu geri öderken, sigorta şirketine çok düşük oranda bir faiz öder.

Sigorta işletmesinin muhasebesinde yer alan "Sigorta Poliçeleri Üzerine İkazlar Hesabı" sigortalılara bu şekilde verilen ödünçlerin ve sigortalıların geri ödemelerinin izlendiği hesaptır. Hesabın borcuna; verilen ödünçler, alacağına ise; sigortalıların yaptığı ödemeler kaydedilir. Hesap genellikle borç bakiyesi vereceğinden, faaliyet dönemi sonunda tespit edilecek bakiye, halen sigortalılarda bulunan poliçe ödünçlerinin toplamını verir.

2.2.6.5- İpotek Mukabili İkazlar Hesabı

Bir sigorta şirketinin, bu tür ödünç verebilmesi için, durumun şirketin ana tüzüğünde yer alması gerekir. İpotek karşılığı ödünç genellikle şirketin personeline veya şirketle iş ilişkisi olanlara verilir. Ödünç isteyen, bir menkul veya gayrimenkulü, şirkete ipotek etmesi gerekir. Bu yönüyle banka kredilerine benzer ama faizi banka kredilerinin faizinden düşüktür.

2.2.6.6- Tasfiye Olunacak Hasarlar Hesabı

Bu hesap, riskin gerçekleşmesi ve sigortalıların veya sigorta aracılarının hayat dallarında hadiseyi elementer dallarda hasarı bildirmesi ile açılır. Hesapların tazminat ve hasar tutarları bu hesabın borcuna sigortalılar hesabının alacağına kaydedilir. Hasar ya da tazminatların ödenmesi ile sigortalılar hesabı borçlanır. Dönem sonlarında hasar tutarının tümünün ödenmesi ile hesap kâr zarara devredilir.

Tasfiye olunacak hasarlar hesabına sadece ödenecek tazminat ve hasar tutarları değil, hasarın türüne göre; bilirkışı, hasardan kurtarılmış ekonomik değerlerin koruma, taşıma, onarım, bakım ve satış giderleri, ulaşım ve haberleşme giderleri gibi kalemlerde yazılır. Bu nedenle kesin ödenecek tutar belli oluncaya kadar bu hesap kapatılmaz.

2.2.6.7- Çeşitli Borçlular Hesabı

T.D.H.P.'ında 1. no.'lu hesap sınıfında diğer alacaklar (Türk Lirası) adı ile yer alan bu hesap, sigortacılık işletmelerinden kaynaklanan prim ve komisyonlar dışında kalan işlemler nedeni ile kişi ve kuruluşlardan alacakların işlendiği hesaptır. Bu hesap, diğer işletmelerdeki alacaklar hesabı gibi çalışmaktadır. Hesaba girişlerin borç, çıkışların alacak kaydedildiği aktif nitelikli bir hesaptır.

2.2.6.8- Emanet ve Depozitolar Hesabı

Sigorta şirketinin değişik işlemler sonucu 3. kişilerden aldığı emanet ve depozito nitelikli paraların işlendiği bir hesaptır. T.D.H.P.'ında 3.05.1. Diğer Borçlar isimli ana hesabın alt hesaplarından birisini oluşturan hesaba girişler alacak, çıkışlar borç olarak kaydedilir.

2.2.6.9- Poliçe Vergileri Hesabı

T.D.H.P.'ında 3. no.'lu hesap sınıfında 3.04.1 Ödenecek Vergi Resim, Harç ve Diğer Yükümlülükler hesabın alt hesaplarından birisidir. Bu hesapta poliçe düzenlenmesi sırasında prim hesaplarken, kesilen vergiler bu hesabın alacağına kaydedilir. Vergilerin ödenmesi ile kapatılır.

2.2.6.10- Diğer Borçlar Hesabı

Şirketin acentelere ve sigortalılara olan borçları, şirket tarafından alınan depozito ve teminatlar, pey akçeleri, poliçelerden geçici tahsilatlar, Temettü ödemeleri, personele

borçlar, senet ve kupon bedelleri vb. borçların izlendiği hesaptır. Bu işlemler, tahakkukta hesaba alacak ödemelerde borç kaydı düşülerek muhasebeleştirilir.

2.2.6.11- Sigortalılar Hesabı

Sigorta şirketinin doğrudan sağladığı sigorta işlemlerinin izlendiği hesaptır. Bu hesabın borcuna, sigortalıların ödemesi gereken brüt prim tutarları kayıt edilir. Primler ödendikçe, hesap alacaklandırılır.

Sigortalılara ait poliçelerin iptali halinde, hesap alacaklanır. Ayrıca bu hesap ödenecek tazminat ve hasarlar hesabı ile de karşılıklı çalışır. Ödenecek tazminat ve hasar tutarları hesabın alacağına, ödenen tazminat ve hasar tutarları ise, hesabın borcuna kaydedilir.

2.2.6.12- Acenteler Hesabı

Sigorta şirketinin borçluları içinde sigortalılar dışında en önemli hesap acenteler hesabıdır. Acenteler hesabı, bir ana hesap olup, sigorta dalına, bölgeye ve yetkilerine sağladıkları sigorta işlerinin büyüklüklerine göre alt hesaplarda izlenir. Bu hesap sigortalılar (sigorta müşterileri) hesabı gibi izlenir. Hesabın borcuna acenteler borçlanır, alacakları ise, hesabın alacağına kaydedilir. Bu hesabı çalıştıran iki unsur;

- **Primler**
- **Ve Komisyonlardır.**

Sigortalılar tarafından ödenmesi gereken primler acenteler hesabının borcunda yer alır. Alacağına ise; sigorta şirketinin sigortalıya yaptığı iadeler, tenzilatlar ve iptal edilen primler yazılır.

Komisyonlar, acentelerin sigorta şirketinden alacağını gösterdiği için hesabın alacağına kaydedilir. İptal edilen, iade ve tenzil edilen primlerin komisyonları ise, hesabın borcuna yazılır. Ayrıca prim ve komisyonların dışında acentelere yapılacak tenzilatlar ya da ilavelerde acenteler hesabının borcuna ve alacağına kaydedilir.

2.2.6.13- Prodüktörler Hesabı

Prodüktörler hesabı da acenteler hesabı gibi, muhasebeleştirilir. Acentelerden farklı olarak poliçe düzenleme yetkileri olmadığı için prim tahsilatı yapamazlar. Bu nedenle prodüktörler hesabında prodüktörlerin sigorta şirketine getirdikleri işler sonucu alacakları komisyonlar izlenir. Hesabın alacağına prodüktörün komisyonu kaydedilir.

Komisyon ödemesi ile hesap borçlandırılır. Komisyonun ödenmesi, poliçe bedellerinin tümü ile ödenmesinden sonra yapılır.

2.2.6.14- Koasürürler Hesabı

Koasürans iki ve daha fazla sayıda sigorta şirketinin bir sigorta işini ortaklaşa olarak alması ve riskini ortaklaşa üstlenmesi işlemidir. Sigorta işini alan şirkete jeran ve işe ortak olan sigorta şirketlerine koasürür denir. Bu işe ait sigorta poliçesi jeran şirket tarafından düzenlediği için, prim tahsilatı da jeran şirketi tarafından yapılır. Bu durumda, jeran şirket borçlu diğer sigorta şirketleri-koasürürler alacaklı olur.

Koasürans işlemi, iki şekilde yapıldığı için kayıtlarda buna bağlı olarak değişir. Birincisinde, koasürürler jeran şirketle birlikte poliçeye imza ederler ki buna açık koasürans denilmektedir. İkincisinde ise, koasürürler poliçeye imza etmemekte jeran şirket reasürans işlemi ile riskin bir kısmını aktarmaktadır. Buna da, gizli koasürans işlemi denilmektedir. Açık koasürans işleminde jeran şirket koasürürlere karşı borçlu sigortalıya alacaklıdır. Gizli reasürans işleminde ise, jeran şirket ve koasürürlerde alçaklı olup sigortalı borçludur.

2.2.6.15- Reasürürler Hesabı

Hesap yut içi ve dışı reasürürler olarak ikiye ayrılmıştır. Reasürür şirkete devredilen primler bu hesapta ilgili reasürür şirket adına açılacak bir hesaba alacak, reasürür şirketten alınacak komisyonlar da borç işlenir. Hesap pasif nitelikli olup, bakiyesi şirketin reasürür şirkete olan borcunu gösterir. Hesabın borç alacak tarafı ilgili Teknik Kâr ve Zarar hesaplarıyla, yapılan ödemelerde Kasa ve Bankalar hesaplarıyla karşılıklı çalışır. Öte taraftan devredilen primlerin belirli bir oran dahilinde alıkonulması nedeniyle de bu hesap Reasürürlerin Depoları Hesabıyla da karşılıklı çalışır. T.D.H.P.'ında 3.nolu hesap sınıfında yer alan başlıca reasürürler cari hesapları şunlardır:

1- Reasürürler Cari Hesabı - Türk Lirası

Reasürür şirkete devredilen primler (TL.) hesabın alacağına, reasürür şirketten alınan komisyonlar da bu hesaba borç kaydedilir. Dönem sonlarında Teknik Kâr Zarar hesabı ile kapatılır. Dönem içindeki ödemeler kasa veya banka hesabı ile karşılıklı kayıtlanır.

2- Reasürürler Cari Hesabı - Yabancı Para

Türk parası yerine yabancı paranın esas alınması suretiyle, yukarıdaki hesap için yapılan açıklama bu hesap için de geçerlidir. Hesap sabit fiyat üzerinden hareket görür ve dönem sonlarında evalüasyon işlemine geçilerek bakiyesi Türk parasına dönüştürülür.

3- Milli Reasürans – Zorunlu İşler Hesabı

Milli Reasürans'a zorunlu devredilen zorunlu işlerin takip edileceği bir hesap olup, prim ödeme süreleri dikkate alınarak ayrıca alt hesaplarına ayrılmıştır.

4- Reasürürlerin Depoları – Türk Parası Hesabı

Hesap, reasürürler hesabına paralel olarak yurt içi ve dışı reasürürler olarak ikiye ayrılmıştır. Reasürürlere devredilen işlere ait şirket nezdinde tutulan ve belirli devreler sonunda iade edilecek paraların izlendiği pasif nitelikli hesaptır.

5- Reasürürlerin Depoları – Yabancı Para Hesabı

Türk parası yerine yabancı paranın esas alınması suretiyle, yukarıdaki hesap için yapılan açıklama bu hesap için de geçerlidir. Hesap sabit fiyat üzerinden hareket görür ve dönem sonlarında evalüasyon işleminde geçirilerek bakiyesi Türk Parasına dönüştürülür.

2.2.6.16- Sedanlar ve Retrosedanlar Cari Hesabı

Sedanlar ve retrosedanlar tarafından devredilen primler ve ödenecek komisyonların izlendiği hesaplar olup başlıcaları şunlardır.

1- Sedanlar ve Retrosedanlar Cari Hesabı – Türk Lirası

Hesap yurtiçi ve dışı sedanlar olarak ikiye ayrılmıştır. Sedan ve retrosedan şirket tarafından devredilen primler bu hesapta ilgili sedan ve retrosedan şirket adına açılacak bir hesaba borç, sedan şirkete ödenecek komisyonlar da alacak olarak işlenir. Hesap aktif nitelikli olup bakiyesi sedan ve retrosedan şirketten olan alacak tutarını gösterir.

2- Sedanlar ve Retrosedanlar Cari Hesabı - Yabancı Para

Türk parası yerine yabancı paranın esas alınması suretiyle, yukarıdaki hesap için yapılan açıklama bu hesap için de geçerlidir. Hesap sabit fiyat üzerinden hareket

görür ve dönem sonlarında evalüasyon işleminde geçirilerek bakiyesi Türk Lirasına dönüştürülür.

2.2.6.17- Sedanlar ve Retrosedanlar Nezdindeki Depolarımız Hesabı

Sedanlar ve retrosedanlar cari hesabı ile paralel çalışan ve bu şirketler tarafından devredilen işlere ait kendi nezdlerinde tuttıkları ve belirli dönemler sonunda, iade etmek zorunda oldukları paraların izlendiği teknik kâr -zarar ile çalışan hesaptır.

1- Sedan ve Retrosedanlar Nezdindeki Depolarımız Türk Lirası Hesabı

Hesap, sedan ve retrosedan hesaplarına paralel olarak yurtiçi ve dışı, sedan ve retrosedanlar olarak ikiye ayrılmıştır. Sedan ve retrosedan şirketlerce devredilen işlere ait nezdlerinde tuttıkları ve belirli devreler sonunda iade edecekleri paraların izlendiği aktif nitelikli bir hesaptır. Bununla ilgili olarak tahakkuk eden depo faizleri sedan ve retrosedanlar cari hesaplarının borç tarafları ile ilgili teknik kâr ve zarar hesaplarının diğer hesapları ile karşılıklı çalışır.

2- Sedan ve Retrosedanlar Nezdindeki Depolarımız Yabancı Para Hesabı

Türk parası yerine yabancı paranın esas alınması suretiyle, yukarıdaki hesap için yapılan açıklama bu hesap için de geçerlidir. Hesap sabit fiyat üzerinden hareket görür ve dönem sonlarında evalüasyon işleminde geçirilerek bakiyesi Türk Lirasına dönüştürülür.

2.2.6.18- Teknik Kâr Zararla İlgili Özellik Arzeden Hesaplar

Teknik kâr zarar oluşturan hesaplar; sigorta işletmelerinin ana faaliyet konusu olan sigortacılık faaliyetleri ile doğrudan doğruya ilişkisi olan gelir ve gider hesaplarını kapsamaktadır. Teknik kâr ve zarar hesabı adı altında ayrıca bir hesabın tutulmasının en büyük faydası, sigorta işletmesinin ana faaliyet konusu olan sigortacılık faaliyetleri ile doğrudan doğruya ilişkisi olan gelir ve giderlerin, ayrıca topluca gösterilmesini sağlamasıdır. Teknik kâr - zarar hesabı içinde yer alan en önemli hesaplar şunlardır;

1- Prim Gelir ve Giderleri Hesapları

Sigorta primi, sigortacının sigortalıya sağlamış bulunduğu sigorta teminatının ücreti, diğer bir deyimle karşılığıdır. Sigorta işletmeciliğinde prim oranı, sigorta konusu ünitelerin sahip oldukları risk unsurlarına göre tespit edilmektedir. Örneğin, hayat sigortalarında prim oranını oluşturan belli başlı risk unsurları, sigortalının, yaşı

cinsiyeti, sağlık durumu vs.dir. Yangın sigortasında ise; binanın yapı tarzı, çatısı, kullanıldığı amaç, vbg. unsurlar prim oranını belirlemektedir.

Sigortalının ödeyeceği prim tutarı, genellikle, belirli bir zaman parçasına göre tespit edilir. Bu zaman parçası bir yıl olabileceği gibi, bir yıldan daha az veya bir yıldan daha fazla da olabilir. Sigortacının prim gelirleri, doğrudan doğruya sigortalılardan elde edilen primler ve reasürans muamelelerinden elde edilen primler olmak üzere, belli başlı iki kaynaktan gelmektedir. Sigortacının prim gelirlerinin, elde edildiği her sigorta dalına göre ayrı ayrı gösterilme zorunluluğu olduğundan, muhasebeleştirilmelerinin de, her dal için ayrıca yapılması gerekmektedir.

Sigorta işletmelerinin bir ay içinde sağlamış olduğru net prim tutarları prim hesabının alacağına, iptal edilen poliçelere ait prim tutarları ise, bu hesabın borcuna yazılır. Hesabın bakiyesi sigorta işletmesinin, çeşitli kanallardan temin etmiş olduğru net prim gelirini göstereceğinden, bu kalem sigorta işletmesinin alınan primler hesabını meydana getirir.

Bir sigorta işletmesinde belli başlı beş prim çeşidi söz konusu olmaktadır;

- İlk sigortacı durumunda olan sedan şirketin doğrudan doğruya sigortalılardan elde ettiği primleri; buna **“doğrudan doğruya prim”** adı verilir.
- Reasürans muamelelerinde, sedan şirketin, kabul ettiği sigortalara ait sigorta meblağlarının kendi brüt konservasyonunu aşan kısmını prim tutarı ile birlikte reasürans şirketine aktarır. Sedan şirketin işletmesine aktardığı bu prime **“sesyon primi”** denir.
- Bir sigorta işletmesinin, reasürans yolu ile diğer bir sigorta işletmesinden devir aldığı işler dolayısıyla elde ettiği prime **“reasürans primi”** denir.
- Reasürans muameleleri yapan bir sigorta işletmesi, kabul ettiği sigorta muamelelerinden kendi brüt konservasyonunu aşan kısmını retrosedan şirket olarak, prim tutarı ile birlikte retrosesyoner olarak adlandırılan diğer bir sigorta işletmesine aktarır. Retrosesyoner sigortacının aldığı bu prime **“retrosesyoner primi”** denir.
- Koasürans muamelelerinde, sigortalıdan ilk işi olarak diğer sigorta işletmeleri arasında dağıtımı yapan sigorta işletmesine **“jeran”** diğer sigorta işletmesine **“koasürür”** ve bu koasürans muamelesinde söz konusu olan prime de **“koasürans primi”** denir.

2- Komisyon Gelir ve Giderleri Hesapları

Sigorta işletmesinin komisyon gelirleri, reasürans muamelelerinde sedan şirket koasürans muamelelerinde jeran şirket olarak, diğer sigorta işletmelerine verdiği işler karşılığında elde ettiği komisyonları kapsamaktadır. Bu durumun tersi halinde, yani sigorta işletmesinin diğer sigorta işletmelerinden reasürans ve koasürans muameleleri kabul etmesi halinde, diğer sigorta işletmelerine verilen komisyonlar, yani komisyon giderleri söz konusu olmaktadır.

3- Prim İhtiyat Deposu Gelir ve Giderleri Hesapları

Sigorta işletmesinin, alıkoyduğu prim ihtiyat depoları için verdiği faizler, prim ihtiyat deposu giderlerini oluşturduğu halde, diğer sigorta işletmelerinde, alıkonan prim ihtiyat depoları karşılığı alınan faizler, prim ihtiyat deposu gelirlerini meydana getirmektedir.

4- Tazminat Giderleri Hesapları

Sigortalıların ödemiş oldukları prim tutarlarının büyük bir kısmı tazminat ödemeleri şeklinde tekrar sigortalılara geri dönmektedir. Tazminat giderleri, kişi ve mal sigortası dallarına göre, farklı şekilde hesap edilmektedir. Özellikle, kişi sigortalarının en önemli dalı olan hayat dalında sigorta tazminatı, kişi hayatının kıymetini ölçebilecek bir kriterin mevcut olmayışı nedeniyle, sigorta meblağı esas alınmak suretiyle, hiç bir kesintiye uğramadan, sigortalıya ödenir.

Mal sigortalarında ise, sigorta konusu olan ünitelerin piyasada bir fiyatı olduğundan, durum tamamen farklıdır. Bu nedenle, mal sigortalarında tazminata esas alınacak meblağ, objektif olarak tespit edilecek olan hasar miktarıdır. Bu sigorta dallarında sigorta meblağı, sadece tazminatın üst sınırını belirlemek bakımından önem taşır. Burada tazminat tutarı, sigorta meblağından- tutarından (sigorta kıymetinden) düşük olması halinde ise, mal sigortalarında proporsiyon kuralı uygulanmakta ve sigortalıya tazminat tutarı eksik olarak ödenmektedir.

Para değerinde düşüşlerin olduğu dönemlerde, mal sigortalarında tazminat tutarının hesap edilmesi çok daha fazla önem kazanmaktadır. Sigorta konusu ünitelerin, para değerindeki düşüşlere paralel olarak, piyasa fiyatları ve dolayısıyla sigorta kıymetleri arttığından, sigorta anlaşması yapılırken tespit edilen ünitelere ait sigorta meblağları, kolaylıkla, ünitelerin sigorta kıymetlerinin üzerinde kalabilmektedir.

Gerek kişi sigortalarında gerekse mal sigortalarında sigortacı ödeyeceği tazminat tutarını tespit ederken, dar sınırlar içinde davranmamak, yani hasar halinde sigortacının sorumluluğunu sadece sigortalıya yapılacak ödemededen ibaret olduğunu düşünmemek, gerekecektir. Çünkü, hasar halinde sigortacının sorumluluğu sigortalıya yapılacak tazminat ödenmesini kapsayacağı gibi, ayrıca, ekspertiz ücreti, bilirkişi ve hakem ücretleri gibi hasar ile ilgili her türlü giderleri de içine alacaktır.

Bir sigorta işletmesinde, doğrudan doğruya sigortalılar ile yapılan sigorta anlaşmaları için ödenen tazminatlar ve reasürans yolu ile elde edilen sigortalar için ödenen tazminatlar olmak üzere, başlıca iki çeşit tazminat gideri söz konusudur. Bu şekillerde ödenen tazminat tutarları sigorta işletmesinin “**Verilen Tazminatlar**”ını oluşturur.

Sigorta işletmesinin, reasürans yolu ile diğer sigorta işletmelerine aktardığı sigortalar için söz konusu olan tazminat da, bu işletmelerin yapmış olduğu iştirak ödemeleri, “**Alınan Tazminatlar**” adı altında gösterilmektedir. Alınan tazminatlar, reasürans işletmelerinin, hasara iştirakleri dolayısıyla, yapmış oldukları ödemeler olduğundan, hiçbir zaman bir gelir kalemi altında gösterilmemelidirler. Tazminat giderleri hesabına ait oluşan bu hesaba aşağıdaki gibi kaydedilir.

Borç	Tazminat Hesabı	Alacak
-Doğrudan sigortalılara yapılan ödemeler		-Doğrudan sağlanan işlerde reasürans payları
-Reasürans yolu ile yapılan ödemeler		-Reasürans yoluyla sağlanan işlerde reasürans payları

5- Teknik Karşılıklarla İlgili Gider Hesapları

Döner (cari) riskler karşılığı, asıda kalmış hasarlar karşılığı ve matematik karşılıklardan meydana gelen teknik karşılıklar, her faaliyet dönemi (yılı) sonunda yeniden hesap edilerek, o dönemin (yılın) teknik kâr ve zarar hesabına gider olarak kaydedilir.

6- Diğer Giderler Hesapları

Sigorta işletmelerinin, ana faaliyet konusu sigortacılık faaliyetleri ile ilgili diğer giderleri de faaliyet dönemi sonunda teknik kâr ve zarar hesabında yer alırlar. Örneğin, yangın

dalında söz konusu olan itfaiye resimleri, hayat dalında söz konusu olan iştiralar, iratlar, mukavele, doktor muayene ücretleri vs. gibi.

Teknik kâr ve zarar oluşturan ve yukarıda ana hatları ile açıklanan bu hesaplar sigorta şirketlerinin kullanmakla zorunlu oldukları T.D.H.P.'ında 5 no.'lu hesap sınıfında yer alan teknik kâr ve zarar hesapları ana başlıkları ile şu hesaplarda oluşmaktadır:

- Alınan primler,
 - Devredilen primler,
 - Ödenen tazminatlar,
 - Ödenen tazminatta reasürans payı,
 - Ödenen komisyonlar,
 - Alınan komisyonlar,
 - Cari riskler karşılığı,
 - Car riskler karşılığı reasürans payı,
 - Muallak hasarlar karşılığı,
 - Muallak hasarlar karşılığında reasürörler payı,
 - Uzun süreli işler karşılığı,
 - Uzun süreli işler karşılığında reasürörler payı,
 - Devreden cari riskler karşılığı,
 - Devreden cari riskler karşılığında reasürörler payı,
 - Devreden muallak hasarlar karşılığı,
 - Devreden muallak hasarlar karşılığında reasürörler payı,
 - Devreden uzun süreli işler karşılığı,
 - Devreden uzun süreli işler karşılığında reasürörler payı,
- hesaplarıdır.

2.2.6.19- Çeşitli Gelirler Hesabı

Sigorta şirketlerinin sigortacılık faaliyetleri dışında kalan faaliyetleri sonucu elde ettikleri, faiz gelirleri, kira gelirleri, kambiyo kârları ve satış kârları gibi işlemlerin izlendiği hesaptır. T.D.H.P.'ında 6 no.'lu hesap sınıfında yer alan bu hesaplar dönem sonlarında kâr zarar hesabı ile kapatılır.

2.2.6.20- Çeşitli Giderler Hesabı

Sigorta şirketlerinin normal işletme faaliyetleri sonucu ortaya çıkan; personel giderleri, işletme giderleri, faiz giderleri, amortisman giderleri, vergi resim harç giderleri, kambiyo zararları, karşılık giderleri, K.K.E.G. ve diğer giderlerin izlendiği borçlu tarafına kayıt yapılan ve kâr zararlar kapatılan hesaptır. T.D.H.P.'ında 7 no.'lu hesap sınıfı bu hesaplara ayrılmıştır.

2.2.6.21- Nazım Hesaplar

Nazım hesaplar; işletmede faaliyet sonuçlarına hiçbir etkide bulunmayan, bu bakımdan, işletmenin öz varlığında herhangi bir değişiklik meydana getirmeyen işlemlerin izlenmesi için tutulan hesaplardır. Nazım hesapların, bilançonun aktif ve pasif ana hesapları ile hiçbir ilgisi olmadığından, bilançoda ana hesaplardan ayrı olarak, genellikle onların altında gösterilmesi gerekir. T.D.H.P.'ında 9 no.'lu hesap sınıfı nazım hesaplara ayrılmıştır. Bu sınıfta yer alan nazım hesaplar;

- **Borçlu nazım hesaplar,**
 - **Alacaklı nazım hesaplar,**
- olmak üzere iki grupta toplanmıştır.

Borçlu nazım hesaplar şunlardır:

- **Alınan Garanti, Kefalet ve Diğer Teminatlar Hesabı:** Şirketin sigorta araçlarından teminat olarak aldığı kıymetlerin izlendiği bir hesaptır.
- **Alacak Senetleri Cüzdanı:** Şirketin alacaklarına karşılık alınan alacak senetlerinin izlendiği hesaptır.
- **Şirketçe Verilen Garanti ve Kefaletler:** Şirketin Müsteşarlık dışında diğer kişi ve kuruluşlar lehine verdiği garanti kefalet ve teminatların izlendiği hesaptır.
- **Şirketçe Taahhüt Edilen Sigorta Teminatları:** Şirketçe sigorta dalları itibarı ile ödemeyi taahhüt ettiği sigorta bedelleri toplamının izlediği hesaptır.
- **Şirketçe Gösterilen Kanuni (Yasal) Teminatlar:** Şirket sabit ve değişken teminatlar için Müsteşarlık lehine verdiği teminatların izlediği hesaptır.

Alacak Nazım Hesaplar Şunlardır:

- **Garanti, Kefalet ve Diğer Teminatlardan Alacaklar:** Şirkete verilen teminatlara bağlı olarak alacaklı olanların izlediği hesaptır.
- **Alacak Senetlerinden Alacalılar:** Şirketin senetli alacaklılarının izlediği hesaptır.

- **Çeklerden Alacaklılar:** Şirkete verilen çeklerden dolayı alacaklı olanların izlediği hesaptır.
- **Şirketçe Verilen Garanti ve Kefaletler:** Şirketin Müsteşarlık dışında diğer kişi ve kuruluşlar lehine verdiği garanti, kefalet ve teminatların verilen kişi ve kuruluşların izlediği hesaptır.
- **Şirketçe Taahhüt Edilen Sigorta Teminatları:** Şirketlerce sigorta dalları itibarıyla ödemeyi taahhüt ettiği sigorta bedelleri toplamının sigortalıları itibarıyla izlediği hesaptır.
- **Şirketçe Gösterilen Kanuni (Yasal) Teminatlardan Alacaklı Müsteşarlık:** Şirketin sabit ve değişken teminatlar için Müsteşarlık lehine verdiği teminatların teminat türüne göre izlediği hesaptır.

2.2.6.22- Dönem kâr ve Zarar Hesabı

Sigorta teşebbüslerinin faaliyetleri sonucu ortaya çıkan tüm gelir ve gider hesaplarının toplandığı hesaptır. Giderlere ilişkin hesaplar dönem kâr ve zararı hesabının borcuna gelirlere ilişkin hesaplar dönem kâr ve zararı hesabın alacağında yer alır. Dönem kâr ve zararı hesabının³⁹,

Borç Toplamı > Alacak Toplamı ise Zarar,

Borç Toplamı < Alacak Toplamı ise Kâr

ortaya çıkar.

³⁹ ÖZKAN, A.g.e., s. 539-599.

3- IRAK SİGORTA SEKTÖRÜ İÇİN ÖNERİLEN TEKDÜZEN MUHASEBE SİSTEMİ

3.1- IRAK SİGORTA SEKTÖRÜNDE UYGULAMAKTA OLAN T. D. M. S.

3.1.1- Irak'taki Tekdüzen Muhasebe Sistemi'nin Gelişimi

Irak'ta Tekdüzen Muhasebe Sistemi ilk kez 1972 yılında; kendi istekleri ile yün, örme ve tekstil sanayilerinin kurulmasında ve onlara bağlı işletmelerde uygulamaya başlatıldı. Daha sonra aynı kendi istekleriyle sanayii sektörünün diğer işletmeleri de bu sistemi uygulamaya başladılar. Daha sonraki yıllarda ise, ticaret ve petrol üretimi sektörleri de bu sistemi aynı şekilde uygulamaya başladılar.

Bu uygulamalarda; Mısır'ın 1966 yılında uyguladığı Tekdüzen Muhasebe Sisteminden örnek olarak yararlanılmıştır. 1972-1979 yılları arasında Irak'ta yukarıda adı geçen işletmelerde, bir kaç farklı muhasebe sistemleri uygulanmakta idi ¹.

Bu sistemi bir düzene kavuşturma, geliştirme ve tüm ekonomi sektörlerinde ilgili işletmelerin kapsama alınması ve zorunlu olarak uygulanmasının sağlanması amacıyla, Irak Devrim Komuta Konseyi tarafından 05.4.1979 tarihinde 380 no.'lu kararını çıkarılmıştır. Adı geçen karar uyarınca, Finansal Denetim Divanı ve Maliye Bakanlığı'ndan birer temsilci ve bu sisteme emeği geçen ilgili uzmanlardan oluşan 2 kişiden yüksek seviyede bir komisyon oluşturuldu. Bu komisyon, bu sistemi uygulamak için yaklaşık üç yıl hazırlık gördü.

Yukarıda adı geçen konsey, 11.10.1982 tarihinde 1260 no.'lu kararıyla bu sistemin uygulamasını sağlamak için Finansal Denetim Divanı'nı görevlendirdi. Adı geçen Divan da bu sistemin uygulanmasına açıklık getirmek ve uygulamasını kolaylaştırmak amacıyla 1983 yılında 1 no.lu, 1990'da da 2 no.'lu tebliğlerini yayınladı. Sistem ise, ilgili ekonomi sektörlerinde 01.01.1982 tarihinden uygulanması zorunlu hale getirildi.

Bu sistemin sigorta ve bankacılık sektörlerinde de uygulamasına gelince; aynı tekdüzen muhasebe sisteminden yalnız Kar-Zarar hesaplarında her sektöre birer ana hesap ayırıp, Maliyet Merkezleri hesaplarında her sektör ile ilgili detaylı hesaplara yer verilmiştir. 01.01.1986 tarihinden beri bu sistemin Sigorta ve bankalar

¹ Finansal Denetim Divanı, a.g.e., s. 7-9. (Arapça)

sektörlerine uygulanması zorunlu kılınmıştır ².

3.1.2- Irak Sigorta Sektöründe Uygulanmakta Olan T.D.M.S.'inin Hesap Planı

3.1.2.1- Ana Hesap Planı Çerçevesi

Ana Hesap Kodu Ana Hesap Planı

1- Bilanço Hesapları

1	Aktif (Varlıklar) Hesapları
2	Pasif (Kaynaklar) Hesapları

2- Kar - Zarar Tablosu Hesapları

3	Gider Hesapları
4	Gelir Hesapları

3- Sigorta Şirketlerinin Üretim (Maliyet) Merkezleri Hesapları

5	Deniz Sigortaları Hesapları
6	Deniz dışı Sigortaları Hesapları
7	Hayat Sigortaları Hesapları
8	Gelen Reasürans Sigortaları Hesapları
9	Diğer Faaliyetler Hesapları

² İbrahim, Mecit, Muhammed, Irak Banka ve Sigorta İşletmelerinde Tekdüzen Muhasebe Sistemi, Azzaman, Bağdat, 1989 s. 289-290. (Arapça)

3.1.2.2- Bilançoda Yer Alan Hesap Grupları

Bilançonun Ana Hesapları ³

Hesap No.	Varlıklar	Hesap No.	Kaynaklar
11	Maddi Duran Varlıklar (Çalışan)	21	Sermaye (Ödenmiş Sermaye) Ve Sermaye Yedekleri
12	Maddi Duran Varlıklar (Çalışmayan)	22	Karşılıklar
13	Verilen Özel Krediler	23	Irak'a Açılan Özel Kredi Hes.
14	Verilen Güvenilir Krediler	24	Alınan Krediler (Nakit)
15	Mali Yatırımlar	25	Mevduatlar ve Cari Hes.
16	Alacaklar	26	Borçlar
17	Altın	27	Çıkarılmış Bono ve Senetler
18	Nakit	28	Cari Faaliyetler Sonucu Akımı
19	Nazım (Borçlu) Hesaplar	29	Nazım (Alacaklı) Hesaplar

(Tablo No. 24)

3.1.2.3- Kar-Zararda Yer Alan Hesap Grupları

Kar ve Zararın Tablosunun Ana Hesapları

Hes. No.	Giderler	Hes. No.	Gelirler
31	Maaşlar ve Ücretler	41
32	Gerekli Madde ve Malzemeler	42
33	Gerekli Hizmetler Giderleri	43	Hizmet Faaliyetinin Gelirleri
34	Banka İşlemlerinin Giderleri	44	Banka İşlemlerinin Gelirleri
35	Sigorta İşlemlerinin Giderleri	45	Sigorta İşlemlerinin Gelirleri
36	46	Yatırım Gelirleri
37	Amortismanlar	47
38	Karşılıksız Giderler	48	Karşılıksız Gelirler
39	Diğer Giderler	49	Diğer Giderler

(Tablo No. 25)

³ A.e., s. 289.

3.1.2.4- Üretim (Maliyet)da Tablosunda Yer Alan Hesap Grupları

Sigorta Şirketlerinin Üretim Merkezleri Tablosunun Ana Hesapları ⁴

Merkez Kod No.	Üretim Merkezleri	Deniz Sigortaları Hes.	Deniz dışı Sigortaları Hes.	Hayat Sigortaları Hes.	Gelen Reas. Sig. lar Hes.	Diğer Faaliyetler Hes.
		5	6	7	8	9
5	<u>Deniz Sigortaları Hesapları</u>					
5	Deniz Emtia sigortası	51				
5	Gemiler Sigortası	52				
5	Uçakla ilgili sigortalar	53				
6	<u>Deniz dışı Sigortaları Hesapları</u>					
6	Yangın Sigortası		61			
6	Mühendislik Sigortası		62			
6	<u>Kaza Sigortaları</u>		63			
6	Kasko Sigortası		631			
6	Trafik Sigortası		632			
6	Tarım Sigortası		633			
6	Memurların Görev sigortası		634			
	Diğer Kazar Sigortası		635			
7	<u>Hayat Sigortaları Hes.</u>					
7	Ferdi Hayat Sigortaları Hes.			71		
7	Grup Hayat Sigortaları Hes.			72		
8	Gelen Reasürans Sigorta Hes.					
9	<u>Diğer Faaliyetler Hesapları</u>					
9	Teknik dışı Faaliyet Hesapları					91
9	Yatırım Gelirleri Hesapları					92

(Tablo No. 26)

⁴ A. e., s. 290, 331.

3.1.3- Irak T. D. M. S.'de Sigorta Özelliliği Arz eden Hesaplar

3.1.3.1- Bilanço Hesapları

<u>Hesap Kodu</u>	<u>Hesap Adı</u>
16	Alacaklar
164	Sigorta İşlemlerinden Kaynaklanan Teminatlar
1641	Gelen Reasürans Teminatları
1642	Ertelenmiş Alacaklı Sigorta işlemleri
1643	Bankalara Gönderilen Prim Tahakkukları
1644	Bankalarda Tahsil Edilen Primler
1645	Yatırılmakta Olan Sigorta Teminatları
1646	Şubelere Gönderilen Prim Tahakkukları
.....	
21	Sermaye ve Sermaye Yedekleri
215	Teknik (Yedekler) Karşılıklar
2151	Cari Rizikolar Karşılığı
2152	Sigorta İşlemleri Resim, Harç ve Komisyonlar Karşılığı
2153	Muallak Hasarlar Karşılıkları
2154	Sigorta İşlemlerinin Olağanüstü Karşılıkları
2155	Yedek Karşılıklar
.....	

3.1.3.2- Kar Zarar Hesapları

<u>Hesap Kodu</u>	<u>Hesap Adı</u>
35	Sigorta İşlemlerinin Giderleri
351	Gider ve Komisyonlar
3511	Sigorta İşlemlerinin Gider ve Komisyonları
3512	Alınan Reasürans Gider ve Komisyonları
3513	Alınan Reasürans İşlemlerinin Kar Komisyonları
252	Reasüransa Devreden Primler
253	Tazminatlar
2531	Ödenen Tazminatlar
2532	Alınan Reasüransa Ödenen Tazminatlar
2543	Hayat Sigorta Poliçe Hamillerine Ödenen İkramiye
2544	Sigorta Poliçelerin Kapatılması
.....	

354	Teknik Karşılıklar (Net)
3541	Cari Rizikolar Karşılığı
3542	Sigorta İşlemleri Resim, Harç ve Komisyonlar Karşılığı
3543	Muallak Hasarlar Karşılıkları
3544	Sigorta İşlemlerinin Olağanüstü Karşılıkları
3545	Yedek Karşılıklar
.....	
45	Sigorta İşlemlerinin Gelirleri
451	Alınan Primler
452	Reasürans Primleri
453	Alınan Komisyonlar
454	Tazminatları Geri Alam (Rücu)
455	Tazminatta Reasürans Payı
456	Tazminatta Yabancı Reasüransların Harçlardaki Payı
457	Çeşitli Sigorta Gelirleri ⁵

⁵ A. e., s. 291- 330.

3.2- IRAK SİGORTA SEKTÖRÜ İÇİN ÖNERİLEN T.D.M.S.

3.2.1- Önerilen T.D.M.S.i'nin Kapsamı Ve Amacı

Irak'ta şirketler mevzuatı gereğince ⁵ sermayesinin tutarı 100.000 Irak Dinarı veya fazlası olan ve ekonominin sanayi, ticaret, sigorta, tarım, inşaat ve turizm sektörlerinde faaliyet gösteren tüzel veya kişisel işletmelerin şirket şeklinde kurulması gerekmektedir. Şirket şeklinde kurulunca, Tekdüzen Muhasebe Sistemini uygulamakla yükümlü tutulmaktadır * .

Irak'ta halen var olan sigorta şirketlerinin sermayeleri 100.000 I. Dinarını aşmaktadır. Yeni kurulacak sigorta işletmelerinin sermayeleri bu tutarı aşacağı için; ister hayat dışı ve ister hayat dallarında sigorta faaliyetlerini gösterecek sigorta işletmeleri Tekdüzen Muhasebe Sistemini uygulamakla yükümlü kılınmaktadır.

Bu sistemin amacı, Irak'ta sigortacılık sektöründe tek tip bilanço ve Kâr Zarar tablosu hazırlanmasına olanak tanınması, şirketlerin yükümlülüklerini yerine getirebilmesi ve mali güçlerinin izlenebilmesi, bu sistem sayesinde sigorta işletmelerinin faaliyet ve sonuçlarının sağlıklı ve güvenilir bir biçimde muhasebeleştirilmesi, mali tablolar aracılığı ile ilgililere sunulan bilgilerin tutarlık ve mukayese edilebilirlik niteliklerini koruyarak gerçek mali durumu yansıtmasının sağlanması ve sigorta işletmelerinde denetimin kolaylaştırılması amaçlanmaktadır.

Bunlar dışında;

- 1- Muhasebe bilgilerin karar alma durumunda ilgililere yeterli ve doğru olarak ulaştırılmasına,
- 2- Farklı sigorta işletmeler ile aynı sigorta işletmenin farklı dönemlerinin karşılaştırılmasına,
- 3- Mali tablolarda yer alan hesap adlarının tüm sigorta kesimleri için aynı anlamı vermesine,

⁵ 36 No.'lu Irak Şirketler Kanunu, 30.03.1983, 9. Maddesi.

* Bu Kanun çıktığında 100.000 Irak Dinarı, yaklaşık 322.580 ABD. \$'ına eşit idi. (\$ kuru 0,310 I. Dinar idi.)

- 4- Muhasebe terim birliğinin sağlanması suretiyle anlaşabilir olmasına,
- 5- Sigorta işletmeleri ile ilgililer arasında güven öğesinin oluşturulmasına,

yönelik olması amaçlanmaktadır.

3.2.2- Önerilen T.D.M.S.i'nin Hesap Planı Hakkında Açıklamalar

Irak sigorta sektörü için önerdiğimiz Tekdüzen Muhasebe Sistemi; Irak'ta 1982 yılından beri uygulanmakta olan Tekdüzen Muhasebe Sisteminin Hesap planının genel çerçevesine imkan dahilinde sadık kalıp, bazı ana hesapların alt hesaplara ayrılmasında uyum sağlayarak ve Uluslararası Muhasebe Standartlarına uymak amacıyla yapılan gereken değişikliklerin neler olması gerektiğini belirtilmesi amaçlanmıştır.

Tek Düzen Hesap Planında yer alan hesapların daha alt hesapların şirketlerce açılması serbesttir. Ancak, Irak'ın Maliye Bakanlığında sigorta ile ilgili kurul tarafından istenen tablolarda yer alan her türlü bilgiyi kapsayacak ve istenildiği anda kolayca verilebilecek biçimde alt hesapların düzenlenmesi gerekmektedir.

3.2.2.1- Grup Hesap Planı Çerçevesi

Hesap Grupları 0 – 8 arasında kodlanmıştır.

1. DÖNEN VARLIKLAR
2. DURAN VARLIKLAR
3. KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR
4. UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR
5. ÖZ KAYNAKLAR
6. TEKNİK KÂR ZARAR HESAPLARI
7. TEKNİK DIŞI (MALİ) KÂR ZARAR HESAPLARI
8. DÖNEM KÂR ZARAR
9. BOŞ
0. NAZIM HESAPLAR

Kodlama ise, aşağıdaki gibi yapılmıştır.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
X.	X.	X.	X.	X.	X.	X.

1. GRUP KODU
2. ANA HESAP KODU
3. YARDIMCI HESAP KODU

4. ALT HESAP KODU
5. ALT HESAP KODU
6. ALT HESAP KODU
7. ALT HESAP KODU

Örnek :

KOD	HESAP ADI
1.	DÖNEN VARLIKLAR
10.	HAZIR DEĞERLER
100.	KASA
1000.	KASADA BULUNAN IRAK DİNARI
1001.	KASADA BULUNAN IRAK DİNARI KARŞILIĞI YABANCI PARA

Bununla, bilançodaki grup kodları; varlıkları dönen ve duran varlıklara ve kaynakları da kısa vadeli yabancı kaynaklar, uzun vadeli yabancı kaynaklar ve öz kaynaklara ayırmış olduk.

Ama Kâr zarar hesaplarındaki grup kodları 6 ve 7'ye ayırmış olduk. Bu iki koda ayırmamızın nedeni ise, teknik ve teknik dışı (mali) kâr zarar hesapları birbirinden ayırmaktır. Bunun da, amacı önerdiğimiz Tekdüzen Muhasebe Sistemi gelecekte Irak'ta sigorta sektöründe uygulamaya konulursa, Irak'ta uygulanmakta olan Tekdüzen Muhasebe Sistemine ana koduyla uyum sağlaması ve Uluslararası Muhasebe Standartlarının gerektirdiği değişiklikler çabuk intibak ettirilmesidir.

- 1- Temel Mali tablolarda, Bilanço ve Kar/Zarar tablosunda ve hesap planında, sektörün özelliklerini temsil eden hesaplarda ve Uluslararası Muhasebe Standartlarına uymak amacıyla değişiklik ve eklemeler yapmıştır. Bilançoda varlık hesapları 2, kaynak hesapları 3 ve kar/zarar hesabı da 2, Teknik Kar/zarar ve Teknik dışı Kar/zarar hesap gruplarına ayrılmıştır.
- 2- Irak Tekdüzen Muhasebe Sistemine uyum sağlamak amacıyla Borçlu Nazım hesaplara 00 no.'lu ve Alacaklı Nazım hesaplara da 01 no.'lu hesap gruplarına ayırıp, bilanço dışında yer verilmiştir.

3- Kâr zarar hesaplarında kodlamanın aşağıda özeti gösterilmektedir:-

- a- 600 - 699 no.lu teknik kâr zarar hesaplarında; Sigorta sektörünün özelliklerini yansıtacak bir şekilde dönem teknik gider ve gelirlerini göstererek dönemin Teknik Karı veya Zararını belirleyecek bir biçimde düzenleme yapılmıştır.
- b- 600 ve 689 no.lu Teknik Kar ve Zarar Hesapları başlığı altında Sigorta dalları (türleri) itibarı ile Hayat dışı ve Hayat sigortalarının ana dallar başlığı altında düzenlemesiyle sigorta sektörünün hem uluslararası uygulamaya, hem de Irak'taki Sigorta Muhasebesi ve Mali tablolar geleneğine uygun olarak dönem işlemlerinin kayda tabi tutularak her bir sigorta dalından ilgili dönemde ne kadar Teknik Kar veya Zarar elde edilmiş olduğunu görebilmek olanağını sağlayacak bir düzenleme yapma olanağı vardır.

3.2.2.2- Ana Hesap Planı Çerçevesi

3.2.2.2.1- Bilanço Ana Hesap Çerçevesi

1- Dönen Varlıklar

<u>Hes. Kodu</u>	<u>Hes. Adı</u>
10	Hazır Değerler
11	Menkul Değerler
12	Sigortacılık Faaliyetlerinden Doğan Ticari Alacaklar
13	İkrazlar
15	Yatırım Riski Sigortalıya Ait Yatırımlar
17	Diğer Alacaklar
18	Gelecek Aylara Ait Giderler Ve Gelir Tahakkukları
19	Diğer Dönen Varlıklar

2- Duran Varlıklar

<u>Hes. Kodu</u>	<u>Hes. Adı</u>
20	Sigortacılık Faaliyetlerinden Doğan Ticari Alacaklar
21	İkrazlar
22	Diğer Alacaklar
23	Mali Duran Varlıklar
24	Maddi Duran Varlıklar (Aktifleştirilmiş)

25	Yapılmakta Olan Yatırımla
26	Maddi Olmayan Duran Varlıklar
28	Gelecek Yıllara Ait Giderler Ve Gelir Tahakkukları
29	Diğer Duran Varlıklar

3- Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar

<u>Hes. Kodu</u>	<u>Hes. Adı</u>
30	Mali Borçlar
31	Kısa Vadeli Teknik Karşılıklar (Net)
32	Sigortacılık Faaliyetinden Doğan Ticari Borçlar
33	Diğer Borçlar
36	Ödenecek Vergi Ve Diğer Yükümlülükler
37	Borç Ve Gider Karşılıkları
38	Gelecek Aylara Ait Gelirler Ve Gider Tahakkukları
39	Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar

4- Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar

<u>Hes. Kodu</u>	<u>Hes. Adı</u>
40	Mali Borçlar
41	Uzun Vadeli Teknik Karşılıklar (Net)
42	Yatırım Riski Sigortalıya Ait Sigorta Teknik Karşılıkları (Net)
43	Sigortacılık Faaliyetinden Doğan Ticari Borçlar
44	Diğer Ticari Borçlar
47	Borç Ve Diğer Karşılıkları
48	Gelecek Yıllara Ait Gelirler Ve Gider Tahakkukları
49	Diğer Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar

5- Öz Kaynaklar

<u>Hes. Kodu</u>	<u>Hes. Adı</u>
50	Ödenmiş Sermaye
52	Sermaye Yedekleri
54	Kar Yedekleri
55	Geçmiş Yıllar Karları
56	Geçmiş Yıllar Zararları (-)
57	Menkul Değerler Değer Artışı
58	Dönem Net Karı (Zarar -)

3.2.2.2.2- Kar zarar Ana Hesap Çerçevesi

3.2.2.2.2.1- Teknik Kâr Zarar Hesapları (600-699)

<u>Hes. Kodu</u>	<u>Hes. Adı</u>
60	Yangın Sigortası
61	Nakliyat Sigortaları
62	Mühendislik Sigortaları
63	Tarım Sigortaları
64	Hukuksal Koruma ve Kredi Sigortaları
65	Kara ve Hava Yolları Taşıtların Kaza Sigortaları
66	Kazanın Sorumluluk Sigortaları
67	Ferdi Kaza ve Sağlık Sigortaları
68	Hayat Sigortaları
69	Diğer Sigortalar

3.2.2.2.2.2- Teknik Dışı Kâr Zarar Hesapları (70-78)

<u>Hes. Kodu</u>	<u>Hes. Adı</u>
70	Yatırım Gelirleri
71	Teknik Kâr Zarardan Aktarılan Gelirler
72	Yatırım Giderleri
75	Teknik Kâr Zarardan Yapılan Aktarılan (-)/(+)
77	Diğer Mali Gelirler
78	Diğer Mali Giderler

3.2.2.2.3- Olağan ve Olağan Dışı Faaliyet Kâr Zarar ve Gelir Giderleri (86-89)

<u>Hes. Kodu</u>	<u>Hes. Adı</u>
86	Olağan Faaliyetler Kârı (Zararı -)
87	Olağan Dışı Faaliyetler Gelir (Gideri -)
89	Olağan Dışı Faaliyetler Kârı (Zararı -)

3.2.3- Önerilen T.D.H.P.'inin Açıklamaları

"Sigorta Sektöründe; Tekdüzen Hesap planı, tek bir bilanço ve kar ve zarar tablosu hazırlanmasına olanak sağlamak, sigortacılık sektöründe muhasebe kayıtlarında ve raporlama açısından yeknesaklığı sağlamak sektörün ve şirketin maddi gelişimini sağlıklı biçimde değerlendirerek ilgililerin ihtiyacı olan bilginin elde edilmesine olanak sağlamak amacını gütmektedir"⁶.

Irak Sigorta şirketleri için önerdiğimiz tekdüzen hesap planı, dokuz ana hesap grubu altında toplanmaktadır. Dokuz ana grup 0 (sıfır) ile 8 (sekiz) arasında aşağıda gelen ana grup hesapları olarak kodlanmaktadır.

1. Dönen Varlıklar
2. Duran Varlıklar
3. Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar
4. Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar
5. Öz Kaynaklar
6. Teknik Kâr Zarar Hesapları
7. Teknik Dışı (Mali) Kâr Zarar Hesapları
8. Dönem Kâr Zararı
0. Nazım Hesaplar

3.2.3.1- Varlıklar Hesaplarının Açıklamaları

3.2.3.1.1- Dönen Varlıklar

Bu ana hesap grubu; nakit olarak elde ve bankalarda tutulan varlıklar ile normal koşullarda en fazla bir yıl veya işletmenin normal faaliyet dönemi içinde paraya çevrilmesi veya tüketilmesi öngörülen varlık öğelerini kapsar. Aşağıdaki ana hesaplara bölümlenir⁷:

- 1- Hazır Değerler
- 2- Menkul Değerler
- 3- Sigortacılık Faaliyetlerinden Doğan Ticari Alacaklar
- 4- İkrarlar
- 5- Yatırım Riski Sigortalıya Ait Yatırımlar
- 6- Diğer Alacaklar
- 7- Gelecek Aylara Ait Giderler Ve Gelir Tahakkukları

⁶ KOÇAK, a.g.e., s. 31.

⁷ AKDOĞAN, SEVİLENGÜL, a.g.e.,s. 31.

8- Diğer Dönen Varlıklar

3.2.3.1.2- Duran Varlıklar

Bu ana hesap grubu; bir yıldan veya bir normal faaliyet döneminden daha uzun sürelerle, işletme faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi için kullanmak amacıyla elde edilen ve ilke olarak bir yılda veya normal faaliyet dönemi içinde paraya çevrilmesi veya tüketilmesi ön görülmeyen varlıkları kapsar. Aşağıda gelen hesaplara bölümlenir ⁸:

- 1- Sigortacılık Faaliyetlerinden Doğan Ticari Alacaklar
- 2- İkrarlar
- 3- Diğer Alacaklar
- 4- Mali Duran Varlıklar
- 5- Maddi Duran Varlıklar (Aktifleştirilmiş)
- 6- Yapılmakta Olan Yatırımla ⁹
- 7- Maddi Olmayan Duran Varlıklar
- 8- Gelecek Yıllara Ait Giderler Ve Gelir Tahakkukları
- 9- Diğer Duran Varlıklar Maddi Duran Varlıklar

3.2.3.2- Kaynaklar Hesapların Açıklamaları

3.2.3.2.1- Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar Hesapları

Kısa vadeli yabancı kaynaklar, dönen varlıkların ayrılmasında kullanılan ölçüye uygun olarak, en çok bir yıl veya işletmenin normal faaliyet dönemi sonunda ödenecek yabancı kaynakları kapsar. Aşağıda gelen hesaplara bölümlenir ¹⁰:

- 1- Mali Borçlar
- 2- Kısa Vadeli Teknik Karşılıklar (Net)
- 3- Sigortacılık Faaliyetinden Doğan Ticari Borçlar
- 4- Diğer Borçlar
- 5- Ödenecek Vergi Ve Diğer Yükümlülükler
- 6- Borç Ve Gider Karşılıkları
- 7- Gelecek Aylara Ait Gelirler Ve Gider Tahakkukları
- 8- Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar

⁸ KAHYA, a.g.e., s. 6.

⁹ Finansal Denetim Divanı, a.g.e.,s. 63. (Arapça)

¹⁰ KAHYA, a.g.e., s. 10.

3.2.3.2.2- Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar Hesapları

Kredi kurumları, sermaye piyasası ve işletmenin ilişkide bulunduğu üçüncü kişilerden sağlanan ve bir yıldan fazla vadeli olan işletme borçlarını kapsar. Aşağıda gelen hesaplara bölümlenir:

- 1- Mali Borçlar
- 2- Uzun Vadeli Teknik Karşılıklar (Net)
- 3- Yatırım Riski Sigortalıya Ait Sigorta Teknik Karşılıkları (Net)
- 4- Sigortacılık Faaliyetinden Doğan Ticari Borçlar
- 5- Diğer Ticari Borçlar
- 6- Borç Ve Diğer Karşılıkları
- 7- Gelecek Yıllara Ait Gelirler Ve Gider Tahakkukları
- 8- Diğer Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar

3.2.3.2.3- Öz kaynaklar Hesapları

“Öz kaynaklar, işletmeyle ilgili 2. kişilerin işletme üzerindeki haklarını gösteren hesaplara denilir. Genel kabul görmüş muhasebe ilkelerinden kişilik ilkesini hatırlarsak; 1. kişiye işletme, 2. kişi veya kişiler işletme sahip veya sahipleri ve 3. kişilere de bunların dışında kalan ve işletmeyle ilgili olan kişilere denilir. Öz kaynaklar kalemlerinin işletme sahip veya ortaklarının bilanço tarihinde işletmeye yapmış oldukları sermaye yatırımlarını gösterir”¹¹. Bu nedenle Öz kaynaklar Hesapları, işletme sahiplerinin işletme üzerindeki haklarını gösteren bir ana grup hesaptan oluşmaktadır. Aşağıda gelen hesaplara bölümlenir:

- 1- Ödenmiş Sermaye
- 2- Sermaye Yedekleri
- 3- Kar Yedekleri
- 4- Geçmiş Yıllar Karları
- 5- Geçmiş Yıllar Zararları (-)
- 6- Menkul Değerler Değer Artışı
- 7- Dönem Net Karı (Zarar -)

¹¹ AKDOĞAN, TENKER, a.g.e., s. 112.

3.2.3.3- Kar Ve Zarar Hesapların Açıklamaları

Sigorta işletmelerinde uygulanmakta olan Kar ve Zarar hesaplarında Teknik Kar ve Zarar ve esas faaliyet dışı oluşan Kar ve Zarar ayrımı yapılmaktadır. Sigorta işletmelerinin uymak zorunda oldukları tek tip Kar ve Zarar tabloları ile tekdüzen hesap planında yer alan kalemleri teknik ve teknik dışı faaliyetler halinde aşağıda gösterilmektedir ¹² .

3.2.3.3.1- Teknik (Esas Faaliyet) Hesapları

İşletme faaliyet dönemine ilişkin sigorta (esas) faaliyeti ile ilgili gider ve gelirleri ve diğer faaliyetlerden kaynaklanan gider ve gelirleri kapsamaktadır. Aşağıda gelen hesaplara bölümlenir:

- 1- Alınan primler
- 2- Mali Kâr Zarardan Aktarılan Gelir ve Kârlar
- 3- Giderlerde Reasürans Payı
- 4- Faaliyet Giderleri
- 5- Ayrılan Teknik Karşılıklarda Reasürans Payı
- 6- Devreden Teknik Karşılıklar (Net)
- 7- Diğer Teknik Gelirleri
- 8- Tazminat Giderleri (Hasarlar)
- 9- Mali Kâr Zarardan Aktarılan Gider Ve Zararlar
- 10- Reasüransa Devreden Primler
- 11- Bonus Ve İndirim Giderleri
- 12- Faaliyet Giderleri
- 13- Ayrılan Teknik Karşılıklar
- 14- Diğer Teknik Giderleri

Teknik kar ve zarar hesapları, sigorta işletmelerine özgü ve her ana dal için ayrı ayrı ana hesap şeklinde açılan ve sigorta ve reasürans işlemlerinden oluşan gelir ve giderlerin kaydedildiği geçici bir kar – zarar hesabı olup, yıl sonunda bakiyeleri ana kar – zarar hesabına aktararak kapatılır.

Teknik olarak elde edilen gelirler bu hesabın alacağına, giderler ise borcuna kaydedilir ¹³ .

¹² KOÇAK, a.g.e., s. 311.

¹³ Emine Işık ATMACA, Sigorta Muhasebesi, Bayındır Sigorta A. Ş., İstanbul 1996, s. 79.

3.2.3.3.2- Teknik (Esas Faaliyet) Dışı Hesaplar

İşletme faaliyet dönemine ilişkin sigorta (esas) faaliyeti dışında kalan gider ve gelirleri kapsamaktadır. Aşağıda gelen hesaplara bölümlenir:

- 1- Faiz Gelirleri
- 2- Temettü
- 3- Kira Gelirleri
- 4- Menkul kıymet Satış Kârı
- 5- Reeskont Faiz Gelirleri
- 6- Kambiyo Kârları
- 7- Diğer Yatırım Gelirleri
- 8- Teknik Kâr Zarardan Aktarılan Gelir ve Kârlar
- 9- Teknik Kâr Zararda Aktarılan Gider ve zararlar
- 10- Diğer Mali Gelirler
- 11- Menkul Kıymet Satış Zararı
- 12- Yatırımlara İlişkin Genel ve İdari Giderler
- 13- Finansman Giderleri
- 14- Teknik Kâr Zarara Aktarılan Gider ve Zararlar
- 15- Teknik Kâr Zarardan Aktarılan Gelir ve Kârlar
- 16- Diğer Mali Giderler

3.2.3.4- Nazım Hesapların Açıklamaları

3.2.3.4.1- Borçlu Nazım Hesapları (Hesap Kodu: 00)

3.2.3.4.2- Alacaklı Nazım Hesapları (Hesap Kodu: 01)

Nazım hesaplar gerçek bir varlık, kaynak, gider ve geliri ifade etmediği için bu hesaplarla karşılaştırılmaz. Bir nazım hesap borçlanırken, karşısında aynı türden nazım hesap alacaklanır. Bu nedenle, nazım hesaplar Mali Tabloları özellikle Gelir ve Bilanço Tabloları üzerinde hiç bir etkisi olmamaktadır. Önerilen nazım hesaplarda 00 no.'lu borçlu nazım hesaplar, 01 no.'lu ise alacaklı nazım hesaplar için kullanılır.

Irak Tekdüzen Muhasebe Sistemi'nde Nazım Hesapları iki ana grupta kullanılmaktadır. Ben de ana çerçeveyi olduğu gibi, yalnız 1. grup detaylarında bazı yenilikler önermişiz. Artı her iki gruptan sigorta faaliyetlerinin işine gelemeyen hesapları içine almamaya özen göstermişiz. Ana hesaplar ise aşağıda gösterilmektedir:

3.2.3.4.3- Sorumluluk Taşıyan Hesaplar (Hesap Kodu :000-010)

Aşağıdaki hesapları oluşturabilir

- 1- Alınan Garanti, Kefalet ve Diğer Teminatlar
- 2- Alacak Senetler Cüzdanı
- 3- Çekler Cüzdanı
- 4- Kredi Kartları Taahhütleri
- 5- Verilen Garanti ve Kefaletler Karşılığı
- 6- Şirketçe Verilen Teminatlar Karşılığı
- 7- Çıkarılmış Menkul Kıymetler
- 8- Yabancı Paralı İşlemler
- 9- Diğer Nazım Hesaplar ¹⁴

3.2.3.4.4- Sembolik Değer Taşıyan Hesaplar (Hesap Kodu: 001 - 011)

Bu tür nazım hesaplar; Emlak Tapu belgesi, değerli belgeseller ve diğer bazı değerli varlıkların değerlendirilmelerinin zor oluşu, kontrol edilmesi ve muhasebenin denetimini sağlamak amacıyla söz konusu her bir varlığın bir Irak Dinar ile değerlendirilip, bu nazım hesaplarda tutulur ¹⁵.

3.2.3.4.5- Hesaplanan Farklar

Sigorta sektöründe faaliyet gösteren belli bir dönem içinde birden fazla işletmelerin birbirine yakın veya benzer sigorta dallarında faaliyette bulunanların Teknik karlarını karşılaştırmayı sağlayıp, hangisinin teknik karda daha etkin olmasını saptamak amacıyla bu nazım hesaplar kullanılmaktadır. Aşağıda gelen tali nazım hesapları kapsar ¹⁶:

3.2.3.4.5.1- Hesaplanan Kira Farkı (Hesap Kodu: 0020 – 0120)

Bu hesap, işletmenin esas faaliyette bulunduğu ve kendi mülkü olduğu bina veya binaların kira bedelini hesaplamayı kapsar. Bedel kiradan, hesaplanan ilgili bina veya binaların amortismanları düşüldükten sonra hesaplanan kira farkı hesabını oluşturur.

Bunun da amacı, kendi binasında faaliyet gösteren ile kirada oturan işletmeler arasında eşitlik sağlayıp, bu eşitlik sayesinde hangisinin daha gerçek teknik kar veya daha az teknik zarar sağladığı ortaya çıkarmaktır.

¹⁴ AKDOĞAN, SEVİLENGÜL, a.g.e., s. 638 – 832.

¹⁵ Finansal Denetim Divanı, a.g.e., s. 77. (Arapça)

¹⁶ A.e., s. 77.

Kendi binalarında faaliyet gösteren işletmelerin Kar ve zarar tablosunun teknik giderlerin son gider kalemi içinde yer alan nazım hesaplar arasında 0020 no.'lu Kira Farkı Borçlu Nazım Hesabı gösterilir. Bu da söz konusu işletmeler arasında eşitliği sağlayıp, aralarında teknik kâr veya zararın karşılaştırmasında gerçekçi olacaktır.

Aynı zamanda kar ve zarar tablosunun teknik dışı gelirleri içinde 0120 no.'lu Kira Farkı Alacaklı Nazım Hesabı gösterilir. Bununla hesaplanan kira farkının faaliyet sonucunu etkilememiş olacaktır.

3.2.3.4.5.2- Hesaplanan Faiz Farkı (Hesap Kodu: 0021 – 0121)

Bu hesap, işletmenin sermayesi (ödenen sermaye artı yedekleri eksi üzerinden kira farkı hesaplanan faaliyette bulunan bina veya binaların net değeri) üzerinden hesaplanan faiz bedelini kapsar.

Bunun da amacı, aynı faaliyet gösteren işletmelerin sermaye tutarı bazında birbirinden farklı sermayeleri aralarında bu nazım hesap sayesinde eşitliği sağlayıp, hangisinin daha gerçek teknik kar veya daha az teknik zarar sağladığı ortaya saptamaktır.

Sermayesiz işletme bulunmamaktadır. Ama bazı işletmeler elde ettiği varlıkların fonu çoğu yabancı kaynaklardan, bazısı da çoğu öz kaynaklardan sağlanmaktadır. Yabancı kaynaklardan sağlanan fonların faiz veya diğer giderleri söz konusu iken, öz kaynaklardan sağlanan fonlarda ise, böyle bir giderin söz konusu değildir¹⁷.

İşletmeler arasında bu eşitliği sağlamak amacıyla karşılaştırılanlar için faiz farkı hesaplanır. Kar ve zarar tablosunun teknik giderlerin son gider kalemi içinde yer alan nazım hesaplar arasında 0021 no.'lu Faiz Farkı Borçlu Nazım Hesabı gösterilir. Bu da söz konusu işletmeler arasında eşitliği sağlayıp, aralarında Teknik kar veya zararın karşılaştırmasında gerçekçi olacaktır. Aynı zamanda kar ve zarar tablosunun teknik dışı gelirleri içinde 0121 no.'lu Faiz Farkı Alacaklı Nazım Hesabı gösterilir. Bununla hesaplanan faiz farkının faaliyet sonucunu etkilememesi sağlanacaktır.

3.2.3.4.4.3- Hesaplanan Diğer Farklar (Hesap Kodu: 0029 – 0129)

Kira ve faiz farkı hesapları dışında kalan kar ve zarar tablosunda gösterilen diğer nazım hesapları kapsar.

¹⁷ A.e., s. 78.

3.2.4- Genel Muhasebe İlke ve Kavramları

Aşağıda sıralanan muhasebenin 13 ilke kavramları (Genel Kabul Görmüş Muhasebe Temel İlkeleri) Irak Sigorta Sektöründe uygulanacak Tekdüzen Muhasebe Sistemi için uygun bulunmuştur.

3.2.4.1- Kişilik Kavramı

3.2.4.2- İşletmenin Sürekliliği Kavramı

3.2.4.3- Dönemsellik Kavramı

3.2.4.4- Parayla ölçme Kavramı

3.2.4.5- Tarafsızlık ve Belgelendirme Kavramı

3.2.4.6- Tutarlık Kavramı

3.2.4.7- Tam Açıklama Kavramı

3.2.4.8- İhtiyatlılık Kavramı

3.2.4.9- Önemlilik Kavramı

3.2.4.10- Özün Önceliği Kavramı

3.2.4.11- Sosyal Sorumluluk Kavramı

3.2.4.12- Maliyet Esası Kavramı

3.2.4.13- Yeniden Değerleme Kavramı

3.2.4.1- Kişilik Kavramı

"Bu kavram; işletmenin sahip veya sahiplerinden (ister gerçek isterse de tüzel kişiler olsun), çalışanlarından ve diğer ilgililerden ayrı bir kişiliğe sahip olduğunu ve o işletmenin muhasebe işlemlerinin sadece bu kişilik adına yürütülmesi gerektiğini öngörür.

3.2.4.2- İşletmenin Sürekliliği Kavramı

Bu kavram, işletmenin faaliyetlerini belli bir süreye bağlı olmaksızın sürdüreceğini ifade eder. Bu nedenle işletme sahiplerinin veya hissedarlarının yaşam süresiyle bağlı olmayıp, işletmenin sürekliliği kavramı maliyet esasının temelini oluşturmaktadır.

Bu kavramın, işletmeler açısından geçerliliğinin bulunmadığı veya ortadan kalktığı durumlarda ise, bu konu mali tabloların dipnotlarında açıklanmaktadır.

Ancak, sigorta sektörünün güvene dayalı olması, sigortalılar için şirketin yükümlülüklerini ifa etme yeteneğinin ve bu yeteneğinin ölçülmesinin önemli olması nedeniyle şirketin varlık ve yükümlülüklerinin değerlendirilmesinde var olan mevzuata ve sigortacılık ilk ve esaslara uygun olmak kaydıyla şirketin sürekliliği kavramına aykırı ön görülmesi olanağı vardır.

3.2.4.3- Dönemsellik Kavramı

Dönemsellik kavramı; işletmenin sürekliliği kavramı uyarınca sınırsız kabul edilen ömrünün, belli dönemlere bölünmesi ve her dönemin faaliyet sonuçlarının diğer dönemlerde n bağımsız olarak saptanmasıdır. Gider ve gelirlerin tahakkuk esasına göre muhasebeleştirilmesi, hasılat, gelir ve karların aynı döneme ilişkin maliyet, gider ve zararlarla karşılaştırılması bu kavramın gereğidir.

Bu kavramı şirketler açısından geçerliğinin bulunmadığı veya ortadan kalktığı durumlarda ise, mali tabloların **dipnotlarında** açıklanır.

3.2.4.4- Parayla ölçme Kavramı

Parayla ölçme kavramı, parayla ölçülebilen iktisadi olay ve işlemlerin muhasebeye bir ölçü olarak para birimiyle yansıtılmasını ifade eder. Muhasebe işlemleri ulusal para birimine göre yapılır. Ancak işletmenin yabancı para biriminden hazır değerlere sahip olduğu ve alacağı olduğu veya borçlu bulunduğu durumlarda; ilgili hesaplar bilançonun hazırlandığı gün kuru ile ulusal paraya çevrilip, farklar ise ilgili hesaplara aktarılacaktır.

3.2.4.5- Tarafsızlık ve Belgelendirme Kavramı

Bu kavram muhasebe kayıtlarının gerçek durumu yansıtan ve usulüne uygun olarak düzenlenmiş objektif belgelere dayandırılması ve muhasebe kayıtlarına esas alınacak yöntemlerin seçilmesinde tarafsız ön yargısız davranılması gereğini ifade etmektedir.

3.2.4.6- Tutarlık Kavramı

Tutarlık kavramı, muhasebe kavramları için seçilen muhasebe politikalarının, birbirini izleyen dönemlerde değiştirilmeden uygulanması gereğini ifade etmektedir.

İşletmelerin mali durumunun, faaliyet sonuçlarının ve bunlara ilişkin yorumların karşılaştırılabilir olması bu kavramın amacını oluşturmaktadır.

Tutarlık kavramı benzer olay ve işletmelerde, kayıt düzenleri ile değerlendirme ölçülerin değişmezliğini ve mali tablolarda biçim ve içerik yönünden tek düzeni öngörür. Geçerli nedenlerin bulunduğu durumlarda, işletmeler, uyguladıkları muhasebe politikalarının değiştirebilirler. Ancak değişikliklerin ve bunların parasal etkilerinin mali tabloların dipnotlarında açıklanması zorunludur.

3.2.4.7- Tam Açıklama Kavramı

Tam açıklama kavramı; mali tabloların, bu tablolardan yararlanacak kişi ve kuruluşların doğru karar vermelerine yardımcı olacak ölçüde yeterli, açık ve anlaşılır olmasını ifade eder.

Mali tablolarda finansal bilgilerin tam olarak açıklanması yanında, mali tablo kalemleri kapsamında yer almayan ancak alınacak kararları etkileyebilecek, gerçekleşmesi muhtemel olaylara da yer verilmesi bu kavramın gereğidir.

3.2.4.8- İhtiyatlılık Kavramı

Bu kavram, muhasebe olaylarında temkinli davranılması ve işletmenin karşılaşılabileceği risklerin göz önüne alınması gereğini ifade etmektedir. Bu kavramın sonucu olarak, işletmeler, muhtemel gider ve zararları için karşılık ayırırlar. Ama muhtemel gelir ve karları için ise gerçekleşme dönemlerine kadar herhangi bir muhasebe işlemi yapmazlar. Ancak bu kavram gizli yedekler veya gereğinden fazla karşılıklar ayrılmasına gerekçe oluşturamaz.

3.2.4.9- Önemlilik Kavramı

Önemlilik kavramı, bir hesap kalemi veya mali bir olayın nisbi ağırlık ve değerinin, mali tablolara dayanılarak yapılacak değerlemeleri veya alınacak kararları etkileyebilecek düzeyde olmasını ifade eder.

Önemli hesap kalemleri, finansal olaylar ve diğer hususların mali tablolara alınması zorunlu kılınmaktadır.

3.2.4.10- Özün Önceliği Kavramı

Özün önceliği kavramı, işlemlerin muhasebeye yansıtılmasında ve onlara ilişkin değerlendirmelerin yapılmasında biçimlerinden çok özlerinin esas alınmasını öngörür.

3.2.4.11- Sosyal Sorumluluk Kavramı

Bu kavram, muhasebenin işlevini yerine getirme hususundaki sorumluluğunu belirtmekte ve muhasebenin kapsamını, anlamını yerini ve amacını göstermektedir.

Sosyal sorumluluk kavramı; muhasebenin organizasyonunda, muhasebe uygulamalarının yürütülmesinde ve mali tabloların düzenlemesi ve sunulmasında; belli kişi veya grupların değil, tüm toplumun çıkarlarının gözetilmesi ve dolayısıyla bilgi üretiminde gerçeğe uygun, tarafsız ve dürüst davranılması gereğini ifade eder.

3.2.4.12- Maliyet Esası Kavramı

Maliyet esası kavramı; para mevcudu, alacaklar ve maliyetinin belirlenmesi mümkün veya uygun olmayan diğer kalemler hariç, işletme tarafından edinilen varlık ve hizmetlerin muhasebeleştirilmesinde, bunların elde edilme maliyetlerinin esas alınması gereğini ifade eder¹⁸.

3.2.4.13- Yeniden Değerleme Kavramı

Yeniden değerlendirme kavramı; iktisadi kıymetleri yıl sonunda Irak hükümetinin Planlandırma Bakanlığı'na bağlı İstatistikler Dairesi'nin belirleyeceği enflasyon oranına göre yeniden değerlendirme işleminin yapılması, yıl sonu itibarıyla mali tablolarda yansımaları sağlar. Yani Bilançoda iktisadi kıymetler ve Birikmiş Amortisman karşılıkları ilgili dönem sonunda enflasyon oranına göre düzeltilerek, Kar ve Zarar hesabında ilgili yılın amortismanını yeni değeri ile hesaplamak demektir. Bu da Irak'ın son 15 yılda hiperenflasyonlu bir ekonomide yaşadığı için bu kavramın uygulanması kaçınılmaz hale gelmiştir¹⁹.

¹⁸ KOÇAK, a.g.e., s. 17-19.

¹⁹ Ahmet Hayri DURMUŞ, Uluslararası Muhasebe Standartları (1 - 31), İstanbul, Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği No: 7, 1992, s. 234.

3.2.5- Muhasebe Politikalarının Açıklanması

- 1- Mali tablolar şirketin sürekliliği, tutarlık ve dönemsellik kavramlarına dayanılarak hazırlanmış ise bunların açıklaması istenmez. Ancak bu kavramlardan ayrılmaların mevcut olması hallerinde, bu husus mali tabloların dipnotlarında nedenleri ile birlikte açıklanmalıdır.
- 2- İhtiyatlılık, özün önceliği ve önemlilik kavramları muhasebe politikalarının seçimini ve uygulamasını yönlendirmelidir.
- 3- Mali tabloların içerdiği bütün önemli muhasebe politikaları anlaşılır biçimde ve kısaca açıklanmalıdır.
- 4- Kullanılan muhasebe politikalarıyla ilgili açıklamalar mali tablolarla bütünlük oluşturur. Kullanılan önemli muhasebe politikalarının açıklanması mali tabloların bütünlüğü ve tamlığı için temel ilkedir. Politikalara ilişkin açıklamalar şirket yönetimi tarafından muhasebe bölümüne toplu olarak verilmelidir.
- 5- Bilanço ve gelir tablosundaki ve diğer tablolardaki yanlış veya gerçeğe uygun olmayan işlemler, muhasebe politikalarının açıklanması veya dipnotlarda belirtilmesi suretiyle düzeltilmiş olamaz. Düzeltme ancak, muhasebe kayıt ve tekniğine uygun olarak yapılır ve mali tablolarla yansıtılır.
- 6- Mali tablolar, dönemler itibarıyla karşılaştırılabilir nitelikte olmalıdır.
- 7- Mali politikalarda, cari dönem veya gelecek dönemlerde önemli etki yaratan veya yaratabilecek bir değişiklik yapılmış ise, bu durum nedenleri ile birlikte açıklanmalı ve bunun mali tablolara olan etkileri gösterilmelidir²⁵.

²⁰ KOÇAK, a.g.e., s. 19

3.2.6- Mali Tablolara İlişkin Temel İlkeler

Mali tabloların hazırlanması sırasında esas alınacak temel ilkeler aşağıdadır:

1- Mali tabloların Sigorta Muhasebe Sisteminde belirtilen esaslara göre işletmelerin varlıkları, kaynakları, mali durumu ve kar veya zararı hakkında, gerçeği ve doğruyu yansıtacak bir şekilde hazırlanması zorunludur. Sigorta muhasebe Sisteminde belirlenen standart, esas ve usul ve formlara uygun bulunmayan mali tablo ve raporlar kamuya açıklanmaz.

Bu düzenlemede yer almayan konularda daha sonra yayımlanacak muhasebe standartlarına, yoksa muhasebe kavramlarına uygun olarak öncelikle sigortacılık açısından uygun ve sektörde uygun olarak kullanılan, bunun da uygulanmadığı hallerde uluslar arası standartlarda benimsenen esaslara uyulur.

2- Mali tabloların hazırlanmasında esas alınan kavram ve ilkeler ile Türk Ticari Kanunu, sigorta mevzuatı ile ilgili diğer mevzuat hükümlerinin farklı uygulamalara yer verdiği durumlarda, şirketler söz konusu mevzuat hükümleri uyarınca istenilen bilgileri sağlayacak şekilde düzenlemeleri yaparlar. Ancak, bu düzenlemeler bu bölümde yer alan ilkeler çerçevesinde düzenlenecek mali tabloların tekliği ilkesini değiştirmez.

3- Mali tabloların açık ve anlaşılır olması için bu tablolarda bulunması gereken bilgilerin tümünün yer alması şarttır.

4- Mali tablolardaki "diğer" ibaresini taşıyan hesap kalemlerinden dahil olduğu grubun toplamı tutarının %20 sini veya bilanço aktif toplamının %5 ini aşiyor dipnotlarda bu kalemler hakkında açıklama yapılır.

5- Tablolarda yer alan hesap kalemlerini açık ve anlaşılır bir duruma getirmek için gerekli görülen bilgiler, mali tabloların dipnotlarda veya eklerinde verilir.

6- Mali tablolar iki hesap dönemini karşılaştıracak şekilde düzenlenir. Mali tablolarda yer alan bilgilerin bir önceki dönem tablolarıyla tutarlı olarak verilmesi gerekir.

- 7- Mali tablolarda yer alan hesap kalemlerine ilişkin her hangi bir açıklamanın bulunması durumunda hesabın yanına **dipnot** numarası yazılarak açıklamaya gönderme yapılır.

Bilanço ve gelir tablosu **dipnotları** ve ekleri ile birlikte temel mali tabloları oluşturur.

3.2.6.1- Gelir Tablosu İlkeleri

Gelir tablosu ilkeleri aşağıda belirtilmiştir:

- 1- Yayınlanarak kamuya ilan edilecek gelir tablosunda teknik gelir ve giderler Sigorta Muhasebe Sistemindeki gruplamaya göre her sigorta grubu için ayrı olarak yer alır. Ancak, hayat dışında faaliyet gösteren sigorta şirketleri ile reasürans şirketleri bir gruptaki prim üretimi toplam prim üretiminin %5'inin altında ise "Diğer Sigortalar" başlığı altında topluca gösterebilirler. Ancak, bu şekilde bir grup altında toplanan sigorta gruplarındaki prim üretiminin toplam prim üretimindeki payı %10'u geçmez.
- 2- Teknik gelir ve giderleri ilgili grup altında izlenir. Eğer gelir ve giderler ortaksa veya açıkça ayrı değilse şirket faaliyet ve işleyiş yapısına uygun bir yöntemle (prim üretimindeki payı, poliçe sayısı, tazminat dosya sayısı veya tazminat giderlerinin, toplam tazminat giderlerindeki payı, kullanılan mekan, birden fazla değişkene bağlı bir oran v.s.) gelir ve giderleri paylaştırır ve kullandığı yöntemi **dipnotlarda** açıklar. Kullanılan yöntemin değiştirilmesi halinde de değiştirme gerekçesi ve olası sonuçları **dipnotlarda** açıklanır.
- 3- Bütün hasılat, gelir ve karlar ile maliyet, gider ve zararlar brüt tutarları üzerinden gösterilirler ve hiçbir hasılat, gelir ve kar kalemi bir maliyet, gider ve zarar kalemi ile tamamen veya kısmen karşılaştırılmak suretiyle gelir tablosu kapsamından çıkarılmaz.
- 4- Gerçekleşmemiş hasılat, gelir ve karlar; gerçekleşmiş gibi veya gerçekleşenler gerçek tutarından fazla veya az gösterilmemelidir. Belli bir dönem veya dönemlerin gerçeğe uygun faaliyet sonuçlarını göstermek için, dönem veya dönemlerin başında ve sonunda doğru hesap kesimi işlemleri yapılmalıdır.

- 5- Belli bir dönemin hasılatı ve gelirleri bunları elde etmek için yapılan teknik maliyet ya da satışların maliyeti ve giderleri ile karşılaştırılmalıdır. Belli bir dönem veya dönemlerin başında ve sonunda maliyet ve giderleri gerçeğe uygun olarak gösterebilmek için alacak ve borçlarda doğru hesap kesimi işlemleri yapılmalıdır.
- 6- Maddi ve maddi olmayan duran varlıklar için uygun amortisman ve tükenme payı ayrılmalıdır.
- 7- Maliyetler; maddi duran varlıklar, onarım ve bakım ve diğer gider grupları arasında uygun bir şekilde dağıtılmalıdır. Bunlardan direkt olanları doğrudan doğruya, birden fazla faaliyeti ilgilendirenleri zaman ve kullanıma faktörü dikkate alınarak tahakkuk ettirilip, dağıtılmalıdır.
- 8- Arızı ve olağanüstü niteliğe sahip kar ve zararlar meydana geldikleri dönemde tahakkuk ettirilmeli, fakat normal faaliyet sonuçlarından ayrı olarak gösterilmelidir.
- 9- Bütün kar ve zararlardan, önceki dönemlerin mali tablolarında düzeltme yapılmasını gerektirecek büyüklük ve nitelikteki dışındaki kalanlar, dönemin gelir tablosunda gösterilmelidir.
- 10- Karşılıklar bir döneme ait karı diğer döneme aktarmak amacıyla kullanılmaz.
- 11- Dönem sonuçlarının tespiti ile ilgili olarak uygulana gelen değerlendirme esasları ve maliyet yöntemlerinde bir değişiklik yapıldığı takdirde bu değişikliğin etkileri açıkça belirtilmelidir.
- 12- Bilanço tarihinde var olan ve sonucu belirsiz bir veya birkaç olayın gelecekte ortaya çıkıp çıkmamasına bağlı durumları ifade eden şarta bağlı olaylardan kaynaklanan makul bir şekilde gerçeğe yakın olarak tahmin edilebilen gider ve zararlar tahakkuk ettirilerek gelir tablosuna yansıtılır. Şarta bağlı gelir ve karlar için ise gerçekleşme ihtimali yüksek de olsa her hangi bir tahakkuk işlemi yapılmaz, dipnotlarda açıklama yapılır.

- 13- Sigorta grupları itibariyle prim üretimlerinin %'i ve daha fazlası yurt dışından alınmışsa veya sigorta şirketlerinin sigorta grupları itibariyle prim üretimlerinin %'i ve daha fazlası reasürans veya retrosesyon yolu ile alınmışsa **dipnotlarda** açıklanır.
- 14- Hayat sigortalarında yazılan primler
- 1- a. Kişilerden alınan primler
b. Grup primleri
- 2- a. Periyodik primleri
b. Tek ödemeli primler
- 3- a. Bonus öngörmeyen sigortalardan alınan primler
b. Bonus öngören sigortalardan alınan primler
c. Yatırım riskinin sigortalıya ait olduğu sigortalıdan alınan primler itibariyle **dipnotlarda** açıklanır.

3.2.6.2- Bilanço İlkeleri

Bilanço tablosu ilkeleri aşağıda belirtilmiştir:

- 1- Bütün varlıklar, yabancı kaynaklar ve öz kaynaklar bilançoda gayri safi değerleriyle gösterilirler. Bu ilke, bilançonun net değer esasına göre düzenlenmesine bir engel oluşturmaz . bu doğrultuda net değer bilanço düzenlenmesinin gereği olarak indirim kalemlerinin ilgili hesapların altında açıkça gösterilmesi esastır.
- 2- Bilançonun aktifinde yer alan varlıklar, paraya dönüşme hızlarına göre en çok likitten en az likit değere doğru, pasifinde yer alan kaynaklar ise kısa vadeli kaynaktan uzun vadeli kaynağa doğru sıralanmıştır.
- 3- Bilanço hesapları arasında mahsup yapılmaz.
- 4- Yükümlülük karşılama oranının hesaplamalarında dikkate alınmayacak varlıklar, yükümlülük karşılama yeterliliği oranından ne kadar olduğu ve z kaynakların

yükümlülük karşılama yeterliliği oranından ne kadar fazla olduğu bilanço dipnotlarda belirtilir.

Diğer bilanço ilkeleri; aktifler ve pasifler itibarıyla aşağıda belirtilmiştir:

3.2.6.2.1- Aktiflere İlişkin İlkeler

- 1- Şirketin bir yıl veya normal faaliyet dönemi içinde paraya dönüşebilecek varlıkları, bilançoda dönen varlıklar grubu içinde gösterilir.
- 2- Şirketin bir yıl veya normal faaliyet dönemi içinde paraya dönüşmeyen, hizmetlerinden bir hesap döneminden daha uzun süre yararlanan uzun vadeli varlıkları, bilançoda duran varlıklar grubu içinde gösterilir. Dönem sonu bilanço gününde bu grupta yer alan hesaplardan vadeleri bir yılın altında kalanlar dönen varlıklar grubunda ilgili hesaplara aktarılır.
- 3- Bilançoda varlıkları, bilanço tarihindeki gerçeğe uygun değerleriyle gösterebilmek için, varlıklardaki değer düşüklüğü göstererek karşılıkların ayrılması zorunludur.

Dönem varlıklar grubu içinde yer alan menkul kıymetler, alacaklar ve diğer dönen varlıklar içindeki ilgili kalemler için yapılacak değerlendirme sonucu gerekli durumlarda uygun karşılıklar ayrılır.

Bu ilke, duran varlıklar grubunda yer alan alacaklar, bağlı menkul kıymetler, iştirakler, bağlı ortaklıklar ve diğer duran varlıklardaki ilgili kalemler için de geçerlidir.

- 4- Gelecek dönemlere ait olarak önceden giderler ile cari dönemde tahakkuk eden ancak, gelecek dönemlerde tahsil edilecek olan gelirler tespit ve kayıt edilmeli ve bilançoda ayrıca gösterilmelidir.
- 5- Dönen ve duran varlıklar grubunda yer alan alacak senetlerini bilanço tarihlerindeki gerçeğe uygun değerleri ile gösterebilmek için reeskont işlemleri yapılmalıdır.

- 6- Bilançoda duran varlıklar grubunda yer alan maddi duran varlıklar ile maddi olmayan duran varlıkların maliyetleri çeşitli dönem maliyetlerine yüklemek amacıyla, her dönem ayrılan amortismanların birikmiş tutarları ayrıca bilançoda göstermelidir.
- 7- Bilançonun dönem ve duran varlıklar grubunda yer alan alacaklar, menkul kıymetler, bağlı menkul kıymetler ve diğer ilgili hesaplardan ve yükümlülüklerden şirketin sermaye ve yönetim bakımından ilişkili bulunduğu ortaklara, personele, iştiraklere ve bağlı ortaklıklar ait olan tutarlarının ayrı gösterilmesi temel ilkedir.
- 8- Tutarları kesinlikle saptanmayan alacaklar için her hangi bir tahakkuk işlemi yapılmaz. bu tür alacaklar bilanço **dipnot** veya eklerinde gösterilir.
- 9- Verilen rehin, ipotek ve bilanço kapsamında yer almayan diğer teminatların özellikleri ve kapsamı bilanço **dipnot** veya eklerinde açıkça belirtilmelidir.

Bu ilke alınan rehin, ipotek ve bilanço kapsamında yer almayan diğer teminatlar için de geçerlidir. Ayrıca, şirket varlıkları ile ilgili toplam sigorta tutarlarının da bilanço **dipnot** veya eklerinde açıkça gösterilmesi gerekmektedir.

3.2.6.2.2- Pasiflere İlişkin İlkeler

- 1- Şirketin bir yıl veya normal faaliyet dönemi içinde vadesi gelen borçları, bilançoda kısa vadeli yabancı kaynaklar grubu içinde gösterilir.
- 2- Şirketin bir yıl veya normal faaliyet dönemi içinde vadesi gelmemiş borçları, bilançoda uzun vadeli yabancı kaynaklar grubu içinde gösterilir. Dönem sonu bilanço gününde bu grupta yer alan hesaplardan vadeleri bir yılın altında kalanlar kısa vadeli yabancı kaynaklar grubundaki ilgili hesaplara aktarılır.
- 3- Tutarı kesinlikle saptanmayanları veya durumları tartışmalı olanları da içermek üzere, şirketin bilinen ve tutarları uygun olarak tahmin edilebilen bütün yabancı kaynakları tespit ve kayıt edilmeli ve bilançoda gösterilmelidir.

Şirketin bilinen ancak tutarları uygun olarak tahmin edilmeyen yabancı kaynakları da bilançonun dipnotlarda açık olarak belirtilmelidir.

- 4- Gelecek dönemlere ait olarak önceden tahsil edilen hasılat ile cari dönemde tahakkuk eden ancak, dönemlerde ödenecek olan giderler tespit ve kayıt edilmeli ve bilançoda ayrıca göstermelidir.
- 5- Kısa ve uzun vadeli yabancı kaynaklar grubunda yer alan borç senetlerini bilanço tarihindeki gerçeğe uygun değerleri ile gösterebilmek için reeskont işlemleri yapılmalıdır.
- 6- Bilançonun kısa ve uzun vadeli yabancı kaynaklar grubunda yer alan borçlar, alınan avanslar ve diğer ilgili hesaplardan şirketin sermaye ve yönetim bakımından ilgili bulunduğu ortaklara, personele, iştiraklere ve bağlı ortaklıklara ait olan tutarlarının ayrı gösterilmesi temel ilkedir.
- 7- Öz kaynaklar; ödenmiş sermaye, sermaye yedekleri, kar yedekleri, geçmiş yıl karları (zararlar)'ından oluşur. Kar yedekleri yasal, statü ve olağanüstü yedekler ile yedek niteliğindeki karşılıklar, özel fonlar gibi şirket faaliyetleri sonucu elde edilen karların dağıtılmamış kısmını içerir. Sermaye yedekleri ise hisse senedi ihraç primleri, iptal edilen ortaklık payları, yeniden değerlendirme değer artışları gibi kalemlerden meydana gelir. Sermaye yedekleri, gelir unsuru olarak gelir tablosuna aktarılmaz²¹.

²¹ A.e., s. 20-23

3.2.7- Önerilen Mali Tablolar

3.2.7.1- Zorunlu Mali Tablolar

3.2.7.1.1- Kâr Zarar (Gelir) Tablosu

3.2.7.1.1.1- Gelir Tablosu Düzenleme Kuralları

Gelir tablosunun düzenlenmesinde Mali Tablolar ilkelerinde verilmiş açıklamalar esas alınır. Bu Tablonun düzenlenmesinde Teknik (esas) faaliyetlerden sağlanan gelir ve süreklilik gösteren diğer olağan faaliyetlerden sağlanan gelir ayrı gösterileceği gibi, süreklilik göstermeyen (Teknik dışı) olağandışı gelirler de ayrı olarak gösterilir. Buna göre, teknik faaliyetler için yapılan giderler ile süreklilik göstermeyen diğer olağan Teknik dışı faaliyet giderleri ve süreklilik göstermeyen olağan dışı giderler ayrı gösterilir *.

3.2.7.1.1.2- Gelir Tablosunun Biçimsel Yapısı ve Sınıflandırma İlkeleri

Gelir tablosunun standart bir biçimi yoktur. Ancak hesap dönemine ilişkin gelir kaynaklarını ve gelir sağlamak için yapılan giderleri, amaca uygun olarak ayrıntılı olarak gösterilmesi, işletmenin gelecek yıllarda elde edeceği gelirler ile katlanacağı giderler hakkında bir fikir vermesi gerekmektedir ²².

Sigorta işletmelerinde gelir (kar ve zarar) tablosu diğer işletmelere göre farklıdır. Bunu açıklamak için, sanayi ve ticaret işletmelerinde kar ve zarar hesapları ile sigorta şirketlerinin kar ve zarar hesaplarını birbirleri ile karşılaştırmakta ancak anlaşılır. Her sanayi ve ticaret işletmesinde, mallar ya hammadde, ya yarı mamul veya tam mamul halinde alınıp, satılmaktadır. Bunun gibi işlemler çabuk gerçekleşir. Bu işletmelerin bir yıl içinde gerçekleştirdikleri işlemler o yıl içinde sona erer. Bundan dolayı, sanayi ve ticari işletmelerdeki kar ve zarar hesapları sadece bir hesap dönemine ilişkin işlemleri içerirler. Sanayi ve ticari işletmelerde yıl sonundaki sonuçlandırılmamış muallak işlemlere, çok az rastlanır. Olsa bile, değerleri işletmenin hacmine göre düşük olduğu için büyük bir önem taşımamaktadır. Muallak dışında sigorta ile ilgili diğer karşılıklar bulunmamaktadır.

Ama sigorta faaliyetlerinin büyük bir bölümü başladıkları yıl içinde bitmezler. Özellikle hayat sigortasındaki işlemlerin bir bölümü tamamlanmamıştır. Örneğin: bir

* Teknik faaliyetleri, sigorta faaliyetinden kaynaklanan gelir ve giderleri içermektedir.

²² Recep PEKDEMİR, Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'ne Göre Mali Tablolar "EI Kitabı, İstanbul, "İSMMMO No. 9, 1995, s. 88.

hayat sigortası şirketinde 100 adet sözleşme yaptığını sanalım. Sigorta şirketi sigortaladığı kişilerin ölümleri halinde mirasçılara sözleşmelerine şart koşulan tutarları ödemekle yükümlüdür. Bu taahhütlerin miktarları bilinmemekle beraber ne zaman gerçekleşeceği bilinmemektedir. Dolayısıyla prim karşılığının düzenlenmesi büyük bir önem kazanır. Prim karşılığı gelecekte tahakkuk edecek taahhütlerin karşılanmasına sarf edilecek belli bir tutardan ibaret bulunduğundan, bir gider gösterilerek kar ve zarar hesabına geçirilir.

Sigorta işletmelerine diğer işletmelerin aksine, her hesap dönemine ilişkin gelir ve giderlerin hesaplanması kesin ve tam olarak olanaksızdır. Çünkü önceden açıklanmış olduğu gibi sigorta işlemleri sigortalının sözleşmesinde açıklanan müşterilerin devam süresi bilinmeyen rantların tediyesi ile yükümlü bulunmaktadır.

Uygulamada bir yıl içinde elde edilen primler ve verilen tazminat ve rantlar, o hesap yılına ilişkinmiş gibi gösterilir. Hayat sigortalarında alınan primlerden, ileride şartların tahakkuku sonucunda gereken tazminat tutarlarını ödemekle ve tahakkuk edecek taahhütlerin yerlerine getirebilmesi için bir bölümü bir tarafa ayrıldıktan sonra kalan bakiye hasılat olarak ilişkin hesaba devredilir.

Tazminat tutarlarının dışındaki giderlere gelince, bunlar ilke olarak hangi yılda yapılmışsa, o yılın hesabına kaydedilir. Buna örnek olarak da yönetim ve işletme giderlerini gösterebiliriz.

Yukarıda belirtilen güçlüklerden dolayı, sigorta işletmelerinin kar ve zarar hesapları ait oldukları işlemlerin idaresinden doğan sonuçları doğrudan doğruya göstermekten uzaktır. Bu nedenle kar ve zarar hesabını işletmenin belirlediği çeşitli amaçlara göre sınıflandırmak olanağı vardır²³.

Gelir Tablosunda yer alan tutarları belirli gruplar altında toplama olanağı vardır. Bu tabloda örnekliliği sağlayarak karşılaştırmalarında kolaylık sağlamak ve anlam birliği oluşturmak amacıyla (27 no.'lu Tablo)'da rapor tipi olarak teknik kar ve zarar ve teknik dışı kar ve zarar sonuçlarını ayrı olarak gösterilmektedir. Aynı anda her sigorta

²³ ÖZKAN, a.g.e., s. 324-325.

dalının teknik ve teknik dışı faaliyetlerden ne kadar kar veya zararını belirtme olanağı vardır. Bir de bu tabloda hayat dışı ve hayat sigortalarının toplam tutarlarının cari dönemle geçen dönem arasında karşılaştırmak amacıyla rapor tipi olarak (Tablo No. 28)'da gösterilmektedir.

(01.01.2....X - 31.12.2....X DÖNEMİ) ÖRNEK KÂR ZARAR TABLOSU

	310-319	320-329	330-339	340-349	350-359	360-369	370-379	380-389	310-399	
	YANGIN	NAKLİYAT	MÜHEN- DİSLİK	TARIM	H. KORUMA VE KREDİ	KAZA	F. KAZA & Sağlık	HAYAT DIŞI TOPLAM	HAYAT	GENEL TOPLAM
I. TEKNİK GELİRLER										
A) YAZILAN PRİMLER										
B) MALİ K/Z'DAN AKTARILAN GELİR VE KÂRLAR										
C) GİDERLERDE REAS. PAYI										
1- Tazminat Giderlerinde										
2- Bonus ve İndirim Giderlerinde										
3- Diğer Teknik Giderlerinde										
D) FAALİYET GELİRLERİ										
1- Alınan Reas. Komisyonları										
2- Alınan Kâr Payları										
E) DEVREDEN TEKNİK KARŞILIKLAR (NET)										
1- Kazanılmamış Primler Karşılığı										
2- Çeşitli Teknik Karşılıklar										
3- Muallak Hasarlar Karşılığı										
4- Ertelenmiş Giderler Karşılığı										
5- Deprem Hasar Karşılığı										
6- Dengeleme Karşılığı										
7- Hayat Matematik Karşılığı										
8- Hayat Muallak Tazminat Karşılığı										
9- Hayat Kar Payı Karşılığı										
F) AYRILAN TEKNİK KARŞILIKLARDA REAS. PAYI										
1- Kazanılmamış Primler Karşılığı										
2- Çeşitli Teknik Karşılıklar										
3- Muallak Hasarlar Karşılığı										
4- Ertelenmiş Giderler Karşılığı										
5- Dengeleme Karşılığı										
6- Hayat Matematik Karşılığı										
7- Hayat Muallak Taz. Karşılığı										
8- Hayat Kar Payı Karşılığı										
G) DİĞER TEKNİK GELİRLER										
II. TEKNİK GİDERLER										
A) REASÜRÖRLERE DEVREDEN PRİMLER										
B) MALİ K/Z'DAN AKTARILAN GİDER VE ZARARLAR										
C) TAZMİNAT GİDERLERİ										
1- Cari Yılda Meydana Gelen Risklerle İlgili										
2- Geçmiş Yıllarda Meydana Gelen Risklerle İlgili										
D) BONUS VE İNDİRİM GİDERLERİ (BRÜT)										
E) FAALİYET GİDERLERİ										
1- Üretim Giderleri										
2- Genel ve İdari Giderler										
F) AYRILAN TEKNİK KARŞILIKLAR										
1- Kazanılmamış Primler Karşılığı										
2- Çeşitli Teknik Karşılıklar										
3- Muallak Hasarlar Karşılığı										
4- Ertelenmiş Giderler Karşılığı										
5- Deprem Hasar Karşılığı (Net)										
6- Dengeleme Karşılığı										
7- Hayat Matematik Karşılığı										
8- Hayat Muallak Taz. Karşılığı										
9- Hayat Kar Payı Karşılığı										
G) DİĞER TEKNİK GİDERLER										
III. TEKNİK KÂR/ZARAR (I-II)										
IV. YATIRIM GELİRLERİ										
A) FAİZ GELİRLERİ										
B) TEMETTÜ (KÂR PAYI) GELİRLERİ										
C) TAŞINMAZ (GAYRİMENKUL) KİRA GELİRLERİ										
D) MENKUL KIYMET SATIŞ KÂRLARI										
E) REESKONT FAİZ GELİRLERİ										
F) KAMBYO KÂRLARI										
G) DİĞER YATIRIM GELİRLERİ										
H) TEKNİK KÂR ZARARDAN AKTARILAN GELİR VE KÂRLAR										
I) TEKNİK KÂR ZARARA AKTARILAN GİDER VE ZARARLAR										
J) DİĞER MALİ GELİRLER										
V. YATIRIM GİDERLERİ										
A) MENKUL KIYMET SATIŞ ZARARLARI (-)										
B) DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIKLARI										
C) YATIRIMLARA İLŞKİN GENEL VE İDARİ GİDERLER										
D) FİNANSAM GİDERLERİ										
1- Kısa Vadeli Borçlanma Giderleri										
2- Uzun Vadeli Borçlanma Giderleri										
3- Reeskont Faiz Giderleri (-)										
4- Kambiyo Zararları										
E) TEKNİK KÂR ZARARDAN AKTARILAN GİDER VE ZARARLAR										
F) TEKNİK KÂR ZARARA AKTARILAN GELİR VE KÂRLAR										
G) DİĞER MALİ GİDERLER										
VII) MALİ KÂR/ZARAR										
VIII) DÖNEM KÂR/ZARARI(III+IV-V)										
(IX) DÖNEM VERGİ KARŞILIĞI										
(X) NET DÖNEM KÂRI										

(Tablo No. 27)

(01.01.2....X - 31.12.2....X DÖNEMİ) ÖRNEK KÂR ZARAR TABLOSU

	310-379	310-379	310-379	310-379	310-399	310-399
	HAYAT DIŞI CARİ	HAYAT DIŞI GEÇEN YIL	HAYAT CARİ	HAYAT GEÇEN YIL	GENEL TOP. CARİ	GENEL TOP. GEÇEN YIL
I. TEKNİK GELİRLER						
A) YAZILAN PRİMLER						
B) MALİ K/Z'DAN AKTARILAN GELİR VE KÂRLAR						
C) GİDERLERDE REAS. PAYI						
1- Tazminat Giderlerinde						
2- Bonus ve İndirim Giderlerinde						
3- Diğer Teknik Giderlerinde						
D) FAALİYET GELİRLERİ						
1- Alınan Reas. Komisyonları						
2- Alınan Kâr Payları						
E) DEVREDEN TEKNİK KARŞILIKLAR (NET)						
1- Kazanılmamış Primler Karşılığı						
2- Çeşitli Teknik Karşılıklar						
3- Muallak Hasarlar Karşılığı						
4- Ertelemiş Giderler Karşılığı						
5- Deprem Hasar Karşılığı						
6- Dengeleme Karşılığı						
7- Hayat Matematik Karşılığı						
8- Hayat Muallak Tazminat Karşılığı						
9- Hayat Kar Payı Karşılığı						
F) AYRILAN TEKNİK KARŞILIKLARDA REAS. PAYI						
1- Kazanılmamış Primler Karşılığı						
2- Çeşitli Teknik Karşılıklar						
3- Muallak Hasarlar Karşılığı						
4- Ertelemiş Giderler Karşılığı						
5- Dengeleme Karşılığı						
6- Hayat Matematik Karşılığı						
7- Hayat Muallak Taz. Karşılığı						
8- Hayat Kar Payı Karşılığı						
G) DİĞER TEKNİK GELİRLER						
II. TEKNİK GİDERLER						
A) REASÜRÖRLERE DEVREDEN PRİMLER						
B) MALİ K/Z'DAN AKTARILAN GİDER VE ZARARLAR						
C) TAZMİNAT GİDERLERİ						
1- Cari Yılda Meydana Gelen Risklerle İlgili						
2- Geçmiş Yıllarda Meydana Gelen Risklerle İlgili						
D) BONUS VE İNDİRİM GİDERLERİ (BRÜT)						
E) FAALİYET GİDERLERİ						
1- Üretim Giderleri						
2- Genel ve İdari Giderler						
F) AYRILAN TEKNİK KARŞILIKLAR						
1- Kazanılmamış Primler Karşılığı						
2- Çeşitli Teknik Karşılıklar						
3- Muallak Hasarlar Karşılığı						
4- Ertelemiş Giderler Karşılığı						
5- Deprem Hasar Karşılığı (Net)						
6- Dengeleme Karşılığı						
7- Hayat Matematik Karşılığı						
8- Hayat Muallak Taz. Karşılığı						
9- Hayat Kar Payı Karşılığı						
G) DİĞER TEKNİK GİDERLER						
III. TEKNİK KAR/ZARAR (I-II)						
IV. YATIRIM GELİRLERİ						
A) FAİZ GELİRLERİ						
B) TEMETTÜ (KÂR PAYI) GELİRLERİ						
C) TAŞINMAZ (GAYRİMENKUL) KİRA GELİRLERİ						
D) MENKUL KIYMET SATIŞ KÂRLARI						
E) REESKONT FAİZ GELİRLERİ						
F) KAMBIYO KÂRLARI						
G) DİĞER YATIRIM GELİRLERİ						
H) TEKNİK KÂR ZARARDAN AKTARILAN GELİR VE KÂRLAR						
I) TEKNİK KÂR ZARARA AKTARILAN GİDER VE ZARARLAR						
J) DİĞER MALİ GELİRLER						
V. YATIRIM GİDERLERİ						
A) MENKUL KIYMET SATIŞ ZARARLARI (-)						
B) DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIKLARI						
C) YATIRIMLARA İLŞKİN GENEL VE İDARİ GİDERLER						
D) FİNANSAM GİDERLERİ						
1- Kısa Vadeli Borçlanma Giderleri						
2- Uzun Vadeli Borçlanma Giderleri						
3- Reeskont Faiz Giderleri (-)						
4- Kambiyo Zararları						
E) TEKNİK KÂR ZARARDAN AKTARILAN GİDER VE ZARARLAR						
F) TEKNİK KÂR ZARARA AKTARILAN GELİR VE KÂRLAR						
G) DİĞER MALİ GİDERLER						
VII) MALİ KAR/ZARAR						
VIII) DÖNEM KAR/ZARAR(III+IV-V)						
IX) DÖNEM VERGİ KARŞILIGI						
X) NET DÖNEM KARI						

(Tablo No. 28)

3.2.7.1.2- Bilanço

3.2.7.1.2.1- Bilançonun Düzenleme Kuralları

Bilançonun düzenlenmesinde, mali tablolar ilkelerinde verilmiş açıklamalar esas alınır.

Irak'taki T.D.M.S.'i bilançonun varlıklarında yer alan varlıklar, paraya dönüşme hızlarına göre en az likitten en çok likit değere doğru, kaynaklar ise; en uzun vadeli kaynaklardan en kısa vadeli kaynağa doğru sıralanmaktadır. Ama Sigorta sektöründe dönen varlıklar duran varlıklardan ve kısa vadeli yabancı kaynakların uzun vadeli yabancı kaynaklardan daha fazla önem taşıdığı için, paraya dönüşme hızlarına göre en çok likitten en az likit değere doğru, kaynaklar ise; en kısa vadeli kaynaklardan en uzun vadeli kaynağa doğru sıralamayı uygun bulduk.

3.2.7.1.2.2- Bilançonun Biçimsel Yapısı ve Özellikleri

Sigorta işletmelerine ilişkin bilançolar, bilanço yapıyı oluşturan öğelerin oluşumu ve özü itibarıyla diğer işletmelere göre değişik yönlerden ayrılmaktadır. Özellikle farklılığı; Sigortacılık faaliyeti gerçekte özel bir faaliyet türüdür. Sigortacılık faaliyetinde ticari muamele, alışveriş söz konusu olmadığı gibi para ve kredilendirme işlemleri de söz konusu değildir. Sigortacılık faaliyetlerinden söz konusu edilebilmesi için:

- Sigorta edilecek ekonomik değerler veya para ile ölçülebilir menfaatler,
- Belirli bir dönem süresince ekonomik değerlerin yada para ile ölçülebilir menfaatlerin rizikosu (tehlikesi),
- Prim ödenmesi,
- Rizikonun (tehlikenin) gerçekleşmesi halinde para ödenmesi taahhüdü vb.

öğelere ilişkin bilgilerin olması gerekmektedir. Bu nedenle yukarıda ifade edilen öğelere ilişkin bilgilerin esas alınması ile oluşturulacak hesaplar çerçevesinde sigorta kuruluşu yasası söz konusu olabilir²⁴.

Türkiye ve Irak'ta bilanço biçimleri genel olarak hesap ve rapor tipindedirler. Bilanço hesap tipinde düzenlendiğinde, Irak'ta Arapça düzenlendiği için işletmenin varlıkları sağ tarafta ve Türkiye'de sol tarafta, kaynaklar tutarları ise, Irak'ta sol ve Türkiye'de sağ taraflarda yer alırlar. Her iki ülkede en çok bu biçime rastlanmaktadır. Bu düzenlemenin, işletmenin dönen varlıkları ile kısa vadeli yabancı kaynakları, duran varlıkları ile uzun vadeli yabancı kaynakları ve öz kaynakları arasında karşılaştırma

²⁴ ÖZKAN, a.g.e., s. 313.

veya ilişkilendirmenin yapılanmasını sağladığı söylenebilir.

Rapor tipinde düzenlenen bilançolarda ise, varlıklar ve kaynaklarla ilgili tutarlara alt alta sıralanır. Bu tipte düzenlenen bilançolar ise, özellikle birbirini izleyen hesap dönemlerine ilişkin verilerin karşılaştırılmasına kolaylık sağlamaktadır. Irak Sigorta işletmelerinde bilançolarının bir örnekliliğini sağlayarak karşılaştırmalarında kolaylık sağlamak ve alınan birliği oluşturmak amacıyla, (28 no.'lu Tablo)da hesap tipi ve (30 no.'lu Tablo)'da rapor tipi bilançonun düzenlenmesinde esas alınması uygun bulunmuştur.

3.2.7.2- Ek Mali Tablolar

Ek mali tablolar, nakit akım, fon akım, Öz kaynaklar dağıtım tablolarını (No. 16-18) 2. bölümde olduğu gibi Irak'ta da uygulanmasını öneriyoruz. Kâr dağıtım tablosuna gelince, Irak'ta tüm ekonomik sektörlerini düzene sokacak yeni yasalar doğrultusunda ancak bu tablo için bir örnek önerebiliriz.

3.2.7.2.1- Maddi Duran Varlıklar ve Birikmiş Amortismanları Tablosu

Irak'ta özen gösterilen bu tablo, işletmenin dönem başında brüt olarak maddi duran varlıklar ve birikmiş amortismanları, artı dönem içinde işletmeye giriş ve çıkış yapan, dönem sonu yeniden değerlendirme sonucu değerleri yükselen maddi duran varlıklar ve üzerinden hesaplanan ilgili dönem amortismanı ayrıntıları ile gösteren bir tablodur. Bu tablo maddi duran varlıkları kontrol eden bir tablodur²⁵. (Tablo No. 31) de bir örneği gösterilmektedir.

²⁵ Finansal Denetim Divanı, a.g.e., s. 223. (Arapça)

31.12.20... X TARİHLİ ÖRNEK BİLANÇO

VARLIKLAR	HYT DEĞİ	HAYAT	TOPLAM	KAYNAKLAR	HYT DEĞİ	HAYAT	TOPLAM
I- DÖNER VARLIKLAR HAZIR DEĞERLER KASA ALINAN ÇEKLER BANKALAR VERİLEN ÇEKLER VE ÖDEME EMİRLERİ (-) DİĞER HAZIR DEĞERLER MANKUL DEĞERLER HİSSE SENETLERİ KAMU KESİMİ TAHVİL SENET VE BONOLARI KARMA KESİMİ TAHVİL VE BONOLARI ÖZEL KESİM TAHVİL VE BONOLARI KOOPERATİF KESİMİ TAHVİL VE BONOLARI YATIRIM FONU VE DİĞER KATILMA BELGELERİ DİĞER MENKUL DEĞERLER MENKUL DEĞERLER DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI (-) SİGORTACILIK FAALİYETLERİNDEN DOĞAN TİCARİ ALACAKLAR PRİM ALACAKLARI Sigortalılar Acemiler PRİM ALACAKLARI KARŞILIĞI (-) SİGORTA VE REASURANS ŞİRKETLERİNDEN ALACAKLAR SİGORTALILARA VERİLEN İKRAZLAR SİGORTA VE REAS ŞİRKETLERİNDEKİ DEPOZİTO VE TAZMİNATLAR SİGORTACILIK FAALİYETLERİNDEN DOĞAN TİCARİ ALACAKLAR ŞÜPHELİ VE TAKİPTEKİ ALACAKLAR ŞÜPHELİ VE TAKİPTEKİ ALACAKLAR KARŞILIĞI (-) İKRAZLAR (Net) İKRAZLAR ŞÜPHELİ VE TAKİPTEKİ İKRAZLAR ŞÜPHELİ VE TAKİPTEKİ İKRAZLAR KARŞILIĞI (-) YATIRIM RİSKİ SİGORTALIYA AIT YATIRIMLAR HİSSE SENETLERİ KAMU KESİMİ TAHVİL SENET VE BONOLARI KARMA KESİMİ TAHVİL SENET VE BONOLARI ÖZEL KESİM TAHVİL SENET VE BONOLARI KOOPERATİF KESİMİ TAHVİL SENET VE BONOLARI YATIRIM FONU VE DİĞER KATILMA BELGELERİ DİĞER MENKUL DEĞERLER MENKUL DEĞERLER DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI (-) DİĞER ALACAKLAR ORTA KLARDAN ALACAKLAR İŞTİRAKLERDEN ALACAKLAR BAĞLI ORTA KLARDAN ALACAKLAR PERSONELDEN ALACAKLAR DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR ŞÜPHELİ VE TAKİPTEKİ DİĞER ALACAKLAR ŞÜPHELİ VE TAKİPTEKİ DİĞER ALACAKLAR KARŞILIĞI (-) GELECEK AYLARA AIT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI DİĞER DÖNEN VARLIKLAR PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR GELECEK AYLARA İHTİYACI STOKLAR İŞ AVANSLARI PERSONEL AVANSLARI SAYIM VE TESELLUM NOKSANLARI DİĞER ÇEŞİTLİ DÖNEN VARLIKLAR DİĞER DÖNEN VARLIKLAR DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI (-) II- DURAN VARLIKLAR SİGORTACILIK FAALİYETLERİNDEN DOĞAN TİCARİ ALACAKLAR (Net) SİGORTACILIK FAALİYETLERİNDEN DOĞAN TİCARİ ALACAKLAR ŞÜPHELİ VE TAKİPTEKİ ALACAKLAR KARŞILIĞI (-) İKRAZLAR (Net) İKRAZLAR ŞÜPHELİ VE TAKİPTEKİ İKRAZLAR ŞÜPHELİ VE TAKİPTEKİ İKRAZLAR KARŞILIĞI (-) DİĞER ALACAKLAR (Net) DİĞER ALACAKLAR ŞÜPHELİ VE TAKİPTEKİ DİĞER ALACAKLAR KARŞILIĞI (-) MALİ DURAN VARLIKLAR (Net) MALİ DURAN VARLIKLAR İŞTİRAKLER SERMAYE TAAHHÜDÜ (-) BAĞLI ORTA KLILARA SERMAYE TAAHHÜDÜ (-) MALİ DURAN VARLIKLAR DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI (-) MADDİ DURAN VARLIKLAR (AKTİFLEŞTİRİLMİŞ) (Net) MADDİ DURAN VARLIKLAR DİĞER MADDİ DURAN VARLIKLAR MADDİ DURAN VARLIKLAR BİRİKİMİŞ AMORTİSMANLAR (-) YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR (Net) MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR BİRİKİMİŞ AMORTİSMANLAR (-) VERİLEN AVANSLAR GELECEK YILLARA AIT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI DİĞER DURAN VARLIKLAR PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR PERSONELE VERİLEN EVLENME AVANSLARI DİĞER ÇEŞİTLİ DURAN VARLIKLAR DİĞER DURAN VARLIKLAR BİRİKİMİŞ AMORTİSMANLARI (-) VARLIKLAR TOPLAMI				I- KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR MALİ BORÇLAR BANKA KREDİLERİ UZUN VADELİ KREDİLERİN ANA PARA TAKSİTLERİ DİĞER MALİ BORÇLAR KISA VADELİ TEKNİK KARŞILIKLAR (NET) KISA VADELİ TEKNİK KARŞILIKLAR (BRÜT) KISA VADELİ TEKNİK KARŞILIKLARDA REAS PAYI (-) SİGORTACILIK FAALİYETİNDEN DOĞAN TİCARİ BORÇLAR SİGORTA VE REASURANS ŞİRKETLERİ SİGORTA VE REASURANS ŞİRKETLERİNİN DEPOLARI SİGORTA ALACAKLARI SİGORTALILAR ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR DİĞER TİCARİ BORÇLAR DİĞER BORÇLAR ORTA KLARA BORÇLAR İŞTİRAKLERE BORÇLAR BAĞLI ORTA KLILARA BORÇLAR PERSONELE BORÇLAR DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI DÖNEM KARI VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI DÖNEM KARBİN PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLERİ (+) KİDEM TAZMİNATI VE BENZER YÜKÜMLÜLÜKLER KARŞILIĞI MALİYET GİDERLERİ KARŞILIĞI DİĞER BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI GELECEK AYLARA AIT GELİRLER VE GİDER TAHAKKUKLARI DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR SAYIM VE TESELLUM FAZLALARI DİĞER ÇEŞİTLİ YABANCI KAYNAKLAR II- UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR MALİ BORÇLAR BANKA KREDİLERİ DİĞER MALİ BORÇLAR UZUN VADELİ TEKNİK KARŞILIKLAR (NET) UZUN VADELİ TEKNİK KARŞILIKLAR (BRÜT) UZUN VADELİ TEKNİK KARŞILIKLARDA REAS PAYLARI (-) YATIRIM RİSKİ SİGORTALIYA AIT SİGORTA TEKNİK KARŞILIKLARI(NET) BRÜT REASUROR PAYI (-) SİGORTACILIK FAALİYETİNDEN DOĞAN TİCARİ BORÇLAR SİGORTALILAR ARACILAR SİGORTA VE REASURANS ŞİRKETLERİ DİĞER TİCARİ BORÇLAR DİĞER TİCARİ BORÇLAR ORTA KLARA BORÇLAR İŞTİRAKLERE BORÇLAR BAĞLI ORTA KLARA BORÇLAR DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR KAMUYA OLAN ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENİRİLMİŞ BORÇLAR BORÇ VE DİĞER KARŞILIKLARI KİDEM TAZMİNATI VE BENZER YÜKÜMLÜLÜKLER KARŞILIĞI DİĞER BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI GELECEK YILLARA AIT GELİRLER VE GİDER TAHAKKUKLARI DİĞER UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR III- ÖZ KAYNAKLAR ÖDENMİŞ SERMAYE (Net) SERMAYE ÖDENMEMİŞ SERMAYE (-) SERMAYE YEDEKLERİ HİSSE SENETLERİ İHRAÇ PRİMLERİ HİSSE SENEDİ İPTAL KARLARI M D V YENİDEN DEĞERLEME ARTIŞLARI İŞTİRAK VE BAĞLI ORTA KLAR YENİDEN DEĞERLEME ARTIŞLARI MALİYET ARTIŞ FONU DİĞER SERMAYE YEDEKLERİ KAR YEDEKLERİ YASAL YEDEKLER STATU YEDEKLERİ OLAGANUSTU YEDEKLER DİĞER KAR YEDEKLERİ ÖZEL FONLAR GEÇMİŞ YILLAR KARLARI GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI (-) MENKUL DEĞERLER DEĞER ARTIŞI DÖNEM NET KARI (ZARAR -) DÖNEM NET KARI DÖNEM NET ZARARI (-) KAYNAKLAR TOPLAMI			
VARLIKLAR TOPLAMI				VARLIKLAR TOPLAMI			
BORÇLU NAZİM HESAPLAR TOPLAMI				ALACAKLI NAZİM HESAPLAR TOPLAMI			

(Tablo No.29)

31.12.2...X ARIHLI ÖRNEK BİLANÇO

VARLIKLAR	HAYATDIŞI CARİ YIL	HAYATDIŞI GEÇEN YIL	HAYAT CARİ YIL	HAYAT GEÇEN YIL	GENEL TOP. CARİ YIL	GENEL TOP. GEÇEN YIL
I- DÖNER VARLIKLAR HAZIR DEĞERLER KASA ALINAN ÇEKLER BANKALAR VERİLEN ÇEKLER VE ÖDEME EMİRLERİ (-) DİĞER HAZIR DEĞERLER MANKUL DEĞERLER HİSSE SENETLERİ KAMU KESİMİ TAHVİL SENET VE BONOLARI KARMA KESİMİ TAHVİL VE BONOLARI ÖZEL KESİM TAHVİL VE BONOLARI KOOPERATİF KESİMİ TAHVİL VE BONOLARI YATIRIM FONU VE DİĞER KATILMA BELGELERİ DİĞER MENKUL DEĞERLER MENKUL DEĞERLER DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI (-) SİGORTACILIK FAALİYETLERİNDEN DOĞAN TİCARİ ALACAKLAR PRIM ALACAKLARI Sigortalılar Acenteler PRIM ALACAKLARI KARŞILIĞI (-) SİGORTA VE REASÜRANS ŞİRKETLERİNDEN ALACAKLAR SİGORTALILARA VERİLEN İKRAZLAR SİGORTA VE REAS. ŞİRKETLERİNDEKİ DEPOZİTO VE TAZMINATLAR SİGORTACILIK FAALİYETLERİNDEN DOĞAN TİCARİ ALACAKLAR ŞÜPHELİ VE TAKİPTEKİ ALACAKLAR ŞÜPHELİ VE TAKİPTEKİ ALACAKLAR KARŞILIĞI (-) İKRAZLAR (Net) İKRAZLAR ŞÜPHELİ VE TAKİPTEKİ İKRAZLAR ŞÜPHELİ VE TAKİPTEKİ İKRAZLAR KARŞILIĞI (-) YATIRIM RİSKİ SİGORTALIYA AİT YATIRIMLAR HİSSE SENETLERİ KAMU KESİMİ TAHVİL SENET VE BONOLARI KARMA KESİMİ TAHVİL SENET VE BONOLARI ÖZEL KESİM TAHVİL SENET VE BONOLARI KOOPERATİF KESİMİ TAHVİL SENET VE BONOLARI YATIRIM FONU VE DİĞER KATILMA BELGELERİ DİĞER MENKUL DEĞERLER MENKUL DEĞERLER DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI (-) DİĞER ALACAKLAR ORTAKLARDAN ALACAKLAR İŞTİRAKLERDEN ALACAKLAR BAĞLI ORTAKLARDAN ALACAKLAR PERSONELDEN ALACAKLAR DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR ŞÜPHELİ VE TAKİPTEKİ DİĞER ALACAKLAR ŞÜPHELİ VE TAKİPTEKİ DİĞER ALACAKLAR KARŞILIĞI (-) GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI DİĞER DÖNEN VARLIKLAR PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR GELECEK AYLARA İHTİYACI STOKLAR İŞ AVANSLARI PERSONEL AVANSLARI SAYIM VE TESELLÜM NOKSANLARI DİĞER ÇEŞİTLİ DÖNEN VARLIKLAR DİĞER DÖNEN VARLIKLAR DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI (-)						
II- DURAN VARLIKLAR SİGORTACILIK FAALİYETLERİNDEN DOĞAN TİCARİ ALACAKLAR (Net) SİGORTACILIK FAALİYETLERİNDEN DOĞAN TİCARİ ALACAKLAR ŞÜPHELİ VE TAKİPTEKİ ALACAKLAR KARŞILIĞI (-) İKRAZLAR (Net) İKRAZLAR ŞÜPHELİ VE TAKİPTEKİ İKRAZLAR ŞÜPHELİ VE TAKİPTEKİ İKRAZLAR KARŞILIĞI (-) DİĞER ALACAKLAR (Net) DİĞER ALACAKLAR ŞÜPHELİ VE TAKİPTEKİ DİĞER ALACAKLAR KARŞILIĞI (-) MALİ DURAN VARLIKLAR (Net) MALİ DURAN VARLIKLAR İŞTİRAKLER SERMAYE TAHHÜDÜ (-) BAĞLI ORTAKLIKLARA SERMAYE TAHHÜDÜ (-) MALİ DURAN VARLIKLAR DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI (-) MADDİ DURAN VARLIKLAR (AKTİFLEŞTİRİLMİŞ) (Net) MADDİ DURAN VARLIKLAR DİĞER MADDİ DURAN VARLIKLAR MADDİ DURAN VARLIKLAR BİRİKİMİŞ AMORTİSMANLAR (-) YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR (Net) MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR BİRİKİMİŞ AMORTİSMANLAR (-) VERİLEN AVANSLAR GELECEK YILLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI DİĞER DURAN VARLIKLAR PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR PERSONELE VERİLEN EVLENME AVANSLARI DİĞER ÇEŞİTLİ DURAN VARLIKLAR DİĞER DURAN VARLIKLAR BİRİKİMİŞ AMORTİSMANLARI (-)						
VARLIKLAR TOPLAMI						

KAYNAKLAR	HAYATDIŞI CARI YIL	HAYATDIŞI GEÇEN YIL	HAYAT CARI YIL	HAYAT GEÇEN YIL	GENEL TOP. CARI YIL	GENEL TOP. GEÇEN YIL
I- KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR MALİ BORÇLAR BANKA KREDİLERİ UZUN VADELİ KREDİLERİN ANA PARA TAKSİTLERİ DİĞER MALİ BORÇLAR KISA VADELİ TEKNİK KARŞILIKLAR (NET) KISA VADELİ TEKNİK KARŞILIKLAR (BRÜT) KISA VADELİ TEKNİK KARŞILIKLARDA REAS. PAYI (-) SİĞORTACILIK FAALİYETİNDEN DOĞAN TİCARİ BORÇLAR SİĞORTA VE REASÜRANS ŞİRKETLERİ SİĞORTA VE REASÜRANS ŞİRKETLERİNİN DEPOLARI SİĞORTA ALACAKLARI SİĞORTALILAR ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR DİĞER TİCARİ BORÇLAR DİĞER BORÇLAR ORTAKLARA BORÇLAR İŞTİRAKLERE BORÇLAR BAĞLI ORTAKLIKLARA BORÇLAR PERSONELE BORÇLAR DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI DÖNEM KARI VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI DÖNEM KARININ PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLERİ (-) KIDEM TAZMİNATI VE BENZER YÜKÜMLÜLÜKLER KARŞILIĞI MALİYET GİDERLERİ KARŞILIĞI DİĞER BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI GELECEK AYLARA AİT GELİRLER VE GİDER TAHAKKUKLARI DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR SAYIM VE TESELLÜM FAZLALARI DİĞER ÇEŞİTLİ YABANCI KAYNAKLAR						
II- UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR MALİ BORÇLAR BANKA KREDİLERİ DİĞER MALİ BORÇLAR UZUN VADELİ TEKNİK KARŞILIKLAR (NET) UZUN VADELİ TEKNİK KARŞILIKLAR (BRÜT) UZUN VADELİ TEKNİK KARŞILIKLARDA REAS. PAYLARI (-) YATIRIM RİŐKİ SİĞORTALIYA AİT SİĞORTA TEKNİK KARŞILIKLARI (NET) BRÜT REASÜRÖR PAYI (-) SİĞORTACILIK FAALİYETİNDEN DOĞAN TİCARİ BORÇLAR SİĞORTALILAR ARACILAR SİĞORTA VE REASÜRANS ŞİRKETLERİ DİĞER TİCARİ BORÇLAR DİĞER TİCARİ BORÇLAR ORTAKLARA BORÇLAR İŞTİRAKLERE BORÇLAR BAĞLI ORTAKLARA BORÇLAR DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR KAMUYA OLAN ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ BORÇLAR BORÇ VE DİĞER KARŞILIKLARI KIDEM TAZMİNATI VE BENZER YÜKÜMLÜLÜKLER KARŞILIĞI DİĞER BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI GELECEK YILLARA AİT GELİRLER VE GİDER TAHAKKUKLARI DİĞER UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR						
III- ÖZ KAYNAKLAR ÖDENMİŞ SERMAYE (Net) SERMAYE ÖDENMEMİŞ SERMAYE (-) SERMAYE YEDEKLERİ HİŐSE SENETLERİ İHRAÇ PRİMLERİ HİŐSE SENEDİ İPTAL KARLARI M.D.V. YENİDEN DEĞERLEME ARTIŞLARI İŞTİRAK VE BAĞLI ORTAKLAR YENİDEN DEĞERLEME ARTIŞLARI MALİYET ARTIŞ FONU DİĞER SERMAYE YEDEKLERİ KAR YEDEKLERİ YASAL YEDEKLER STATÜ YEDEKLERİ OLAĐANÜŐTÜ YEDEKLER DİĞER KAR YEDEKLERİ ÖZEL FONLAR GEÇMİŞ YILLAR KARLARI GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI (-) MENKUL DEĞERLER DEĞER ARTIŐŐ DÖNEM NET KARI (ZARAR -) DÖNEM NET KARI DÖNEM NET ZARARI (-) KAYNAKLAR TOPLAMI						

BORÇLU NAZIM HESAPLAR TOPLAMI
ALACAKLI NAZIM HESAPLAR TOPLAMI

(Tablo No. 30)

A Sigorta İşletmesinin 31.12.2000 Tarihli Maddi Duran Varlıklar ve Amortismanları Tablosu

(000 İ.Dinar'ı)(X)

Maddi DURAN VARLIKLAR	ARAZI VE ARSALAR	BİNALAR	MAKİNE VE CİHAZLAR	TAŞITLAR	DEMİR BAŞLAR	DİĞER M. D. V.	TOPAM
	111	112	113	114	115	119	
Hesap Kodu	(I.D.)	(I.D.)	(I.D.)	(I.D.)	(I.D.)	(I.D.)	(I.D.)
Tutar							
A- 01.01.2000 DE BRÜT DEĞER							
B- EKLEMELER (+)							
1- Dönem İçi M. D. V. Girişi							
2- Yeniden Değerlemede Maliyet Payı							
C- İNDİRMELER (-)							
1- Satılan Maddi Duran Varlıklar							
2- Silinen Maddi Duran Varlıklar							
D- 31.12.2000 DE BRÜT DEĞER							
AMORTİSMAN ORANLARI	% 0	% 4	% 25	% 25	% 25	%	
AMORTİSMANLAR							
E- 01.01.2000 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR							
F- EKLEMELER (+)							
1- Dönem Amortismanı							
2- Yeniden Değerlemede B. Amort. Payı							
G- İNDİRİLEN BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR (-)							
1- Satılan Maddi Duran Varlıklara İlişkin							
2- Silinen Maddi Duran Varlıklara İlişkin							
H- 31.12.2000 DE BİRİKMİŞ AMORT. BAKİYESİ							
İ- MADDİ DURAN VARLIKLARIN NET DEĞERİ							

(Tablo No.31)

**NOT: DÖNEM SONU M. D. V. BRÜT DEĞERİ (A+B-C)
DÖNEM SONU BİRİKMİŞ AMORT. BAKİYESİ (E+F-G)
DÖNEM SONU M. D. V. NET DEĞERİ (D-H)**

SONUÇ VE ÖNERİLER

- 1- Bu çalışmada; Irak Sigorta Sektörü'nde uygulanan Tekdüzen Muhasebe Sistemi'nin çağdaş muhasebe sisteminden oldukça uzak, Uluslararası Muhasebe Standartları ile uyum içerisinde olmadığı saptanmıştır.
- 2- Irak ile Türkiye'de sigortacılığın gelişmeleriyle ilgili bir karşılaştırma yatığımızda; sigortanın dünyada ilk uygulamasından biri M. Ö. 4000 yılında Irak'ta rastlamamıza karşın, her ne kadar Türkiye bu sektörde ilerlemiş ülkelere göre ilerlemiş değilse de Irak'a göre çok ilerlemiş sayılmaktadır. En azından son yıllarda iyi deneyim sahibi olmuştur. Aşağıda her iki ülke arasında bu sektör ile ilgili karşılaştırmayı sergiliyoruz:

IRAK'TA SİGORTACILIK	TÜRKİYE'DE SİGORTACILIK
1- Son on iki yılda tam bir durgunluk var.	1- Son on iki yılda prim üretiminde ve karda iyi bir gelişme var.
2- Yalnız üç tane sigorta ve reasürans şirketi var.	2- 60'a yakın sigorta ve reasürans şirketi var.
3- Her üç şirket kamuya aittir.	3- Şirketler, kamunun sahibi olduğu kuruluşlar yanında özel ve yabancı kesimlere aittir.
4- Sağlık, Birikimli hayat, kredi, hukuksal koruma, ferdi kaza sigortalarında faaliyet göstermemiştir.	4- Sağlık, Birikimli hayat, kredi, hukuksal koruma, ferdi kaza sigortalarında faaliyet göstermektedir.
5- Son yıllarda, GSMH.'inin % 0 sigortaya harcanmaktadır.	5- Son yıllarda, GSMH.'inin % 3 - 5 arasında sigortaya harcanmaktadır.
6- Bilanço ve kâr zararda sigorta özelliği taşıyan hesaplara yer vermemektedir.	6- Bilanço ve kâr zararda sigorta özelliği taşıyan hesaplara yer verilmektedir.
7- Yüksek eğitim kurumlarında sigorta ve özellikle sigorta muhasebesi hakkında kaynak kıtlığı vardır.	7- Yüksek eğitim kurumlarında sigorta ve özellikle sigorta muhasebesi hakkında kaynak az da olsa elde etme olanağı vardır.

- 3- Türkiye ve Irak'ta uygulanmakta olan T.D.M.S.'inde; araştırma ve geliştirme giderleri ile pazarlama ve dağıtım giderlerine yer verilmemiştir.
- 4- Irak'ta 1991 yılından beri Körfez Savaşı ve ülkenin siyasi bir istikrara kavuşamaması ve bu nedenle ülke ekonomisi üzerine uygulanan uluslararası ticari ambargonun son on iki yılda, (1991-2002) yalnızca ilk (1991-1994) dört yılın enflasyon tutarları toplamının % 1000'a ulaştığı hiperenflasyonlu bir ekonomik ortamda halen enflasyon muhasebesinin uygulanmamasından kaynaklanan sorunlar vardır.

Körfez savaşında, Irak'ın yaşadığı ekonomik sıkıntılardan biri de uluslararası güvencesi olan orijinal Irak Dinar'ının tedavülde yetersiz kalması nedeniyle, "baskı" adı verilen yeni Irak Dinarı banknotları bastırılıp, tedavüle çıkartmak zorunda kalmıştır. Orijinal Dinarın Uluslararası güvencesi olduğu ve Kuzey Irak'ta Türkiye, İran ve Suriye ile daha kolay ticaret yapma olanağı olduğu için bu orijinal banknot bu bölgeye yavaş yavaş kayarak, Irak'ın diğer bölgelerinde piyasadan çekilmiştir. Bu nedenle 1995 yılından beri kuzeyde orijinal ve diğer bölgelerde (Irak Devleti'nin Kontrolünde kalan bölgeler) ise, yeni Irak Dinarı piyasalarda tedavülde bulunmaktadır. Kuzey Irak'ta son sekiz yılda fiyatlar arka arkaya inişli, çıkışlı seyir halindedir. Bu da bu bölgede piyasanın durgunluğuna ve devalüasyonuna neden olmuştur. Mart-2002 ayı itibariyle 1 ABD. \$ kuru yaklaşık 19.10 orijinal Irak Dinar'ına eşittir. Devletin kontrolü altında kalan bölgelerde ise, tedavülde olan baskı adı verilen yeni Irak Dinar'ının değeri çok düşük olduğu ve (1994-1997) üç yılın enflasyon tutarları toplamının % 4900'e ulaştığı hiperenflasyonlu bir ekonomik ortamda enflasyon muhasebesinin uygulanmamasından kaynaklanan sorunlar vardır. Ancak son dört yılda bu bölgelerde de Kuzey bölgesi gibi arka arkaya fiyatlar inişli, çıkışlı bir seyir halindedir. Bu da, bu bölge piyasanda durgunluk ve devalüasyona neden olmuştur. Mart-2002 ayı itibariyle 1 ABD. \$ kuru yaklaşık 2000 "baskı" Irak Dinar'ına eşittir.

Kısacası; Irak'ın ekonomik sorunları çok yönlüdür. Siyasi istikrarsızlıktan kaynaklanan sorunlar, Irak'ı bir çok yönden ve özellikle ekonomik yönden olumsuz olarak büyük ölçüde etkilemektedir.

- 5- Irak sigorta sektöründe uygulanmakta olan Tekdüzen Muhasebe Sistemi, sigorta sektörünün özelliklerini taşımaktan çok banka sektörünün özelliklerini taşımaktadır. Bu da sigorta sektörünü olumsuz olarak etkileyip, gelişmesine fırsat tanımamıştır.
- 6- Önerdiğimiz Sistem, Irak'ın siyasi ve ekonomik huzura kavuşması koşuluyla, sigorta sektöründe uygulanmaya konulursa; yabancı yatırımcıları için Irak'ın diğer ekonomik sektörlerinde olduğu gibi, bu sektör de gözdeleri olacaktır. Irak'ta yatırımcılara büyük ölçüde vergi avantajları sağlanmasının yanında ülkede başta petrol ve doğal gaz ucuzluğu nedeniyle maliyetlerin diğer komşu ülkelere oranla daha düşük olması bu ülkeye yatırımı cazip hale getirmektedir. Siyasi ve ekonomik istikrara kavuşmamasına karşın, Türkiye dahil bir kaç ülkeden şirketlerin Irak'ta değişik alanlarda ekonomik faaliyet göstermeleri yukarıda sıraladığımız avantajlardan kaynaklanmaktadır. Siyasi ve ekonomik istikrar sağlanırsa, bu faaliyetler dışında Irak'ın tüm ekonomik sektörlerinde yabancıların faaliyet göstermede rekabet edecekleri ve çok kazanacakları inancındayız. Bu nedenle, şimdiden çoğu ülkelerin Irak üzerindeki Uluslararası Ticari Ambargonun kalkmasından sonraki dönem için değişik alanlarda ekonomik faaliyet gösterme çabası içinde oldukları bilinmektedir.
- 7- Bugüne kadar, Irak'ta tüm işletmeleri kapsayan yeterli nitelikte ulusal muhasebe standartları hazırlanmamıştır. 1982 yılından buyana Finansal Dış Denetim Divanı'nın gözetiminde uygulanan Tekdüzen Muhasebe Sistemi'nin tebliğlerinde muhasebe standartları düzenlenmemiştir. Bunun yanında Irak'ta hala muhasebe ve denetim meslek mensuplarını bir araya getirebilen bir organizasyon bulunmamaktadır. Bu da büyük bir boşluk oluşturmaktadır. Irak'ta Muhasebeciler ve Denetçiler Sendikası adı altında faaliyet gösteren meslek örgütü ülkedeki siyasi istikrarsızlıktan kaynaklanan nedenlerden dolayı, gerçek olarak mesleki görevini yapmamaktadır. Bu nedenle de, hala Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB) ve Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (IFAC) ile bir diyalog bile söz konusu olmamıştır.

- 8- Sigorta sektörü dahil Irak'ın tüm ekonomik sektörlerinde bunalıma giren halk, kurtuluşu dış ülkelerde yaşamayı seçmişlerdir. Bunlar içinde çok sayıda üst düzeyde ekonomist, maliyeci ve muhasebe – denetim uzmanları bulunmaktadır. Bu uzman ve bilgin kişilerin yurt dışına göçü, ulusal muhasebe standartlarının oluşturulamamasında en önemli faktörlerden biridir.
- 9- Irak'ta sigorta sektörünün kamu tarafından yönetilmesi, şirketlerin 1. hayat sigortaları, 2. hayat dışı sigortaları ve 3. ise, reasürans sigortaları üç ana dalda faaliyet göstermektedirler. Bu şirketlerle başka şirketlerin rekabette olmaması nedeni ile son on yılda sektörde her hangi bir gelişme söz konusu olmamıştır. Bu nedenle sektör için etkin, sektörün özelliklerine uygun ve uluslararası muhasebe standartlarına uyum sağlayan bir tekdüzen muhasebe sistemi düşünülmemiştir.
- 10- Bu Sistem; Irak Sigorta Sektörü'nde siyasi ve ekonomik sorunlar çözüldükten sonra uygulanmaya konulup işlerlik kazandırılrsa, uzun vadeli fon yaratma ve mali piyasalara derinlik kazandırma özelliği nedeni ile ülkenin ulusal ekonomik yapıları içinde önemli bir konuma sahip olan hayat sigortaları Sosyal Güvenlik Sistemine çok ihtiyacı olan Irak halkına en azından orta vadede bu güvenliği sağlamış olacaktır. Aksi halde devletin orta vadede bu güvenliği halkı için tek başına sağlaması yetersiz kalacaktır.
- 11- Irak'taki Tekdüzen Muhasebe Sistemi'nde; genel ve idari giderlerinin tümü teknik giderler içinde yer almaktadır. Bu da teknik kârı düşük göstermeye neden olmaktadır. Türkiye'de ise, genel ve idari giderlerinin tümü teknik dışı giderler içinde yer almaktadır. Bu da teknik kârı yüksek göstermeye neden olmaktadır.
- 12- Türkiye'de yıllara göre sigortada; artışlar (azalışlar) prim üretimi, hasar, kâr ve zararlarda enflasyondan arındırılmadan gösterilmektedir. Bu da reel (gerçek) artış ve azalışları göstermemeye neden olmaktadır.
- 13- Uluslararası Muhasebe Standartları, sigorta sektörünün muhasebesine ilişkin hiçbir standart getirmemiştir.

Aslında bizim önerdiğimiz sistem çalışmanın öneri bölümünü oluşturmaktadır. Bunun yanında önerdiğimiz sistemi uygulamaya konması için destek mahiyetinde bazı genel önerilerde de sunulmuştur.

- 1- Her şeyden önce Irak'ın yeni sigorta şirketlerine ihtiyacı kaçınılmaz bir hal almıştır. Buna da en uygunu (başka gelişmiş ülkeler ve Türkiye'de olduğu gibi) kamu sektörünün iki büyük bankası (Elrafiddeyin ve Elreşit), karma sektör ve kooperatiflerin bir araya gelerek en azından ilk aşamada iki sigorta şirketinin kurulmaları gerekmektedir. Kurulacak şirketler yukarıda adı geçen bankalar için fon yaratıp bu şirketlerin (nakit) parasal sıkıntılarını giderecektir.
- 2- Genel olarak Irak'ta sigorta sektörünün gelişmesi için Irak Devleti'nin maddi desteği yanında yasal destek de gereklidir. Irak Devleti bu sektörü tekrar Kamuya vermemelidir. Bu sektör kamuya verilse bile, prim üretiminde özel acentelere büyük bir payın verilmesi sigorta sektörünü etkin bir hale getirecektir.
- 3- Irak'ta muhasebe ve denetim meslek mensuplarının etkili birkaç birlik ve oda kurma olanağı devletçe sağlanacak veya en azından Irak Muhasebeciler ve Denetçiler Sendikası'nın yönetimi siyasetten uzak uzman kişiler tarafından yönetilmesini sağlamak ve ileride bu oluşumların Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASC) ve Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (IFAC) ile bir diyaloga geçip, en azından (IFAC)'de üye olup yakın bir gelecekte Irak Ulusal Muhasebe Standartlarını oluşturmak için bir kurul oluşturulması ve bu standartların Uluslararası Muhasebe Standartları ile uyum sağlaması için atılacak çok önemli bir adımdır. Aksi halde bizim yaptığımız çalışma teorik olmaktan öteye geçmeyecektir.
- 4- Esas konuyu dolaylı ilgilendiren bir hususa değinmek istiyoruz. O da Irak ve özellikle Kuzey Irak ile ticaret yapmakta olan komşu ülkelerin arasında şiddetli bir rekabet bulunmaktadır. Bu rekabette Türkiye avantajlı bir konumdadır. Türkiye, bu piyasaya en iyi kaliteye sahip ürünler sunduğu gibi hizmet sektörlerinde de rakipleri arasında en iyi konumda olduğundan dolayı ve özellikle Kuzey Irak'ın çoğunlukla Türkiye ile ticaret yapması nedeniyle Türkiye'nin sigorta sektörü bu bölgede rakiplerine göre en iyi biçimde hizmet

verebilir. Kısacası; ister Irak, ve isterse yalnız Kuzey Irak'ta sigorta sektörünün canlanması, Türkiye'nin bilimsel, tekniksel tecrübe ve sigorta birikimleri ile gerçekleşecektir. Bu da Türk ve Irak sigorta şirketlerinin ortaklık oluşturmaları, Türkiye sigorta şirketlerinin Irak'ta şube açmaları veya bölgede bazı acenteler açmaları yöntemlerinden biri veya birkaç tanesinin birden uygulanması ile olabilir. Türkiye, bu bölgede yalnız sigorta alanında hizmet verme fırsatı değil bankacılık alanında da hizmet verme fırsatlarını kaçırmamalıdır. Türkiye'nin bu fırsatları kaçırmaması, yakın bir gelecekte ticaret hacmini de olumsuz olarak etkileyecektir.

KAYNAKÇA

A- KİTAPLAR

1- Türkçe Kitaplar

- ACINAN, Hilmi **Sigortaya Giriş**, Can Matbaa, İstanbul, 1998
- AKDOĞAN, Nalan **Tekdüzen Muhasebe Sisteminde, Maliyet Muhasebesi Uygulamaları**, Ankara İSMMMO. Yayın No-11, 1994
- AKDOĞAN, Nalan **Tekdüzen Muhasebe Sisteminde Mali Tablolar ve Oran Analizi**, İSMMMO. Yayın No-10 İstanbul, 1994
- TENKER, Nejat
- AKDOĞAN, Nalan **Tekdüzen Muhasebes Sistemi Uygulaması**, SEVİLENGÜL, Orhan 5. Baskı, İSMMMO. Yayın No-7 İstanbul, 1995
- AKGÜÇ, Öztin **Finansal Yönetim**, 7. Baskı, AVCIL Basım Yayın, Muhasebe Ens. Yayın No. 65, İstanbul, 1998
- AKGÜÇ, Öztin **Mali Tablolar Analizi**, 9. Baskı, AVCIL Basım Yayın, Muhasebe Ens. Yayın No. 64, İstanbul, 1995
- ATMACA, E. Işık **Sigorta Muhasebesi**, Bayındır Sigorta A. Ş., İstanbul, 1996
- BURSAL, Nasuhi **Maliyet Muhasebesi İlkeler ve Uygulama**, 5. Baskı, ERCAN, Yücel Der Yayın No-103, İstanbul, 1994
- DURMUŞ, Ahmet H. **Uluslararası Muhasebe Standartları (1-31)**, TÜRMUD., İstanbul, 1992
- ELBEYLİ, M. Ünsal **Sigorta ve Sigorta Pazarlaması**, İstanbul, 1995

- ERERDİ, H. Cemal **Sigortacılığımızın Tarihi**, Commercial Union, İstanbul, 1998
- Güneş Sigorta **Sigorta Bilgileri**, Güneş Sigorta T.A.Ş., İstanbul, 1998
- ITO. **Kredi Sigortası ve Türkiye**, İstanbul, 1989
- KAHYA, Mehmet **Sigorta ve Resürans Şirketlerinde Finansal Analiz** Sentez Yayın, İstanbul, 2001
- KAZGAN, Haydar
SOYAK, Alkan
KORAKTÜRK, Murat **Cumhuriyetin 75 Yıllık Sigortacısı**, Koç Allianz, İstanbul, 1998
- KOÇAK, Recep **Sigorta Muhasebesi**, Can Matbaa, İstanbul, 2000
- NOMER, Cahit **Sigortanın Genel Prensipleri ve Reasürans** Çaltuk Matbaa, İstanbul, 1977
- ÖZKAN, Mehmet **Sigorta İşlemleri ve Muhasebesi**, Marmara Ün. Yayın No:564, İstanbul, 1995
- ÖZKAN, Mehmet **Sigorta İşlemleri ve Muhasebesi**, Bilim Teknik Yayınevi, İstanbul, 1998
- PEKDEMİR, Recep **Mali Talolar "El Kitabı"**, İSMMMO. 2.Baslı, Yayın No-9, İstanbul, 1995.
- PEKİNER, Kamuran **Sigorta İşletmeciliği, Prensipleri – Hesap Bünyesi** İst. Ün. Yayınları No. 1904, Sermet Matbaa, İstanbul, 1974
- SERGİCİ, Erdoğan **Sigorta ve Pazarlama – Makalalar**, İsviçre ve İsviçre Hayat Sigorta A.Ş., Can Matbaa, İstanbul, 2001
- SAĞLAM, Necdet **Sigorta işletmelerinde Mali Tabloların Hazırlanması ve AB.'iğine Uyum**, Etam A.Ş. Matbaa, Eskişehir, 1996

- SAĞLAM, Sedat **Sigorta Muhasebesi**, Yük Neşriyet Matbaa, İstanbul, 1987
- TÜRMOB **Muhasebenin Temel Kavramları Ve Tekdüzen Hesap Planı**, TÜRMOB Yayın No-17, Ümit Matbaa, Ankara, 1995
- ULAŞ, Işıl **Uygulamalı Can Sigortası Hukuku**, Turhan Yayın Ankara, 1997
- UYANIK, Atilla **Denetim, Muhasebe ve Vergilendirmede Sigorta Sektörü Uygulamalar**, Beta Matbaa, İstanbul, 2001
- YÜCESOY, Cevat **Sigorta İşletmeleri ve Muhasebesi**, Çağlayan Kitapevi, İstanbul, 1966

2- Yabancı Kitaplar

- Elcezrawi, Ibrahim **Banka ve Sigorta İşletmelerinde Tekdüzen Muhasebe Sistemi**, Azzaman Matbaa, Bağdat, 1989
SELMAN, Mecit C. **(Arapça)**
AZİZ, Muhammed A.
- FİNANSAL DIŞ **Tekdüzen Muhasebe Sistemi**, Irak Cumhuriyeti,
DENETİM DİVANI **Fidansal Dış Denetim Divanı**, Darülarabiye Matbaa,
Bağdat, 1985. **(Arapça)**

B- Sigorta Mevzuatı

- 4632 No.'lu Kanun **Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu**
Ankara, 28.03.2001
- Statement Of Cash **Financial Accounting Standards Board (FASB)**
Fows **Statement No: 95.**
- 36 No.'lu Kanun **Irak Şirketler Kanunu, 9, Maddesi,**
(ARAPÇA) **Bağdat, 30.03.1983**
- Türkiye Sigorta ve Reas. **Sigorta Genel Şartları**, Türkiye Sigorta ve Reas.
Şirketleri Birliği **Şirketleri Birliği**, İstanbul, 7/1997

- Türkiye Sigorta ve Reas. Yangın Şartları, Türkiye Sigorta ve Reas.
Şirketleri Birliği Şirketleri Birliği, İstanbul, 7/1997
- Türkiye Sigorta ve Reas. Kaza Şartları, Türkiye Sigorta ve Reas.
Şirketleri Birliği Şirketleri Birliği, İstanbul, 7/1997
- Türkiye Sigorta ve Reas. Ferdi Kaza Şartları, Türkiye Sigorta ve Reas.
Şirketleri Birliği Şirketleri Birliği, İstanbul, 7/1997
- Türkiye Sigorta ve Reas. Nakliyat Şartları, Türkiye Sigorta ve Reas.
Şirketleri Birliği Şirketleri Birliği, İstanbul, 7/1997
- Türkiye Sigorta ve Reas. Makine, Montaj Şartları, Türkiye Sigorta ve Reas.
Şirketleri Birliği Şirketleri Birliği, İstanbul, 7/1997
- Türkiye Sigorta ve Reas. Tarım Şartları, Türkiye
Şirketleri Birliği Şirketleri Birliği, İstanbul, 7/1997
- Türkiye Sigorta ve Reas. Hastalık Şartları, Türkiye Sigorta ve Reas.
Şirketleri Birliği Şirketleri Birliği, İstanbul, 7/1997
- Türkiye Sigorta ve Reas. Hayat Şartları, Türkiye Sigorta ve Reas.
Şirketleri Birliği, Şirketleri Birliği İstanbul, 7/1997

C- Sigorta Raporları

- Başak Sigorta A. Ş. Faaliyet Raporları 8, (1985-2001) Yılları
Başak Hayat Sigorta. Faaliyet Raporları, (1989-2001) Yılları
- Sigorta Denetleme T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı,
Kurulu (1996-2000) Yılları, Türkiye'de Sigorta Faaliyetleri
- Türkiye Sigorta ve Reas. (1996-2001) Yılları Türk Sigorta Sektörü Faaliyet
Şirketleri Birliği Raporları

D- Makaleler

1- Türkçe Makaleler

Gaz. Haberi

Hazineden Kredi Sigortasına Yeşil Işık, Dünya Gaz.
Sayı:10573/5820, 01.09.1999

O. GÖNÜL, Serap
KAYA, Murat
Gaz. Haberi

Kredi Sigortası, Sigortacı Gaz. Sayı:195, Yıl:14,
1-15 Şubat-1999,
Sigortacı Gaz. Sayı:259, Yıl:17, İstanbul, 1-15 Ekim
2001, S. 1,

Mediko Ansiklopedisi

Genel Sağlık Ansiklopedisi, C.12, s,170

GÖKSEL, Ercan

Nakit Akış Tablosu, Muhasebe Dergisi, Yıl: 35, Sayı:
32, Eylül-Ekim 1992, s. 21

TERZİOĞLU, Cemal

Irak ile Türkiye'deki Tekdüzen Muhasebe
Sistemlerinin UMS. İle Karşılaştırılması
Doktora Dönem Ödevi, İ. Ü. Sos. Bil. Ens.
Muhasebe Ana Bilim Dalı, İstanbul, 1996

2- Yabancı Makaleler

El-Berzinci, Sadi
Akrawi, Nejdet

K. Irak'ta Bir Sigorta Araştırması, Bölgede Sigortanın
Gerçeği ve Geleceği, Selahattin Ün. Erbil, 1999,

E- Elektronik Kaynak

IRAQ4ALL NEWS

IRAQ4ALL NEWS, K. Irak'ta Döviz ve Altın Kurların
Verileri, www.iraq4allnews.dk/news/9502/27.htm.
(1997 - Mart.2002)

GÜNEY, Ayşe
ÖZ, Ersan

Çok Yıllı Bütçeleme, T. C. Maliye Bakanlığı, Bütçe ve
Maliye Genel Müdürlüğü, 25.04.2002, (Çevrimci),
www.bumko.gov.tr/WEB/cokyillibutceleme.htm 25.04.2
002

EK: 1
BİLANÇO HESAPLARI

HESAP PLANI

1	DÖNEN VARLIKLAR
1 0	HAZIR DEĞERLER
1 0 0	KASA
1 0 0 0	Kasada Bulunan Irak Dinan
1 0 0 1	Kasada Bulunan Irak Dinan Karşılığı Yabancı Para
1 0 1	ALINAN ÇEKLER
1 0 2	BANKALAR
1 0 2 0	Bankada Bulunan Irak Dinarı
1 0 2 0 0	<i>Vadesiz</i>
1 0 2 0 1	<i>Vadeli</i>
1 0 2 1	Bankada Bulunan Irak Dinarı Karşılığı Yabancı Para
1 0 2 1 0	<i>Vadesiz</i>
1 0 2 1 1	<i>Vadeli</i>
1 0 3	VERİLEN ÇEKLER VE ÖDEME EMİRLERİ (-)
1 0 8	DİĞER HAZIR DEĞERLER
1 1	MENKUL DEĞERLER
1 1 0	HİSSE SENETLERİ
1 1 1	KAMU KESİMİ TAHVİL SENET VE BONOLARI
1 1 1 0	Tahviller
1 1 1 1	Finansman Bonoları
1 1 2	KARMA KESİMİ TAHVİL VE BONOLARI
1 1 2 0	Bağlı Ortaklık ve İştirakler Tarafından Çıkarılanlar
1 1 2 0 0	<i>Tahviller</i>
1 1 2 0 1	<i>Finansman Bonoları</i>
1 1 2 1	Diğer Karma Kesimi Tahvil, Senet ve Bonoları
1 1 2 1 0	<i>Tahviller</i>
1 1 2 1 1	<i>Finansman Bonoları</i>
1 1 3	ÖZEL KESİM TAHVİL VE BONOLARI
1 1 3 0	Bağlı Ortaklık ve İştirakler Tarafından Çıkarılanlar
1 1 3 0 0	<i>Tahviller</i>
1 1 3 0 1	<i>Finansman Bonoları</i>
1 1 3 1	Diğer Özel Kesim Tahvil, Senet ve Bonoları
1 1 3 1 0	<i>Tahviller</i>
1 1 3 1 1	<i>Finansman Bonoları</i>
1 1 4	KOOPERATİF KESİMİ TAHVİL VE BONOLARI
1 1 4 0	Bağlı Ortaklık ve İştirakler Tarafından Çıkarılanlar
1 1 4 0 0	<i>Tahviller</i>
1 1 4 0 1	<i>Finansman Bonoları</i>
1 1 4 1	Diğer Kooperatif Kesimi Tahvil, Senet ve Bonoları
1 1 4 1 0	<i>Tahviller</i>
1 1 4 1 1	<i>Finansman Bonoları</i>
1 1 5	YATIRIM FONU VE DİĞER KATILMA BELGELERİ
1 1 8	DİĞER MENKUL DEĞERLER
1 1 9	MENKUL DEĞERLER DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIGI (-)

1 2	SİGORTACILIK FAALİYETLERİNDEN DOĞAN TİCARİ ALACAKLAR
1 2 0	PRİM ALACAKLARI
1 2 0 0	Sigortalılar
1 2 0 1	Acenteler
1 2 1	PRİM ALACAKLARI KARŞILIĞI (-)
1 2 2	SİGORTA VE REASÜRANS ŞİRKETLERİNDEN ALACAKLAR
1 2 3	SİGORTALILARA VERİLEN İKRAZLAR
1 2 5	SİGORTA VE REASÜRANS ŞİRKETLERİNDEKİ DEPOZİTO VE TAZMİNATLAR
1 2 7	SİGORTACILIK FAALİYETLERİNDEN DOĞAN TİCARİ ALACAKLAR
1 2 8	ŞÜPHELİ VE TAKİPTEKİ ALACAKLAR
1 2 8 0	Prim Alacakları
1 2 8 8	Diğer
1 2 9	ŞÜPHELİ VE TAKİPTEKİ ALACAKLAR KARŞILIĞI (-)
1 2 9 0	Prim Alacakları
1 2 9 8	Diğer
1 3	İKRAZLAR
1 3 0	İPOTEKLİ
1 3 0 0	Üçüncü Kişiler
1 3 0 1	İştirakler
1 3 0 2	Bağlı Ortaklar
1 3 1	İPOTEKSİZ
1 3 1 0	Üçüncü Kişiler
1 3 1 1	İştirakler
1 3 1 2	Bağlı Ortaklar
1 3 7	ŞÜPHELİ VE TAKİPTEKİ İKRAZLAR
1 3 9	ŞÜPHELİ VE TAKİPTEKİ İKRAZLAR KARŞILIĞI (-)
1 5	YATIRIM RİSKİ SİGORTALIYA AİT YATIRIMLAR
1 5 0	HİSSE SENETLERİ
1 5 1	KAMU KESİMİ TAHVİL SENET VE BONOLARI
1 5 1 0	Tahviller
1 5 1 1	Finansman Bonoları
1 5 2	KARMA KESİMİ TAHVİL SENET VE BONOLARI
1 5 2 0	Tahviller
1 5 2 1	Finansman Bonoları
1 5 3	ÖZEL KESİM TAHVİL SENET VE BONOLARI
1 5 3 0	Tahviller
1 5 3 1	Finansman Bonoları
1 5 4	KOOPERATİF KESİMİ TAHVİL SENET VE BONOLARI
1 5 4 0	Tahviller
1 5 4 1	Finansman Bonoları
1 5 5	YATIRIM FONU VE DİĞER KATILMA BELGELERİ
1 5 8	DİĞER MENKUL DEĞERLER
1 5 9	MENKUL DEĞERLER DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI (-)
1 7	DİĞER ALACAKLAR

1 7 1	ORTAKLARDAN ALACAKLAR
1 7 2	İŞTİRAKLERDEN ALACAKLAR
1 7 3	BAĞLI ORTAKLARDAN ALACAKLAR
1 7 4	PERSONELDEN ALÇAKLAR
1 7 5	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR
1 7 8	ŞÜPHELİ VE TAKİPTEKİ DİĞER ALACAKLAR
1 7 9	ŞÜPHELİ VE TAKİPTEKİ DİĞER ALACAKLAR KARŞILIĞI (-)
1 8	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI
1 8 0	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER
1 8 1	GELİR TAHAKKUKLARI
1 9	DİĞER DÖNEN VARLIKLAR
1 9 2	PERSONELE ÖDENEN EVLENME AVANSLARI
1 9 3	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR
1 9 4	GELECEK AYLARA İHTİYACI STOKLAR
1 9 5	İŞ AVANSLARI
1 9 6	PERSONEL AVANSLARI
1 9 7	SAYIM VE TESELLÜM NOKSANLARI
1 9 8	DİĞER ÇEŞİTLİ DÖNEN VARLIKLAR
1 9 9	DİĞER DÖNEN VARLIKLAR DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI (-)
2	DURAN VARLIKLAR
2 0	SİGORTACILIK FAALİYETLERİNDEN DOĞAN TİCARİ ALACAKLAR
2 0 0	PRİM ALACAKLARI
2 0 2	SİGORTA VE REASÜRANS ŞİRKETLERİNDEN ALACAKLAR
2 0 3	SİGORTALILARA VERİLEN İKRAZLAR
2 0 7	SİGORTACILIK FAALİYETLERİNDEN DOĞAN DİĞER TİCARİ ALACAKLAR
2 0 8	ŞÜPHELİ VE TAKİPTEKİ ALACAKLAR
2 0 8 0	Prim Alacakları
2 0 8 8	Diğer
2 0 9	ŞÜPHELİ VE TAKİPTEKİ ALACAKLAR KARŞILIĞI (-)
2 0 9 0	Prim Alacakları
2 0 9 8	Diğer
2 1	İKRAZLAR
2 1 0	İPOTEKLİ
2 1 0 0	Üçüncü Kişiler
2 1 0 1	İştirakler
2 1 0 2	Bağlı Ortaklıklar
2 1 1	İPOTEKSİZ
2 1 1 0	Üçüncü Kişiler
2 1 1 1	İştirakler
2 1 1 2	Bağlı Ortaklıklar
2 1 7	ŞÜPHELİ VE TAKİPTEKİ İKRAZLAR
2 1 9	ŞÜPHELİ VE TAKİPTEKİ İKRAZLAR KARŞILIĞI (-)
2 2	DİĞER ALACAKLAR

2 2 1	ORTAKLARDAN ALACAKLAR
2 2 2	İŞTİRAKLERDEN ALACAKLAR
2 2 3	BAĞLI ORTAKLARDAN ALACAKLAR
2 2 5	PERSONELDEN ALACAKLAR
2 2 6	DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR
2 2 8	ŞÜPHELİ VE TAKİPTEKİ DİĞER ALACAKLAR
2 2 9	ŞÜPHELİ VE TAKİPTEKİ DİĞER ALACAKLAR KARŞILIĞI (-)
2 3	MALİ DURAN VARLIKLAR
2 3 1	BAĞLI MENKUL DEĞERLER
2 3 2	İŞTİRAKLER
2 3 3	İŞTİRAKLER SERMAYE TAAHHÜDÜ (-)
2 3 5	BAĞLI ORTAKLIKLAR
2 3 6	BAĞLI ORTAKLIKLARA SERMAYE TAAHHÜDÜ (-)
2 3 8	DİĞER MALİ DURAN VARLIKLAR
2 3 9	MALİ DURAN VARLIKLAR DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI (-)
2 4	MADDİ DURAN VARLIKLAR (AKTİFLEŞTİRİLMİŞ)
2 4 0	ARAZİ VE ARSALAR
2 4 1	BİNALAR
2 4 2	TESİS. MAKİNE VE CİHAZLAR
2 4 3	TAŞITLAR
2 4 4	DEMİRBAŞLAR
2 4 8	DİĞER MADDİ DURAN VARLIKLAR
2 4 9	MADDİ DURAN VARLIKLAR BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR (-)
2 4 9 1	Binalar (-)
2 4 9 2	Tesis.Makine ve Cihazlar (-)
2 4 9 3	Taşıtlar (-)
2 4 9 4	Demirbaşlar (-)
2 4 9 8	Diğer Maddi Duran Varlıklar (-)
2 5	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR
2 5 0	ÜRETİM YOLU İLE YATIRILMAKTA OLAN YATIRIMLAR
2 5 1	SATINALMA YOLU İLE YATIRILMAKTA OLAN YATIRIMLAR
2 5 9	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLARA VERİLEN AVANSLAR
2 6	MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR
2 6 0	HAKLAR
2 6 1	ŞEREFİYE
2 6 2	KURULUŞ VE ÖRGÜTLENME GİDERLERİ
2 6 3	ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME GİDERLERİ
2 6 4	ÖZEL MALİYETLER
2 6 7	DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR
2 6 8	MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR (-)
2 6 9	VERİLEN AVANSLAR
2 8	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI
2 8 0	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER

2 8 1	GELİR TAHAKKUKLARI
2 9	DİĞER DURAN VARLIKLAR
2 9 2	PERSONELE ÖDENEN EVLENME AVANSLARI
2 9 3	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR
2 9 6	PERSONELE ÖDENEN EVLENME AVANSLARI
2 9 8	DİĞER ÇEŞİTLİ DURAN VARLIKLAR
2 9 9	DİĞER DURAN VARLIKLAR BİRİKMiŞ AMORTİSMANLARI (-)
	PASİFLER
3	KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR
3 0	MALİ BORÇLAR
3 0 0	BANKA KREDİLERİ
3 0 3	UZUN VADELİ KREDİLERİN ANA PARA TAKSİTLERİ
3 0 9	DİĞER MALİ BORÇLAR
3 1	KISA VADELİ TEKNİK KARŞILIKLAR (NET)
3 1 0	KISA VADELİ TEKNİK KARŞILIKLAR (BRÜT)
3 1 0 0	Kazanılmamış Prim Karşılığı
3 1 0 2	Bonus ve İndirimler Karşılığı
3 1 0 3	Devam Eden Riskler Karşılığı
3 1 0 4	Birikimli Sigorta Fonu
3 1 0 4 0	Geçmiş Yıldan Devreden Fon Bakiyesi
3 1 0 4 1	Cari Yılda Yazılan Primlere Bağlı Ayrılan Birikim Tutarı
3 1 0 4 2	Birikimli Sigorta Kar Payı Karşılığı
3 1 0 6	Tazminat Giderleri Karşılığı
3 1 0 6 0	Cari Yılda Gerçekleşen Risklerle İlgili
3 1 0 6 0 0	Tazminat Karşılığı
3 1 0 6 0 1	Diğer Giderler Karşılığı
3 1 0 6 1	Geçmiş Yıllarda Gerçekleşen Risklerle İlgili
3 1 0 6 1 0	Tazminat Karşılığı
3 1 0 6 1 1	Diğer Giderler Karşılığı
3 1 0 6 2	Gerçekleşmiş Ancak Kayda Geçmemiş Tazminat Giderleri Karşılığı
3 1 0 6 2 0	Tazminat Karşılığı
3 1 0 6 2 1	Diğer Giderler Karşılığı
3 1 0 6 2	Tazminat Portföy Girişi
3 1 0 6 4	Tazminat Portföy Çıkışı (-)
3 1 0 9 5	Diğer Teknik Karşılıklar
3 1 1	KISA VADELİ TEKNİK KARŞILIKLARDAN REASÜRÖRLER PAYI (-)
3 1 1 0	Kazanılmamış Prim Karşılığı (-)
3 1 1 2	Bonus ve İndirimler Karşılığı (-)
3 1 1 5	Devam Eden Riskler Karşılığı (-)
3 1 1 6	Muallak Tazminat Giderleri Karşılığı (-)
3 1 1 9	Diğer Teknik Karşılıklar
3 2	SİGORTACILIK FAALİYETİNDEN DOĞAN TİCARİ BORÇLAR
3 2 0	SİGORTA VE REASÜRANS ŞİRKETLERİ
3 2 1	SİGORTA VE REASÜRANS ŞİRKETLERİNİN DEPOLARI

3 2 2	SİGORTA ALACAKLARI
3 2 3	SİGORTALILAR
3 2 6	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR
3 2 9	DİĞER TİCARİ BORÇLAR
3 3	DİĞER BORÇLAR
3 3 1	ORTAKLARA BORÇLAR
3 3 2	İŞTİRAKLERE BORÇLAR
3 3 3	BAĞLI ORTAKLIKLARA BORÇLAR
3 3 5	PERSONELE BORÇLAR
3 3 9	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR
3 6	ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER
3 6 0	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR
3 6 1	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ
3 6 8	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER
3 7	BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI
3 7 0	DÖNEM KARI VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI
3 7 1	DÖNEM KARININ PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLERİ (-)
3 7 2	KIDEM TAZMİNATI VE BENZER YÜKÜMLÜLÜKLER KARŞILIĞI
3 7 2 0	Kıdem Tazminatı
3 7 2 1	Benzer Yükümlülükler
3 7 3	MALİYET GİDERLERİ KARŞILIĞI
3 7 9	DİĞER BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI
3 8	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER VE GİDER TAHAKKUKLARI
3 8 0	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER
3 8 1	GİDER TAHAKKUKLARI
3 9	DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR
3 9 7	SAYIM VE TESELLÜM FAZLALARI
3 9 9	DİĞER ÇEŞİTLİ YABANCI KAYNAKLAR
4	UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR
4 0	MALİ BORÇLAR
4 0 0	BANKA KREDİLERİ
4 0 8	DİĞER MALİ BORÇLAR
4 1	UZUN VADELİ TEKNİK KARŞILIKLAR (NET)
4 1 0	UZUN VADELİ TEKNİK KARŞILIKLAR (BRÜT)
4 1 0 0	Kazanılmamış Primler Karşılığı
4 1 0 1	Matematik Karşılıklar
4 1 0 2	Bonus ve İndirimler Karşılığı
4 1 0 3	Devam Eden Riskler Karşılığı
4 1 0 4	Birikimli Sigorta Fonu
4 1 0 4 0	<i>Geçmiş Yılda Devreden Fon Bakiyesi</i>

4 1 0 4 1	Cari Yılda Yazılan Primlere Bağlı Ayrılan Birikim Tutarı
4 1 0 4 2	Birikimli Sigorta Kar Payı Karşılığı
4 1 0 5	Deprem Hasar Karşılığı
4 1 0 5 0	Geçmiş Yılda Devreden Karşılık
4 1 0 5 1	Cari Yılda Yazılan Prim üzerinden Ayrılan
4 1 0 5 2	Karşılıkların Yatırıldığı Varlıkların Geliri
4 1 0 6	Dengeleme Karşılığı
4 1 0 7	Ertelenmiş Gider Karşılıkları
4 1 0 8	Mali Riskler Karşılığı
4 1 0 9	Diğer Teknik Karşılıklar
4 1 1	UZUN VADELİ TEKNİK KARŞILIKLARDA REASÜRÖR PAYLARI (-)
4 1 1 0	Kazanılmamış Primler Karşılığı
4 1 1 1	Matematik Karşılıklar
4 1 1 2	Bonus ve İndirimler Karşılığı (-)
4 1 1 9	Diğer Teknik Karşılıklar
4 2	YATIRIM RİSKİ SİGORTALIYA AİT SİGORTA TEKNİK KARŞILIKLARI (NET)
4 2 0	BRÜT
4 2 1	REASÜRÖR PAYI (-)
4 3	SİGORTACILIK FAALİYETİNDEN DOĞAN TİCARİ BORÇLAR
4 3 0	SİGORTALILAR
4 3 1	ARACILAR
4 3 2	SİGORTA VE REASÜRANS ŞİRKETLERİ
4 3 9	DİĞER TİCARİ BORÇLAR
4 4	DİĞER TİCARİ BORÇLAR
4 4 1	ORTAKLARA BORÇLAR
4 4 2	İŞTİRAKLERE BORÇLAR
4 4 3	BAĞLI ORTAKLARA BORÇLAR
4 4 6	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR
4 4 8	KAMUYA OLAN ERTELENMİŞ VEYA T AKSİTLENDİRİLMİŞ BORÇLAR
4 7	BORÇ VE DİĞER KARŞILIKLARI
4 7 2	KIDEM TAZMİNATI VE BENZER YÜKÜMLÜLÜKLER KARŞILIĞI
4 7 2 0	Kıdem Tazminatı
4 7 2 1	Benzer Yükümlülükler
4 7 9	DİĞER BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI
4 8	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER VE GİDER TAHAKKUKLARI
4 8 0	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER
4 8 1	GİDER TAHAKKUKLARI
4 9	DİĞER UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR
4 9 9	DİĞER ÇEŞİTLİ UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR

5	ÖZ KAYNAKLAR
5 0	ÖDENMİŞ SERMAYE
5 0 0	SERMAYE
5 0 1	ÖDENMEMİŞ SERMAYE (-)
5 2	SERMAYE YEDEKLERİ
5 2 0	HİSSE SENETLERİ İHRAÇ PRİMLERİ
5 2 1	HİSSE SENEDİ İPTAL KARLARI
5 2 2	M.D.V. YENİDEN DEĞERLEME ARTIŞLARI
5 2 3	İŞTİRAK VE BAĞLI ORTAKLAR YENİDEN DEĞERLEME ARTIŞLARI
5 2 4	MALİYET ARTIŞ FONU
5 2 9	DİĞER SERMAYE YEDEKLERİ
5 4	KAR YEDEKLERİ
5 4 0	YASAL YEDEKLER
5 4 1	STATÜ YEDEKLERİ
5 4 2	OLAĞANÜSTÜ YEDEKLER
5 4 3	DİĞER KAR YEDEKLERİ
5 4 4	ÖZEL FONLAR
5 5	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI
5 6	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI (-)
5 7	MENKUL DEĞERLER DEĞER ARTIŞI
5 8	DÖNEM NET KARI (ZARAR -)
5 8 0	DÖNEM NET KARI
5 8 0 0	Net Olağan Dönem Karı
5 8 0 1	Net Olağandışı Dönem Karı
5 8 1	DÖNEM NET ZARARI (-)
5 8 0 0	Net olağan Dönem Zararı (-)
5 8 0 1	Net Olağandışı Dönem Zararı (-)
6	TEKNİK KAR ZARARLARI
6 0	YANGIN SİGORTASI TEKNİK KAR ZARARI
6 0 0	YANGIN SİGORTASI TEKNİK KAR ZARARI
6 0 0 0	KAZANILMIŞ PRİMLER (NET)
6 0 0 0 0	YAZILAN PRİMLER (NET)
6 0 0 0 0 0	Sigorta Primleri, Net
6 0 0 0 0 0 0	0 Yazılan Sigorta Primleri, Brüt
6 0 0 0 0 0 1	1 Prim Tutarlarından Yapılan İndirimler (-)
6 0 0 0 0 0 2	2 Prim İptalleri (-)
6 0 0 0 0 0 4	4 Askıda Olan Poliçeler Karşılığı (-)
6 0 0 0 0 0 8	8 Prim Yerine Sayılan Bonuslar
6 0 0 0 0 1	Reasürans Primleri, Net
6 0 0 0 0 1 0	0 Yazılan Reasürans Primleri, Brüt
6 0 0 0 0 1 1	1 Prim Tutarlarından Yapılan İndirimler (-)
6 0 0 0 0 1 2	2 Prim İptalleri (-)
6 0 0 0 0 1 3	3 İptal Primler Karşılığı (-)

6 0 0 0 0 2	Prim Portföy Girişi
6 0 0 0 0 3	Prim Portföy Çıkışı (-)
6 0 0 0 0 9	Prim Üzerinden Verilen Vergiler (-)
6 0 0 0 0 9 0	Sigorta Primleri Üzerinden (-)
6 0 0 0 0 9 1	Reasürans Primleri Üzerinden (-)
6 0 0 0 1	REASÜRÖRE DEVREDİLEN PRİMLER (-)
6 0 0 0 2	KAZANILMAMIŞ PRİMLER KARŞILIĞI (-)
6 0 0 0 2 0	Kazanılmamış Primler Karşılığı (-)
6 0 0 0 2 1	Devredilen Kazanılmamış Primler Karşılığı
6 0 0 0 3	KAZANILMAMIŞ PRİMLER KARŞILIĞINDA REASÜRÖR PAYI
6 0 0 0 3 0	Kazanılmamış Primler Karşılığında Reasürör Payı
6 0 0 0 3 1	Devredilen Kazanılmamış Primler Karşılığında Reasürör Payı (-)
6 0 0 1	MALİ KAR ZARARDAN TEKNİK KAR ZARARA YAPILAN AKTARMA
6 0 0 1 0	DEPREM HASAR KARŞILIKLARDAN DOLAYI
6 0 0 1 0 0	Aktarılan Gelir ve Karlar
6 0 0 1 0 1	Aktarılan Gider ve Zararlar (-)
6 0 0 1 9	DİĞER
6 0 0 1 9 0	Aktarılan Gelir ve Karlar
6 0 0 1 9 1	Aktarılan Gider ve Zararlar (-)
6 0 0 4	TAZMİNAT GİDER VE KARŞILIKLARI, NET (-)
6 0 0 4 0	TAZMİNAT GİDERLERİ (-)
6 0 0 4 0 0	Cari Yılda Meydana Gelen Risklerle İlgili Tazminat Giderleri (-)
6 0 0 4 0 0 0	Tazminat Tutarı (-)
6 0 0 4 0 0 1	Diğer Giderler (-)
6 0 0 4 0 0 2	Rücu ve Sovtajlar
6 0 0 4 0 1	Geçmiş Yıllarda Meydana Gelen Risklerle İlgili Tazminat Giderleri (-)
6 0 0 4 0 1 0	Tazminat Tutarı (-)
6 0 0 4 0 1 1	Diğer Giderler (-)
6 0 0 4 0 1 2	Rücu ve Sovtajlar
6 0 0 4 1	TAZMİNAT GİDERLERİNDEN REASÜRÖR PAYI
6 0 0 4 2	MUALLAK TAZMİNAT GİDERLERİ KARŞILIĞI (-)
6 0 0 4 2 0	Cari Yıllarda Meydana Gelen Risklerle İlgili Tazminat Giderleri Karşılığı (-)
6 0 0 4 2 0 0	Tazminat Karşılığı (-)
6 0 0 4 2 0 1	Diğer Giderler Karşılığı (-)
6 0 0 4 2 0 2	Rücu ve Sovtajlar
6 0 0 4 2 1	Geçmiş Yıllarda Meydana Gelen Risklerle İlgili Tazminat Giderleri Karşılığı (-)
6 0 0 4 2 1 0	Tazminat Karşılığı (-)
6 0 0 4 2 1 1	Diğer Giderler Karşılığı (-)
6 0 0 4 2 1 2	Rücu ve Sovtajlar
6 0 0 4 2 2	Gerçekleşmiş Ancak Kayda Geçmemiş Tazminat Giderleri Karşılığı (-)
6 0 0 4 2 4	Tazminat Portföy Girişi (-)
6 0 0 4 2 5	Tazminat Portföy Çıkışı
6 0 0 4 3	MUALLAK TAZMİNAT GİDERLERİ KARŞILIĞINDA REASÜRÖR PAYI
6 0 0 4 4	DEVREDEN MUALLAK TAZMİNAT GİDERLERİ KARŞILIĞI
6 0 0 4 5	DEVREDEN MUALLAK TAZMİNAT GİDERLERİ KARŞILIĞINDA

REASÜRÖR PAYI (-)

6 0 0 5	ÇEŞİTLİ TEKNİK KARŞILIK GİDERLERİ (NET) (-)
6 0 0 5 0	ÇEŞİTLİ TEKNİK KARŞILIK GİDERLERİ (BRÜT) (-)
6 0 0 5 0 2	Devam Eden Riskler Karşılığı (-)
6 0 0 5 0 9	Diğer Teknik Karşılıklar (-)
6 0 0 5 1	ÇEŞİTLİ TEKNİK KARŞILIK GİDERLERİNDE REASÜRÖR PAYI
6 0 0 5 1 2	Devam Eden Riskler Karşılığı
6 0 0 5 1 9	Diğer Teknik Karşılıklar
6 0 0 5 2	DEVREDEN ÇEŞİTLİ TEKNİK KARŞILIKLAR
6 0 0 5 2 2	Devam Eden Riskler Karşılığı
6 0 0 5 2 9	Diğer Teknik Karşılıklar
6 0 0 5 3	DEVREDEN ÇEŞİTLİ TEKNİK KARŞILIKLARINDA REASÜRÖR PAYLARI (-)
6 0 0 5 3 2	Devam Edilen Riskler Karşılığı (-)
6 0 0 5 3 9	Diğer Teknik Karşılıklar
6 0 0 6	BONUS VE İNDİRİM GİDERLERİ, NET
6 0 0 6 0	BRÜT (-)
6 0 0 6 1	REASÜRÖR PAYI
6 0 0 7	FAALİYET GİDERLERİ (NET) (-)
6 0 0 7 0	ÜRETİM GİDERLERİ (-)
6 0 0 7 0 0	Verilen Komisyonlar (-)
6 0 0 7 0 1	Prim Alacakları Karşılığı (-)
6 0 0 7 0 2	Pazarlama Satış ve Dağıtım Giderleri (-)
6 0 0 7 0 3	Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)
6 0 0 7 0 9	Diğer Üretim Giderleri (-)
6 0 0 7 1	ERTELENMİŞ GİDER KARŞILILARI(-)
6 0 0 7 1 0	Ertelenmiş Gider Karşılıkları(-)
6 0 0 7 1 1	Devreden Ertelenmiş Gider Karşılıkları
6 0 0 7 2	GENEL VE İDARİ GİDERLER (-)
6 0 0 7 6	ALINAN REASÜRANS KOMİSYONLARI VE KAR PAYLARI
6 0 0 8	DİĞER TEKNİK GİDERLER, NET (-)
6 0 0 8 0	BRÜT
6 0 0 8 1	REASÜRÖR PAYI (-)
6 0 0 9	DENGELEME KARŞILIKLARI (-)
6 0 0 9 0	DENGELEME KARŞILIKLARI (-)
6 0 0 9 0 0	Deprem Hasar Karşılığı (-)
6 0 0 9 0 1	Dengeleme Karşılığı (-)
6 0 0 9 2	DEVREDİLEN DENGELEME KARŞILIKLARI
6 0 0 9 2 0	Deprem Hasar Karşılığı
6 0 0 9 2 1	Dengeleme Karşılığı
6 0	Yangın Sigortası
6 0 0	Yangın Sigortası

610-619	Nakliyat Sigortaları Alt Dalları
620-629	Mühendislik Sigortaları Alt Dalları
630-639	Tarım Sigortaları Alt Dalları
640-649	Hukuksal Koruma ve Kredi Sigortaları Alt Dalları
650-659	Kara ve Hava Yolları Taşıtların Kaza Sigortalarının Alt Dalları
660-669	Kaza Sorumluluk Sigortaları Alt Dalları
670-679	Ferdi Kaza ve Sağlık Sigortaları Alt Dalları
680-689	Hayat Sigortaları Alt Dalları
690-699	Diğer Sigortalar Alt Dalları

6 8	HAYA SİGORTALARI TEKNİK KAR ZARARI
6 8 0	VEFAT SİGORTALARI TEKNİK KAR ZARARI
6 8 0 0	KAZANILMIŞ PRİMLER (NET)
6 8 0 0 0	YAZILAN PRİMLER (NET)
6 8 0 0 0 0	Sigorta Primler (Net)
6 8 0 0 0 0 0	Yazılan Sigorta Primleri (Brüt)
6 8 0 0 0 0 1	Prim Tutarından Yapılan İndirimler (-)
6 8 0 0 0 0 2	Prim İptalleri (-)
6 8 0 0 0 0 3	İptal Primler Karşılığı (-)
6 8 0 0 0 0 8	Prim Yerine Sayılan Bonuslar
6 8 0 0 0 1	Reasürans Primleri
6 8 0 0 0 1 0	Yazılan Reasürans Primler, Brüt
6 8 0 0 0 1 1	Prim Tutarlarından Yapılan İndirimler (-)
6 8 0 0 0 1 2	Prim İptalleri (-)
6 8 0 0 0 2	Prim Portföy Girişi
6 8 0 0 0 3	Prim Portföy Çıkışı (-)
6 8 0 0 0 9	Prim Üzerinden Verilen Vergiler (-)
6 8 0 0 0 9 0	Sigorta Primleri Üzerinden (-)
6 8 0 0 0 9 1	Reasürans Primleri Üzerinden (-)
6 8 0 0 1	REASÜRÖRE DEVREDİLEN PRİMLER (-)
6 8 0 0 2	KAZANILMIŞ PRİMLER KARŞILIĞI (-)
6 8 0 0 2 0	Kazanılmış Primler Karşılığı (-)
6 8 0 0 2 1	Devreden Kazanılmış Primler Karşılığı
6 8 0 0 3	KAZANILMIŞ PRİMLER KARŞILIĞINDA REASÜRÖR PAYI
6 8 0 0 3 0	Kazanılmış Primler Karşılığında Reasürör payı
6 8 0 0 3 1	Devreden Kazanılmış Primler Karşılığında Reasürör payı (-)

6 8 0 1	YATIRIM GELİRLERİ
6 8 0 1 0	FAİZ GELİRLERİ
6 8 0 1 0 0	Tahvil ve Bonolardan
6 8 0 1 0 1	Bağlı Menkul Değerlerden
6 8 0 1 0 2	Sigortalılara İkrazlardan
6 8 0 1 0 3	Diğer İkrazlardan
6 8 0 1 0 4	Bankalardan
6 8 0 1 0 9	Diğer Faiz Gelirleri
6 8 0 1 1	TEMETTÜ GELİRLERİ
6 8 0 1 1 0	Hisse Senetleri
6 8 0 1 1 1	İştirakler
6 8 0 1 1 2	Bağlı ortaklıklar

6 8 0 1 2	GAYRİ MENKUL KİRA GELİRLERİ
6 8 0 1 3	MENKUL KIYMET SATIŞ KARLARI
6 8 0 1 3 0	Hisse Senetleri
6 8 0 1 3 1	Tahvil ve Bonolar
6 8 0 1 3 2	Yatırım Fonu ve Diğer Katılma Belgeleri
6 8 0 1 3 3	Bağlı Menkul Değerler
6 8 0 1 3 9	Diğer Menkul Kıymetler
6 8 0 1 4	MALİ DURAN VARLIKLAR VE GAYRİ MENKULLER SATIŞ KARLARI
6 8 0 1 4 0	İştirak Hisseleri
6 8 0 1 4 1	Bağlı Ortaklıklar Hisseleri
6 8 0 1 4 2	Gayri Menkul Değerler
6 8 0 1 4 9	Diğer
6 8 0 1 7	REESKONT FAİZ GELİRLERİ
6 8 0 1 8	KAMBIYO KARLARI
6 8 0 1 8	DİĞER YATIRIM GELİRLERİ
6 8 0 1 9	
6 8 0 2	DİĞER TEKNİK GELİRLER (NET)
6 8 0 2 0	DİĞER TEKNİK GELİRLER (BRÜT)
6 8 0 2 1	REASÜRÖR PAYI (-)
6 8 0 3	TAZMİNAT GİDER VE KARŞILIKLARI (NET) (-)
6 8 0 3 0	TAZMİNAT GİDERLERİ (-)
6 8 0 3 0 0	Cari Yılda Meydana Gelen Risklerle İlgili Tazminat Giderleri (-)
6 8 0 3 0 0 0	Tazminat Tutarı (-)
6 8 0 3 0 0 1	Diğer Giderler (-)
6 8 0 3 0 0 2	Rücu
6 8 0 3 0 1	Geçmiş Yıllarda Meydana Gelen Risklerle İlgili Tazminat Giderleri (-)
6 8 0 3 0 1 0	Tazminat Tutarı (-)
6 8 0 3 0 1 1	Diğer Giderler (-)
6 8 0 3 0 1 2	Rücu
6 8 0 3 1	TAZMİNAT GİDERLERİNDE REASÜRÖR PAYI
6 8 0 3 2	MUALLAK TAZMİNAT GİDERLERİ KARŞILIĞI (-)
6 8 0 3 2 0	Cari Yılda Meydana Gelen Risklerle İlgili Tazminat Giderleri Karşılığı (-)
6 8 0 3 2 0 0	Tazminat Karşılığı (-)
6 8 0 3 2 0 1	Diğer Giderler Karşılığı (-)
6 8 0 3 2 0 2	Rücu
6 8 0 3 2 1	Geçmiş Yıllarda Meydana Gelen Risklerle İlgili Tazminat Giderleri Karşılığı (-)
6 8 0 3 2 1 0	Tazminat Karşılığı (-)
6 8 0 3 2 1 1	Diğer Giderler Karşılığı (-)
6 8 0 3 2 1 2	Rücu
6 8 0 3 2 2	Gerçekleşmiş Ancak Kayda Geçmemiş Tazminat Giderleri Karşılığı (-)
6 8 0 3 2 2	Tazminat Portföy Girişi (-)
6 8 0 3 2 3	Tazminat Portföy Çıkışı (-)
6 8 0 3 3	MUALLAK TAZMİNAT GİDERLERİ KARŞILIĞINDA REASÜRÖR PAYI
6 8 0 3 4	DEVREDEN MUALLAK TAZMİNAT GİDERLERİ KARŞILIĞI
6 8 0 3 5	DEVREDEN MUALLAK TAZMİNAT GİDERLERİ KARŞILIĞINDA REASÜRÖR PAYI (-)

6 8 0 4	ÇEŞİTLİ TEKNİK KARŞILIK GİDERLERİ (NET) (-)
6 8 0 4 0	ÇEŞİTLİ TEKNİK KARŞILIK GİDERLERİ (BRÜT) (-)
6 8 0 4 0 0	Matematik Karşılıklar (-)
6 8 0 4 0 2	Devam Eden Riskler Karşılığı (-)
6 8 0 4 0 3	Dengeleme Karşılığı (-)
6 8 0 4 0 5	Mali Riskler Karşılığı (-)
6 8 0 4 0 9	Diğer Teknik Karşılıklar (-)
6 8 0 4 1	ÇEŞİTLİ TEKNİK KARŞILIKLARDAN REASÜRÖR PAYI
6 8 0 4 1 0	Matematik Karşılıklar
6 8 0 4 1 2	Devam Eden Riskler Karşılığı
6 8 0 4 1 4	Ertelenmiş Gider Karşılıkları
6 8 0 4 1 9	Diğer Teknik Karşılıklar
6 8 0 4 2	DEVREDEN ÇEŞİTLİ TEKNİK KARŞILIKLAR
6 8 0 4 2 0	Matematik Karşılıklar
6 8 0 4 2 2	Devam Eden Riskler Karşılığı
6 8 0 4 2 3	Dengeleme Karşılığı
6 8 0 4 2 5	Mali Riskler Karşılığı
6 8 0 4 2 9	Diğer Teknik Karşılıklar
6 8 0 4 3	DEVREDEN ÇEŞİTLİ TEKNİK KARŞILIKLARDA
	REASÜRÖR PAYLARI (-)
6 8 0 4 3 0	Matematik Karşılıklar (-)
6 8 0 4 3 2	Devam Eden Riskler Karşılığı (-)
6 8 0 4 3 9	Diğer Teknik Karşılıklar (-)
6 8 0 5	BONUS VE İNDİRİM GİDERLERİ, NET
6 8 0 5 0	BRÜT (-)
6 8 0 5 1	PAYI
6 8 0 7	FAALİYET GİDERLERİ (-)
6 8 0 7 0	ÜRETİM GİDERLERİ (-)
6 8 0 7 0 0	Verilen Komisyonlar (-)
6 8 0 7 0 1	Prim Alacakları Karşılığı (-)
6 8 0 7 0 2	Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)
6 8 0 7 0 3	Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)
6 8 0 7 0 9	Diğer Üretim Giderleri (-)
6 8 0 7 1	ERTELENMİŞ GİDER KARŞILIKLARI (-)
6 8 0 7 1 0	Ertelenmiş Gider Karşılıkları (-)
6 8 0 7 1 1	Devreden Ertelenmiş Gider Karşılıkları
6 8 0 7 2	GENEL VE İDARİ GİDERLERİ (-)
6 8 0 7 6	ALINAN REASÜRANS KOMİSYONLARI VE KAR PAYLARI
6 8 0 7	YATIRIM GİDERLERİ
6 8 0 7 0	YATIRIM REALİZASYON ZARARLARI (-)
6 8 0 7 0 3	Menkul Kıymet Satış Zararları (-)
6 8 0 7 0 3 0	Hisse Senetleri (-)
6 8 0 7 0 3 1	Tahvil ve Bonolar (-)
6 8 0 7 0 3 2	Yatırım Fonu ve Diğer Katılma Belgeleri (-)

6 8 0 7 0 3 3	Bağlı Menkul Değerlerden (-)
6 8 0 7 0 3 9	Diğer (-)
6 8 0 7 0 6	Mali Duran Varlıklar ve Gayrimenkuller Satış Zararları (-)
6 8 0 7 0 6 0	İştirak Hisseleri (-)
6 8 0 7 0 6 1	Bağlı Ortaklık Hisseleri (-)
6 8 0 7 0 6 2	Gayrimenkul Değerler (-)
6 8 0 7 0 6 9	Diğer (-)
6 8 0 7 1	DEĞER DÜŞÜŞ KARŞILIKLARI (-)
6 8 0 7 3	YATIRIMLARA İLİŞKİN GENEL VE İDARİ GİDER (-)
6 8 0 7 4	FİNANSMAN GİDERLERİ (-)
6 8 0 7 4 2	Reeskont Faiz Giderleri (-)
6 8 0 7 4 3	Kambiyo Zararları (-)
6 8 0 8	DİĞER TEKNİK GİDERLERİ (NET) (-)
6 8 0 8 0	DİĞER TEKNİK GİDERLERİ (BRÜT)
6 8 0 8 1	REASÜRÖR PAYI (-)
6 8 0 9	YATIRIM GİDERLERDEN MALİ KAR ZARARA AKTARILAN
6 8 0 9 0	AKTARILAN GELİR VE KARLAR
6 8 0 9 1	AKTARILAN GİDER VE ZARARLAR (-)
7	MALİ KAR ZARAR
7 0	YATIRIM GELİRLERİ
7 0 0	FAİZ GELİRLERİ
7 0 0 0	TAHVİL VE BONOLARDAN
7 0 0 1	BAĞLI MENKUL DEĞERLERDEN
7 0 0 2	SİGORTALILARA İKRAZLARDAN
7 0 0 3	DİĞER İKRAZLARDAN
7 0 0 4	BANKALARDAN
7 0 0 9	DİĞER FAİZ GİDERLERİ
7 0 1	TEMETTÜ (KÂR PAYI) GELİRLERİ
7 0 1 0	HİSSE SENETLERİ
7 0 1 1	İŞTİRAKLER
7 0 1 2	BAĞLI ORTAKLIKLAR
7 0 2	TAŞINMAZ (GAYRİMENKUL) KİRA GELİRLERİ
7 0 3	MENKUL KIYMET SATIŞ KARLARI
7 0 3 0	HİSSE SENETLERİ
7 0 3 1	TAHVİL VE BONOLAR
7 0 3 2	YATIRIM FONU VE DİĞER KATILMA BELGELERİ
7 0 3 3	BAĞLI MENKUL DEĞERLERDEN
7 0 3 9	DİĞER MENKUL KIYMETLER
7 0 7	REESKONT FAİZ GELİRLERİ
7 0 8	KAMBYO KARLARI
7 0 9	DİĞER YATIRIM GELİRLERİ

7 1	TEKNİK KAR ZARARDAN AKTARILAN GELİRLER
7 1 0	AKTARILAN GELİR VE KARLAR
7 1 1	AKTARILAN GİDER VE ZARARLAR (-)
7 2	YATIRIM GİDERLERİ
7 2 0	YATIRIM REALİZASYON ZARARLARI (-)
7 2 0 3	MENKUL KIYMET SATIŞ ZARARLARI (-)
7 2 0 3 0	Hisse Senetleri (-)
7 2 0 3 1	Tahvil ve Bonolar (-)
7 2 0 3 2	Yatırım Fonu ve Katılma Belgeleri (-)
7 2 0 3 3	Bağlı Menkul Değerlerden (-)
7 2 0 3 9	Diğer (-)
7 2 1	DEĞER DÜŞÜŞ KARŞILIKLARI (-)
7 2 3	YATIRIMLARA İLİŞKİN GENEL VE İDARİ GİDERLER (-)
7 2 4	FİNANSMAN GİDERLERİ (-)
7 2 4 0	KISA VADELİ BORÇLANMA GİDERLERİ (-)
7 2 4 1	UZUN VADELİ BORÇLANMA GİDERLERİ (-)
7 2 4 2	REESKONT FAİZ GİDERLERİ (-)
7 2 4 3	KAMBIYO ZARARLARI (-)
7 5	TEKNİK KAR VE ZARARA YAPILAN AKTARMA (-)
7 5 0	AKTARILAN GELİR VE KARLAR (-)
7 5 1	AKTARILAN GİDER VE ZARARLAR
7 7	DİĞER MALİ GELİRLER
7 8	DİĞER MALİ GİDERLER (-)
8	FAALİYETLER SONUCU
8 6	OLAĞAN FAALİYETLER KARI (-ZARARI) (NET)
8 6 0	OLAĞAN FAALİYETLER KARI (-ZARARI) (BRÜT)
8 6 1	OLAĞAN FAALİYETLER SONUCU ÖDENECEK VERGİ (-)
8 7	OLAĞANDIŞI FAALİYETLER GELİR VE GİDERLERİ
8 7 0	OLAĞANDIŞI GELİRLER
8 7 0 0	ÖNCEKİ DÖNEMLE İLGİLİ DÜZELTMELERDEN KAYNAKLANAN GELİR VE KARLAR
8 7 0 1	DİĞER OLAĞANDIŞI GELİR VE KAYNAKLAR
8 7 1	OLAĞANDIŞI GİDERLER (-)
8 7 1 0	ÖNCEKİ DÖNEMLE İLGİLİ DÜZELTMELERDEN KAYNAKLANAN GİDER VE ZARARLAR (-)
8 7 1 1	DİĞER OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)
8 9	OLAĞANDIŞI FAALİYETLER KARI (-ZARARI) (NET)
8 9 1	OLAĞANDIŞI FAALİYETLER KARI (-ZARARI) (BRÜT)
8 9 2	OLAĞANDIŞI FAALİYETLER KARI (-ZARARI) NIN VERGİ YÜKÜMLÜĞÜ(-)

0	NAZIM HESAPLAR
0 0	BORÇLU NAZIM HESAPLAR
0 0 0	SORUMLULUK TAŞIYAN NAZIM HESAPLAR
0 0 0 0	Alınan Garanti, Kefalet ve Diğer Teminatlar
0 0 0 1	Alacak Senetler Cüzdanı
0 0 0 2	Çekler Cüzdanı
0 0 0 3	Kredi Kartları Taahhütleri
0 0 0 4	Verilen Garanti ve Kefaletler Karşılığı
0 0 0 5	Şirketçe Verilen Teminatlar Karşılığı
0 0 0 6	Çıkarılmış Menkul Kıymetler
0 0 0 7	Yabancı Paralı İşlemler
0 0 0 9	Diğer
0 0 1	SEMBOLİK DEĞER TAŞIYAN NAZIM HESAPLAR
0 0 2	HESAPLANAN FARKLAR
0 0 2 0	Hesaplanan Kira Farkı Hesabı
0 0 2 1	Hesaplanan Faiz Farkı Hesabı
0 0 2 9	Hesaplanan Diğer Farklar Hesabı
0 0 9 9	Diğer
0 1	ALACAKLI NAZIM HESAPLAR
0 1 0	SORUMLULUK TAŞIYAN NAZIM HESAPLAR
0 1 0 0	Alınan Garanti, Kefalet ve Diğer Teminatları Verenler
0 1 0 1	Senet Borçları
0 1 0 2	Çekler Borçları
0 1 0 3	Kredi Kartı Borçları
0 1 0 4	Verilen Garanti ve Kefaletler
0 1 0 5	Şirketçe Verilen Teminatlar
0 1 0 6	Çıkarılmış Menkul Kıymetler
0 1 0 7	Yabancı Paralı İşlemler
0 1 0 9	Diğer
0 1 1	SEMBOLİK DEĞER TAŞIYAN NAZIM HESAPLAR
0 1 2	HESAPLANAN FARKLAR
0 1 2 0	Hesaplanan Kira Farkı Hesabı
0 1 2 1	Hesaplanan Faiz Farkı Hesabı
0 1 2 9	Hesaplanan Diğer Farklar Hesabı
0 1 9 9	Diğer

EK:2

ÖZGEÇMİŞ

1959 yılında Kuzey Irak – Erbil’de doğdum. Türk kökenli, Irak uyruklu, evli ve bir kız bir de erkek çocuk babasıyım.

İlk öğretim ve Ticaret lisesinin ilk iki sınıflarını Erbil’de okuyup, lise son sınıfı Kerkük Ticaret lisesinden biricilikle 1978 yılında mezun oldum. Lisans (1978-1982 yıllarında) ve Yüksek lisans (1996-1999 yıllarında) eğitimlerimi Irak’ta Bağdat Üniversitesi İdare ve İktisat Fakültesinin Muhasebe Bölümü’nde gördüm. 1985 yılında şimdi doktora eğitimi gördüğüm enstitüde lisans üstü programında Irak’tan mektuplaşarak ön kayıt yapma hakkını kazandım. Ancak, bazı nedenlerden dolayı Türkiye’ye gelemediğim için Irak’ta Yüksek lisans eğitimini gördüm.

1982-1992 yılları arasında, Kuzey Irak bölgesine bağlı yerel Yürütme Konseyi’nde denetçi ünvanında kamu memuru olarak çalıştım. 1984 yılında Bağdat’ta Irak Maliye Bakanlığı’nın düzenlediği altı aylık genel muhasebe ile ilgili bir kursa katılarak, birincilikle başarılı oldum. Bu sonuç, muhasebeye duyduğum ilgiye daha da arttırmaya başladı. 1992-1995 yılları arası Kuzey Irak – Erbil Teknik Yüksek Okulu Muhasebe bölümünde Tekdüzen Muhasebe Sistemi derslerini vererek öğretim üyesi olarak görev yaptım.

Ana dili Türkçe’den başka, orta seviyede Arapça ve az seviyede İngilizce biliyorum.

Kasım – 1989 da Irak’ta Yeminli Mali Müşavirlik sınavlarını kazanıp ve bu hakkı elde etmek için iki yıl Yeminli Mali Müşavir bürosunda staj yapmam gerekiyordu. Ancak ülkemde olan istikrarsızlık yüzünden staj için fırsatı bulamadım.

1986 – 1995 yılları arasında, Irak’ın Bağdat ve Erbil illerinde birkaç Yeminli Mali Müşavir büroları, şirket, kooperatif ve kulüplerin muhasebe ve denetim işlerinde part – time olarak çalıştım.

Mart – 1995’te Türkiye’ye Doktora eğitimi için geldim. İlk olarak Ankara Gazi Üniversitesi Tömeri’nde 5 aylık Türkiye Türkçe’si (hayatımda ilk kez ana diliyle) eğitimi görüp, sonra İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde gereken sınavları başardıktan sonra 08.11.1995 de kesin kaydımı yaptırdım. Ders programlarını başardıktan sonra, Başak Sigorta A. Ş.’nin Bütçe ve Raporlama bölümünde sözleşmeli olarak çalışmaya başladım. Bu iş yerinde; bilgisayarı,

özellikle Excel ve Word programlarını öğrenmiş oldum. Şirkette olan yazışmalar nedeni ile Türkçe'min gelişmesine büyük bir katkısı oldu. Ayrıca genel olarak gelir ve giderler bütçelerinin hazırlanmasında ve gerçekleşen tutarlar ile izlenmesinde tecrübe ve bilgi sahibi oldum. Bir de sosyal bilimlerden yabancısı olduğum sigorta hakkında orta seviyede bilgi sahibi olabildiğimi söyleyebilirim.

Sigortadan hareket ederek ve ülkemizin siyasi bir istikrara kavuşmasından sonra, ekonomisinin canlanmasında büyük bir katkısı olacağına inanarak ve bu hizmet sektörünün sosyal güvenlik bakımından Irak halkına vereceği yararlılardan emin olduğumdan bu sektör için Irak'ın Tekdüzen Muhasebe Sistemi'nin kimi şekilsel özelliğini koruyarak ve Uluslararası Muhasebe Standartları'na uyum sağlayacak biçimde bu sistemi tez konusu olarak seçtim.

